

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08146

DI REVOLUTSYE

Gustav Landauer

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

גוסטאוו לאנדוייער

די רעוואלוציע

יידיש פון י. ג. שטיינבערג

פיר א פארזארגט פון מאקס זעטטלוי

ו א ר ש ע 3 3 9 1

FORME

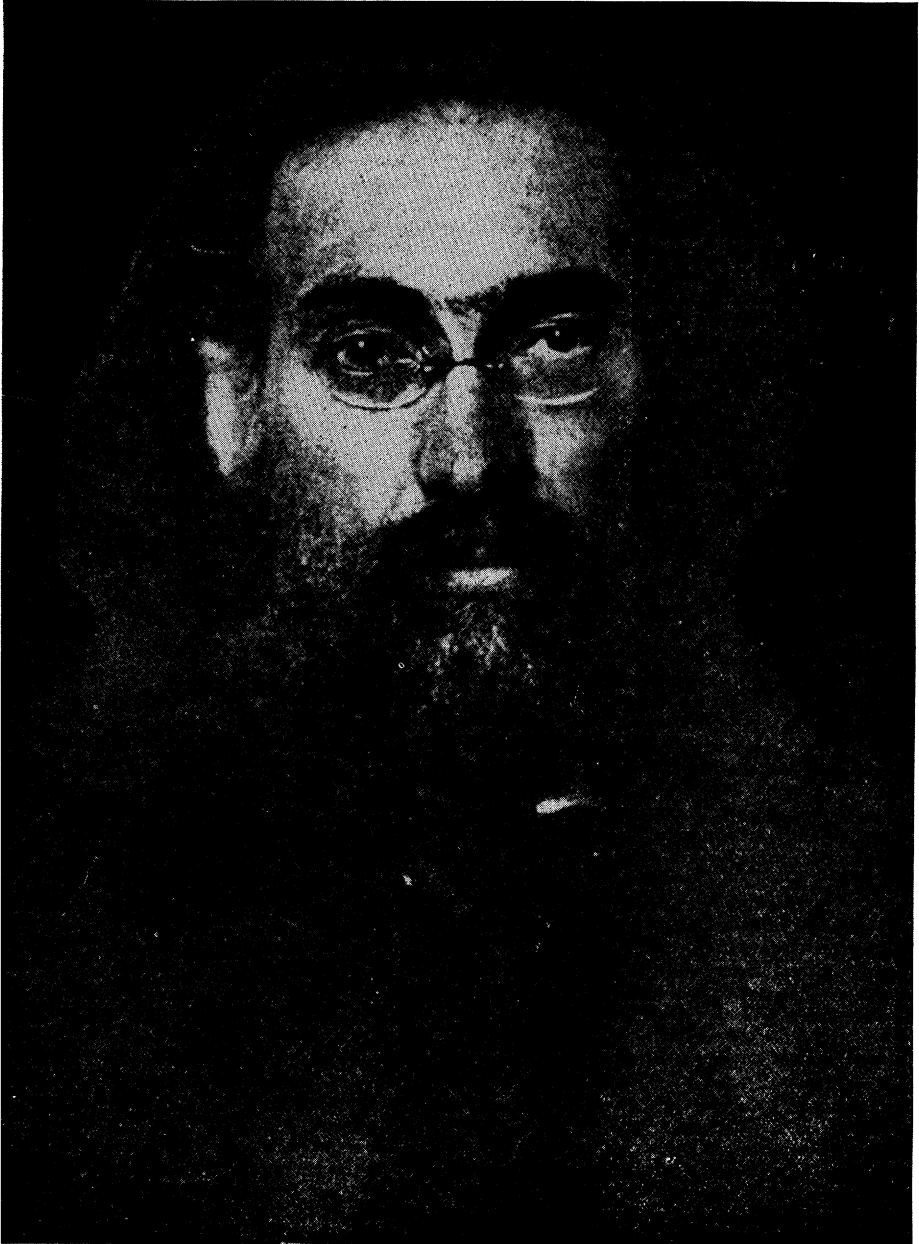
Gustaw Landauer
REWOLUCJA
Wyd. Ch. Brzoza, Warszawa 1932

Druk. „Rekord”, ul. Zamenhofska 18, tel. 11-37-36.

אינהאלט = פארצייעניש

- 5 ז . פארווארט פון מאקס נעטטלוי
- 29 „ . 1. געשיכטע - כח פון פראקטישן לעבן .
- 33 „ . 2. טאָפּיעס, אומאָפּיעס, רעוואָלוציעס .
- 52 „ . 3. די קולטור פון מיטלאַלטער און דער גייסט .
- 76 „ . 4. די גייסטלאַזיקייט פון דער גייער צייט .
- 97 „ . 5. די רעפּובליק און די מאָנאַרכאַטאָן .
- 124 „ . 6. דער אַנטי-מלוכהשער סאָציאַליזם .
- 149 * * * * * ע צ י ס ן ה ע ג ן ס אָ צ י אַ ל י ז ם א ן ז י ד ל ו ן ג -

Landwehr

פ א ר ה א ר ט

סאָציאַלאָגיש איז נישט קיין וויסנשאַפט — אָט דידאַ-
ציקע הערטער, וועלכע גיסטאז לאַנדריער האָט אַזעקגעשטעלט
אין דעם אָנהויב פון זיין בוך „רעוואָלוציע“, באַטייטן פאַר
מיר פּאַלגנדיקעס: עפעס ממשותדיקעס וועט מען קאָנען זאָגן
וועגן דעם סאָציאַליזם ערשט דעמאָלט, ווען מען וועט קאָנען
זען מיט די אויגן אַ לעבעדיקע סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט.
ביז צו יענער צייט קאָנען נאָר דיכטער און דענקער, רעבעלן
און סאָציאַל-פּסיכאָלאָגן האָבן אַ פאַרגעפילט וועגן דעם פאַר-
וירקלעכטן סאָציאַליזם. אַלע פּלענער פון סאָציאַליזם, וועלכע
פליסן אַרויס פון די עקזיסטירנדיקע צושטאַנדן, זענען נאָר
האַשערות, ווייל מיר קאָנען נישט וויסן, וועלכע געשעענישן
וועלן אָפּשיידן דעם פאַרווירקלעכטן סאָציאַליזם פון דער איז-
טיקער און שפּעטערדיקער קעגנזאָרט, צי עס וועלן בכלל זיין
מעגלעך פאַרבינדונגען מיט דעם עבר, אָדער מען וועט מוזן
מאָכן אַ נייעם אָנפאַנג.

דעריבער איז עס קוים צו גלויבן, אַז גראַד איין-אייני-
ציקער מענטש זאָל קאָנען אַרויסגעפינגען דעם זיכערן וועג צו
דער אומבאַקאַנטער צוקונפט, יעדנפאַלס איז אַבסאָלוט אומ-
מעגלעך צו דערווייזן עס, טאַקע דערפאַר ווייל מיר קאָנען
נישט די קימענדיקע אַנטוויקלונגן. דאָס צווינגט אונז צו זיין
טאַלעראַנט און ברייטהאַרציק אויף דעמדאָזיקן געביט און נישט
פאַרשטעלן זיך די זאַך אַזוי, אַז יעטועדער נייער באַדייטנדי-
קער סאָציאַליסט קאָן, למשל, אַריבערייאָגן און איבערפּליסיק-
מאַכן די פּריערדיקע סאָציאַליסטישע דענקער. פּונקט אַזוי טאַר
מען נישט מינען, אַז אַ דאַנק, למשל, דעם גרויסן טאַלענט
פון אַ יחיד — צי דאָס איז אַ מאַרקס אָדער אַ קראָפּאָטקין —

קאן דערהײל אָפגעשלאָסן הערן די אַנטוויקלונג פון דער סאָציאַליסטישער דערקענטעניש. מיר פאַרשמעלערן און פאַר-פלאַכן דערפֿיט נאָר אונזער גייסטיקן האַרױזאַנט. פאַרקערט, עס איז אַ סך בעסער, הען מיר פרייען זיך מיט דער פארבנ-רייכער פאַרשיידנקייט פון די סאָציאַליסטישע קאַנ-צעפציעס, וואָס יעדע איינע פון זיי הירקט אויף דעם מענטש-לעבן גייסט און נשמה און זיי אלע צוזאַמען שאַפן אַ קאַ-לעקטיוו-שטראָם פון באַפרייענדיקן סאָציאַלן היילן. נאָר די אינערלעכע מאַכט פון אָט דעם קאַלעקטיוו-שטראָם העט אויפ-רייסן די היינטיקע מלוכה-טורמעס און סאָציאַלע צעהנגס-אַנ-שטאַלען; נאָר זי העט אויך נישט צולאָזן, אַז אירעאַלען מיט אַ קליינלעכן און זשענדעכ באַראַקטער זאָלן אָנפירן דעם שטראָם פון דעם קאַלעקטיוו היילן אויף זייערע אייגענע, קליינע מילן און פעלדער.

אַזוי איז עס אָבער געהען זינט גאָר אַ סך יאָרן, טעאָ-רעטיש אַ דאַנק דער איינווייטיקער שטאַטס-סאָציאַ-ליסטישער ליטעראַטור, העלכע איז מבטל די פרייהייט און פראַקטיש — אַ דאַנק די פארטייען, העלכע האָבן זיך געשטיצט אויף דערדאָזיקער ליטעראַטור. נעבן די אייניקע גרויסע סאָציאַליסטן פון דער אַלגעמיינ-מענטשלעכער אָרט, הי פוירע, סען-סימאָן, אָאָוען און אַנד., זענען אָבער שוין פון לאַנג-אַן געשטאַנען די פרייהייטלעכע סאָציאַליסטן, די אַנאַרכיסטן, אַלס די איינציקע אָנוואַגער פון אַ פולקאָמענעם, סאָלידאַריטעט און פרייהייט פאַרחירקלעכנדיקן סאָציאַליזם. דאָס זענען געהען גאַנדין און האַררען, פרוידאָן און שטיהנער, רעקליו און קערדערוואַ באַקוינן, מאַלאַטעסטאַ און קאַפּאַטקי, ריקאַרדאָ מעללאָ און האַלטערין דע קלער, — אין דערדאָזיקער ריי פון גרויסע מענטשן שליסט זיך הירדיק איין אויך גוסטאַוו לאַנג-דויער. מיר האַלטן טאַקע שטאַרק העלן, אַז די צאָל פון די דאָזיקע מענטשן זאָל זיך פאַרגרעסערן דורך אַלץ נייע פּוזה, העלכע זאָלן זיין פונקט אַזוי שטאַרק פאַרהאַרצלט אין דעם לעבן פון דער היינטיקער קעגנוואַרט, הי יענע — אין דעם לעבן

פון זייער צייט. מיר האָלטן אָבער דערביי נישט העלן פאר-
 לירן אָדער פאָרגעסן כאָטש איינעם פון יענע אַלטע העטערע-
 נען: מיר קאָנען קיין איינעם פון זיי נישט באַטראַכטן אַלס
 פאָרעלסטער און אָפּגעלעבט. מיר פאָרגעסן דאָך נישט, למשל,
 די גרויסע דיכטער און קינסטלער פון דער פאָרגאַנגענהייט!
 דערפֿאַר איז דאָס זייער דערפרייענדיק, וואָס אַ הערק
 פון נוסטאַט לאַנדויער הערט אַריינגעפירט אין אַ נייער שפראַך.
 פונקט אזוי הי מעללאַ אין שפּאַניע, ווי וואַלטערין דע קלער
 אין אמעריקע, ווי דער אויך ביי די פראַנצויזן פאָרגעסענער
 קערדערונג איז אויך לאַנדויער ביי איצט זייער הייניק אי-
 בערזעצט געוואָרן אין אַנדערע שפראַכן. אמת אין יאָר 1921
 איז דערשינען אַ יידישע אויסגאַבע פון דעם „אוי פרוף
 צום סאַציאַליזם“ און אַ שפּאַנישע אויסגאַבע הערט
 איצט צוגעגרייט. אזאָ קליינע אינטערנאַציאָנאַלע פאַרשפרייטונג
 איז באַזונדערס דער מול פון אַזעלכע שריפטשטעלער, וועלכע
 זענען פאַרזאָרגט אין דעם מהות פון זייער לאַנד, וועלכע
 דערשיינען אויף דעם ערשטן אויגנבליק פרעמד פאַר אַנדערע
 לענדער; אויב זיי באַזיצן אַ באַדייטנדיקן ווערט, קומט זייער
 צייט ערשט שפּעטער.

דאָס כמעט 30-יאָריקע קעמפער-לעבן פון לאַנדויער איז
 הערט, אַז מ'זאָל עס אויף אַ גאַר ברייטן אופן באַטראַכטן.
 דערצו איז אָבער נויטיק אויסצופאַרשן זיינע געדאַנקען, וועלכע
 זענען צוואַקערטן אין אַ ריי צייטשריפטן, וועלכע ער האָט אַליין
 רעדאַגירט, אין פרעמדע צייטשריפטן, בראַשורן, אייניקע ביכער
 און אין זיין גרויסן בריף-וועקסל. ס'איז אויך נויטיק אויפ-
 צוזאַמלען די איינדרוקן וועגן זיין פערזענלעכקייט, אַלע מאַ-
 טעריאַלן וועגן זיין לעבן און דעם קרייז פון זיינע פריינט
 און חברים. די אַרבעט איז זייער גרויס, הייל לאַנדויער איז
 געווען פאַרבונדן מיט אַלע פרייהיטלעך-סאַציאַלע, ליטעראַריש-

(1) איבערזעצט פון דייטש דורך ה. פרינק און ג. ראָזענשאל, הערט.

קינסטלערישע אינטערנאציאנאלע רעוואָלוציאָנערע שטרעמונגען
 פון זיינע 30 יאָר קעכטערישן לעבן, דערצו איז ער נאָך גע-
 ווען פאַרבונדן מיט די פּילאָזאָפּישע, עסטעטישע, היסטאָרישע
 ספעציעלע געביטן, מיט דער לייטעראַטור, אַלס קינסטלער און
 קריטיקער, מיט דעם טעאָטער, אַלס קינסטלערישער ראַטגעבער,
 און באַזונדערס אויך מיט סאָציאַליסטיש-אַנאַרכיסטישע קרייזן,
 מיט אַלע מעגלעכע פּראַלעטאַרישע ריכטונגען, — הכלל מיט אַלץ,
 וואָס האָט אין יענער צייט גייסטיק געלעבט און געשאַפּן, רע-
 בעליש געפילט, נאָך עסטעטישער האַרמאָניע געשטרעבט און
 זיך פּילאָזאָפּיש פּאַרטיפּט. נישט געקוקט אויף דעם, האָט ער
 שטענדיק אָפּגעהיט זיין פּערזענלעכע אייגנאַרטיקייט, איז דער-
 פּאַר טאַקע שטענדיק געשטאַנען כּמעט איינזאַם און איז פּון אַ
 סך מענטשן נישט פּאַרשטאַנען געוואָרן. אַן עכטע בילגראַפּיע
 פון לאַנדוויער איז ביז איצט נישטאָ דערפאַר, הייל קיינער
 איז נישט געווען אין דער לאַגע אַרומצונעמען די אַלע גע-
 ביטן פון זיין לעבן מיט דער נויטיקער זאַך-קענטעניש, אַ
 סאָציאַליסט, וועלכער איז גוט באַהאַונט אין זיין געביט,
 וואָלט נישט געקאָנט אינגאַנצן אַרומנעמען די קינסטלערישע
 זייט פון זיין וועזן און זיינע באַזונדערע פּילאָזאָפּישע איג-
 טערעסן; פּאַרקערט, אַ קינסטלער און אַ פּילאָזאָף וואָלט
 מסתּמא זייער הייניק אַרומגענומען דעם סאָציאַליסטישן געביט
 פון זיין טעטיקייט, דאָ באַשטייט אַפילו די געפאַר, אַז מען
 וואָלט ביי לאַנדוויער — פּונקט ווי ביי וויליאַם סאָריס און,
 אין אַ געחיסן גראַד, אויך ביי עליזע רעקלין און קראָפּאַטקין —
 ביסלעכחייט אינטערגעשאַצט און אָפּגעשוואַכט דעם סאָציאַליסטישן
 קערן פון זיין לעבן לטובת זיין עסטעטישער, מאַראַל-פּילאָ-
 זאָפּישער און הינסשאַפּטלעכער אַרבעט. אין דער אמתן זענען
 זיי אַלע געווען האַרמאָנישע, נאַנצע מענטשן, וואָס זייערע
 סאָציאַליסטישע, עסטעטישע אָדער הינסשאַפּטלעכע אינטע-
 רעסן זענען געווען אינערלעך פאַרבונדן איינע מיט די אַנ-
 דערע און וואָס מען קאָן זיי נישט קינסטלעך אָפּרייסן פון
 זייער פּולער פּערזענלעכקייט.

לאנדויער איז געבוירן געוואָרן דעם 7-טן אפריל 1870
 אין קארלסרוהע (באָדען), אַלס זון פון אַ פאַרמעגלעכן קליין-
 דער-סוחר, האָט באַזוכט די דאָרטיקע רעאַל-שול און שפּעטער
 די גימנאַזיום. אָבער — הי ער האָט שפּעטער ביי אַ געלעגן-
 הייט דערציילט אין זיין צייטשריפט „סאַציאַליסט“ פון 15-טן
 יוני 1913 — „היות חי איך בין שוין שטענדיק געווען פאַר-
 איינזאַמט, האָב איך אויך אין דער שול-צייט געצויגן מיין
 גייסטיקע יניקה אייגנטלעך נאָר פון טעאַטער, פון מוזיק און
 ראשית כל פון ביכער“. ער האָט געצויגן יניקה פון אַ איב-
 סען, אַ ריכאַרד וואַגנער, אָבער נאָך נישט פון סאַציאַלע איין-
 דרוקן. „איך בין געוואָרן רעבעליש און האָב זיך דערפילט
 אין אַ סתירה צו דער אַרומיקער געזעלשאַפט נישט צוליב
 מיין קלאַסן-שייכות און נישט צוליב אַ סאַציאַלן מיטגעפיל,
 נאָר צוליב דעם, וואָס מיין ראַמאַנטישע בענקשאַפט האָט זיך
 שטענדיק אָנגעשטויסן אָן די ענגע קליין-בירגערלעכע וועלט.
 אזוי איז עס געקומען דערצו, אז איך בין געוואָרן אַן אנאָר-
 ביסט (נישט קענענדיק אַפילו דעם נאָמען) נאָך איידער איך
 בין געוואָרן אַ סאַציאַליסט, און אז איך בין איינער פון די
 ווינציקע, וועלכע זענען נישט דורכגעגאַנגען דעם העג פון דער
 סאַציאַל-דעמאָקראַטיע. נאָך איבסען איז ביי מיר געקומען באַלד
 נישטע, ראשית כל זיין זאַראַטוטראַ... איך האָב שוין לאַנג
 געלעבט מיט די פילאָזאָפּן און האָב שוין אַלס גימנאַזיסט גע-
 לייענט שאַפּענהוייער און שפּינאָזאַ. אויסער אָס דעמדאָזיקן
 איינפלוס איז לאַנדויער פאַר און נאָך 1890 (בעת ער האָט אַ
 פאַר יאָר שטודירט אין בערלינער אוניווערזיטעט) געשטאַנען
 אונטער דער השפּעה פון געוויסע ליטעראַר-פילאָזאָפישע קרייזן.
 סוף דער דעמאָלטיקער אַקטיחער, יונגער דייטשישער ליטעראַר-
 סור, וועלכע איז הידעראַמאַל געשטאַנען אין ענגע באַציאונגען
 מיט דעם דעמאָלטיקן סאַציאַליזם. אין יענע יאָרן איז אין
 דער דייטשישער סאַציאַל-דעמאָקראַטיע אָנגעגאַנגען אַ רעבעליע
 פון די אומצופרידענע יינערע עלעמענטן קעגן די צעמעסיקטע
 אַלטע פירער פון בעבעלן ביז ענגעלסן. דידאָזיקע רעבעליע

האָט געפירט צו אַ פּוּלשטענדיקער אָפּשפּאַלטונג פּוּן די אַיִם-
אַפּהענגיקע, וועלכע זענען שפּעטער צום טייל אַרײַנגעגאַנגען
אין דעם לאַגער פּוּן קאָמוניסטישן אַנאַרכיזם. דער סאַצ-
יאָליסטי, אַ האַכנבלאַט, וואָס האָט אָנגעהויבן דערשיינען
דעם 15-טן נאָוועמבער 1891, איז געווען דער געמײַנזאַמער
אַרגאַן פּוּן דערדאָזיקער יונגער ריכטונג. דאָ איז שוין באלד
אויפּגעטרעטן אַ קלאַרע אַנטימאַרקסיסטישע, אַנטי-סאָציאַליסטישע
ריכטונג, וועלכע איז אין דער ערשטער צײַט געווען פאַרטרעטן
דורך בענעדיקט פּרידלענדער און וועלכע האָט אָנגעקניפּט אָן
די אידעען פּוּן דירינגן, ווי ער האָט זײ פאַרטרעטן אין
זײן ראַדיקאַלער צײַט מיט צוואַנציק יאָר צוריק. די אידעען
פּוּן דירינגן האָבן טאַקע בשעתם אָפּגעשפּיגלט דעם קלאַרע-
סיחטישן אַנאַרכיזם פּוּן דעם ערשטן אינטערנאַציאָנאַל:
אויסער זײ פּרידלענדערן האָבן זײ געפונען אַן אויסדרוק
אויך אין דער אינטערעסאַנטער אַוטאָפּיע: „פּרילאַנד, אַ סאַ-
ציאַל ביילד פּוּן דער צוקונפּט, אַ בוך פּוּן דיר טעאָדאָר
הערצקא (1890). ווי באַקאַנט, איז מיט אָס די אידעען געווען
אַ רײ יאָרן פאַרבונדן אַ באַוועגונג, וועלכע האָט צוגעגרייט
אַ גרעסערע עקספּערימענטאַל-קאָלאָניע אין אַפּריקע. לאַנדויער
איז געווען באַקאַנט מיט דעמדאָזיקן קרייז פּוּן די יונגע זײ-
רינגיאַנער. איך קען אָן אײדעלן, שטאַרקן און מוטיקן זײ.
וועלכער האָט געקעמפּט פאַר דער פּריינטשאַפּט פּוּן דירינגן
און וועמען דאָס האָט זיך ענדלעך אײַנגעגעבן: דאָס איז
געווען דער נישט לאַנג פאַרשטאַרבענער בענעדיקט פּרידלענד-
דער“ - האָט לאַנדויער געשריבן אין יאָר 1909 צו פּריץ
מאַאָטנער, דעם דײַטש-בעהמישן שריפטשטעלער, וועלכער איז
אין לאַנדויערס אוניווערזיטעטס-יאָרן געווען אײנער פּוּן
די באַקאַנטסטע דראַמאַטישע און ליטעראַרישע קריטיקער פּוּן
בערלין, אין זײן צײַטשריפט „דײַטשלאַנד“ איז טאַקע דערשי-
נען אײנע פּוּן די פּריסטע אַרבעטן פּוּן לאַנדויער: „וועגן עפּי-
שער און דראַמאַטישער פּאַעזיע“ (יאַנואַר 1890). דאָס איז אַנג
געווען אַ היכטיקע אָנערקענונג פּוּן זײן טאַלענט מצד דעם

זייער קריטישן טאָן, וועלכער איז ביז צום לעצטן מאַמענט
געבליבן לאַנדווערס פריינט און האָט נאָך אין דעם חוינטער
1918—1919 געארבעט אויף זיין ריזן-ווערק: „דער אַטעאיזם
און זיין געשיכטע אין מערב-לאַנד“ (4 בענדער 1920—1924).
דער יונגער לאַנדווער איז געקומען צום סאָציאַליזם אָן
סאָציאַלער דערמאָרונג און עקאָנאָמישע שטודיעס, אָבער אַדאָפּ
זיין גרויסער זעלבסטבילדונג איז ער געווען ביכולת זייער
קריטיש צו באַאורטיילן גייסטיקע, מאָראַלישע און עסטעטישע
אידעען, דערפאַר טאָקע האָט אים נישט באַאיינפלוסט אַנט-
שיידנדיק קיין איין סאָציאַליסטישער דענקער, נישט דירינג
אַדער מאַרקס, נישט קראָפּאַטקיין אַדער פּרוּדאָן. ער איז געווען
און פאַרבלעבן אַ מענטש פאַר זיך, אָבער נישט אין דעם זין
פון אַן אינאָלירונג, נאָר אין דעם זין, וואָס ער האָט ביי
יעדן סאָציאַליסט גענומען דאָס פּרוכטבאַרסטע אין אים, אָס
אזוי ווי מען קאָן זיין דאַנקבאַר יעדער בלום באַזונדער, צו
ערשט שרייבט ער אין דעם „סאָציאַליסט“, דעם 27-טן אוי-
גוסט 1892, אַ רעפּערירנדיקן אַרטיקל איבער דירינגס אידעען.
ער באַצייט זיך צו זיי מיט טיבבאַמיע. אָבער גלייכצייטיק מיט
אזויפיל קריטיק, און פרידלענדער מוז אינגערעווערן, דעמאָלט
ברענגט לאַנדווער זיין ערשטן גרויסן אַרטיקל: „דיינגיאַנער
און מאַרקסיסט“ (22 אָקטאָבער), אין וועלכן ער רעכנט זיך
אַפּ מיט די ביידע ריכטונגען. אין דעצעמבער טון דעמועלאַפּ
יאָר האָב איך אים געזען אין ציריך, בעת ער האָט אין דעם
פאַרזיין „איינטראַכט“ באַגרינדעט די שטעלונג פון די „אויס-
אַפהענגיקע“ צו דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע; דאָס איז געווען
אַ גלענצנדיקע רעדע, אין וועלכער ער האָט אָבער זיין אַיי-
גענעם שטאַנדפונקט נישט אויסגעדריקט. אין אַ קורצער צייט
ארום איז ער און נאָך אַ פאַר אַנדערע אין ציריך שוין
דירעקט אַרויסגעטרעטן קעגן אויגוסט בעבעל, לאַנדווער איז
נישט שולדיק אין דעם, וואָס די דאָזיקע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע
אַפּאָזיציע איז דעמאָלט נישט צונויפגעשמידט געוואָרן, פּוד-

ארויסצוטערטן אלס א נייע רעוואָלוציאָנער-סאָציאַליסטישע אי-
 דען-פּאַרטיי. צוזאַמען מיט די סינדיקאַטן, וועלכע האָבן זיך
 גראַד דעמאָלט אויך אָפּגעטיילט פון די פּאָליטיקער (אין
 פראַנקרייך געפירט דורך פ. פעלוטיע), וואָלט זי געקאַנט שאַפן
 א פּאָליטיש אין עקאָנאָמיש אַקציע-פּעאַיקע רעוואָלוציאָנערע
 באַוועגונג, אָנגעפירט פון אַנאַרכיסטן, ווי פעלוטיע, פּוזשע,
 דאַמעלאַ ניווענהואַיס, לאַנדויער און אַנד. זי וואָלט געקאַנט
 בילדן אַן אַנטשיידנדיקן פּח קעגן דעם פּאַרלאַמענטאַרישן מאַרק-
 סיסטם, וואָס האָט געשאַפן יענע חילנסלאַזע, נישט-אַקטיווע מאַסן,
 וועלכע דער דיקטאַטאָרישער מאַרקסיוזם (באַלשעוויזם) האָט שפּע-
 טער אַריינגעכאַפט אין זיינע הענט און אונטערגעוואָרפן זיין
 יאָך. אָבער מען האָט דאָס דעמאָלט נישט פאַרשטאַנען אין דעם
 גאַנצן טאַרנעם און מען האָט נישט דורכגעפירט די אויפגאַבע
 מיט ענערגיע. אין דייטשלאַנד איז אַ טייל פון די אויפגאַבע-
 גיקע באַלד הידער אַוועק צוריק צו דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע,
 בעת אַנדערע האָבן אָנגענומען דעם קאָמוניסטישן אַנאַרכיוזם
 אין דער פּאַרס פון אַ נייער דאָגמע, וועלכע זיי האָבן אַוועק-
 געשטעלט אויפן אָרט פון דער מאַרקסיסטישער דאָגמע און זי
 אויך באַטראַכט אלס אויפפאַרענדערלעך און אייביק. לאַנדויער,
 דער פּלייסיקער און טאַלענטפולער מענטש, איז געוואָרן דער
 רעדאַקטאָר פון „סאָציאַליסט“. אָט די אַרבעט און אַ פאַראור-
 טיילונג צו 11 הדשים געפּענגעניש האָט איבערגעריסן זיינע
 אוניווערזיטעט-שטודיען; דערפאַר האָט ער פאַרטגעזעצט זיין
 זעלבשטענדיקע בילדונג. ער האָט שטאַרק געשטרעבט
 צו פאַרבינדן צו געמיינזאַמער אַרבעט אַלע כּחות, וואָס שטייען
 אויף דעם באַדן פון דעם אַנטי-מלוכהשן קאָלעקטיוויזם; פּער-
 זעלבן האָט ער פאַרטיידיקט די אידעע פון דעם „פולן אַר-
 בעטס-פּראָדוקט“ פאַר יעדערן, אין קעגנזאַץ צו דער אידעע
 פון דעם „פרייען רעכט אויף גענוס“ פאַר אַלעמען. אָבער די
 אַלע ריכטונגען האָבן זיך אָנשטאַט דעם צעשפּליטערט און
 יעדע האָט געהאַלטן פאַר נויטיק אַריבערצוציען אויף איר
 צד די קעגנער אָדער צו באַקעמפן זיי עד חרמת לאַנדויער

האָט געטאָן אַלץ, וואָס ער האָט געקאָנט, פֿרי צו פֿאַראַייניקן אויף די אינטערנאַציאָנאַלע קאָנגרעסן די אלע דאָזיקע פֿחות; ער האָט זיך באַמיט אַזעקציושטעלן פֿאַר זיי געמיינזאַמע אויפֿגאַבן, ווי למשל אין יאָר 1895, בעת ער האָט אַרויסגע-רוקט, לויט די אָנרעגונגען פֿון זיין חבר היזע, די אידעע פֿון אַ פֿרייהייטלעכער קאָאָפּעראַטיוו-פֿאַזעגונג; ער האָט גע-זוכט אַרייַנצודרינגען ווי נאָר מעגלעך אין אַלגעמיין-מענטשלעכע פֿראַגן. אָבער טאַקע וואָס מער ער האָט געזוכט אויף אַזאָ אופן צו פֿאַרברייטערן און הומאַניזירן די אָנאַרכיסטישע פֿאַ-זעגונג, אַלץ הייניקער האָט ער באַפֿרידיקט דעם עולם אַנאַר-כיסטן, וועלכע זענען אַרויסגעטרעטן פֿון דער סאַציאַל-דעמאָ-קראַטיע און וועלכע האָבן פֿאַרלאַנגט, אַז זייער רעדאַקטאָר זאָל זיי וואַך אין וואַך צושטעלן אַ קלאָר-פֿראַגראַמאַטישן, אַזוי צו זאָגן, גייסטיק-אַפֿליגאַטאָרישן אַנאַרכיזם. צוליב דעם האָבן זיי אין פֿירינג 1897 אינגאַנצן איבערגעריסן מיט לאַ-נ-דויערן און געבריינדעט אָן אייגן בלאַט. לאַנדויער מיט זיינע גענערע חברים האָבן ווייטער אַרויסגעגעבן דעם „סאַ-ציאַליסט“, אָבער אין יאָר 1899, בעת לאַנדויער איז ווידער אַרייַנגעזעצט געוואָרן אויף זעקס חדשים, האָט זיך דאָס בלאַט פֿאַרמאַכט.

פֿון דעמאָלט אָן איז ער געשטאַנען אָן אַ זייט פֿון דער טאַג-פֿראַפֿאַגאַנדע. אין זיינע „אַנאַרכיסטישע געדאַנקען איבער אָנאַרכיזם“ (די צוקונפֿט, בערלין, 26 אָקטאָבער 1901) האָט ער אויפֿן גרונט פֿון אַ צען-יאָריקער דערפֿאַרונג אונטערגעפֿירט אַ געוויסן סך הכל. דאָס איז הידעראַמאַל אַ גרינדלעכער טעות; אַז מען קאָן אָדער מען מוז ברענגען דער וועלט דעם אָנאַרכיזם, אַז די אָנאַרכיע איז אָן ענין פֿון דער מענטש-הייט, אַז צוערשט וועט מען זיך אָפּרעכענען מיט די פֿריינט און שפּעטער וועט קומען דאָס מלכות שמים אויף דער ערד. יעטוועדער, ווער עס וויל ברענגען דער וועלט די פֿרייהייט — וואָן דאָס הייסט דאָך זיין אייגענע אויפֿפאַסונג פֿון דער פֿרייהייט — איז אין תּוֹך אַ דעספּאָט, אָבער נישט קיין אַנאַר-

ביסט. די אַנאַרכיע העט קיינמאָל נישט זיין אָן ענין פון
 די מאַסן, זי העט קיינמאָל נישט קומען צו דער העלט דורך
 אָן איבערפאַל אָדער דורך אַ באַהאַפנטן אויפשטאַנד. און פּונקט
 אזוי העט מען אויך נישט קאָנען פאַרהירקלעכן דעם אידעאַל
 פון פעדעראַליסטישן סאָציאַליזם דערמיט, האָס מען העט האַרטן,
 אַז דער שוין אויטגעשפייכערטער קאפיטאַל און די ערד העט
 איבערגיין אין די הענט פון פּאָלק. די אַנאַרכיע איז נישט
 קיין ענין פון דער צוקונפט, נאָר פון דער קעגנזאַרט; זי
 איז נישט פּאָדערונג, זי איז לעבן. עס האַנדלט זיך נישט
 העגן דער נאַציאָנאַליזירונג פון די דערגרייכונגען פון עבר,
 עס האַנדלט זיך וועגן אַ נייעם פּאָלק, העלכעס שאַפט זיך
 צווישן אלע אַנדערע פעלקער, אָנהויבנדיק מיט קליינער פּיאַ-
 גערישער אַרבעט אין לאַנד-קאָלאָניאַליזאַציע און אין פּאַרשידענע
 נייע געמיינשאַפטן. עס האַנדלט זיך ענדלעך נישט וועגן דעם
 קלאַסן-קאַמף פון די באַזיצלאָזע קעגן די באַזיצער, נאָר וועגן
 דעם, אַז פּרייע, אינערלעך-געפעסטיקטע און זיך-באַהערשנדיקע
 נאַטורן זאָלן זיך אָפּשיידן פון די מאַסן און זיך פאַרבינדן
 אין נייע פּאַרמאַציעס.

די שריטן פון לאַנדוויר מוז מען לייענען זייער אויט-
 מערקזאַם, זיינע געדאַנקען מוז מען באַטראַכטן נאָר אין צו-
 זאַמענהאַנג מיט זיין גאַנצן סיסטעם. ער געהער לחלוטין נישט
 צו יענע, וועלכע זאָגן זיך אָפּ פון קלאַסן-קאַמף און רעוואַ-
 לוציע אָדער פּאַראַכטן די מאַסן. ער גלויבט אָבער נישט, אַז
 מען קאָן איבעראַנדערשן די מענטשן דורך דיקטאַטורן: צי
 דאָס זענען העלדישע פירער, אָדער שטורעמדיקע אידעען. אָדער
 אומדערוואַרטעטע סיטואַציעס. דאָס זענען אַלץ אויסערלעכע
 פּאַקטאָרן, וועלכע מען קאָן, פאַרשטייט זיך, אויסנוצן לטובת
 דער אַנאַרכיע, וועלכע פירן אָבער נישט זינף דערצו, אַז
 מענטשן זאָלן לעבן אלס אַנאַרכיסטן, ווייל זיי זענען דערצו נישט
 צוגעגרייט. אַלצדינג אין לעבן מוז צוגעגרייט זען, יעדע
 דערפאַרונג בויט זיך אויף קליינע התחלות — און אזוי
 איז דאָס אויך מיט דער אַנאַרכיע. דערפאַר האָט צו פאַרלאַנגט.

אז די זאץ זיך טאג-טעגלעך פארווירקלעכן אין דעם דענקען
און אין העם לעבן פון יעטועדן יחיד, סיי אינערלעך, סיי
אויסערלעך, שאפנדיק, ווי נאָר מעגלעך, גייסטיקע, פאָליטישע,
עקאָנאָמישע געמיינשאַפטן. איך חיל ביי אָט דער געזעננהייט
ברענגען נאָך עטלעכע ווערטער פון לאַנדויער; ווען מען וועט
זיי ערנסט דורכטראַכטן, וועט מען זיי ריכטיק פאַרשטיין. פּונקט
אזוי זע איך אויך, אָז די מאַסן, וועלכע ווילן זיך ראַטעווען
פון דער סאָציאַלער נויט און אומזיכערקייט, האָבן נאָר חיי-
ניק צו טאָן מיט יענע העכסטע קולטור-צאָדערפענישן און
זעלישע נויטן, פון וועלכע איך רעד דאָ. דאָס, פאַר וואָס מיר,
די איינצליגע, קעמפן, איז פאַר זיי גאַנץ אומזיכטיק, און עס
וואָלט געווען אַ שעדלעכע ראַמאַנטיק צו מיינען, אָז די שנירים,
צו וועלכע עס שטרעבן די סאָציאַל-אַפהענגיקע און אַרעמע
מאַסן, זענען אידענטיש, אָדער אַפילו נאָר ענג פאַרבונדן, מיט
יענעם איבערקער פון דעם מענטש, וועגן וועלכן איך רעד דאָ.
מיר מוזן איינזען, אָז ס'איז פאַראַן הונדערטער וועגן סיי
מלוכהשע, סיי גישט-מלוכהשע, פרי די מאַסן מיט עפעס צו
העלפן; מיר מוזן זיך אָפגעווינגען צו פאַרבינדן יעטועדע
פאַרבעסערונג און שניי אויף זייער לאַגע נאָר מיט אונזער
העכסטן לעצטן ציל און דערפיי בשום אופן נישט וועלן טאָן
עפעס וואָס אַנדערש. עס איז אַ וונדערבאַרע אידעע אזוי צו
פאַרבינדן דעם ווילשטאַנד, דעם מזל פון די מאַסן און די
איבערלעכע נויטווענדיקייט פון דער קולטור, אָז די ביידע
צילן זאָלן דערגרייכט ווערן אויף איין וועג. אָבער אָט די אידעע
איז פאַלש, פּונקט ווי עס זענען פאַלש אַלע אַזעלכע שטייפע
באַגריפס-געדאַנקען, אַ לאַנגע צייט האָבן מיר געזען אין דעם
סאָציאַליזם אַן אומבאַשטימטע, אַלץ-אומפאַסנדיקע וועלטאַנשוואַונג,
עפעס אַ מין שליסל, וועלכער עפנט אויף אַלע טויערן און לעזט
אַלע פראַגן. איצט ווייסן מיר, אָז אַלץ, וואָס עס טוט זיך
אין דער וועלט דרויסן און אין דער נשמה אינעווייניק, געפינט
זיך אין אַזאַ פאַרווירונג, אָז עס קאָן בשום אופן נישט זיין
נאָר איין וועג, אויף וועלכן אַלע מוזן גיין צו איין ציל, דאָס.

האָס איך וויל דאָ אַלזאָ אויספירן, איז נישט קיין אויפפאָדע-
דונג צו דער מענטשלעכער געזעלשאַפט; מיר מוזן איינזען,
אַז עס באַשטייען איינע נעבן דער אנדערער אַ סך שטופן
פון דער קולטור, מיר מוזן זיך רואיק אָנזאָגן פון דעם חלום,
וועלכער איז אַפילו נישט שוין, אַז אַלע מוזן דערהויבן הערן
אויף איין איינציקן ניוואָ. קיין שום אויפפאָדערונג נישט; איך
וויל נאָר באַשרייבן דעם צושטאַנד פון דער נשמה, ביי וועלכן
יהידים וועלן אפשר קאָנען קומען דערצו, צו פירן אַ לעבן
פון קאָמוניזם אין אַנאַרכיע אַלס ביישפּיל פאַר אַנדערע. איך
וויל נאָר זאָגן, אַז די פרייהייט מוז ראשית כל געבוירן און
דערצויגן הערן אין די טיפענישן פון דער מענטשלעכער נשמה,
איידער זי וועט קאָנען הערן אַן אַביעקטיווער פאַקט. אויך
דער סאָציאַליזם איז בהדרגהדיק געוואָרן אַן אַלט חזרָט;
דאָס חזרָט האָט צוזאַמענגעפאַסט אין זיך אַ סך אינהאַלטן,
וועלכע פאַלן זיך איצט פאַנאָדער אין זעלבשטענדיקע עלע-
מענטן. אומעטום ווערט געמאַכט אַ סוף צו דער דאָגמאַטיק
און עס הערט אויף די יאָגעניש נאָך יענע שלאָג-ווערטער,
וועלכע מען האָט אַמאָל אַוועקגעשטעלט ווי אַוטאָפּישע גרענעצן-
סלופּעס אַרום דעם אָנהויב פון אַ נייער עפּאָכע. אומעטום איז
פון די ווערטער געוואָרן ווירקלעכקייט, די פּליסנדיקע, אומ-
באַרעכנבאַרע און שוואַנקענדיקע ווירקלעכקייט. קלאַרקייט איז
טאַקע פאַראַן נאָר אין דעם לאַנד פון שיינקייט און פון ווערטער;
דאָרטן, ווו עס הויבט זיך אָן דאָס לעבן, הערט אויף צו זיין
די סיסטעמאַטיק.

אין די 90-קער יאָרן איז לאַנדויער געווען טעטיק אין
אַלע ענינים פון דער אַנאַרכיסטישער באַוועגונג. ער האָט אויפ-
געטרייכלט די דייטשישע עפּנטלעכע מיינונג לטובת די געפּי-
ניקטע געפּאָנגענע פון דער שפּאַנישער פעסטונג מאַנושוואַיק
(דערמיט האָט ער האָט געוואונען פאַר דער זאַך די סימבאָטישעס
פון דעם באַרימטן אַלטן ליבערעאַלן שריפטשטעלער שפּילדאָ-
גען); ער האָט זיך געשטעלט אַנטקעגן דער סאָציאַל-דעמאָ-
קראַטיע און דעם מעכטיקסטן פון זיי, בעבעלן, האָט ער גע-

הארטן אין פנים דאָס דעמאלט באַרימט-געוואָרענע וואָרט:
„איר זאָגט דאָך שקר וכזב, הער בעבעל!“ ער האָט אין זיין
ראַמאָן „דער פּרעדיקער פּון טויט“ (1893) אַריינגעשטעלט די
רעדע, וועלכע עס האָט געהאַלטן פאַר דעם געריכט דער
פּראָנצויזישער אַנאַרכיסט-טעראָריסט ראַוואַשאַל און האָט פאַר-
טיפּט דעם אינהאַלט פּון זיין צייטשריפט „סאַציאַליסט“ (דער
בעסטער נומער איז דערשינען אין אויגוסט 1899 מיט דעם
טעמאַ: „געטע, צום 28-טן אויגוסט 1899—1749“). פּון אים
האַבן זיך געצויגן אַנאַרכיסטישע פעדים צו די דעמאָלטיקע
דייטשישע עטישע קרייזן, באַזונדערס צו דעם אַלטן מאַריין
פּאַן עגידי, וועלכער האָט געזאָלט ווערן אַ דייטשישער טאַל-
סטאַי און איז פּריציפּיק אין יאָר 1898 געשטאַרבן. לאַנדויער
איז אויך געשטאַנען נאָנט, דורך פּערזענלעכע פאַרביןדונגען,
צו דער דייטשישער באַוועגונג פּון גאַרנשטעט, וועלכע האָט
זיך אָנגעהויבן אין יאָר 1902. אין דער אייט צווישן אַט דער
באַוועגונג און דעם טויט פּון עגידי האָט ער גענומען אַנטײל
אין דעם ליטעראַריש-קינסטלערישן קרייז „די נייע געמיינשאַפּט“
(1900), וועלכן עס האָבן געגרינדעט די ברידער האָרט, פּע-
טער היללע און אַנדערע סאַציאַל-פּילנדיקע יונגע קינסטלער,
מיט דעם צוועק צו שאַפן זיך אַ סאַלידאַרישע סביבה, וואָס
וועט זיי געבן אומאַפהענגיקייט און אַ פּרייע אַנטוויקלונג פּון
זייערע כּוחות. דערדאָזיקער פּלאַן איז זיך פּאַנאַדערגעפּאַץ
אויך צוליב דעם, וואָס די פאַרשיידנאַרטיקע טאַלענטן האָבן
געשליפּט אין פאַרשיידענע זייטן. לאַנדויער האָט אין דעמדאָ-
זיקן קרייז געהאַלטן זיין פאַרטראַג: „דורך אַפּזונדערונג צו
געמיינשאַפּט“, אין וועלכן עס איז אין אַ טיפּער פאַרם דער-
וויזן געוואָרן, אַז אַ זעלבסט-אַנטוויקלונג מוז זיין פּריער, איי-
דער עס קומט צו אַ פּרוכטברענגענדיקער אַביעקטיווער טעטיקייט.
אין הערבסט 1901 האָט ער צום צווייטן מאָל חתונה
געהאַט, מיט דער דיכטערין העדוויג לאַכמאַן: אַז זי איז אין
פּעברואַר 1918 געשטאַרבן האָט עס אין אַ גרויסער מאָס צעבראַכן
דאָס לעבן פּון לאַנדויער. לעבנדיק ביי בערלין האָבן זיי צו-

דאמען אומאויפהערלעך געארבעט, האָבן איבערזעצט אַ ריי
 היכטיקע ליטעראַרישע ווערק פון באַלזאק ביז אַסקאַר
 אואַיילד. דאָס ערשטע יאָר נאָך דער חתונה האָבן זיי פאַרבראַכט
 אין ענגלאַנד, אין לאַנדאָן און שפּעטער אין בראַמלעי, וווּ עס
 האָט דעמאָלט געלעבט קראָפּאַטקין און אויך דער שפּאַנישער
 אַנאַרכיסט טאַררידאַ דעל מאַרמאַל. אין יענער צייט האָבן אויפן
 קאָנטינענט אויסגעבראַכן גרויסע שטרייכן, באַזונדערס גרויס
 איז געווען דער מעטאַל-אַרבעטער- אין שפּעטער אַלגעמיינער
 שטרייך פון די סינדיקאַליסטן אין פאַרצעלאַנאַ, וועלכער האָט
 אַרויסגערופן סימפּאַטיעס אַפילו ביי די געמעסיקע לאַנדאַנער
 טרעד-יוניאָניסטן. אָט די דידאַזיקע באַוועגונגס-כוואַליעס האָבן
 שטאַרק אינטערעסירט לאַנדויערן, נישט אַלס אַן אַנאַרכיסט,
 נאָר אַלס אַ רעוואָלוציאָנאַר, וואָס האָט אים מעטוס געזוכט די
 טרייבנדיקע כּחות פון דער געשיכטע און האָט איצט געזען
 פאַר זיך די געוואַלטיקע אַנטוויקלונג פון שטרייכן אין שפּאַניע,
 וועלכע עס האָט אים געמוזט זייער לעבעדיק שילדערן דער-
 אַקטיווער פאַרטרעטער פון די שפּאַנישע רעוואָלוציאָנערן, טאַר-
 רידאַ. ער איז געשטאַנען אין גוטע באַציאָונגען צו קראָפּאַט-
 קינען און האָט איבערזעצט אייניקע זיינע ווערק, אָבער באַמת
 נאָנט זענען זיי נישט צוגעגאַנגען איינער צו דעם אַנדערן.
 לאַנדויער האָט געאַכטעט דעם קאָמוניזם פון קראָפּאַטקינען, ער
 האָט אָבער בשום אַופן נישט געהאַלטן, אַז דער קאָמוניסטי-
 שער אַנאַרכיזם איז די איינציקע עקאָנאָמישע פּאַרם פון אַנאַר-
 כּיזם. קראָפּאַטקין, ווידער, פלעגט האַלטן, אַז אַזעלכע סקעפ-
 טיקער זענען פאַרשטעלטע סאַציאַל-דעמאָקראַטן אָדער אין
 תּוך אינדיה-דואַליסטן, און פלעגט זיך נישט אַריינטיפן מיט
 אינטערעס אין זייערע אַרגומענטן. אין אַ בריף צו טשערקע-
 זאָון פון הערבסט 1902 שרייבט קראָפּאַטקין, אַז סעבאַסטיאַן
 פּאַר, דאַמעלאַ ניווענהואַיס אין געטטלוי בויגן זיך פאַר דער
 געזשקע נישט; היינט וואָס האָט ער שוין געמוזט טראַכטן
 וועגן לאַנדויערן, וועלכער האָט — להיפּך צו אָט די דריי
 אַנאַרכיסטן — בכלל נישט אָנערקענט דעם אַנאַרכיסטישן קאָ-

פוינזום? אזוי ארום האָט לאַנדויער אויך אין די לאַנדאָנער
 ענגלישע און דייטשישע קרייזן פון די קאָמוניסטישע אַנאַר-
 כיסטן נישט געפונען פאַר זיך קיין אָנהאַלטס-פּונקטן. האָט
 איז נוגע טאַררידאָ, האָט ער געהערט גראָד צו יענע, וועלכע
 האָפּן זיך אין סוף פון די 80-קער יאָרן אין באַרצעלאָנאַ
 אַרויסגעזאָגט פאַר דעם אַנאַרכיום אָן וועלכער נישט איז
 עקאָנאָמישער קוואַליטיקאַציע. ווייל מען קאָן דאָך נישט פּאָר-
 אויסזען און מען דאַרף אויך נישט דאָגמאַטיזירן די צוקונפטיקע
 אַנטחיקלונג. לאַנדויער האָט אַלזאָ מסתמא גוט געקאָנט זיך
 צונויפערעדן מיט טאַררידאָ, אָבער קיינער פון זיי ביידן האָט
 מיר וועגן דערויף גענוי נישט דערציילט, הגם איך אַליין האָב
 זיי אין הערבסט 1901 באַקאָנט געמאַכט אין בראַמלעי.

זינדיק אין הערמסדאָרף ביי בערלין האָט לאַנדויער
 געמאַכט איבערזעצונגען, אַרויסגעגעבן זיינע נאָוועלן: די מאַכט
 און די מאַכטן (1903), דעם מיטלאַלטערלעכן דייטשישן מיט-
 טיקער אונטערן נאָמען „מייסטער עקהאַרטס מיסטישע שריפטן“
 (1903), אַ ריי אַרטיקלען, האָט אָפּגעהאַלטן ליטעראַרישע קורסן.
 האָט געדינט ביי אַ פאַרלעגער אין אַ בוכהאַנדלונג, פּדי צו
 פאַרשאַפּן זיך אַן אומאָפּהענגיקע פּרנסה. גלייכצייטיק האָט ער
 ביסלעכתיז געשריבן די טיילן פון יענעם ווערק, וועלכעס האָט
 צוזאַמענגעפאַסט זיינע אידעען און איז דערשינען אין יאָר
 1911 אונטער דעם נאָמען „אויפּרוף צום סאָציאַליזם“. די צוויי-
 טע פאַרגרעסערטע און פאַרבעסערטע אויפלאַגע מיט אַ פּאָר-
 האָרט פון לאַנדויער, געשריבן דעם 3-טן יאָנואַר 1919, איז
 דערשינען ענדע פעברואַר פון זעלבן יאָר, 8-10 וואָכן פאַר
 זיין טויט. אַן אַריינפיר צו אַט דעמאָזיקן ווערק זענען גע-
 הען די 30 סאָציאַליסטישע טעזן, וועלכע לאַנדויער האָט אָפּ-
 געדרוקט אין דער בערלינער צייטשריפט „צוקונפט“ דעם
 12-טן יאָנואַר 1907.

אין הערבסט 1906 האָט ער פאַרלאָרן זיין פּאָסטן אין
 דער בוכהאַנדלונג און האָט אָנגענומען דעם פאַרשלאַג פון
 מאַרטין בובער אָנצושרייבן פאַר זיין סעריע ביכער „די

בעזעלשאפט א קליינעם באנד וועגן רעוואָלוציע. די דאָזיקע
 סעריע האָט צוגעצויגן אַלס מיטאַרבעטער די סאַמע אינטע-
 ליגענטע אומאַפהענגיקע יונגע דייטשישע געלערנטע פון פאַר-
 שיידענע רייכטונגען און האָט געזאָלט זיין אַ מין ריקבליק און
 אויסבליק ביי דעם אָנהויב פון דעם נייעם יאָרהונדערט. צווישן
 די מיטאַרבעטער איז געווען זאַמבאַרט, וועלכער האָט אָנגע-
 שריבן וועגן „פּראָלעטאַריאַט“, דער פּילאָזאָף זיממעל — וועגן
 „רעליגיע“, ערוואַרד בערנשטיין וועגן „שטרייק“, פּריץ מאַאוט-
 גער וועגן „שפּראַך“, העלפּאַך וועגן „גייסטיקע עפידעמיעס“,
 פּראַנץ אָפּענהיימער וועגן „שטאַאַט“, אויך נאָך אַ סך אַנדערע.
 פון די דאָזיקע געמען קאָן מען זען די סביבה, צו וועלכער
 עס האָט זיך געווענדעט אויך לאַנדויערס בוך: דאָס זענען
 אַלץ געווען פּראָגרעסיווע, אָפּאָזיציעאַנעלע און, יעדער אין זיין
 געביט, אומאַפהענגיקע עלעמענטן. לאַנדויער האָט אָנגעהויבן
 צו שרייבן דאָס בוך „רעוואָלוציע“ אין אפריל 1907. אין צוויי
 חדשים אַרום איז די אַרבעט, נאָך אַ סך ענדערונגען, פאַר-
 ענדיקט געוואָרן. ענדע נאָוועמבער איז זי דערשינען. וועגן
 דעם בוך גופא שרייבט לאַנדויער אין אַ בריף צו פּריץ מאַ-
 אוטנער (5. VII. 1907) בתשובה אויף יענעם קריטיק: „דאָס
 בוך באַשטייט פון אַ מעטאָדאָלאָגישער איינפירונג (פון קאַפּ.
 I ביז IV) און גייט דאָן אַריבער צו דעם, וואָס איך רוף
 עס אַן אוינזער וועג, צו דעם היסטאָריש-נביאישן טייל, ווי די
 רופסט עס אָן. נאָך דעמדאָזיקן טייל איז קיין זאך מער נישטאַ,
 אפילו אַ שלוסוואָרט. להיפך צו דעם פּראָגראַם פון בו-
 בערן האָב איך זיך אָפּגעזאָגט צו געבן דאָגמאַטישע פּסיכאָ-
 לאָגיע, איך גיב נאָר היסטאָרישע פּסיכאָלאָגיע אין צוזאַמען-
 האַנג מיט די איינצלנע עטאַפּן פון רעוואָלוציע. איך האָב מיט
 אַ פּיון נישט פאַרענדיקט דאָס בוך, ווי מען טוט עס געוויינ-
 לעך, מיט פּויקן און טרומיטן, נאָר איך האָב געפרוּווט עס
 צו פאַרענדיקן נישט אָפּגעשלאָסן, מיט אָפּענע פּראַגן און מיט
 אַ טאָן פון דימינענדאַ, ווייל די באַוועגונג, וועלכע איך האָב
 געוואָלט שילדערן, געפינט זיך ערשט אין דער אַנטוויקלונג.

אין די שריפטן פון לאַנדויער בכלל זענען דאָ
א סך געדאַנקען, הינטער וועלכע עס שטייען גרויסע קענטע-
נישן און דערפאַרונגען, צוזאַמענגעפרעסט אויף אַ קליינעם
פלאַץ און אויסגעדריקט אין שאַרפע פאַרמולירונגען. באַזונדערס
איז דערדאָזיקער כאַראַקטער בולט אָט אין דעם בוך „רעוואַ-
לוציע“, וועלכעס מאַרשירט-דורך אין אַן אייליקן טעמפּאָ דורך
דער געשיכטע פון אַלע צייטן. עס איז דאָ נאָר אַ קליינע
צאָל באַרימטע ווערק, וועלכע מען קאָן פאַרגלייכן מיט דעם-
דאָזיקן בוך; אַזוי איז עס דאָס צווייבענדיקע ווערק פון
דזשוזעפּ פּעראַרו: „פּילאָזאָפּיע פון דער רעוואַלוציע-
ציע“ (לאַנדאָן 1851), וועלכעס לאַנדויער האָט מסתמא נישט
געקענט; דאָס בוך פון ג. קאַלפּ: „קולטור-געשיכטע פון
דער מענטשהייט“ (1823), וועלכעס איז שוין פיל געווען באַ-
נוצט דורך באַקאָניגען; דאָס בוך פון ע. ל. זע. רעקלין:
„עוואַלוציע, רעוואַלוציע און דער אַנאַרכיסטישער אידעאַל“
(פאַריז 1897); קראַפּאַטקינס „די קעגנזייטיקע הילף“
און „דער שטאַט און זיין היסטאָרישע ראַלע“ (1896), וואָס
לאַנדויער האָט זיי איבערזעצט אין דייטש. אָט דידאָזיקע
אַרבעט „רעוואַלוציע“ פון לאַנדויערן איז פול מיט אַנרעגנדיקע
אידעען; מיר וועלן ברענגען פון איר דאָ נאָר אייניקע באַ-
זונדער-טיפּע געדאַנקען:

...אנטשליסט זיך נישט צו זיין מער קיין שקלאַפּן, און
איר וועט זיין פריי. איך וויל נישט, אַז איר זאָלט פאַרטרייבן
דעם טיראַן אָדער אַראָפּוואַרפן אים פון טראָן. הערט נאָר אויף
אים צו שטיצן און איר וועט זען, ווי ער וועט, ווי אַ ריז-
קער קאָלאָס, ביי וועלכן מען ציט אַרויס דעם פּונדאַמענט,
צעבראַכן און צעשטערט ווערן דורך זיין אייגענער לאַסט“
(עטיען דע לאַ באַעטי).“

... אָט דער עסי פּראַקלאַמירט דאָס, וואָס עס וועלן
שפעטער זאָגן גאָדוהין און שטירנער און פּרוידאָן און באַקאָנין
און טאַלסטאָי: אין אייך גופא זיצט עס, עס איז נישט מחוץ
פון אייך; איר אַליין זענט עס; די מענטשן זאלן נישט זיין

געבונדן דורך הערשאפט, נאָר זיין פאַרבונדן ווי בריווער. אָן
שום הערשאפט, אָן-אַרכיע."

"... פון די ביידע ריכטונגען... האָט די צווייטע ריכטונג
זועלכע האָט זיך אָנגערופן סאָציאַליסטיש, דערקלערט: זינס
דעם מאַמענט, וואָס מען האָט אַנטדעקט די געזעלשאַפט, זינס
פרייע און פרייוויליקע צוזאַמענווירקן פון די כחות פון לעבן,
האָט דער שטאַט נאָר איין-איינציקע אויפגאַבע: ער דאַרף
נעמלעך צוגרייטן מאַסנאַמען, כדי זיך אַרײַן אויפצו-
לײַזן און כדי צו שאַסן פרייען פלאַץ פאַר דעם אומענד-
לעכן אויסבוי פון בונדן, אָרגאַניזאַציעס און געזעלשאַפטן,
וועלכע ווילן פאַרנעמען דאָס אָרט פון שטאַט און פון דעם
פלאַן- און גייסטלאָזן אינדיווידואַליזם אין דער ווירעשאַפט,
פּראָדוקציע און צירקולאַציע."

"עס וועט קומען אַ צייט, ווען מען וועט פאַרשטיין
קלאַרער ווי היינט-צו-טאָג דאָס, האָט דער גרעסטער פון אַלע
סאָציאַליסטן, פּרודאָן, האָט דערקלערט: אַז די סאָציאַלע רע-
וואַלוציע האָט קיין שום ענלעכקייט נישט מיט דער פּאַליטי-
שער; אַז געוויס קאָן זי נישט ווערן און בלייבן לעבעדיק
אָן אַ פּאַליטישער רעוואַלוציע, אַז אָבער אין תּוך אַז
זי אַ פּרידלעכער אויפבוי, אַן אָרגאַניזירן פון און צו אַ נייעם
גייסט און נישט עפעס אַנדערש."

אונזער וועג דאַרף פירן דערצו, אַז אַזעלכע מענטשן,
וועלכע האָבן אָנערקענט די אוממעגלעכקייט אַזוי הייטער
צו לעבן, זאָלן זיך פאַראייניקן אין בונדן און זאָלן שטעלן
זייער אַרבעט אין דינסט פון זייער פאַרברויך. זיי זאָלן
דאָס טאָן אין קאָלאָניעס, אין גענאַסנשאַפטן, אונטער שווערע
פאַדינגונגען. זיי וועלן זיך באַלד אָנשטויסן אָן די גרענעצן,
וועלכע דער שטאַט שטעלט אַוועק פאַר זיי: זיי וועט פעלן
ערד. אָט דאָס איז דער פונקט, ביי וועלכן די רעוואַלוציע,
פון וועלכער מיר האָבן ביז איצט גערעדט, וועט אַריבערגיין
אין אַן אַנדער אָרט רעוואַלוציע, פון וועלכער עס לאָזט זיך
איצט גאַרנישט זאָגן, ווייל זי איז נאָך ווייט. אויך וועגן דער

סאציאלער רעגענעראציע, אויף וועלכער איך האָב דאָ נאָר
אַנגעטייט. קאָן מען דאָ נישט פיל זאָגן; די התחלות און
די טענדענצן, וועלכע זענען שוין פאַראַן, שאַצט יעדער אָפּ
לויט די האַפענונגען, וועלכע ער לייגט אויף דער צוקונפֿט.
אַבער איך וועל אין אַן אנדער אַרבעט ווידער אויפנעמען
דעם פּאָדים און באַטראַכטן סיסטעמאַטיש דעם צוקונפֿטיקן
סאציאַליזם".

אין די פּמעט 12 יאָר, וועלכע ער האָט געלעבט זינט
יענער צייט, האָט לאַנדויער טאַקע באַהאַנדלט דאָסדאָזיקע
הויפט-פּראָבלעם אין אַלע שריפטן פון דעם סאציאַליסטישן
בונד, וועלכן ער האָט געגרינדעט (פון 1908 אָן). אין אומ-
צייטיקע אַרטיקלען אויף די 1148 זייטן פון דער צייטשריפט
סאציאַליסט, וועלכע ער האָט ווידער אַרויסגעגעבן 1915—1909,
אין אַן אַ צאָל ברייח, — און דורך זיין רעוואָלוציאָנערער
אַקטיויטעט אין דעם האַלבן יאָר 1918—1919, בעת דער דיי-
טשישער רעוואָלוציע, ביז ער איז דערמאָרדעט געוואָרן אין
מינכען דעם 2-טן מאי 1919 דורך די סאָלדאַטן פון אַ סאָ-
ציאַל-דעמאָקראַטישער רעגירונג.

דאָס בוך „רעוואָלוציע“ אַנטהאַלט אין זיך נאָך אַ כּאָ-
דאַקטעריסטישן שטריך. דער ליינער וועט באַמערקן, מיט וואָס
פאַר אַ ליבע לאַנדויער באַהאַנדלט דאָ עטיען דע לאַ באַעטי
און ווי זייער אינטערעסאַנט ער שידדערט די אַזויגערופּענע
מאָנאַרכאַמאַכן (ד. ה. באַקעמפּער פון די מאָנאַרכן). די דאָזיקע
טעמע איז, פאַרשטייט זיך, נישט געווען אומבאַקאַנט; אין
יאָר 1895 איז דערשינען אַ דיסערטאַציע פון ר. טרוימאַן אין
היידעלבערג: „די מאָנאַרכאַמאַכן, אַ שילדערונג פון רעוואָלו-
ציאָנערע שטאַאַטס-לערעס פון XVI-טן יאָרהונדערט“; אין יאָר
1894 האָט דער מיטגליד פון דער מינכענער וויסנשאַפֿטס-
אַקאַדעמיע מ. לאַססען געהאַלטן אַ פּאַרטראַג: „די לערע וועגן
דעם מאָרד פון טיראַנען אין דער קריסטלעכער צייט“. און
אויך לאַ באַעטי איז זייער אַ סך געלייענט און געדרוקט
געווען אין פּראַנקרייך (שפּעטער האָט אים לאַנדויער געקירצט

איבערגעזעצט און אָפגעדרוקט אין זיין „סאָציאַליסט“ אין די
 נומערן פון סעפטעמבער 1910 — יאנואר 1911 אונטערן נאָ-
 מען: „מפּה דער פּרייוויליקער קנעכטשאַפּט“. געוויס, די היס-
 טאָרישע אונטערזוכונג פון רעוואָלוציעס האָט געפאָדערט, אַז
 לאַנדויער זאָל דיִדאָויקע סעמעס באַהאַנדלען. אָבער ער האָט
 דערביי געהאַט נאָך אַ באַזונדערן מייַן.

אין זיין הזכרה-רעדע וועגן לאַנדויערן אין בערלין האָט
 דער דייטשישער שריפטשטעלער יוליוס באַב געמאַכט פאָלגנ-
 דיקע ריכטיקע דערקלערונג: „אין זיין סאַמע טיפּסטן תּוך
 איז גוטסאָו לאַנדויער תּמיד געווען נאָר איינס: „דער
 סאָציאַלער רעוואָלוציאָנער“. דאָס הייסט, ער
 האָט זיך באַמיט, וווּ און ווי ער האָט נאָר געקאָנט, צו
 אַנטוויקלען די רעוואָלוציע, נישט ווייל ער האָט געמיינט, אַז
 פון איר וועט אַרויסקומען דער אַנאַרכיזם, נאָר ווייל אַ דאַנק
 דעם וועט מען קאָנען באַזייטיקן הינדערנישן אויף דעם וועג
 פון דער אַנטוויקלונג. אַלס אַזאַ מין הינדערניש אויף דעם
 וועג פון דער עלעמענטאַרסטער אַנטוויקלונג פון דייטשלאַנד
 האָט יעדער דענקנדיקער מענטש אין דייטשלאַנד באַטראַכט
 דעם קייזער ווילהעלם II, פון דעם מאַמענט אָן, וואָס ער האָט
 אין 1888 אָנגעהויבן צו רעגירן. דאָס איז געווען אַן אוימגליק,
 קעגן וועלכן אָבער עס האָבן נישט רעבעלירט נישט די מילי-
 יאָנען פּראָלעטאַריע, וועלכע פלעגן באַקומען אַלס סאָלדאַטן
 געווער אין די הענט, נישט די מיליאָנען אַנדערע שטאַאַטס-
 בירגער. אַזוי אַרום האָבן זיך אַלע אין דייטשלאַנד געפילט
 פונקט אַזוי מאַכטלאָז, ווי די מענטשן אין אַן אַנדער לאַנד
 קעגן דעם צאַריזם, און היינט-צו-טאָג — קעגן באַלשעוויזם
 אָדער פאַשיזם. אפּשר זענען געמאַכט געוואָרן פרווון פון פאַר-
 שיידענער אַרט. אָבער קעגן זיי איז שטענדיק געשטאַנען אַן
 אומבאַזיגבאַרע אויבער-מאַכט. אַזוי איה, למשׁל, אין דער דע-
 מאַקראַטישער צייטשריפט „געזעלשאַפּט“ דערשינען אין יאָר
 1894 אַ שטודיע פון דיר קחידדע וועגן דעם רוימישן צעזאַר
 קאַליגולאַ. דאָס איז געווען אַן אַנאַליז פון דער צעזאַריסטי-

שער משוגעת פון קאליגוא, האָס האָט מיט יעדן שטריך
 ליצנותדיק דערמאָנט דעם באַקאָנטן מהות פון ווילהעלם II.
 דערדאָזיקער אַרטיקל איז אומגעהייער שטאַרק פאַרשפּרייט גע-
 וואָרן אין דער פּאַרם פון אַ בראַשור, אָבער דער פּראָקוראָר האָט
 נישט געקאָנט פאַרקלאַנגן דעם אויטאָר, ווייל ער וואָלט דערמיט
 געמוזט צוגעבן, אַז ווילהעלם II באַזיצט אָט טאַקע די שיינע
 סדות און כאַראַקטער-שטריכן פון דעם רוצח קאליגוא.
 לאַנדויער האָט געהאַט אַ נייגונג צו אַזעלכע אַקציעס,
 חיי ס'איז באַקאָנט פון זיין לעבן און חיי עס באַווייזט באַזונ-
 דער זיינער אַ בריף פון דעם יאָר 1906, אין וועלכן ער
 פאַרעפנטלעכט אין אַ פאַרזיכטיקער פּאַרם די ידיעה, אַז פאַר-
 טרעטער פון די קאָנסערוואַטיווע בירגערלעכע פאַרטייען זענען
 זיך מיטש וועגן פאַרשלאַנגן ווילהעלם II. ער זאָל אַפּדאָנקען פון
 טראָן. אַלט אַן ענלעכן שריט קאָן מען באַטראַכטן אויך זיין
 גענויע שילדערונג פון די אידעען פון לאַ באַזעטי און פון
 די מאַנאַרכאָמאַכן, ווי דאָס באַווייזן אויך די בריוו, וועלכע
 ער האָט געוועקלט וועגן דעם מיט פּריץ מאַאוטנערן. מאַאוט-
 נער גופא האָט צוגעגעבן אָט דער אידעע אַ נייע פּאַרם דורך
 דעם, האָט ער האָט אָנגעשריבן אַ מאַנוסקריפט, דער שוטה'
 און צוגעשיקט אים צו לאַנדויערן. דעם 14-טן מערץ 1908
 האָט עס לאַנדויער אויספירלעך באַהאַנדלט און געגעבן דעם
 אויטאָר עצות פון שטאַנדפּונקט פון פּראַקטישער פאַרזיכטיקייט.
 „אין דעם כתב יד איז געווען אָנגעצייכנט אַ פּלאַן, ווי מען
 זאָל אָפּנעמען דעם טראָן און דערקלערן פאַר פּאַליטיש אומ-
 פעאיק דעם מאַנאַרך — ד. ה. ווילהעלם II — צוליב די
 אומפאַרבעסערלעכע שעדלעכע אייגנשאַפטן פון זיין כאַראַקטער
 און פאַרשטאַנד.“ אָט דאָס וואָלט געקאָנט געשען, לויט מאַ-
 אויטנערן, פונקט אזוי ווי מען האָט דאָס פריער געטאָן בנוגע
 דעם גייסטיק-קראַנקן קעניג פּרידריך ווילהעלם IV פון פּרייסן
 און דעם קעניג לודוויג II פון בייערן (1886); לויט לאַנ-
 דויערן האָט דער קאָמף קעגן דעם מאַנאַרך געוואָלט געשען
 דורך דעם איבעררייס פון דער פּרייזליקער

ש ק ל א פ ע ר יי, דורך אן אלגעמיינעם אָפּזאָג פון יעטוועדער הכנעה. אפשר האָבן געשוועבט פאַר לאַנדויערן די מעטאָדן פון דער אַקטאַבער-באַוועגונג אין רוסלאַנד פון 1905, אפשר זענען געשטאַנען פאַר זיינע אויגן די גרויסע שטרייקן פון 1902, און אפשר האָט ער גאָר געטראַכט דערביי וועגן דעם לאַנדאַנער קאָנגרעס פון דעם אינטערנאַציאָנאַל אין יאָר 1896, בעת וועלכן די אַנאַרכיסטן האָבן זיך צונויפגעקליבן באַזונדער און לאַנדויער האָט געהערט, ווי דער רוסישער נאַראַדניק ניי-קאַלאַי טשאַיקאָוסקי האָט אַריינגעטראָגן דעם פאַרשלאַג: צו-גלייך מיט דעם עקאָנאָמישן שטרייק פירן אָן אינטענסיווע פּראָפּאַגאַנדע אויך פאַר דעם אלגעמיינעם פּאָליטישן שטרייק, פאַר אַ באַיקאַט פון אלע מלוכהשע אינטיטיטזיעס. אָט די אלע איינדרוקן און זיין אייגענער וווגש אַרויסצורופן קאָ-לעקטיווע אַקציעס קעגן דעם שונא אין לאַנד, האָבן באַווויגן לאַנדויערן אַריינצוטראָגן אין זיין בוך וועגן רעוואָלוציע דעם הויפט-געדאַנק: פון די מענטשן גופא הענגט עס אָפּ אַפּצושטאַפן זייער פּרייוויליגעטע שקלאַפּעריי, נאָלן זיי אַליין נאָר וועלן זיין פריי. לאַנדויער איז אויך געווען דער-יעניקער, וועלכער האָט אין 1911 געפאָדערט, אַז מען נאָל צוגרייטן דעם מלחמה-שטרייק אין אלע הויפט-אינדוסטריעס; מער נישט — אלע אַר-בעטער-קרייזן האָבן דעמאָלט נישט געוואָלט אַפילו הערן וועגן אַזאַ פאַרשלאַג. פונקט אַזוי האָט ער אַרויסגעבראַכט פון זיך אָן אַ סוף אַנרעגונגען, איטפולסן און אַקציעס אין דעם רע-וואָלוציאָנערן האַלב-יאָר 1918—1919.

אזוי אַרום האָט, די רעוואָלוציע געזאָלט זיין אויך אַן אַקטועלער רעוואָלוציאָנערער פּאַמפלעט, וואָס האָט אָבער בשום אופן נישט געשטערט די זייער ערנסטע און נאַכלעכע באַאַרבעטונג פון דער טעמע. עס איז אַ גוטע איזעע צו אי-בערזעצן די דאָזיקע שריפט און צו מאַכן זי צוגענגלעך פאַר לייענער פון אַ נייעם שפּראַך-געביט. איך פריי זיך ביי דער-דאָזיקער געלעגנהייט, וואָס איך קאָן דאָ אַפּפרישן מיינע אַלטע דעריבערונגען וועגן גוסטאַח לאַנדויערן, וועלכן איך זע איצט פאַר מיינע אויגן סיי ווי אין דעצעמבער 1892 אין ציריך, סיי ווי אין אלע שפּעטערדיקע יאָרן ביזן 1913.

מאַקס נעטטלוי

זין, 17 דעצעמבער 1931.

אַז דאָ זעסטו טאַקע דעם דערנער-העג... דו
ריכסט אין אַן אונטערגאַנג, הייל דו שצט
אויס אַז לויט דעם וועג פון די-יעניקע, העלבע
זענען שוין אויף אים געגאַנגען. איך אָבער רוף
מיין אַן גארלע, הייל איך שצן אים אַז לויט
די דערגרייכונגען פון די-יעניקע, העלבע עס
וועלן נאָך קומען.

אַקסימוס טירידס.

1. געשיכטע — כח פון פראקטישו לעבן.

סאציאלאגיע איז נישט קיין היסטאריע; ווען זי וואלט דאס אמילו געהען, וואלט די רע-וואלוציע, צוליב באזונדערע טעמים, נישט געקאנט באהאנדלען ווערן היסטאריע.

עקזאקטע היסטאריע ווערט געשאפן אויף אונז אופן: דער קאמבינירטער חושים-פארשטאנד פון מענטשן נעמט אויף דערפארונגען, וועלכע ער פארואנדלט אין קאנסטרוקציעס פון דעם זיין. דער זפרון און די שפראך קומען דא צו הילף און ארבעטן ווייטער אין דערזעלביקער ריכטונג: עס ווערט אויפגעבויט א נייער עטאזש פון קאנסטרוקציעס פון זיין. אזוי ארום באקומען מיר פעסטע, אינאלירטע קעגנשטאנדן, וועלכע זענען פון איין זייט טרעגער פון אלץ, וואס געשיט, וואס ווירקט און פארענדערט זיך, אין פון דער אנדער זייט בא-גריפן, אפסטראקציעס א. א. וו. דערפאר איז די אויפגאבע פון דער עקזאקטער היסטאריע פאלגנדיקע: דאסדאזיקע זיין, וועלכע מיר אליין האבן געשאפן צוליב אונזערע חושים און צוליב אונזער פארשטענדעניש, צוריק צו פארואנדלען אין א ווערן. די באגריפן ווערן דעמאלט צעבראכן און פליסנדיק, די קעגנשטאנדן פאלן זיך פאנאנדער, ווי שטויב, אונטער דעם דרוק פון דעם פארגלייכן און קאמבינירן. און זע נאך, אלץ ווערט מיטאמאל גאר אנדערש, ווי דאס וואלטן פארשופט דאס מענטשלעכע ווארט און אויג. עקזאקטע היסטא-שאפט באטייט אלזא: זאמלונג און באשרייבונג פון אלץ, וואס די חושים שטעלן צו, פערזאנליש-אויסקומענדיקע קריטיק פון די פארזעמליענדיקע באגריפן — און אויף דעם יסוד: אן אומפאסנדיקע קריטיק פון אונזער פלומרשדיקער

העלט פון זיין און דער אויסבוי פון א וועלט פון הערן.
וועלכע זאל זיך געפינען אין הסכם מיט אונזער איבערלעכער
דערפארונג.

אנדערש איז דאס אויף דעם געביט, וועלכן איך רוף
אָן געשיכטע אין ברייטסטן זין פון דעם וואָרט. דאָ זענען
נעמלעך נישטאָ אַלס עלעמענטאַרע יסודות קיין שום סובסטאַנצן,
שטאַפּן אָדער קעגנשטאַנדן; דאָ רעדט זיך לחלוטין נישט
וועגן די כּרענער פון געשיכטע, ד. ה. וועגן די מענטשלעכע
קערפערס; העכסטנס קומען זיי אין באַטראַכט נאָר דעמאָלט,
ווען מען באַהאַנדלט זיי שלעכט אָדער מען נעמט זיי אַראָפּ
די קעפּ; בכלל אָבער איז דער מאַטעריאַל פון דער געשיכ-
טע — געשעענישן, האַנדלונגען, ליידן, באַציאונגען. אָט דאָס
אַלזאָ, וואָס איז ביי דער עקזאַקטער וויסנשאַפט דער לעצטער
שווער-אויסגעקעמפטער רעזולטאַט — דאָס ווערן — איז דאָ
דער סאַמע ערשטער אויסגאַנג-פּונקט. אמת, כּדי צו קאָנען
רעדן פון דעמדאָזיקן הערן מוזן מיר טאָן דאָסוועלביקע, וואָס
די חושים און דער גייסט פון דעם מענטש טוען לגבי די
נאַטור-דערשיינונגען; מיר מוזן אויך בויען קאָנסטרוקציעס
פון זיין. אַזוי אַרום רעדן מיר העגן דעם מיטלאַטער אָדער
העגן דער נייער צייט, וועגן שטאַט און געזעלשאַפט, העגן
דעם דייטשישן אָדער העגן דעם פראַנצויזישן פּאָלק אַזוי, הי
זיי וואָלטן עפעס געווען באַשטימטע קעגנשטאַנדן אָדער סוב-
סטאַנצן. אָבער יעטועדע גענויערע באַשרייבונג אָדער פאר-
טיפונג פירט אונז שטענדיק פון אָט די אַלע קאָנסטרוקציעס
צוריק צו דער ווירקלעכקייט, צו דער עלעמענטאַרער ווירק-
לעכקייט פון אונזער פרימיטיווער דערפארונג, אין וועלכער
מיר גופא שטעקן: צו דעם, וואָס עס געשיט צווישן
מענטשן, פון יחיד צו יחיד, פון מער אָדער ווייניקער גרויסע
מענטשן-גרופן איינער פאַר דער אַנדערער אָדער קעגן דער
אַנדערער א. א. ו. מיט איין האָרט: די עקזאַקטע וויסנשאַפט
זאָרגט אַליין פאַר דער אויטבעטערונג פון דער דערפארונג;
זי פירט אונז פון דער דערפארונג צו די אַבסטראַקציעס פון

דעם גייסט. פארקערט, די אַזויגערופענע געשיכטס-וויסנשאַפט, וואָס טיפער און ראַפּינירטער זי ווערט, קאָן אונז נאָר תּמיד פירן צוריק, צו די ערשטע פּאַקטן פון דער דערפאַרונג. און די לעצטע פּאַרם פון דער געשיכטס-וויסנשאַפט, די סאָציאַל-פּסיכאָלאָגיע, איז לעת עתה דער ראַפּינירטסטער אופן, ווי אַזוי אויפצולייזן די קאָנסטרוקציעס פון זכרון אין דעם רוי-שטאַף פון דער דערפאַרונג, ד. ה. אין די עלעמענטאַרע באַציאונגען פון מענטש צו מענטש.

און ווייל די געשיכטע שאַפט אַלזאָ נישט קיין טעאָרע-מעס פון גייסט, איז זי דעריבער נישט קיין וויסנשאַפט; זי שאַפט אָבער עפעס אַנדערעס: געמלעך, די פּחות פון פּראַקטישן לעבן. די קאָנסטרוקציעס פון דער געשיכטע: קירך, שטאַט, קלאַסן, פּאָלק א. א. וו. זענען נישט נאָר אינסטרו-מענטן פון דער לאַגישער דערקענטעניש, נאָר קורם פל שאַפן זיי נייע פּאַקטאַרן, געמיינשאַפטן און אָרגאַניזמען פון אַ העכערן גראַד. דער שעפּערישער גייסט שאַפט נישט אין דער געשיכטע קיין טעאָרעטישע דערקענטענישן; דערפאַר איז דאָס אויך גאַנץ ריכטיק און ס'איז כאַראַקטעריסטיש, אַז די באַגריפן „געשיכטע“ און „פּאָליטיק“ דריקן אויס סיי געשעען און טאָן, ד. ה. אַקטיוויטעט, סיי דאָס טעאָרעטישע באַטראַכטן און פּאַרשן, וואָס איז פּאַסיוו אָדער נייטראַל, איז אָבער צומייסט נאָר אַ פּאַרבאַהאַלטן האַנדלען אָדער וועלן. מיר האָבן אין דער דייטשישער שפּראַך אַ פּאַסנדיק וואָרט פאַר דערדאָזיקער קאָנצענטראַציע און באַטראַכטונג: „פאַרגענווערטונג“. פאַקטיש ווערט אין יעדער געשיכטע די פאַרגאַנגענהייט פאַרקעגנ-וואַרטיקט, זי ווערט פאַרוואַנדלט אין קעגנוואַרט. די ענגלענדער האָבן דערצו אויך אַ געלונגן וואָרט: to realise, וואָס באַטייט גלייכצייטיק פאַרווירקלעכן און באַטראַכטן; אין דעם-דאָזיקן באַגריף איז פאַראַייניקט פאַרשטעלונג און ווילן, דער-קענטעניש און שעפּערישע קראַפט. יעטועדער בליק אין דער פאַרגאַנגענהייט אָדער קעגנוואַרט פון מענטשלעכע גרופּירונגען איז שטענדיק אַן אַרבעטן און אַ בויען אין דער צוקונפּט אַריין.

און פונקט אזוי איז אויך די קעגנזעצלעכע ריכטונג — העלכע
לייזט-אויף די לאַגישע קאָנסטרוקציעס פון דער געשיכטע ווי-
דער אין פּסיכאָלאָגישע עלעמענטן און דערמיט אויך אין
אינדיווידואַליזם — קריטיש, רעוואָלוציאָנער און צעשטערנדיק
נישט בלויז אין טעאָרעטישער הינזיכט, נאָר זי ברענגט אַרײַן
צעשטערונג אויך אין דער רעאַלער געשיכטע. אזוי אַרום זענען
מיר, אַ דאָנק אָט די ערשטע, איינפירנדיקע געדאַנקען, מיט
איין מאָל שוין אין סאַמע מיטן פון אונזער טעמע. די אויפ-
גאַבע איז: די דערשיינונג פון רעוואָלוציע צו פאַטראַכטן פון
שטאַנדפונקט פון דער סאָציאַלער פּסיכאָלאָגיע, און דאָ שטעלט
זיך אַרויס, אַז די סאָציאַל-פּסיכאָלאָגיע גופא איז נישט עפעס
אַנדערעס, ווי רעוואָלוציע. רעוואָלוציע און סאָציאַל-פּסיכאָלאָ-
גיע זענען פאַרשיידענע באַזייכענונגען, און דערפאַר אויך פאַר-
שיידענע שאַטירונגען פון איינער און דערזעלביקער זאך. אויפ-
לייזונג און פאַרניכטונג פון אַלטע סאָציאַלע פאַרמען, פון
אַלטע פאַרהייליקטע פאַרמאַציעס דורך דעם אינדיווידואַליזם, —
דאָס איז סאָציאַל-פּסיכאָלאָגיע, דאָס איז רעוואָלוציע. די הינ-
ריכטונג פון קאַרל ו און דער שטורעם אויף דער באַסטיילע
איז געווען פראַקטישע סאָציאַל-פּסיכאָלאָגיע; און יעטוועדע
אונטערזוכונג און אַנאַליז פון די פאַרהייליקטע און איבער-
אינדיווידועלע פאַרמאַציעס איז רעוואָלוציאָנער. די צוויי ריכ-
טונגען פון דער געשיכטס-וויסנשאַפט אנטפלעקן זיך אַלזאָ פאַר
אונז ווי צוויי טענדענצן פון דער געשיכטלעכער פראַקטיק:
אויף איין זייט — אויפבויע פון אינדיווידועלע פאַרמאַציעס און
העכערע אָרגאַניזאַציעס, העלכע גיבן-צו דעם לעבן פון די
יהודים אַ זינען און אַ קדושה; אויף דער אַנדער זייט —
צעשטערונג און פאַרניכטונג פון די דאָזיקע פאַרמען, ווען זיי
זענען געוואָרן אומדערטרעגלעך פאַר דער פרייהייט און דעם
וויילשטאַנד פון יהודים. רוסאַ, וואָלטער, שטירנער זענען
געווען רעוואָלוציאָנערן, הייל זיי זענען געווען סאָציאַל-פּסיכאָ-
לאָגן. אזוי אַרום האָט שוין די ערשטע שאַרפסטע באַזירונג
פון דער טעמע אונז אַריינגעפירט אין איר תוך און אַרויסגע-

פירט פון אירע גרענעצן הייטער: די אויפגאבע פון דער-
דאזיקער אונטערזוכונג איז נישט צו מאכן רעוואָלוציע, נאָר
שרייבן וועגן איר.

II. טאפיעס, אוטאפיעס, רעוואָלוציעס

לאָמיר טאָקע אָנהויבן פון סאַמע אָנפאַנג אָן. מיר האָבן
שוין פריער צוגעוואָגט צו באַווייזן, אז ווען אַפילו געשיכטע
אַדער סאָציאָלאָגיע וואָלט געקאָנט זיין ריינע היסנשאַפט, וואָלט
מען דאָך צוליב באַשטימטע סיבות נישט געקאָנט באַהאַנדלען
היסנשאַפטלעך דאָס פראָבלעם פון רעוואָלוציע. פּדי דאָס צו
באַווייזן, לאָמיר אַלדזאָ צום צווייטן מאָל אַריינטראַכטן זיך אין
דעם ענין.

ווייל מען באַווייזן, אז מען קאָן נישט באַהאַנדלען אַ
געוויסע פראָגע אין אַ באַשטימטער פאַרם, דעמאָלט איז עס
בעסער פון אַלץ צו מאַכן ערלעך און אויפריכטיק אַ פרווה,
און אַזוי לאַנג פירן אים הייטער, ביז עס גייט שוין נישט
מער. דערפאַר וועל איך איצט אָנהויבן צו רעדן מכה רעוואָ-
לוציע שטרענג היסנשאַפטלעך און דעדוקטיוו, — און דעם
לייענער בעט איך שאַרף נאָכצופאַלגן מיינע טריט און אויפ-
צופאַסן, צי אַלץ גייט פשוטה. ווייל איך דערקלער דאָך פּכתחילה,
אז איך בין איבערצייגט אין דער אויסזיכטסלאָזיקייט פון דעם-
דאָזיקן פרווה. דערביי האָף איך, אז מען וועט מיך באַפרייען
פון דער נויטחענדיקייט צו באַווייזן, אז ס'קאָן נאָר געבן אַ
דעדוקטיווע און לחלוטין נישט אַן אינדוקטיווע היסנשאַפט;
הגם מען מוז מודה זיין, אז די גרעסטע צאָל פּלומרשט וויסנ-
שאַפטלעכע אַרבעטן, און נישט נאָר פון אינזערע צייטן, בילדן
אָן אומדערלאָזבאר געמיש פון מאַטעריאַלן און סענטימענטן.
אַלדזאָ, איך שטעל פעסט אָן וועלכע נישט איז הייטערע באַ-
ווייזן: עכטע היסנשאַפט איז דעדוקטיוו, ווייל זי איז אינסו-
איטיוו; אינדוקציע און קאָלעקטיווע התמדה פון אַזעלכע
היסנשאַפטלער, וועלכע פאַרמאָגן נישט קיין טאַלענט צום צו-

זאמענפאסן און וועלכע קאָנען דעריבער נישט מער זיי צוואַ-
 מענציילן, זענען קיינמאָל נישט ביכולת צו פאַרבייטן די צו-
 זאמענפאסנדיקע אינטואיציע. דערפאַר טאָקע מוז אַ וויסנ-
 שאַפטלעכע באַהאַנדלונג פון דעם פראָבלעם רעוואָלוציע אַרויס-
 גיין אָט פון דעמדאָזיקן אַלגעמיינעם באַגריף, בלייבן אין אים
 און דורך אים באַגרייפן אַלע קאָנקרעטע איינצופאַלן.
 ראשית פל מוז געשאפן ווערן אַ וויסנשאַפטלעכע טער-
 מינאָלאָגיע. הייל אַלע אונזערע אויסדרוקן שטאַמען פון דער
 פראַקטיק פון די איינצלדערשיינונגען און קאָנען נישט באַנוצט
 ווערן וויסנשאַפטלעך אין אַזאַ פאַרם. אויף וועלכן געביט טרעט
 אַרויס די דערשיינונג פון אַ רעוואָלוציע?
 די רעוואָלוציע באַציט זיך אויף דעם גאַנצן צו-
 זאמענלעבן פון מענטשן. אַלואַ נישט בלויז אויף דעם שטאַט,
 דער שטענדיקער אָרדענונג, די רעליגיעזע אינסטיטוציעס, דעם
 עקאָנאָמישן לעבן, די גייסטיקע שטרעמונגען, דער קונסט, דער
 בילדונג און דערציאונג, — די רעוואָלוציע באַציט זיך אויף
 אַ סכום פון אַלע דאָזיקע דערשיינונגען פון מענטשלעכן לעבן,
 אויף אַ סכום, וועלכער געפינט זיך אין אַ באַשטימטער רוי-
 איקער צייט אין אַ צושטאַנד פון אַ געוויסער אויטאָריטאַטי-
 ווער סטאַבילקייט. אָט דעם אַלגעמיינעם אומפאָסנדיקן סכום
 פון מענטשלעכן צוזאַמענלעבן אין אַ צושטאַנד פון רעלאַטי-
 ווער סטאַבילקייט באַצייכענען מיר מיט דעם באַגריף: די
 טאַפּיע. די טאַפּיע שאַפט עס יעטוועדן ווילשטאַנד, יעט-
 וועדע זאָטקייט אָדער הונגער, אַ היים פאַר מענטשן און היים-
 לאָזיקייט. די טאַפּיע טראַגט אַריין אַ סדר אין אַלע אָנגעלעג-
 הייטן פון מענטשלעכן לעבן; זי פירט מלחמות; עקספּאָרטירט
 און אימפּאָרטירט סחורות; עפנט אויף אָדער פאַרמאַכט גרע-
 נעצן. די טאַפּיע בילדעט אויס דעם גייסט און די טפשות, זי
 געווינט-צו צו אַנשטענדיקייט און זינדיקייט. שאַפט גליק און
 אומגליק, צופרידנקייט און אומצופרידנקייט; די טאַפּיע כאַפט
 זיך אַריין מיט אַ שטאַרקער האַנט אויך אין אַזעלכע געביטן,
 וועלכע געהערן נישט צו איר: אין דעם פריחאָט-לעבן פון

יחיד און אין דער פאמיליע. די גרענעצן צווישן דעם אינדיהוי-
דועלן און פאמיליען-לעבן, פון איין זייט, און דער טאָפּיע,
פון דער אַנדער זייט, זענען שוואַנקנדיקע. די רעלאַטיהע
סטאַבילקייט פון דער טאָפּיע פאַרענדערט זיך בהדרגהדיק, ביז
עס ווערט דערגרייכט דער פּונקט פון דעם אומזיכערן גלייכ-
געוויכט.

אָט די דאָזיקע שינויים אין דער סטאַבילקייט פון דער
טאָפּיע ווערן געבאָרן דורך דער אַוּטאָפּיע. די אַוּטאָפּיע
געהער שוין פון אָנהויב אָן נישט צו דעם שטח פון דעם
צוזאַמענלעבן, נאָר דוקא צום אינדיהוידועלן לעבן. אונטער
אַוּטאָפּיע פאַרשטייען מיר אַ סכּום פון אינדיהוידועלע שטרע-
בונגען און ווילנס-טענדענצן, וועלכע אַנטוויקלען זיך שטענדיק
איינצל און אומאַפהענגיק איינער פון דעם אַנדערן, וועלכע
פאַראייניקן און אַרגאַניזירן זיך אָבער אין אַ מאַמענט פון אַ
קריזיס אַ דאָנק דער באַגייסטערונג צו אַ געמיינשאַפט און צו
אַ נייער פאַרם פון צוזאַמענלעבן: מיט דעם ווילן צו שאַפן
אַ נייע פּוּל קאָמענע טאָפּיע, וועלכע זאָל נישט אַנטהאַלטן מער
אין זיך קיין שום פעלערן און אומגערעכטיקייט. נאָך דער
אַוּטאָפּיע קומט-אויף אַ טאָפּיע, וועלכע אונטערשיידט זיך טאַקע
פון דער פריערדיקער אין ממשותדיקע פּונקטן, אָבער בלייבט
אין תּוך ווידעראַמאָל אַ טאָפּיע.

אַזוי אַרום קאָן מען פאַרמולירן דאָס ערשטע געזעץ:
נאָך יעדער טאָפּיע פּאָלגט אַ אַוּטאָפּיע, נאָך איר ווידעראַמאָל
אַ טאָפּיע, א. א. וו. (דאָס איז אַ דורכאויס-וויסנשאַפטלעכער
רעזולטאַט, אַרויכגעפירט מיט דעם ריכטיקן וויסנשאַפטלעכען
מעטאָד. די אינדוקטיווע דערפאַרונג, וועלכע ליגט דאָ אין
יסוד, איז, ווי מיר וועלן דאָס באַלד זען, דייטלעך גאָר
קורץ און גאַרנישט גרויס. אָבער וואָלט אַפילו די דערפאַרונג
געווען גאָר גרויס, וואָלט עס אויך נישט פאַרשאַפט פאַר דעם
דערמאָנטן געזעץ יענע נויטווענדיקייט און אַלגעמיינליכקייט,
וועלכע מיר שרייבן אים צו מיט זיכערקייט. אָס די זיכערקייט
ווערט געשאַפן דורך דעם אינטואַיטיוון געפיל פון

אָלגעמיינער מענטשלעכער נאָטור, פֿון וועלכן מיר האָבן שוין אויבן בכלל אָנגעהויבן אונזער אונטערזוכונג. גענוי ווי יענער אויסגאנגס-פונקט, איז דאָס אָקאַרשט-פאַרמולירטע געזעץ פֿאַר אונז אַזוי פּעדונפּעסט, ווי צוויי מאָל צוויי איז פֿיר.

דער אויספֿיר: די טאַפּיעס און די אויטאָפּיעס גלייכן איינע די אַנדערע אין דער צאָל.

די אויטאָפּיעס איז אַלזאָ יענער צו דער גרעסטער קלאָר-קייט קריסטאָליזירטער סכּום פֿון פּאַשטערעפֿונגען, וועלכע פֿירן צו אַ וועלכער נישט צו זייער אייגנטלעכן ציל, אָבער שטענדיק צו אַ וועלכער נישט איז ניער טאַפּיע. מיט רעוואָלוציע וועלן מיר באַצייכענען יענעם צייט-שטח, בעת וועלכן די אַלטע טאַפּיע באַשטייט שוין נישט מער און די נייע באַשטייט נאָך נישט. רעוואָלוציע איז אַלזאָ דער וועג, וועלכער פֿירט פֿון איין טאַפּיע צו דער אַנדערער, פֿון איין רעלאַטיווער סטאַבילקייט — איבער כאָאָס, רעבעליע, אינדיווידואַליזם (וועראַאיזם און חיהשקייט, איינוואַמקייט פֿון דעם גרויסן מענטשן און עלנטע פּאַרלאָנזקייט פֿון דעם מאַסן-אַטאַם) — צו אַ אַנדערער רעלאַטיווער סטאַבילקייט.

אויב מיר זאָלן באַצייכענען די טאַפּיעס מיט די בוכ-שטאַבן A, B, C, א. א. ה. און די אויטאָפּיעס — מיט a, b, c, א. א. ה., דעמאָלט פֿירט דער געשיכטלעכער וועג פֿון אַ געמיינשאַפט A איבער a צום B, איבער b צום C, איבער c צום D א. א. ה. די דאָזיקע באַצייכענונג קאָן אונז אָבער דער-פֿירן דערצו, אַז מיר זאָלן וועלכע נישט איז טאַפּיע פּאַטראַכטן אַלס דעם אָנהויב פֿון דער אַנטוויקלונג, בעת אין דער אמתן האָבן שוין פֿאַר איר עקזיסטירט אויטאָפּיעס מיט טאַפּיעס. דערפֿאַר לאָמיר זיך, ביי דער באַצייכענונג פֿון אָט די דער-שיינונגען, באַנוצן בעסער מיט די מיטעלע בוכשטאַבן פֿון דעם אַלף בית, אַלזאָ: M איבער m צום N, איבער n צום O, איבער o צום P א. א. ה. אָבער דערמיט אַליין זענען מיר נאָך נישט אַרויס פֿון דער פּאַרעגנהייט און עס ווירבט זיך אָן אַ נייע שיעור-אומבאַזיגבאַרע שוועריקייט. מען קאָן דאָך

שרעגן, צי מיר מוזן אָנהויבן די אַנטוויקלונגס-ליניע מיט A
 צי מיט a, אַנדערש גערעדט: צי זאָל מען אַוועקשטעלן
 אין דער התחלה פון דער מענטשהייט-געשיכטע דעם רעוואָ-
 לוציאָנערנדיקן געדאַנק אָדער די סטאַבילע געזעלשאַפט? וועט
 מען מוזן ענטפערן, אָז דער אַלף בית הויבט זיך אָן מיט
 A אָדער a נאָר לגבי גרויסע אָדער קליינע קינדער, אָז אָבער
 פאַר קיין שום אַרט געשיכטע עקזיסטירט נישט קיין שום אָנ-
 הויב בכלל. דאָס ליגט שוין אַזוי אין דעם באַגריף פון גע-
 שען, ווייל דאָס, וואָס וואָלט זיך געקאָנט אָנהויבן, וואָלט
 אויך געקאָנט זיין פאַרענדיקט און נישט האָבן מער קיין וויי-
 טערדיקע אַנטוויקלונג. זוכענדיק דעם אָנהויב מוזן מיר גע-
 שופט ווערן אַלץ ווייטער און ווייטער אויף צוריק, און ווען
 מיר וואָלטן אָפילו דערבליקט אין אַ געוואָלטיקער ווייטיקייט
 עפעס אַזוינס ווי אַ פאַר-מענטשלעכע געשיכטע, וואָלט אויך
 דאָרטן געמוזט זיין סטאַביקייט אין רעבעליע, געמיינשאַפט
 און אינדיווידואַם, אָדער ווי מען זאָל נישט אַנרופן דיראָזיקע
 קעגנזעצלעכקייט אין דער אויסבילדונג פון אַרגאַנישע און
 נישט נאָר אַרגאַנישע נאַטורן. ביי דערדאָזיקער שווערער פראַגע
 האַנדלט זיך עס נישט מכה עפעס אַזוינס, ווי דער „געזעל-
 שאַפטלעכער אָפּמאַך“, וועלכן רוסיאָ האָט פאַראַויסגעזעצט
 ביי די ערשטע מענטשן, אויך נישט וועגן דער דילעטאַנטישער
 פראַגע פון די אַלטע דענקער, צי דאָס צוזאַמענלעבן פון מענטשן
 איז באַזירט אויף „נאַמאָס“ (מענטשן-געזעץ) אָדער „פּיוזיס“
 (נאַטור), אין אויך נישט וועגן די דילעטאַנטישע תשובות פון
 די דאַרווייניסטן, — נאָר וועגן יענעם טונקעלן וועלט-פונקט,
 וועלכער איז אַרומגערינגלט פון אַלע נעפּלדיקע פראַבלעמען
 פון דערקענטעניש-טעאָריע און נאַטור-פּילאָזאָפּיע. דער, וועלכער
 וועט אַריינטראַגן ליכט אויף דעם געביט, דער וועט צוזאַמענ-
 פירן און פאַראַייניקן די ביידע אַרטן פון וויסן און גלייכציי-
 טיק גייסט און נאַטור. מיר קאָנען אַלדזאָ נישט פאַרנעמען זיך
 דערמיט כּלאַהר יד; מיר שטעלן נאָר פעסט: דאָ איז אַ
 דורכאויס-אומבאַשטימטער און שוואַנקענדיקער געביט, וועלכן

מיר מוזן לאָזן אָן אַ זייט, אויב מיר ווילן וויסנשאַפטלעך
גיין פאַראויס. מיר טוען עס טאַקע אזוי. אָבער מיר באַזיצן
שוין נישט מער ווי פריער די חוצפה אין זיכערקייט; מיר
טרעטן אויף אַ האַקלדיקן באַדן, מיר שפירן, אַז מיט אונזער
וויסנשאַפטלעכקייט וועלן מיר זיך באַלד אָנשטויסן אויף אַ
וואַנט, אין דערפאַר טאַקע לאָזן מיר דעם ABC מיט די
אַלע מאַטעמאַטישע מאַסקאַראַדן בעטער אָן אַ זייט.

יעטוועדע אוטאָפיע שטעלט זיך צונויף, ווי ס'איז קלאָר,
פון צוויי עלעמענטן: פון דער רעאַקציע אויף דער טאָפיע,
פון וועלכער זי וואַקסט אַרויס, און פון דער דעריבערונג וועגן
אַלע פריערדיקע, ביז איצט באַקאַנטע אוטאָפיעס. אוטאָפיעס
זענען שטענדיק פויט נאָר למראית עין, און ביי יעדער
דערשיטערונג פון זייער קבר — דער טאָפיע — שטייען זיי
אויף תחית המתים. פונקט אזוי אָבער שטעקן אין יעדער
טאָפיע די זיגריכע עלעמענטן פון דער פריערדיקער אוטאָפיע,
וועלכע האָבן זיך פון אַ ווילן פאַרוואַנדלט אין אַ ווירקלעכ-
קייט, און אויך די לעבנספעאיקע עלעמענטן פון דער אונ-
טערגעגאַנגענער טאָפיע.

דערמיט אַליין איז אָבער נאָך נישט געשילדערט אינ-
גאַנצן דער מהות פון דער נייער טאָפיע. אויף דעם אינהאַלט
פון דער נייער טאָפיע ווירקט ראשית כל אַ נייער עלעמענט,
וועלכן מיר מוזן אַריינפירן אין חשבון: די פראַקטישע פאַ-
דערונגען פון דער עפאַכע פון דער רעוואָלוציע. דערפון
דרינגט אַרויס עפעס, וואָס איז אזוי וויכטיק און אַלגעמיינגיל-
טיק, אַז מיר קאָנען דערין אַרויסגעפינען אַ צווייט געזעץ.

צווייטעס געזעץ: די פראַקטישע פאַדערונגען פון
צוזאַמענלעבן בעת דער עפאַכע פון רעוואָלוציאָנערן אויפ-
שטאַנד און איבערגאַנג ברענגען עס מיט זיך, אַז שוין בעת
דער רעוואָלוציע בילדעט זיך אויס די נייע טאָפיע אין דער
פאַרם פון דיקטאַטור, טיראַניע, פראָוויזאָרישע רעגירונג וכדומה.
ערשטער אויספיר: די נייע טאָפיע טרעט אויף

אין לעבן, כדי צו ראטעווען די אוטאָפּיע, אָבער אין דער
 אמתן פירט זי צו איר אונטערגאנג.
 צווייטער אויספיר: די פראקטישע פאָדערונגען,
 העלכע מוזן פירן סיף כל סוף צו דער גרינדונג פון אַ נייער
 טאָפּיע, שטאַמען נישט גאָר פון דעם, דורך רעוואָלוציע גע-
 שטערטן, עקאָנאָמישן לעבן, גאָר זייער אָפט פון די אַנגריסן
 מצד דער פיינטלעכער סביבה-וועלט.
 ווייל מען טאָר זיך נישט פאַרשטעלן, אַז די געמיינשאַפט,
 העלכע טראָגט זיך אויף די כחאליעס פון דער רעוואָלוציע,
 פון טאָפּיע צו טאָפּיע, לעבט אינאָלירט אָדער האָט זיך ערשט
 אָקאַרש אָנגעהויבן. זי איז פון אלע זייטן באַגרענעצט פון
 אויך באַגרענעצטע עלעמענטן, זי הערט באַאיינפלוסט פון אויך
 באַאיינפלוסטע עלעמענטן, פון מענטשן-אַרגאַניזאַציעס פון אלע
 מעגלעכע אַרטן, און בכלל פון דער גאַנצער קאָסמישער העלט,
 וואָס זייערע השפעות און באַדינגונגען האָבן אָפטמאָל אַ
 געוואָלטיקע באַדייטונג, ווי למשל, הונגער-יאָרן, נאַטור-קאַטאַס-
 טראָפּעס, ווי די ערד-ציטערנישן אין ליסאַבאָן, און אין די
 פריערדיקע צייטן קאָמעטן, זון-פינסטערנישן, עפידעמיעס.
 צווייטער: די רעוואָלוציע איז נוסח גאַנץ באַזונדער דערצו,
 אָנצוצינדן אַן אַלגעמיין פייער אין די פעלקער, אַריבערצו-
 שפּרייזן די בכלל זייער פליסנדיקע גרענעצן וכדומה. באַזונ-
 דער שטאַרק וויל די אוטאָפּיע נישט צוילאָזן קיין שום נאָ-
 ציאָנאַלע און מלוכהשע באַשרענקונגען, זי וויל אויפריכטן די
 אידעאַלע אָרדענונג פאַר דער גאַנצער מענטשהייט. אין רעוואָ-
 לוציאָנערע צייטן מאַכט מען גאָר אָפט צו קליין-געלט דאָס
 האַרץ, העלכע האלט זיך נאָך אַן דאָס אלטע, דערפאַר גרויסט
 זיך זייער שטאַרק דער פאַרשטאַנד. ווי העגעל האָט דאָס שאַרף
 פאַרמולירט, זאָל די העלט אַוועקגעשטעלט ווערן אויף דעם
 פאַרשטאַנד, ד. ה. אויף דעם קאָפּ. אָבער אין די אַנדערע
 לענדער אָדער פראָווינצן שטייען אַנדערע מענטשן אויף אַ
 סטאַבילערן באַדן, און ביי זיי איז אפשר דאָס האַרץ מאַכט-
 פולער אָדער די טפשות איז גרעסער. דעמאָלט נעמען זיך די

באדראָטע שכינשע טאָפּיעס לשם זעלבסטדערהאַלטונג פאַר דאָס
געווער אָדער אַנדערע געפערלעכע מיטלען: פון דער רעוואָלוציע
וואַקסט אַרויס אַ מלחמה אָדער אַ לאַנגדויערנדיקער עקאָנאָ-
מישער קאָמף צווישן נאַציס.

אַזוי אַרום פאַרוואַנדלט זיך די אוטאָפּיע בכלל נישט
אין אַ הירקלעכקייט און די רעוואָלוציע ווערט נישט מער הי
אַן עפאָכע פון איבערגאַנג פון איין טאָפּיע צו דער אַנדערער.
אָדער קירצער געוואָגט: אַ גרענעץ צווישן צוויי טאָפּיעס.
אַבער יעטוועדע אוטאָפּיע, ווי שוין געוואָגט, אַנטהאַלט אין
זיך זייער וואַך דעם מאַמענט פון באַגייסטערטער דערינערונג
וועגן אַלע פּריער געוועזענע אוטאָפּיעס. עס איז פּונקט אַזוי
היי אין דער זייער קאָמפּליצירטער נאַטור: דאָס וויין הויבט
אַן צו יורן אַ דאַנק די הויזן, אָבער די הויזן זענען
אַליין אַרויסבאַקומען געוואָרן פון אַ פּריערדיקן וויין א. א. ה.;
די הויזן זענען יעדעסמאָל פּריש, אַנטהאַלטן אָבער אין זיך
דאָך די הירקלעכקייט, די קראַפט אָדער די דערינערונג (דאָס
איז אַלץ איינס) פון אַלע פּריערדיקע הויזן, אַזוי איז עס
אויך מיט דער אוטאָפּיע: הגם זי גייט שטענדיק אונטער,
לייזט זיך אויף און פאַרשווינדט אין דעם פּרעמדן מאַטעריאַל,
וועלכן זי האָט אַליין געבראַכט צום יורן און צום איידעלן
רוען, פּונדעסטוועגן דערוואַכט זי תמיד אין די נייע צושטאַנדן.
זי לעבט אויך אין די צייטן פון רעלאַטיו-סטאַבילע טאָפּיעס
אונטער דער ערד ווייטער און פאַרנעמט זיך דערמיט, וואָס זי
שמידט אויס אָט פון דעם קאָמפלעקס פון דערינערונגען,
שטרעבונגען און געפילן אָן איינהייט, וועלכע זי איז נוטה
אַנצורופן מיט דעם נאָמען רעוואָלוציע. אין דעמדאָיקן זיך
איז רעוואָלוציע שוין נישט נאָר אַ צייט-שטח אָדער אַ גרענעץ.
נאָר אויך אַ פּרינציפּ, וועלכער שפּאַנט איבער די לאַנגע
תּקופות פון טאָפּיעס אַלץ הייטער און ווייטער.

מיר האָבן פּריער באַרירט און געקאָן אָן אַ זייט די
גרויסע שוועריקייט פאַר דער וויסנשאַפט, וואָס איז פאַרבונדן
מיט דעם אומענדלעכן עבר, אין וועלכן מיר קאָנען נישט

געפינען קיין שום קלאָרן אָנהויב. די אַנדערע שוועריקייט, וואָס באַשטייט אין דער דערקענטעניש פון אונזער סביבה, וועלכע באַנייט זיך אומאויפהערלעך אין דעם אומענדלעכן רוים, האָבן מיר קוים באַהאַנדלט. מיר האָבן אַלץ געשטרעבט פאַראויס, אָבער איצט וועט דאָס נישט גיין ווייטער. די רע-וואַלוציע, ווי מיר האָבן זי אַקאַרשט אויסגעטייטשט, דערקלערט פאַר פאַלש אונזערע פריערדיקע געזעצן, טראָץ זייער שטרענג-גער געזעצלעכקייט; ווייל זי איז דאָך איינגטלעך אַ פרינציפ, וועלכער שפּרייזט מיט ריזן-שריט פון די מקדמונימדיקע צייטן איבער גאַנצע יאָרהונדערטער, — אין דער צוקונפֿט אַריין. דאָ אָבער פאַרענדיקט זיך אונזער היסנשאַפֿטלעכע באַשרייבונג: זי שטייט אַנמעכטיק פאַר דער צוקונפֿט, פון וועלכער מיר ווייסן גאַרנישט, און דאָ ערשט אַנטפלעקט זיך די באַדייטונג פון דעם עבר, פון וועלכן מיר ווייסן אויך זייער הייניק. ווייל איך לייקן דורכאויס נישט, אַז פאַר דער היסנשאַפֿט (וועלכע וואָלט דערמיט געוואָרן אידענטיש מיט דער פראַקטיק) וואָלט די צוקונפֿט פונקט אזוי געקאָנט זיין אַ לעזבאַרע אויפגאַבע, ווי עס זענען לעזבאַר די אויפגאַבן פון מאַטעמאַ-טיק, און אַז די רעזולטאַטן פון די וויסנשאַפֿטלעכע קאָנסטרוק-ציעס וואָלטן טאַקע געקאָנט ווערן פאַראויסגעזען מיט זיכער-קייט, ווען עס וואָלטן אונז נאָר געווען באַפֿאַנט די עלעמענטן פון דעם עבר.

דאָ שטויסן מיר זיך אָן קודם פֿל אויף אַ פונקט און מיר ווייסן נישט קלאָר: צי האָבן מיר דאָ צו טאָן מיט אַנט-פלעקונג פון דער רעוואַלוציע, וועלכע שפּרייזט איבער די יאָרהונדערטער, אָדער מיט עפעס אַנדערעס? אָט דער פונקט איז די תקופה פון דעם פאַנאַנדערפאַל פון דער אַנטיקער (גריכיש-רוימישער) וועלט, דער אויפקום פון נישט נייע, נאָר אויסגערוטע פעלקער, פון דעם נצחון פון קריסטנטום. מיר האָבן שוין געזאָגט: אַ פאַלק לאָזט זיך נישט באַטראַכטן אַינזאַלירט. דאָ, ביי דערדאָזיקער תקופה, דערקענען מיר דאָס מיט זיכערקייט. מיר וואָלטן אַדוואַ געמוזט נאָכאַמאָל אָנהויבן.

וואָלטן געמוזט דעסיגירן אַ טאַפּיע אַלס די אַלגעמיינע פּאַרם
פון צוזאַמענלעבן פון אַ סך פעלקער. לאָמיר אָננעמען, אג
דאָס וואָלט אונז געגליקט, כאָטש עס קאָן גאָרנישט גליקן,
ווייל מיר וואָלטן דאָך נישט געוואוסט, ווי צוצוקומען צום סוף:
מיר וואָלטן געמוזט פון די איינע פעלקער-גרופּן קומען צו די
אַנדערע, און פון דאָרטן צו די חיות און פּלאַנצן און מעטאַל-
גרובן, און מיר וואָלטן נישט געקאָנט אפּילו אָפּשטעלן זיך
ביי דער וועלט פון די שטערנס. אָבער אָפּגעזען פון דידאָזיקע
אומענדלעכע פּערספּעקטיוון, באַגרענעצן מיר זיך מיט דער
פּלומרשט-קליינער פּראָגע (נישט פון באַשיידנקייט, נאָר ווייל
אין דעם קליינעם איז אַנטהאַלטן דאָס גאַנצע און אין יעדער
פּראָגע — אַלע פּראָגן): צי דאָרטן מיר באַטראַכטן אָט יענעם
געוואָלטיקן ווענדפּונקט, וועלכן איך האָב דערמאָנט, אַלס אַ
תּקופּה פון רעוואָלוציעס, צי נישט? אָבער אפּילו ווען עס
וואָלט שוין געהערשט אין דער פּראָגע אַ פּולקאָמענע קלאָר-
קייט, אפּילו ווען מיר וואָלטן גענוי פּאַרשטאַנען אָט דעמדאָ-
זיקן איבערגאַנג פון אַלטערטום צו דער נייער צייט, וועלכער
איז אגב גאָרנישט געווען קיין איבערגאַנג, נאָר אַ פּרישער
פּרימיטיווער אָנהויב פון אויסגערוטע פעלקער, הגם עס זענען
נאָך נאַטירלעך פּאַרבליבן עלעמענטן פון דער אַנטיקער וועלט...
אָבער דאָ וויל איך מיך אַליין אונטערברעכן. איך מוין
ראשית דערקלערן, וואָס איך פּאַרשטיי אונטער אויסגערוטע
פעלקער. געוויינלעך רופּט מען זיי אָן פּרימיטיווע, אָדער נאָך
בעסער — אור-פעלקער; איז מען צו זיי פּריינטלעך, זאָגט מען
באַרבאַרן, איז מען אומפּריינטלעך אָדער אַ מיסיאָנער, זאָגט
מען ווילדע. מען גלויבט, אַז דידאָזיקע מענטשן שטייען עפּעס
באַזונדער נאָנט צו אַ וועלכער נישט איז אַנטשטייאונג פון
דער מענטשהייט. אייגנטלעך גלויבט מען אין דעם באַמת אויך
נישט, בעת מען דרינגט אַריין אין דער זאַך טיפּער, אָבער
טאָז אַ מין אָבערגלויבן, ווי אַן אַרט שפּיל און אָנגענעמע
געווינהייט; מ'איז אפּילו אויפגעקלערט, אָבער מ'האַרט זיך
האַרציק אָן אַלץ, וואָס איז טראַדיציאָנעל און איינגעפונדעוועט.

און אַט אַזוי איז אויך די פּאַרשטעלונג העגן אור-פעל-
 קער אַ מין שפּילנאָך, וועלכע גייט קריטיקלאָז אַריבער פון
 האַנט צו האַנט. דערביי איז מען זיך לחלוטין נישט קלאָר
 אין וועלכן זין זענען די אור-פעלקער נאָנט צו דער האַנט-
 שטייאונג: צי מען מיינט זייער אַנטשטייאונג פון אַ וועלכער
 נישט איז חיה אָדער פון אַנדערע מענטשן-גרופּן, צי מען
 מיינט אַ פאַרבינדונג פון די ביז דעמאָלט אינאָלירטע אינדי-
 חידוען אין אַ פאַרבאַנד, צי מען הייל נאָר זאָגן, אַז דיאָזיקע
 מענטשן געפינען זיך משנים קדמוניות אין אַ סטאַבילן צו-
 שטאַנד פון דער סאַמע ערשטער אורשפּרינגלעכקייט. אין אַפּ
 דעם אומקלאָרן אויסדרוק שטעקט עפעס פון די אַלטע השערות.
 וואָלט איך זיך נאָך איצט געהאַלטן פאַר דער היסנשאַפּטלעכער
 טערעמינאָלאָגיע, וואָלט איך איצט געהאַט אַ גוטע געלעגנהייט
 צו פאַרמירן נייע געזעצן. ראשית, אַזאַ מין געזעץ: אַלע
 מענטשן זענען, לויט דער קייט פון זייערע אבות, אין אַ
 גלייכער מאָס אַלט. דאָס איז פונקט אַזוי ריכטיק, ווי דער
 אַלטער הייך מפה דעם, אַז אומפרוכטבאַרקייט גייט נישט אַרי-
 בער בירושה; דאָס איז אַ גאַנץ גוט געזעץ און פונקט
 אַזוי זעלבסטפאַרשטענדלעך אַט ווי די אויבן דערמאָנטע חכמה
 און ווי אַ סך אַנדערע געזעצן, וועלכע ווערן תיכף נאָך זייער
 פאַרמולירונג פאַרגעסן און איגנאָרירט. די מענטשן געהערן
 אַלזאָ אַלס מענטשן צו אַ צייט, וועלכע ליגט אויף הונדער-
 טער טויזנטער יאָרן צוריק, און אייגנטלעך נאָך פריער אין
 דער הייטער אומענדלעכקייט, ווייל זיי האָבן דאָך עקזיסטירט
 נאָך איידער זיי זענען געוואָרן מענטשן און נאָך איידער
 אונזער פּלאַנעט איז געוואָרן ערד.

(אָט דאָ ענדלעך העט דער ליינער נישט קאָנען זיך
 איינהאַלטן פון אַ קוועטש מיט דער פּלייצע: ס'טייטש, אַזאַ
 מין אונטערזוכונג מישט צונויף סאַציאַל-פּסיכאָלאָגיע מיט סאָ-
 ציאָלאָגיע און זיי ביידע מיט געשיכטע, און דאָן פאַרקירטוועט
 זי זיך צו פּסיכאָלאָגיע און צו דערקענטעניש-טעאָריע און צו
 פּאַליטישער עקאָנאָמיע און מעטאָפּיזיק, ביאָלאָגיע, קאָסמאָלאָגיע

און גאָט הייס נווהין. בתשובה אויף דעם וויל איך נאָר דער-
מאָנען וועגן דעם שרעק, וועלכער כאַפט מיך אַרום, בעת איך
טראַכט וועגן דעם, און ס'זענען טאַקע פאַראַן וויסנשאַפטן,
וועלכע שפּרייזן נישט אַרויס פון דעם געפייט, וועלכן זיי האָבן
זיך אַליין אָדער אַנדערע האָבן זיי אָפּגעמאַסטן. דער גרויסער
און אָפטמאָל דער איינציקער פאַרדינסט פון די פּרווון צו
שאַפן אַ נייע וויסנשאַפטלעכע דיסציפּלין ביי דעם גרענעץ
צווישן אייניקע וויסנשאַפטן באַשטייט טאַקע אין דעם, וואָס
זיי רייסן אויף די גרענעצן, וואָס זיי גיבן אַן אַרעט שאַר נייע
קאָמבינאַציעס און אַסאָציאַציעס, פאַר נייער פּאַנטאַזיע און
אַבסטראַקציע, וואָס זיי ברעכן די דיסציפּלין פון די פאַקול-
טעטן. און איצט ווידער צו דער זאַך.

פּונקט אַזוי היי יעדער מענטש וואַקסט אַרויס — אין
דער טיפּעניש פון דער צייט — פון דעם באַדנלאָזן עבר,
פּונקט אַזוי באַקומט ער אויך זיין געשטאַלט (ער ווי אַלע
זיינע אבות) — אין דער ברייטקייט פון דעם רוים — פון
דעם אומאויפהערלעכן, רולאָזן און אומציייליקן אַרום. ווייל
דאָס, וואָס דער קערפּער פון מענטשן אַנטהאַלט אין זיך
גשמיותדיקעס, זיכטבאַרעס, שטאַמלעכעס איז תמיד עפעס אַנדערעס,
וואָס איז צוגעקומען פון דרויסן, וואָס ענדערט זיך. דער
מענטש איז שטענדיקער שטאַף-וועקסל, און דאָס וואָס האַלט
אים צונויף, וואָס פאַרבינדט אים מיט זיך אַליין אָדער מיט
זיינע אבות (וואָס איז אַלץ איינס), — איז עפעס אומ-
זיכטבאַרעס, אַ פּרינציפּ פון פאַרם, אַ מין זכרון, וועלכער
פאַרמירט דעם מענטש, אַט דעמדאָזיקן מיקראַקאָסם, אַט די
איינהייט פון אומענדלעכקייט, אַט דעם וועלט-גייסט. אַזוי אַרום
איז נישטאָ קיין חלוק און קיין אָפּשיידונג צווישן די אבות,
וועלכע איך אַליין בין, און די אבות, וועלכע איך האָב, און
דער סביבה-וועלט, פון וועלכער איך קום אַרויס; נישטאָ קיין
חלוק צווישן די יורשים, וועלכע איך אַליין בין, די יורשים,
וועלכע איך האָב, און דער סביבה-וועלט, אין וועלכער איך
ווער פאַרוואַנדלט. דערפאַר איז אָבער דאָ אַ חלוק צווישן מיר

און דיר, ווי צווישן וועלט און וועלט. ווייל דו ביזט נאָר
מיין קליין טיילכל און ביזט דאָך, פונקט ווי איך, אַ גאַנצע
וועלט; און איך בין נאָר דיין קליין טיילכל און בין דאָך,
ווי דו, אַ גאַנצע וועלט. און פונקט אזוי ווי די וועלטן זענען
פאַרבונדן דורך די בריקן פון ליכט, אזוי איז אויך נויטיק,
אַז עס זאָל זיין צווישן מענטשן גייסט, וואָס איז ליבע,
וועלכע שאַפט די פאַרמען פון צוזאַמענלעבן: די פאַמיליע,
די סטאַדע, די נאַציע (שפראַך, זיטן, קונסט), — און וועלכע
רייט-אויף הידעראַמאָל לשם אַ נייער געמיינשאַפט די אַלטע
פאַרשטייגערטע פאַרמען, פון וועלכע עס וואַקסט שנאה, גייסט-
לעזיקייט און אומגערעכטיקייט. דאָס וועלן מיר נאָך ווייטער זען.
ווער עס פאַרשטייט דאָס, וועט מיט מיר מספּים זיין,
ווען איך וועל אָנווענדן דידאַזיקע דערקענטעניש אויף אונזער
פאַל און איך וועל זאָגן, אַז יעדער איינצלענער מענטש האָט
הינטער זיך אַן עבר פון אומגעצייילטע פעלקער און אומגע-
צייטע תקופות פון העכסטער, אַלערהעכסטער קולטור. אזוי,
למשל, זענען די אַפריקאַנישע האָמענטאַטן דורך זייערע אור-
אור-אבות פאַרבונדן אויף צוריק מיט אַזעלכע קולטור-תקופות,
וועלכע מיר קענען טאַקע נישט, אָבער וועגן וועלכע מיר מוזן
אַפריאָרי באַהויפטן, אַז זיי זענען אַמאָל געווען לויט זייער
קולטור-ווערט צען און צוואַנציק מאָל העכער, איידער די
בליענדיקסטע צייטן פון די גריכן אָדער די עגיפּטער (פאַר
דער פאַנטאַזיע זענען נישטאָ קיין גרענעצן, קוקט זיך נאָר
צו צו די געאָלאָגן און די כעמיקער!). מיר האָבן וועגן
דעם קיין שום ידיעה נישט, אָבער טאַקע דערפאַר מוזן מיר
דאָס באַהויפטן, ווייל יעטחעדע אַנדערע השערה, למשל פון אַ
שטענדיקן אָדער ציקלישן פאַרטשריט, וואָלט געווען אַבסאָלוט
זינלאָז. אט אַזעלכע פעלקער אָדער שבטים רופֿן איך אָן אויס-
גערוטע. אַלץ, וואָס מיר ווייסן וועגן דעם ענין, פירט צו דעם
געדאַנק, אַז עס איז נישט פאַראַן קיין פראַגרעס אין דער
מענטשן-געשיכטע אלס גאַנצעס, נאָר אַז באַשטימטע קולטורן
רייסן זיך איבער צוליב אַלטקייט — נישט אַלטקייט פון פעלקער,

האָס ס'איז אַן אומזין, נאָר אַלטקייט פון קולטורן פאַר
אַט די פעלקער — און צוליב פאַרמישונג פון פעלקער. דער
אַזוי-גערופענער אונטערגאַנג פון אַ פּאָלק הייסט נישט-זעלבסט-
פאַרשטענדלעך, אַז עס שטאַרבט אויס, נאָר אַז עס מיט זיך
אויס מיט אַנדערע (אַסימילאַציע). די שבטים אין די פעלקער
פלעכטן זיך שטענדיק און פאַרשיידנאַרטיק צונויף צווישן זיך
און בלייבן אַלע ביי די אַזויקע פאַרפלעכטונגען גלייך אַלט
(די אומזיניקע פראַגע, צי די מענטשהייט איז אַנטשטאַנען פון
איינ פאַר, זאָל בלייבן דאָ אָן אַ זייט, ווייל יעדנפאַלס זע-
נען אַלע טיילן פון דער העלט גלייך אַלט, ד. ה. באַשטייען
פון שטענדיק און אייביק אָן, נעמען אַלע אַנטייל אין דעם-
זעלביקן גרויסן און בכבודיקן עבר, ווערן אַלע פון צייט צו
צייט אַזוי עפעס ווי פאַרמאַטערט און וואַנדערפטיק, און פון
צייט צו צייט — אַזוי עפעס ווי פרימיטיוו, אורשפרינגלעך
און בראשיתדיק.

איצט זעען מיר שוין קלאַר, אַז מיר קאָנען נישט פאַר-
פּאָלגן מעכאַניש ביז אין די ערשטע תקופות צוריק דעם
הינקעדיקן גאַנג פון דער פעלקער-געשיכטע איבער טאַפיעס
און אוטאַפיעס, איבער סטאַבילקייט און רעוואָלוציעס. היות ווי
עס איז נישטאָ קיין איינהייטלעכע מענטשהייט און אויך נישט
קיין אינאָלירט פּאָלק, ווירקן זיך אויס די צוצי-און אָפּ-
שטויס-פראַצעסן אין זיי אין אַ סך קאָמפּליצירטערע פאַרמען,
ווי בכלל. און אָט לגבי די דאָזיקע אומגעהייערע רעוואָ-
לוציעס, פון וועלכע מיר האָבן אַקאַרשט גערעדט (אַז מין
רעוואָלוציע איז געווען, למשל, דער איבערגאַנג פון
אַלטערטום צו דער נייער העלט-תקופה אין די צייטן פון דער
פעלקער-אַנדערונג, פאַרוואַנדלען זיך די אַזוי-גערופענע רע-
וואָלוציעס, די פאַרגעשעענישן, וועלכע מ'קאָן באַצייכענען
מיט דעמואָזיקן נאָמען, אין ווינציקע און לופטיקע עפיוואָדן.
איצט אַלזאָ קאָנען מיר זאָגן: ניין, דער אויפקום פון קריסטן-
טום, דער אונטערגאַנג פון אַלטערטום, די אַזוי-גערופענע
פעלקער-וואַנדערונג איז נישט געווען בלויז איין שריט פון

דער רעוואָלוציע, וואָס שפּרייזט איבער יאָרהונדערטער. ווייל דאָס קריסטנטום, אָט דער קליינער ירידה-פּראָדוקט פון דער אַנטיקער דעקאַדענץ און יידישער סעקטירעריי, וואָלט בכלל נישט באַקומען קיין שום באַדייטונג, ווען עס האָלט זיך נישט אָנגעשטויסן אויף די אויסגערוטע פעלקער, פאַר וועלכע דאָס קריסטנטום איז שוין נישט געווען קיין קלייניקייט, נאָר אַן אומגעהייערע קראַפט. די גרויסע קינסשלעך פון אַלטערטום פּידיאַס און סאַפּאָקלעס האָבן נישט געהאַט פאַר זיי קיין ווערט, ווייל זיי זענען געווען די רעפּרעזענטאַנטן פון אַ תקופה (אַלטערטום), וועלכע האָט שוין דערגרייכט איר העכסטן שפּיץ. אַ נייצ תקופה וואַקסט אַרויס פון די צייטן פון דע-קאַדענץ און אויסגערוטער אינהאַלטלעזיקייט; דעמאָלט אַנט-שטייט דער מיטאַס, און וו נאָר ס'איז דאָ אַ מיטאַס, אַנטשטייט אַ ניי פּאָלק. וו קאַנען מיר אַלואַ פאַרפּאָלגן אויף צוריק אין דעם עבר דעם גאַנג פון דער רעוואָלוציע? נאָך רוים און גריכנלאַנד פירט נישט ווייטער דער וועג. אויף יענער גרענעץ ליגט אַ מעשה בראשית, אָבער נישט קיין רעוואָלוציע; און צווישן דעם אַלטערטום און דער נייער צייט ליגט נישט אַ פשוטע אַנטוויקלונג, נאָר טאַקע עפעס גאָר אַנדערעס.

אזוי ארום האָבן מיר פאַר זיך אַ מענטשהייט-געשיכטע פון אַ סך יאָרהונדערט-טויזנטער, וועלכע איז אָבער עפעס גאָר אַן אַנדער זאַך, איידער דאָס, וואָס מיר רופן אָן געוויינלעך געשיכטע אויפן יסוד פון דער נישטיקער דערפאַרונג פון צוויי-דריי יאָרטויזנטער, פון וועלכע מיר ווייסן אַפילו אויך נישט דאָס בעסטע. וואָס ווייסן מיר אייגנטלעך פון רעוואָלוציעס, כּדי צו קאַנען רעדן וועגן דעם קאַלט און מיושבדיק, אינ-פאַרמאַטיוו אין אַנאַליזירנדיק? מיט די רעוואָלוציעס פון אַלטערטום וועט מען נישט קאַנען אַ סך אויפטאָן; ראשית כּל דערפאַר, ווייל דאָס אַלטערטום איז אַן אינערלעך-אָפּגעשלאָסענע אַנטוויקלונג, וועלכע מען קאָן נישט פשוט פאַרגלייכן מיט דער נייער צייט, צו וועלכער מיר געהערן. אמת טאַקע די גאַטור פון מענטשן איז אומעטום גיין יסוד דינעלביקע;

אָבער די יסודות פון מענטשלעכן ציוואמענלעבן זענען לחלוטין פארשיידענע. קודם כל מוז מען נעמען אין אַכט, אַז די פעל-קער פון אַלטערטום זענען געשטאַנען גראַדליניק אויף אַ האַריוואַנטאַלער פּלאַך און האַבן זיך געצויגן אין דער הויך צו די געטער, בעת אינזער לעבן באַוועגט זיך אויף דער קרומער ליניע אַרום דעם ערד-קוגל אַרום. אַפּגעזען דערפּון, וואָס ווייסן מיר אַלואַ פון רעוואַלוציעס?

דער ענטפער איז, אַז מיר קאָנען באַמת נאָר איין-איין-ציקע עכטע רעוואַלוציע, וואָס באַטייט אָבער לחלוטין נישט, אַז די רעוואַלוציע שפּרייזט מיט ריזן-שריט דורך דער גאַנצער מענטשן-געשיכטע. מיר האַבן שוין אָנגעהויבן, אַז אין אַט דער אַזוי-גערופענער מענטשן-געשיכטע זענען פאַראַן אַנ-דערע ברעסערע דערשיינונגען, איידער רעוואַלוציעס. נעמלעך ירדות פון קולטור און נייע מעשי בראשית. אַט די געשעע-נישן שפּרייזן הען נישט פון אייביקייט צו אייביקייט, איז יעדנפאַלס פון איין אייז-פּעריאָד צום אַנדערן. הען איך דערקלער אָבער, אַז מיר קאָנען בכלל נאָר איין רעוואַלוציע, מיין איך דערביי אַ גאַנץ קאָנקרעטע געשעעניש פון אינזער אייגענער געשיכטע, אַ געשעעניש, אין וועלכער מיר גופא גע-פינען זיך נאָך. דערביי האַלט איך, אַז מיר זענען נישט אומ-שטאַנד צו פּראַווען וויסנשאַפט בנוגע אַ געשעעניש, אין וועלכער מיר אַליין זענען נאָך אַקטיוו, זאָל זיין אַפילו נאָר ווי שטומע הינט. ווייל אַ היסנשאַפטלעכע אונטערזוכונג פאַרלאַנגט דאָך, אַז מען זאָל פאַרנעמען אַ פּאָזיציע מ'ח'ז פון דעם באַ-האַנדלטן קעגנשטאַנד.

די געשעעניש, פון וועלכער איך רעד, איז יענע רע-וואַלוציע, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבן מיט דער אַזוי-גערופענער רעפּאָרמאַציע-עפּאָכע. די עטאַפּן פון דער רעוואַלוציע זענען פּאָלגנדיקע: די אייגנטלעכע רעפּאָרמאַציע מיט אירע גייסטיקע און סאָציאַלע שינויים, אירע סעקולאַריזאַציעס און שאַפונגען פון שטאַטן. — דער פּויערים-קריג, — די ענגלישע רעוואַלוציע, — דער 30-יאַריקער קריג, — דער אַמעריקאַנישער

אומאָפּהענגיקייטס-קריג, ווייניקער צוליב זיינע געשעענישן.
 איידער צוליב זיינע גייסטיקע פּראָצעסן און אידעען, מיט
 וועלכע ער האָט געהאַט דעם שטאַרקסטן איינפלוס אויף דאָס,
 וואָס איז באַלד געקומען: די גרויסע פּראָנצויזישע רעוואָלוציע.
 ציע. מיר וועלן שפּעטער באַווייזן, אז די גרויסע פּראָנצויזישע
 רעוואָלוציע ציט זיך און לעבט נישט נאָר אין פּראַנקרייך.
 נאָר אויך אין גאַנץ אייראָפּע צווישן די יאָרן 1871—1789, און
 אז דאָס יאָר 1871 שטעלט מיט זיך פאַר אַ קלאַרע אין דייט-
 לעכע ווענדונג. איך האָב אָבער נישט דעם מוט צו באַהויפטן
 אז דערמיט האָט זיך פאַרענדיקט, האָט זיך אויסגעלאָשן יענע
 געוואָלטיקע באַוועגונג, וואָס איר אָנהויב שטעל איך אַריין אין
 דעם 16-טן יאָרהונדערט. איך זאָג נאָר, אז מיר געפינען זיך
 גראַד איצט אין אַ קליינער פּויוזע און אז עס הענגט אינגאַנצן
 אָפּ נאָר פון אונזער נאַטור, פון אונזער ווילן און פון אונזער
 אינערלעכער קראַפט, צי מיר זאָלן באַטראַכטן דעם פּונקט,
 אויף וועלכן מיר שטייען, אַלס אַ ווענד-פּונקט און אַן אַנטשיי-
 דונג, אָדער אַלס אַ פּונקט פון דער גרעסטער פאַרמאַטערטיקייט
 אין שוואַכקייט. די דורות, וועלכע וועלן קומען נאָך אינז, וועלן
 דאָס וויסן, ד. ה. זיי וועלן דאָס אַנדערש וויסן, איידער
 מיר. זעלבסטפאַרשטענדלעך, וויל איך נישט לייקענען, אז אויך
 לויט מיין אייגענער שילדערונג מוז מען אין דער תקופה פון
 דידאַזיקע 400 יאָר אונטערשיידן אייניקע רעוואָלוציעס און אַ
 סך וועקסלנדיקע צושטאַנדן פון סטאַבילקייט. מען וועט מיר
 זאָגן, אז מיין קאָנסטרוקציע פון אַן איינהייטלעכען אומגעטיילטן
 היסטאָרישן המשך מיט די פאַרשיידענע אַרויף און אַראָפּ, וואָס
 נעמט נישט קיין סוף אַפילו אין אונזער עפּאָכע, איז
 אַ קינסטלעכע קאָנסטרוקציע. אויף דערויף ענטפער איך, אז
 דאָס מיין איך טאַקע, און איך וועל נאָך מוסיף זיין, אז יעט-
 וועדע געשיכטלעכע באַטראַכטונג פון אַלע דאָזיקע דערשיינונג-
 גען שטייט שטענדיק אונטער דעם איינפלוס פון אונזער ווילן.
 פון אונזערע איצטיקע צושטאַנדן, מיט איין וואָרט — פון אונזער
 אייגענעם וועג. איך דערקלער אַפילו, אז אונזער היסטאָרישער

זבדון בכלל הענגט אָפּ אַ סך ווייניקער פון די צופאלן פון
דער אויסערלעכער מסורה, ווי פון אינווערע אינטערעסן. פון
דעם עבר קאָנען מיר נאָר אונזער עבר; פון דעם גע-
וועזענעם פארשטייען מיר נאָר דאָס, וואָס איז אונז היינט
עפעס נוגע; מיר פארשטייען דאָס פארגאנגענע נאָר אזוי ווי
מיר אַליין זענען; מיר פארשטייען עס אלס אונזער וועג.
מיט אנדערע ווערטער באַמייט דאָס, אַז די פארגאנגענהייט
איז נישט עפעס פארטיקעט, נאָר עפעס ווערנדיקעס. פאר אונז
איז פאראן נאָר העג, נאָר צוקונפט; אויך דער עבר איז
צוקונפט, וועלכע פארענדערט זיך, ווערט אנדערש געווען מיט
יעדן אינווערן ווייטערדיקן שריט.

דערמיט איז נישט בלויז געמיינט, אַז מיר באַטראַכטן
דעם עבר יעדעסמאָל אנדערש, לויט אונזערן גיין פאָראַויס.
דאָס וואָלט נאָך געווען צו-ווייניק. איך באַהויבט נאָך — נישט
לשם פאָראַדאָקס — אין פּוּבלישטע עפּלעכן זין פון וואָרט, אַז
די פאָרגאנגענהייט פאַר ענדערט זיך. אין דער קייט פון
דער קאָאָואַליטעט איז עס נישט אזוי, אַז אַן אומבאַוועגלעכע
אורזאָך רופט אַרויס אַ באַשטימטע ווירקונג, אַז די ווידער
זערט אַן אורזאָך, וועלכע לייגט ווידער אַן אַי. א. א. ה.
לויט אַזאַ מין פאַרשטעלונג וואָלט די קאָאָואַליטעט געווען אַ
קייט פון איינער נאָך דעם אנדערן פאַלגנדיקע מאַמענטן, וואָס
זיי אַלע, אחוץ דעם לעצטן, זענען אומבאַוועגלעך און טיף
פאַרוואַרצלט. נאָר דער לעצטער מאַמענט וואָלט געמאַכט אַ
אַ שריט פאַראַויס, פון אים וואָלט אַנטשטאַנען אַ נייער שריט,
וועלכער וואָלט זיך באַוועגט פאַראַויס א. א. ה. איך אָבער
דערקלער, אַז די גאַנצע קייט באַוועגט זיך פאַראַויס, און נישט
בלויז דער לעצטער גליד אירער. די אזוי-גערופענע אורזאָכן
פאַרענדערן זיך מיט יעטועדער נייער ווירקונג, די פאַרגאַנג-
גענהייט איז נאָר דאָס, פאַר וואָס מיר האַלטן זי, און אין דעם-
דאָזיקן זין ווירקט זי זיך אויס. אָבער נאָך טויזנטער פון
יאָרן וועלן מיר זי באַטראַכטן גאַנץ אנדערש ווי היינט, מיר

געמען זי מיט, אָדער זי נעמט אונז מיט צוזאַמען מיט איר
אין דעם וועג.

דאָ מוז נאָך עפעס אַנדערעס געזאָגט ווערן. מיר אונ-
טערשיידן צוויי אַרטן פון פאַרגאַנגענהייט, וועלכע זענען גאַנץ
פאַרשיידן פאַרמידט און געהערן צו צוויי פאַרשיידענע געביטן.
איינ אַרט פאַרגאַנגענהייט איז אונזער אייגענע ווירקלעכקייט,
אונזער ווען, אונזער בוי, אונזער פּערזאָן, אונזער שאַפן.
האַט מיר זאָלן נישט טאָן, טוען עס דורך אינו די אַריבער-
געקומענע און הערשנדיקע לעבעדיקע כחות פון עבר. אָט
דער עבר מאַניפעסטירט זיך אין אומענדלעכע פאַרמען אין
אַלץ, האָט מיר זענען, וואָס מיר ווערן און טוען. אומענדלעך
אין יעדן אינדיווידואַם, און אויף וויסל אומענדלעכער אין
דעם מאַסן-באַטריב פון אַלע גלייכצייטיק לעבעדיקע מענטשן
און זייערע באַציאונגען צו דער גאַנצער סביבה-וועלט. אַלץ,
וואָס עס פאַסירט וווּ נישט איז אין יעדן מאַמענט, איז עבר.
איך זאָג נישט, אַז עס איז די ווירקונג פון עבר, נאָר איך
זאָג: דאָס איז דער עבר. גאָר עפעס אַנדערעס איז די
צווייטע אַרט פון פאַרגאַנגענהייט, וועלכע מיר דערבליקן, ווען
מיר בליקן אויף צוריק. עס ווילט זיך כמעט אַזוי פאַרמאָליין:
די עלעמענטן פון דער פאַרגאַנגענהייט האָבן מיר אין אונז,
די עקסערעמענטן פון דער פאַרגאַנגענהייט דערבליקן מיר
הינטער אונז. די פאַרגאַנגענהייט, וועלכע איז אין אונז לעבע-
דיק, וואַרפט זיך אַריין יעדן אויגנבליק אין דער צוקונפט, זי
איז באַוועגונג, זי איז וועג. די אַנדערע פאַרגאַנגענהייט, אויף
וועלכער מיר מוזן צוריקבליקן, וועלכע מיר קאָנסטרואַירן פון
רעשטלעך, פון וועלכער מיר דערציילן אונזערע קינדער, וועלכע
איז געקומען צו אונז ווי אַ באַריכט פון די עלטער-זיידעס, —
זי זעט אויס ווי אומבאַחזעגלעך, און היות ווי זי איז געוואָרן
אַ בילד און איז נישט מער ווירקלעכקייט, קאָן זי זיך אויך
נישט שמענדיק פאַרענדערן. זי מוז אַבער פון צייט צו צייט,
דורך אַ רעוואָלוציע אין דער באַטראַכטונג פון געשיכטע,
רעוויזירט ווערן, אומגעוואָרפן און אויפסניי אויפגעבויט ווערן.

דערביי בויט זי זיך אויף פאר יעדן איינצלנעם באזונדער:
יעדער יחיד זעט די בילדער אנדערש, לויט דעם ווי די אין
זיין נשמה באמת-ווינקדיקע פארנאנגענהייט טרייבט אים פאר-
אויס און ווייזט אים אַ העג אויף אַן אנדער אופן.
אַלץ, וואָס איז ביז איצט און וואָס עס זעט זייטער
געזאָגט ווערן מפה רעוואָלוציע, איז — וועג, און קאָן נישט
זיין עפעס אנדערש ווי אַ צו גרייטונג פון וועג.
איצט נאָך אונזער אינטערזוכונג קאָנען מיר שוין מיט אַ גאַנץ
אנדערן מוט און פאַרשטענדעניש, איידער ביי איר אָנפאַנג,
איבערהערן: באַשעפטיקן זיך מיט סאַציאַל-פּסיכאָלאָגיע הייסט
באַשעפטיקן זיך מיט רעוואָלוציע. די שטרענגע היסטאָפּטילעכע
דעזוקציע לאָמיר אָבער לאָזן דערווייך אָן אַ זייט, אמת אויף
נישט זייער לאַנג, נאָר ביז צו דעם נעכטן אייזער-יאָר.

III. די קולטור פון מיטלאַלטער און דער גייסט

לאָמיר אַלזאָ דורכנעמען דעם ענין נאָך אַמאָל פון אָנ-
הויב אָן. זעלבסטפאַרשטענדלעך איז עס געווען נישט אומזיסט
אַלץ, וואָס מיר האָבן געזאָגט ביז איצט מפה דעם מהות פון
רעוואָלוציע, אפשר טאַקע אין אַ פאַרוויקלטער פאַרם, אָבער
מיט דער סאַמע ערנסטער כּונה. אַלץ, וואָס מיר ווייסן מפה
רעוואָלוציע, דער סאַמע באַגריף רעוואָלוציע, ווי ער האָט זיך
אויסגעבילדעט אין דער רעוואָלוציאָנערער עפּאָכע, אין דער
תּקופה פון איבערגאַנג, וועלכן מען רופט געוויינלעך, נייז
זייט, — דאָס אַלץ באַווייזט, אַז אין די דאָזיקע יאָרהונדערטן
האָבן מיר זיך אומזיכער באַוועגט פון איין רעלאַטיווער סטאַ-
בילקייט צו דער אנדערער, שטיצנדיק זיך אויפן שטעקן פון
זעקסנדיקע אינהאַלטן. פאַר דערדאָניקער עפּאָכע פון אי-
בערגאַנג, אין העלכער מיר שטייען נאָך איצט, זעען מיר אָבער
אַ תּקופה פון גרויסער סטאַבילקייט, פון שטאַרקער באַשטאַנד-
זיכערקייט, פּונקט אַזאָ הויכן גראַד פון קולטור, ווי דאָס איז
געווען דאָס אַלטערטום: דעם אַזוי-גערופענעם מיטלאַלטער.

מיר מוזן אין אונזער אונטערזוכונג אלזא ראשית כל
 אדערקאמען די גאנצע גארשע איינטיילונג פון דער אזוי-
 גערופענער וועלט-געשיכטע אין אלטערטום, מיטלאַלטער און
 נייע צייט. ס'איז אַפּסאַלוט נויטיק, אז מען זאָל נישט נאָר
 האָבן געוויסע אָנשויאונגען, נאָר אַז מען זאָל זיי אויך אַנט-
 שפּרעכנדיק אָנווענדן, און מען זאָל איינמאַל פאַר אלעמאַל
 אָפּוואַרפן אָפּגעשטאַרבענע נעמען און דערטער. קיין איין
 אָנשטענדיקער מענטש וואָלט זיך נישט געדאַרפט מער דער-
 לויבן צו רעדן מפה וועלט-געשיכטע, בעת ער מיינט דערביי
 נאָר נישטיקע רעשטלעך פון די אונז באַקאַנטע געשיכטן פון
 מענטשן-פעלקער. ווער עס רעדט וועגן אלטערטום, מיטלאַלטער
 און נייע צייט, מוז דאָך איינזען, אַז דידאָזיקע קינדערשע
 באַזייכענונגען באַטייטן אייגנטלעך נישט מער ווי אַ אָנפאַנג, אַ
 מיטן און אַ סוף. דאָס ווערט נאָך קלאַרער, בעת מען דער-
 מאַנט זיך, אַז די לעצטע צוויי יאָרהונדערטן רופט מען דאָך
 געוויינלעך די נייסטע צייט. מיר זאָלן עס, הייסט עס, זיין
 דער ציל פון דער וועלט-געשיכטע, צוליב וועלכן עס האָבן
 געאַרבעט אַזעלכע פּלומרשט אָנפאַנגער פון דער קולטור, ווי
 אַ פּעריקל, סאַפּאָקל, יוליוס צעזאַר אָדער דאַנטע? אָדער מיר
 זאָלן זאָגן, אַז דער מיטלאַלטער איז געווען די פינסטערע
 איבערגאַנג-תּקופּה צווישן דער ערשטער גרויסער צייט און
 דער נייער הערלעכער עפּאָכע? און אויב נאָך דערדאָזיקער
 נייער צייט — אָט דער העכסטער תּקופּה פון דעם מענטש —
 וועט קומען נאָך עפעס נייעס, טאָ זאָלן מיר עס אפשר נישט
 מער אָנרופן מענטשן-געשיכטע (מיר אַליין שטייען דאָך שוין
 אויף דער גרעסטער הויך!), נאָר געשיכטע פון דעם אַ-
 בער-מענטש?

מיר מוזן זיך אָפּגעוויינען צו רעדן וועגן אלטערטום,
 מיר מוזן זיך אויך אָפּוואַגן פון דעם בפּוּדִיקן וואָרט אַנטיקע.
 וויל מיר זעען דאָך סיי גלייכצייטיק, סיי פאַר דער גריכיש-
 רוימישער וועלט אין אזיע און אפריקע גענוג אַנדערע גרויסע
 קולטור-תּקופּות, וואָס קיין איינציקע פון זיי האָבן זיך נישט

באטראכט ווי עפעס אן אנהויב אָדער אַ סוף; יעטועדע
 הקופה שטייט אין מיטן פון דער אייביקייט. מיר מוזן זיך
 אָפּזאָגן פון דעמדאָזיקן צייט-שטאַנדפונקט, לויט וועלכן אַלע
 פריערדיקע צייטן זענען נישט מער הי צוגרייטונגס-עטאַפּן צו
 אונזער עפאַכע. מיר וואָסן אַלדזאָ בעסער געטאָן, ווען מיר
 וואָלטן גאָרנישט אָנגעווענדט קיין צייטלעכע סימנים ביי דער
 איינטיילונג פון דער געשיכטע, ווייל די קאטעגאָריע פון צייט
 איז אין אונזער באַוווּסטזיין צו-שטאַרק אויסגעבונדן מיט דער
 קאאָוזאָליטעט. (דעם קאנטישן אויסדרוק קאאָוזאָליטעט באַנוץ
 איך דאָ נאָר צוליב קורצקייט, פדי איך זאָל נישט דאַרפן
 באַרירן אַ נייעם געביט; מען וואָלט אָבער געדאַרפט דעם-
 דאָזיקן ענין קלאָרער מאַכן, ווייל אַט די קאטעגאָריעס זענען
 בלויז דערפֿינדונגען פון אַקאַדעמישער לומדות; אויך דאָ איז
 נויטווענדיק אַ רעוויזיע 1). דערפֿין נעמט זיך די געפאַר, אַז
 די אַלע, וואָס האָבן געלעבט פאַר אונז, באַטראַכטן מיר אַלס
 אונזערע אבות, די אבות גופא באַטראַכטן מיר פאַר אָפּגע-
 שטאַנענע, און אַ צופעליק אונז באַקאַנטן קליינעם צייט-אַפּ-
 שניט האַלטן מיר פאַר אַ גאַנץ און אָפּגעשלאָסן בילד.
 מיר וואָלטן באַקומען אַ מער ריכטיק בילד פון דער ווירק-
 לעכקייט, ווען מיר וואָלטן באַטראַכט אַלע אונז באַקאַנט-גע-
 וואָרענע פעלקער טאַקע אַלס צייט-געבאַסן, וועלכע
 זענען אָבער אויף וועלכן נישט איז איפן — נישט קאאָוזאָל
 אָדער צייטלעך — אָפּגעשיידט איינער פון דעם אַנדערן. היות
 ווי די מענטשהייט איז אַלט לִכְלֵ הפחות אַ פּאָר יאָרהינדערט-
 טויזנטער, מעגן מיר רואיק באַטראַכטן די מענטשן פון די פּאָר
 נישטיקע יאָרטויזנטער, וועלכע זענען אונז מער-ווייניק באַקאַנט,
 אזוי ווי זיי וואָלטן געלעבט אין איין צייט. עס האַנדלט זיך

1) דאָ וויל איך דערמאָנען וועגן דעם גרויסן ווערק פון קאָסטאַנטיין
 ברונער: „די לערע פון די גייסטלעכע און פון פּאַלעס“ — אויך מוז איך דער-
 קלערן, אַז ווען נישט די גרויסע אַרבעט פון שפּראַך-קריטיק, נעשאַפן פון פּרין-
 מאַוטער, וואָלטן אַ סך פּאַרמאָלירונגען אין דעמדאָזיקן בוך געווען אַנדערע.

אַלדז ביי אונז ביי דער איינטיילונג פון דער געשיכטע נישט
אין פארשיידענע, אין יסוד פאנאנדערגעטיילטע עפאכן, נאָר
אין פארשיידענע באַטראַכטונגס-אופנים אין דעם קליינעם אָפ-
שניט פון דער אונז באַקאַנטער מענטשן-געשיכטע. לויט זע-
דאָזיקער איינטיילונג אונטערשיידן מיר:

1. געשיכטע פון פרעמדע פעלקער,
2. געשיכטע פון שכנותדיקע פעלקער,
3. די אייגענע געשיכטע.

די פרעמדן-געשיכטע איז די געשיכטע פון די אַסיריער-
פערסער, עגיפּטער, כינעזער, אינדיער, אור-אַמעריקאַנער א. א. וו.
מיר רופן זי אָן פרעמדן-געשיכטע. ווייל עס איז אונז נאָך
נישט גענוג קלאָר געוואָרן ביז איצט דער לעבעדיקער צוואַ-
מענהאַנג פון אָט די פעלקער מיט אונז אַליין און אויך מיט
אונזערע שכנישע פעלקער. דערפאַר טאַקע האָבן די פרעמדע
פעלקער נאָך כמעט נישט אויפגעלעבט אין אונזער אייגענער
געשיכטע, הנם התחלות פון אַזאַ אינדישן רענעסאַנס זענען
שוין דאָ און ווירקן אין אונז. ווי דאָס האָט שוין אין אָנהויב
פון 19-טן יאָרהונדערט אָנגעזאָגט פרידריך שלעגעל.

די שכנים-געשיכטע איז די געשיכטע פון די יידן,
גריכן און רוימער. זיי זענען שכנים פון די פעלקער פון דעם
ברייטערן אייראָפּע, זענען אָבער נישט זייערע אבות און אויך
נישט זייער לעבנס-מוסטער. די גריכיש-רוימישע פעלקער
האַבן ביי זייער ירידה אַריבערגעטראָגן זייער קערפּער און
זייער גייסט צו די נייע פעלקער, וועלכע זענען אַנטשטאַנען
פון דער פעלקער-פאַרמישונג. דאָס יידישע פאָלק האָט זיי
אויך געשענקט אַ געוואַלטיקן טייל פון זיין גייסט, האָט זיך
אָבער דערבײַ נישט פאַרשמאַלצן מיט די נייע פעלקער, ווי
די גריכן און רוימער, נאָר האָט זיך פאַמעלעך אין לויף פון
די יאָרהונדערטער באַזעצט צווישן זיי און שפעטער מיטגעכאַכט
זייער קולטור-אַנטוויקלונג, ווען אפילו מיט אַ סך זעלב-
שטענדיקייט. אויך דאָס ייִדנטום האָט הינטער זיך, ווי פאַראַ-
דאָקסאַל עס זאָל נישט קלינגען, זיין קריסטלעכן מיטלאַטער,

און די יידן פון די לעצטע יארהונדערטער מאכן דורך דעם-
זעלביקן וועג פון ירידה און איבערגאנג ווי אלע אנדערע,
נאך גלייך צי זיי וועלן נאכאמאל קומען צו א זעלבשטענדיקן
פאלקס-לעבן אדער נישט. אבער אויב אינטערעסירט דאך נישט
דער גורל פון די היינטיקע יידן, וועמעס קולטור איז אין
א שארפלומטער פאָרם אריינגעבראָקט אין דער קולטור פון
אנדערע פעלקער; מיר רעדן דאך נאָר וועגן דער באַציאונג
פון די אלטע פעלקער צו אינזער אייגענער געשיכטע. פון אַט
דעם שטאַנדפונקט זענען די גריכן-רוימער און די יידן נישט
די אבות פון אינזער אייגענער געשיכטע. דאָס קריסטנטום
אָדער אייראָפע באַטייט פאַרקערט אַ נייעם אָנהייב: אויסגע-
רוטע פעלקער האָבן אין זיך אַריינגענומען גריכישע, רוימישע,
יידישע עלעמענטן, האָבן עס פאַרדייט און געשטעלט טריט
אין אַ נייער קולטור. די ירידה פון דער גריכיש-רוימישער
קולטור, די אַנטשטייאונג פון קריסטנטום ביי די נייע פעלקער
(ווייל נאָר דאָ איז דאָס קריסטנטום אַנטשטאַנען) אין ציווא-
מענהאַנג מיט דער אַזוי-גערופענער פעלקער-וואַנדערונג, דאָס
באַטייט אַ גאַנץ באַזונדערן אָפּשניט פון דער געשיכטע און
אַ נייעם אָנפאַנג. אַט די פעלקער באַצייכן איך נישט אַלס
מוסטער-פעלקער, ווייל טראָץ אלע רענעסאַנסן גייען מיר מיט
אינזער אייגענעם וועג. אין יעדן רענעסאַנס ווערט די נייע
אויפשווימענדיקע אלטע קולטור ווידעראַמאַל אויסגעוויגן פון
דער פרישער געזונטער לעבנס-קראַפט. דאָס כאַראַקטעריס-
טישע אין די אלע אַזוי-גערופענע רענעסאַנסן איז נישט געווען
דאָס גריכיש-רוימישע, נאָר די שטענדיקע ניי-אויפפלאַקערנדיקע
געניאַליטעט פון די פעלקער. נישט דאָס קלאַסישע אַלטערטום האָט
אויב ווען עס איז געשאַפן נייע פחות, נאָר פאַרקערט, די
נייע פריגעוואָרענע שטורעמדיקע פחות האָבן עס יעדעסמאַל
אַריינגעריסן זיך אין די אלטע קולטורן און געשעפט אויך פון
אַלטערטום נייע זאַפטן.

מיט אַ שאַרפער קלאַרקייט מוזן מיר פאַנאָדערשיידן
דאָס, וואָס די גריכן-רוימער און יידן באַטייטן פאַר אינזער,

וועלכע האָבן פון זייערע חורבות און מתנות אויפגעבויט אַ נייע וועלט, און דאָס וואָס זיי האָבן באַטייט אין זייער צייט פאַר זיך אליין. אין דערדאָזיקער צוהייטער הינזיכט דערבליקן מיר אין זיי אַ פעסטע, פאַרטיקע, באַשטאַנד-זיכערע קולטור, וועלכע געהער נישט צו אונז, נאָר שטייט מעכטיק און מאַיעסטעטיש אין דער פּרעמדקייט נעבן אונז. פּרעמד און פּונדעסטוועגן נישט אזוי ווייט, אַז מיר זאָלן זיי קאַנען צונויפמישן מיט די אויבן-דערמאָנטע גאַנץ-פּרעמדע פעלקער. מיר האָבן אזויפיל איינגעזויגן אין זיך פון זייער בלוט און זייער גייסט, אַז מיר פילן אַזעלכע מענטשן ווי פּלאַטאַן, פידיאַס, האַמער, אמת נישט ווי קרובים, אָבער דאָך ווי לעבנס-נאָנטע, הגם זיי שטייען פאַר אונז ווי פאַרענדיקטע געשטאַלטן פון אַ טויטער וועלט. דערפאַר רופן מיר זיי אָן שכנים. אונזער אייגענע געשיכטע שטייט לפנים פון דערדאָזיקער שכנים-געשיכטע אומגעפער אזוי, ווי אין אונזער היינטיקער מענטשן-וועלט שטייען זיך אַנטקעגן אַלס נאַציאָנאַליטעטן פּראַנציון און דייטשן: פּרעמד, יעדער אייגענשאַלטן אין זיך, אָבער שכנים.

מען מוז נאָך מוסיף זיין (און דאָס ערשט דערקלערט אונז, ווי די עפאָכן פון רענעסאַנס האָבן זיך אליין שטענדיק אזוי ווייניק פאַרשטאַנען), אַז אַן אמתע פאַרשמעצונג צווישן דער גריכיש-רוימישער און אונזער אייגענער וועלט האָט גע-קאַנט פאַרקומען נאָר איינמאַל, אַט טאַקע נאָר צווישן דער גריכיש-רוימישער ירידה-צייט און דער פרישקייט און געזונט-קייט פון די אויסגערוטע, ניי-דערוואַכענדיקע פעלקער. אָדער בעסער געזאָגט: די נייע פעלקער מיט זייער נייער, פרימיטיוו זיך אָנהויבנדיקער קולטור זענען אַנטשטאַנען פון אַט דער ירידה, פון אַט דער געזונטער קראַפט און פון דער פאַרמי-שונג פון די בלוטן פון די ביידע אַרטן פעלקער; — מיר קאַנען זיך גאָר אַנדערש נישט פאַרשטעלן די אַנטשייטאונג פון נייע פעלקער, דעם סוף און דעם אָנהויב פון קולטורן, סיי אין די פריערדיקע, סיי אין די קומענדיקע צייטן. פאַרקערט, די רענעסאַנסן, וועלכע האָבן יעדעסמאַל געוואָלט צוריקקערן

זיך צו די העכסטע שטופן פון דער אָפגעשטאַרבענער און
 פאַרברויכטער גריכיש-רוימישער קולטור, זענען געווען אַקאַ-
 דעמישע היסטאָרישע טעותן, וועלכע מען קאָן נאָר פאַרגלייכן
 מיט דעם אייביקן טעות פון די דייטשישע קיסרים, וועלכע
 האָבן תמיד געגלויבט, אַז זיי פירן נאָך ווייטער די רוימישע
 קולטור און דעם רוימישן שטאַאַט. די מענטשן פון יענער
 צייט זענען געווען גערעכט, בעת זיי האָבן זיך נישט געפילט
 אַלס פינטטערער מיטלאַלטער, בכלל נישט אַלס פאַרמיטלער
 און צווישן-גלידער; אָבער זיי זענען געווען נישט גערעכט,
 הען זיי האָבן אָפּטמאַל נישט געשפירט דעם טיפן תהום,
 וועלכער האָט זיי אָפגעשיידט פון דער רוימישער קולטור. אין
 דער אמתן איז דער קייזער געווען אַ רוימישער קייזער נאָר
 אויף אזויפיל, אויף וויפיל ער האָט זיך געמאַכט אָפּהענגיק
 פון רוימישן פּויפּסט. די גריכן און רוימער זענען אונזערע
 שכנים, וועלכע האָבן דורכגעמאַכט פאַר זיך ביזן סוף זייער
 אייגענעם וועג. עס קימען אָפּטמאַל צייטן, בעת עס איז באַ-
 זונדער ווערטפול, אַז מיר זאָלן צוריקבליקן אויף די ענלעכע
 אָפּשניטן פון יענער פרעמד-שכנישדיקער קולטור, אָבער עס
 איז נישטאָ קיין מעגלעכקייט צוריקצוקערן זיך צו איר אָדער
 זיי נישט איז צו דערוועקן די טויטע און אָפגעשלאָסענע קיל-
 טור. דאָס, האָט מען רופט-אָן אין אַ באַזונדערן זין רענעסאַנס,
 איז דער אויסקום פון דעם באַראַק-סטיל, נעמלעך דאָס דער-
 וואַכן פון אינדיחידוואַליזם און פּערסאָנאַליזם אַלס פּראָטעסט
 קעגן דער געבוזנדנקייט פון מיטלאַלטער, אָבער לחלוטין נישט
 דאָס ווידערדרעוואַכן פון דער גאַנצער גריכיש-רוימישער וועלט,
 וועלכע האָט אונז געבראַכט אַ טויטע געלערנטע-שפּראַך (דאָס
 מיטלאַלטערלעכע לאַטיין איז געווען לעבעדיק, דערפאַר טאַקע
 נישט קלאַסיש), אַ טויט רעכט-סיסטעם און דעם טויטן
 אַריסטאָטעל (אויך אַריסטאָטעל איז אַמאָל געווען לעבעדיק).
 איך טרעט דאָ נישט אַרויס קעגן דער גרויסאַרטיקער נייער
 וויסנשאַפט וועגן יענער פאַרזונקענער וועלט; איך טרעט אַרויס
 קעגן די פּרווון פון די הומאַניסטן, יענע וועלט ווידער לעבעדיק

צו מאכן, דאָס הייסט דאָס לעבעדיקע טויט צו מאכן. ס'איז
 גענוג, למשל, נאָר צו זען, ווי אַזאָ הערלעכער מענטש ווי
 פאַראַצעלזויס, וועלכער האָט זיך באמת באַפרייט פון גייסטיקע
 קייטן און האָט מיט זיין זאַפטיקער נשמה געפונען דעם וועג
 אויך צו דער נאַטור און נאַטור-פאַרשונג, שטעלט זיך אַנטקעגן
 דער פאַרשימלטער ביכער-לומדות פון דידאַזיקע הומאַניסטן.
 און ווער עס איז באַקאַנט מיט דער געשיכטע פון די אינדוק-
 טיווע וויסנשאַפטן, דער ווייס, אַז זיי זענען אַנטשטאַנען נישט אַ
 דאַנק דער אויפלעבונג פון די גריכן און רוימער, און אַז
 בכלל טראָגט די עכטע צייט פון רענעסאַנס אין זיך אַ סך
 מער פון דעם ריינסטן און טיפסטן מיטלאַלטער, איידער פון
 אַלטערטום. אויף דעמדאַזיקן געביט מוז מען נאָך אַ סך
 זאַכן איבערקוקן און בעסער פאַרשטיין; מען האָט דאָך אַפילו
 געוואָלט צורעכענען צו דעם רענעסאַנס אַזעלכע פולשטענדיק-
 מיטלאַטערלעכע מענטשן, ווי אַ דאַנטע אָדער ניקאָלאַאוס קי-
 זאַנוס. מען האָט בכלל די טענדענץ אַלץ, וואָס מען האַלט
 אין מיטלאַלטער פאַר לעבעדיק און ווערטפול, צו באַטראַכטן
 אַלס פאַרשטומן פון רענעסאַנס, באַזונדער אין די ראַמאַנישע
 לענדער.

מיר וועלן שפעטער זען, אַז די אָרדענונג פון דעם אַזוי
 גערופענעם מיטלאַלטער, פון דערדאַזיקער ביז איצט איינציקער
 בליאונגס-צייט פון אונזער אייגענער געשיכטע, איז געווען אַ
 סינטעז פון פרייהייט און געבונדנקייט, — פונקט ווי יעטוועדע
 הויכע קולטור באַשטייט פון אַזאָ סינטעז. בעת אָבער די גע-
 בונדנקייט האָט זיך אין איין אָרט פאַרשטיינערט און אין אַן
 אַנדער אָרט אויפגעריסן, בעת זי האָט אומעטום אָנגעהויבן צו
 פאַרלירן איר זין און איר קדושה, האָט זיך דערלאַנגט אַ
 הויב די פרייהייט, האָט געפירט צו דער מאַכט און גע-
 ניאַליטעט פון דער פּערוואַן, צו הפקרות און געוואָלט. אָט
 דאָס איז עס, וואָס מען רופט אָן קודם פל רענעסאַנס; דאָס
 איז אָבער נישט געווען אַ צוריקער צו די גריכן און די
 רוימער, נאָר אַ ירידה פון אַ קולטור-הויך, אַן איבערגאַנג און

א זוכעניש פון נייע פארמען. פון אַט דער ירידה אין פון
אַט דער נייע-אויפשטייגנדיקער פרייהייט פון דער פערזאָן, פון
אַט דעמדאָזיקן פריי-ווערן פון סאָציאַלע און גייסטיקע קייטן,
האַט זיך געשאפן שפעטער דאָס, וואָס נעמט אָן אַ קלאָרערע
געשטאַלט ביי דער אַזוי-גערופענער רעפארמאַציע און וואָס איך
רוף אָן רעוואָלוציע: אונזער וועג, אויף וועלכן מיר
גייען נאָך איצט.

אַזוי אַרום איז אונזער אייגענע געשיכטע — די געשיכטע
פון די פעלקער פון אייראָפּע אָדער פון די קריסטלעכע פעל-
קער, וועלכע איז צייטלעך פאַרבונדן מיט דער געשיכטע פון
די מיטל-ים-פעלקער. אַט די געשיכטע רופן מיר פשוט אָן
אונזער אייגענע, ווייל זי איז נאָך נישט פאַרענדיקט. די בא-
צייכענונג קריסטלעכע פעלקער קאָנען מיר רואיק באַנוצן אויך
פאַר אונזערע צייטן, אויב מיר וועלן דערביי נישט פאַרגעסן,
אַז דידאָזיקע היינטיקע פעלקער האָבן לחלוטין נישט מער צו
טאָן מיט דעם קריסטנטום. אונזער אונטערזוכונג וויל טאָקע
באווייזן, אַז די איינציק-גרויסע תקופה פון אונזער אייגענער
געשיכטע, וועלכע האָט געפירט צו דעם העכסטן שטאַפּל פון
קולטור, איז די קריסטלעכע תקופה, וועלכע מען רופט-אָן
געוויינלעך מיטפאַלטער. דידאָזיקע עפאַכע פון קריסטנטום איז
שוין אָבער אַוועק, און צו אַ נייער רו, אַ נייער סטאבילקייט,
צו אַ נייער הויך פון די פעלקער זענען מיר זינט דעמאָלט
נאָך נישט געקומען. ערשט ווען עס וועט אמאָל קומען צו
דער נייער הויך, וועלן די מענטשן קאָנען פאַרשטיין, ווי טיף
עס איז די גרענעץ, וועלכע שיידט-אָפּ, זינט דעם רענעסאַנס
און רעפארמאַציע, די קריסטלעכע תקופה פון דעם, וואָס האָט
נאָך נישט קיין נאָמען.

לויט אונזער געפיל זענען מיר ענג פאַרבונדן מיט דער
מיטלאַלטערלעכער תקופה, ראשית כל אין קעגנזאָץ צו דער
גריכיש-רוימישער מענטשן-וועלט. אַז מיר זאָלן נעמען וועלכעס
נישט איז בילד פון דער צייט פון קריסטנטום, אַ וועלכע נישט
איז פון שטיין אויסגעהאַקטע מענטשן-געשאַפּלט אָדער אַן

אָרנאַמענט פון אַ גאַטישער קירך און מיר וועלן פאַרגלייכן
דידאָזיקע פרימיטיווע קונסט מיט אַ קלאַסישן מייסטער־ווערק
פון די גריכן; אָדער אַז מיר וועלן זיך דורכגיין, למשל,
דורך דעם ביי־ערישן נאַציאָנאַל־מוזעאום אין מינכען און אַרייַן-
טאָן זיך אין די פּליים און אין דער אינערלעכער איינריכטונג
פון די הייזער פון דער קריסטלעכער צייט; אָדער אַז מיר
וועלן פאַרגלייכן די געשטאַלטן פון אַ מיטלאַלטערלעכער מייסטער־
מיט די גרויסע מאַסקעס פון אַ גריכישער טראַגעדיע, אָדער די
דייטשישע העלדן האַגען און זיגפריד מיט אַדיסעאוס און אַכילעס, —
אומעטום וועלן מיר אַרויסגעפינען אין דער קריסטלעכער
מענטשן־וועלט אַ שטיק פון אונזער נשמה, ביי די קלאַסיקער
אַבער — דעם גרויסאַרטיקן טויט און די שטייפע פּרעמדקייט.
דאָס, וואָס דער ראַציאָנאַליזם און סקעפטיציזם זאָגן בנוגע דער
אמונה און דער רעליגיע פון דער קריסטלעכער צייט, דאַרף
אונז דאָ ביי דעמדאָזיקן איבערבליק נישט שטערן און נישט
באַאיינפלוסן. ראַציאָנאַליזם און סקעפטיציזם, וועלכע זערקלערן:
דאָס איז נישט... זענען עטאַפן פון אונזער וועג, וואָס פירט
פון דעם קריסטנטום אַוועק. דאָס קריסטנטום האָט בשעתו דער-
קלערט: דאָס איז... און דאָס האָט געגעבן דעם צוזאַמענלעבן
פון די מענטשן אַ זין און אַ קדושה; עס איז געווען אַ
פאַנטאַזיע. איך רעכן, אַז לויט אונזער קענטעניש פון דער
פריערדיקער געשיכטע, און נאָך מער לויט דער קענטעניש פון
אונזער אייגענעם מענטשלעכן מהות, קאָנען מיר רואיק דערקלערן,
אַז אַלע גרויסע באַוועגונגען פון מענטשלעכן צוזאַמענלעבן האָט
געפירט פאַראויס אַ פאַנטאַזיע, אַז די מענטשן זענען שטענדיק
געווען פאַרבונדן נאָר דורך אַ פאַנטאַזיע, אַז נאָר אַ פאַנטאַזיע
האַט די אינדיוידוען שטענדיק צוזאַמענגעפאַסט צו העבערע
אַרגאַניזאַציע־פאַרמען און געמיינשאַפטן. דאָס, וואָס עס גיט
שטיצע און קראַפט אונזער פּרינציפּלן און פאַמיליע־לעבן —
די ליבע — איז פונקט אַזוי אַ חלום, ווי יענע פאַרה פון
לעבעדיקער, לעבנשאַפנדיקער ליבע, וועלכע איז אַמאָל דורכ-
געלעבט געוואָרן אַלס קריסטנטום. עס זענען שטענדיק געווען

גענוג סקעפטקער, וועלכע האָבן געהאַלטן די פּרינציפּלען גלויבנס-
פּאַרשטעלונגען פּון דער סעקסועלער ליבע פאַר אַן אימזין, און
אירע פּאַלגן — פאַר אַ בלוטיקע, מערדערלעכע און פּאַטאַלע
זאַך. זיי זענען געווען פּונקט אזוי גערעכט ווי מיר, די סקעפ-
טיקער, וועלכע קריטיקירן די אמונה פון מיטגלעטער, געפיי-
נענדיק זיך אויפן וועג צו אַ נייער פּאַנטאַזיע. אָבער דאָס
ענדערט ליהוטיין נישט דעם פּאַקט, אַז ליבע איז ליבע און
אַז די פעלקער פון דער קריסטלעכער תקופה האָבן זיך גע-
פילט זיכער און גליקלעך אין דער פאַרם פון זייער ליבע.
אזוי זאָגט אונז די דערפאַרונג, די גערעכטיקייט און אויך
די בענקשאַפט, בענקשאַפט נישט נאָך דערזעלביקער פּאַנטאַזיע.
וועלכע איז נישט מער מעגלעך, נאָר נאָך אַ נייער פּאַנטאַזיע, —
מער נישט, וואָס מיר באַוואַרענען זיך דאָס רעכט צו באַקעמפּן
יעדן חלום מיט וואָפּן אָדער חוּק, הייל קיין איינציקער פון
זיי באַהערשט אונז נישט אינגאַנצן.

אָבער די מענטשן פון דער קריסטלעכער וועלט זענען
געווען טאַקע באַהערשט פון אַ חלום, באַהערשט פון נשמה
און יראת הכבוד און פון די מעטאָפיזישע חזיונות וועגן דעם
זין פון דער וועלט, וואָס שטייגט אַריבער דאָס ערדישע לעבן
און דערפאַרונג. מען דאַרף נאָר ליינען, למשל, ביי אוי-
גוסטינען, ווי די הויך-געבילדעטע פּילאָזאָפּן פלעגן זיך פאַר-
וואַנדלען אין קינדער, גלענצנדיקע רעדנער — אין שטאַמלער,
הויכע רוימישע מלוכה-באַאַמטע און שררות — אין נזירים
און אַסקעטן. אָט די מענטשן זענען געווען דורכגעדרונגען
מיט דעם גלויבן, און דאָס קריסטנטום איז די באַזונדערע
פאַרם פון דעם גלויבן, אַז דידאָזיקע וועלט איז נישט קיין
וויקלעכקייט, אַז אונזער לעבן האָט אַ זינען און אַ ציל,
וואָס דערהויבן איבער דאָס ערדישע לעבן, איבער דאָס
וועלטלעכע און מאַטעריעלע. די באַזונדערע פאַרם פון דער-
דאָזיקער פּלאַטאַנזישער לערע האָט געבילדעט דער טימבאַל
פון דער דריי-אייניקייט. לויט וועלכן דער גייסט (דער הייליקער
גייסט), דער אור-יסוד פון אַלע זאַכן (דער פּאַטער) און דער

געשאפענער מענטש (דער מענטשן-ווי) זענען איינס און דאסזעלבע.
 אָבער, פדי באהערשט צו ווערן, נויטיקט זיך דאָס פאָלק נישט
 נאָר אין אַ סימבאָל, געפיל און פילאָזאָפיע, נאָר קודם כל אין
 אַ געשעעניש, אָן אַנעקדאָט, אַ ביישפּיל, אָן עפאָס. דערפאַר
 איז מיט דעם קריסטנטום אַלס פאָלקס-רעליגיע געווען ענג
 פאַרבונדן די דערציילונג וועגן דעם איין באַזונדערן מענטשן-
 ווי, וועלכער איז געווען גאָטס זון און האָט פאַרקערפערט
 און פאַרגייטיקט אין זיך מענטש און גאָט. דערצו איז נאָך
 דער הימל געווען פול מיט טהנות פון מלאכים און די ערד
 פול מיט משרתים און קדושים, אַסקעטן און נזירים, וועלכע
 האָבן נאָך ביים לעבן, פונקט ווי די אינדישע פאַקירן, אָפגע-
 זאָגט זיך פון מאַטעריע, זאָכן, ווונשן און האָבן אַזוי אַרום,
 אַ דאנק דער טיפסטער אויסליידיקונג, דערגרייכט צו דער
 גרעסטער טיפקייט פון דעם סוד און צו דער התדבקות מיט
 גאָט. סודותפול, איינגעהילט אין פאַרבאָרגן אין דעם לעגענדן-
 מאַנטל, האָט זיך געטראָגן אַזאַ לערע אין איר פולער ריינקייט
 דורך די צייטן, אַ לערע וועגן דעם, אַז מענטשן ווערן גאָט
 און פאַרזינקען רוימלאַז און צייטלאַז אין דעם תהום פון דעם
 בראשית, בעת זיי ווערן פאַרגייטיקט.

אָט דאָס איז, קאָנצענטרירט אין אַ קורצער פאַרמול,
 דער גייסטיקער אינהאַלט פון דער דאָגמע און פון דעם מיטאָס
 פון די קריסטלעכע פעלקער. אַזעלכע לערעס און מעשיות,
 אַרומגעהילט מיט פלערליי משונהדיקע נסים ונפלאות, אָבער-
 גלויבישע באַריכטן און אַ ווילדן געמיש פון מיסטיק און
 מאַטעריאַליזם, וואַקסן זיך פאַנאָנדער אין אַן אַלטער, פאַלנדי-
 קער, מיט-געוואָרענער קולטור. די העכסטע גייסטיקע באַדער-
 פענישן פון די אין פאַסיוויטעט פאַרזונקענע מענטשן מיטן
 זיך דאָ צונויף מיט די פאַרביטערטע זוכענישן פון הילף מצד
 די פאַרשטויטענע פאָלקס-שיכטן. אַ פלאַטאָן, אַן אַריסטאָפּאָן,
 אַ פּעריקל וואַלטן זיך אָבער אָפגעטרייסלט מיט דעם טיפסטן,
 כמעט פיזישן עקל פון אַזאַ מין ווערעם-נעסט און אַזאַ פאַר-
 שטיקטער היץ, פון אַזאַ מישמאַש פון יאוש און עקסטאַז, נישט

און סנאָביום. אָבער אַ גאַנץ אַנדערע באַדייטונג באַקומט אַזאָ
מין פאַרפילענדיקער פּראָדוקט פון ירידה, חען ער קומט אין
באַריונג מיט פּרישע אויסגערוטע פעלקער, וואָס זענען פּויל
מיט לעבנס-כחות און שאַפנדיקער בויענדיקער ענערגיע. דעמאָלט
איז דאָס פּונקט אַזוי, ווי בעת דאָס מיסט באַהעפט זיך מיט דער
ערד.

אַ גרויסע קולטור דערגרייכט איר הויכן שטאַפּל יעדעס-
מאָל, ווען די פאַרשיידענע געזעלשאַפטס-פאַרמאַציעס, העלכע
באַשטייען זעלבשטענדיק איינע געבן דער אַנדערער, זענען
אַלע צוזאַמען דורכגעדרונגען מיט איין איינהייטלעכן גייסט,
מיט אַ גייסט, וועלכער לעבט נישט אין זיי און איז נישט
אַרויסגעקומען פון די דאָזיקע פאַרמאַציעס, אָבער הערשט איבער
זיי ווי אַ זעלבשטענדיקע און עפעס זעלבסטפאַרשטענדלעכע
קראַפט. מיט אַנדערע ווערטער: אַ גרויסע קולטור דערגרייכט
אַ הויכן שטאַפּל יעדעסמאָל, ווען אין דער פאַרשיידנאַרטיקייט
פון די אָרגאַניזאַציע-פאַרמען שאַפט זיך אַן איינהייט און אַ
איבער-אינדווידועלעך געבוי, אָבער נישט אַלס אַן אויסערלעכע
קייט פון געזאַלט, נאָר אַלס אַ גייסט, וואָס לעבט אין די
מענטשן און דערהויבט זיי איבער די ערדיש-מאַטעריעלע אינ-
טערעסן. מיר האָבן נאָך נישט געפונען דאָס פאַסנדיקע וואָרט,
וועלכעס זאָל באַצייכענען דעמדאָזיקן גייסט פאַר די גריכן;
ביי זיי איז ער רעפּרעזענטירט געווען דורך די געטער און
דער קונסט. ביי אונזערע פעלקער איז דער גייסט רעפּרעזענט-
טירט דורך דעם קריסטלעכן קולט און דעם קריסטלעכן סימ-
באָל. איבער דעם פעלד, אויף וועלכן עס האָט שווער געהאַ-
רעוועט דער פּויער, און איבער די שטעט פון די האַנטווער-
קער איז געווען אויסגעשפּרייט די בלויקייט פון דעם הימל:
די אייביקייט פון גייסט און די גלייכקייט און די געטלעכקייט
פון מענטשן, אויף חיפּל זיי באַוויינן אַריינצוטיפּן זיך אין
דער בלויער אומענדלעכקייט דורך די נשמה-וועגן. די ראַמאַנ-
טיקער, ווי למשל נאָואַליס, האָבן עס דורך אַ טיפּן געפיל
געוואוסט, אַז בלוי איז די פאַרב פון קריסטנטום, יענע פאַרב,

וועלכע באטייט אייגנטלעך מער דעם חשק פון אומוויסן, איי-
דער דאָס ליכט פון דערקענטעניש, וועלכע איז אָבער פאר-
בונדן מיט דער אומענדלעכקייט, צו וועלכער עס ציען זיך
אלע בענקשאפטן און פון וועלכער עס פליסט אַרויס יעטווע-
דעס ליכט. מען קאָן זיך קוים פאַרשטעלן אַ בילד פון גאָטס
מוטער מאַריאַ, וואָס זאָל נישט זיין ווי נישט איז אַרומגענו-
מען מיט בלויקייט. מען האַנדלט ריכטיק, ווען מען שטעלט זיך
פאַר דאָס קריסטנטום ווי אַ פאַרביקע לעבנס-מאַכט און ווען
מען הייסט, וואָס פאַר אַ פאַרב עס האָט. וואָס ווייטער מיר
שטייען פון קריסטנטום, אַלס דייטלעכער דערווען מיר, אַז
בעת עס איז געווען לעבעדיק, איז דאָס נישט געווען
קיין פאַרבלאָזע ליכטיקייט און נישט קיין פינסטערע וואַרטע-
ניש, נאָר אַ מאַגישע בלויקייט. מען דאַרף נישט פאַרגעסן
וועגן דעם אויך, בעת מען לייענט די שריפטן פון די דענקער
פון יענע צייטן, פון אַ דיאָניסי איבער מייסטער עקארט ביז
צו ניקאָלאַאוס קוזאַנוס, און בעת מען הערט, אַז דאָס אומוויסן
פון דעמאָלט איז געווען די העכסטע מדרגה פון וויסן, אַז
דער דעמאָליטיקער אידעאַל איז געווען דאָס איבער-ערדישע און
אַפילו איבער-געטלעכע ליכט. אָט צו דערדאָזיקער איבער-
ערדישער ווירקלעכקייט ציען זיך אַרויף אין דער הויך, ווי
וואַקסנדיקע בוימער, די שטיינערנע טורעמעס פון די קירכן.
אָט די ווירקלעכקייט האָט פאַרשאַפט פאַר די מענטשן די
באַזונדערע פאַרם פון זייער נשמהדיקייט, בענקשאַפט, לייד-
שאַפט און ראַפּינירטער סעקסואַל-ליבע. זי האָט באַזעלט זייער
פנים זייער באַנעם און אלע פליים און פאַרמען, וועלכע זיי
האַבן געשאַפן; זי האָט אָנגעפילט אלע אירע אינסטיטוציעס
אין סאַציאַלע בנינים מיט אַ געמיינשאַפטס-גייסט.

זעלבסטפאַרשטענדלעך, איז עס אַ נאַאיווע פאַרשטעלונג,
ווען מען מיינט, אַז דאָס קריסטנטום איז אַלס אַ פאַרטיקער
געביי מיט תשובות אויף אלע פראַגן אַראָפּגעבראַכט געוואָרן
צו די מענטשן, וועלכע זענען געשטאַנען פוסט און אויסגעליידיקט
און האָבן הילפלאָז געוואַרט אויף נביאה און דערלייזונג. וואָלט

דאָס געווען אזוי, וואָלט געמוזט עקזיסטירן אַ שאַרפע סתירה
צווישן דעם ערדישן, אַקטיוון, פּריילעכן לעבן און שאַפן פּון
דידאַזיקע מענטשן און דער לעבנס-פּיינטלעכער לערע פּון
דעם קריסטנטום, אַזעלכע אַבסטראַקטע און אַבסאָלוטע דער-
שיינגען זענען נישט אַן קיין שום ווירקלעכקייט. ביי יעט-
וועדער יונגער באַזעגונג, אומעטום וווּ ס'איז נישט אַן קיין
ירידה און אויפלייזונג, איז דאָס ערשטע און דאָס זעלבסט-
פאַרשטענדלעכע דאָס לעבן, וואָס זעצט זיך דורך אין
אַן אַ צאָל פאַרמען און געמיינשאַפטן. בעת דאָס קריסטנטום
איז געקומען צו די נייע פּרימיטיווע פעלקער, איז עס דאָך
געקומען צו אַזעלכע, וועלכע האָבן שוין לאַנג געלעבט לויט
זייער טראַדיציע, זייער עבר און אין אַרגאַניזירטע פאַרבאַנדן.
דאָס קריסטנטום האָט פאַר זיי באַכייט נישט עפעס אַנדערעס
די הייליקונג און פאַרגייסטיקונג פּון דעם צוזאַמענלעבן, וועלכעס
זיי האָבן געוואָלט פירן מיט אַ פּרישער קראַפט ווייטער. דאָס
קריסטנטום איז פאַר דידאַזיקע מענטשן און פעלקער געווען
נאָר דער אמת אין שייכות צו זייער פּריוואַטן און געזעל-
שאַפטלעכן לעבן, צו זייער אַרבעטן, וואַקסן און זיך-פאַר-
שפּרייטן, וואָס דאָס אַלץ איז ביי זיי שוין געווען די פאַר-
אויסזעצונג און דער יסוד. וואָלט מען דעם מיטגליד פּון אַ
האַנטווערקער-גילדע אָדער פּון אַ קירכלעכן פאַרבאַנד דעמאָלט
געזאָגט, אַז דידאַזיקע פּאַזיטיווע, אויפבויענדיקע, דאָס לעבן
סטימולירנדיקע פאַרבאַנדן שטייען אין אַ סתירה צו דעם עכטן
גייסט פּון קריסטנטום, וואָלט ער עס נישט פאַרשטאַנען; עס
וואָלט טאַקע געווען פונקט אַזאָ מין גאַרישקייט, ווי ווען מען
וואָלט היינט-צו-טאָג פאַרלאַנגט פּון אַ מאָדערנעם פיזיקער ער
זאָל במחילה צונויפצייילן די אַטאָמען פּון זיין קערפּער און
פאַנאָדערלייגן זיי איינצולויזן אויפן טיש. מיט אַנאַליזן, האָר-
שפאַלטונגען און שכלדיקע אַנטיטעזן קאָן מען קיינמאָל נישט
תּופּס זיין די רעאַליטעטן פּון לעבן.

לאַמיר דאָ נאָכאַמאָל זאָגן: די קריסטלעכע תקופּה שטעלט
מיט זיך פאַר אַזאָ מין שטאַפל פּון קולטור, אין וועלכער ד

פארשיידענע סאציאלע פארמאציעס זענען דורכגעדרונגען מיט
אן איינהייטלעכן גייסט און בילדן א פרייע פארבינדונג פון
א ריי אפגעשלאסענע און זעלבשטענדיק-עקזיסטירנדיקע קער-
פערס. אָט דעם פרינציפ פון מיטלאַטער באַצייכענען מיר
אַלס פרינציפ פון גלידערונג, להיפך צום פרינציפ פון צענט-
ראַליזם און מלוכה-געוואַלט, וועלכער קומט אויף יעדעסמאָל,
ווען עס גייט פאַרלאָרן דער געמיינשאַפטס-גייסט. מיר ווילן
נישט באַהויפטן, אַז אין דער קריסטלעכער עפאָכע איז נישט
געווען קיין מלוכה, הגם עס וואָלט געווען זייער ריכטיק, אַז
מ'זאָל דעמדאָזיקן באַגריף נישט אָנווענדן אויף אינסטיטוציעס
פון אַ לחלוטין-אַנדערן מהות. אָבער יעדנפאָלס איז דעמאָלט נישט
געווען די אַבסאָלוטע הערשאַפט פון אַ מלוכה, ס'איז נישט
געווען קיין שטאַט אַלס צענטראַלע פאָרם, וועלכע שטייט א-
בער אַלע איבעריקע פאָרמען פון דער געמיינשאַפט. עס האָט
העכסטנס עקזיסטירט דער שטאַט אַלס אַן אומפּראָקאָמענע,
פאָרקריפּטע פאָרמאָציע נעבן די אַנדערע פאָרשיידנסטע אַרטן
פון געמיינשאַפט. אין דעם שטאַט זענען נאָר געווען רעשט-
לעך פון דער רוימישער צייט און קליינע נייע שפראַכן, וועלכע
האַבן באַקומען אַ באַדייטונג ערשט אין דער תקופה פון אויפ-
לייזונג און רעוואָלוציע. די קריסטלעכע עפאָכע ווערט רעפּ-
רעזענטירט נישט פון דעם סיסטעם פון פעאַדאָליזם, נישט
דורך דער דאָרף-גענאָסנשאַפט מיט איר געמיינזאַמען באַזיק
פון ערד און איר געמיינזאַמער ווירטשאַפט, נישט דורך דער
קירך און דעם קלויסטער, נישט דורך די גילדן, צעכן און
ברודערשאַפּטן פון די שטעט מיט זייערע אייגענע געריכטן,
נישט דורך די זעלבשטענדיקע גאַסן, באַצירקן און קירכ-
לעכע געמיינדעס פון דיזאָזיקע שטעט, נישט דורך די פאָר-
באַנדן פון די שטעט און די ריטער, — און וויפּל נאָך וואָלט
מען געקאָנט אויפצייכענען אָט אַזעלכע אָפגעשלאָסענע און
זעלבשטענדיקע פאָרמאָציעס. די קריסטלעכע עפאָכע איז
אָבער כאַראַקטעריסטיש טאַקע דורך דעם גאַנצן סכּוּם פון
אַזעלכע זעלבשטענדיקע פאָרבאַנדן, וועלכע האָבן דורכגעדרונגען

איינער דעם אנדערן, האָבן זיך פאַרפלאַכטן איינער מיט דעם
אנדערן און דאָך נישט געבילדעט דערביי קיין פיראַמידע אָדער
אַ העלכע נישט איז איינהייטלעכע מאַכט. די פאָרם פון דעם
מיטלאַלטער איז געווען נישט שטאַט, נאָר געזעלשאַפט, אַ
געזעלשאַפט פון געזעלשאַפטן. וואָס האָט אָט די אַלע דאָזיקע
וונדערבאַר און פאַרשיידן דיפערענצירטע פאָרמאַציעס פאַר-
אייניקט און צונויפגעבונדן צו אַ העכערער איינהייט, צו אַ
פיראַמידע, וואָס איר שפיץ האָט זיך פאַרלאָרן אין די העכ-
סטע הויכן און איז דערביי נישט געווען קיין ממשלה? דאָס
איז געווען דער גייסט, העלכער האָט אַרויסגעשטראַמט
פון די כאַראַקטערן און די נשמות פון די מענטשן, האָט זיך
אַריינגעזאָפּט אין די אַלע דאָזיקע פאָרמאַציעס און האָט אין
אַ פאַרשטאַרקטער מאָס ווידער געשטראַמט צוריק צו די מענטשן.
ס'איז דאָ אַ קריטעריע אויף אָפּצושאַצן, צי אַ באַשטימטע
צייט האָט דערגרייכט דעם העכערן שטאַפּל פון קולטור, צי
נישט, — און דאָס זענען שטענדיק די קונסטן. אין אַ צייט
פון אַ קולטור-בליאונג זענען די קונסטן לויט זייער מהות
סאָציאַל און נישט אינדיווידועל, גרופירן זיך אַלע און
זענען פאַראייניקט עפעס ווי אַרום אַ געוויסן מיטלפונקט, זע-
נען בשום אופן נישט אינאָלירט, זענען ראשית כל
רעפּרעזענטאַנטן פון דער עפאָכע און פון דעם פאָלק. אין
די צייטן פון אויפלייונג, פון איבערגאַנג אָבער זענען די
קונסטן פּראָדוקטן פון איינצלע, פאַראיינזאַמטע, געניאַלע נאָ-
טורן און ציען זיך צו דער צוקונפט אָדער צו עפעס אַ גע-
היימען, נישט-פאַראַנענעם פאָלק. אַזאַ מין תקופה פון רייכקייט
האָט געפאָרן די קלאַסישע קונסט פון די גריכן, און אויך
די קונסטן פון דער קריסטלעכער וועלט געהערן צו אַ צייט
פון אַזאַ מין טיפּקייט. די סקולפּטור און די מאַלעריי פון
מיטלאַלטער איז געווען עגג פאַרבונדן מיט אַרכיטעקטור, איז
געווען בוי-קונסט גופא, וועלכע האָט אַנטפלעקט די בענקשאַפט
און די רייכקייט פון איר צייט. להיפּך צו אַזאַ כמעט אַנאָני-
מער קאָלעקטיוו-קונסט איז פאַר אונזער קונסט כאַראַק-

טעריסטיש די בענקשאפט פון טאלענטירטע אינדיהידוען צו
אנטלויפן פון זייער צייט. פאר דער קריסטלעכער ערא אין
די בוי-קונסט, וועלכע איז געוואקסן אין דער הויך פון דעם
בנין פון דער געזעלשאפט. געווען דער סימבאָל פון פאראיי-
ניקטער און לעבעדיקער פאָלקס-קראַפט. אונזער תקופה, פאר-
קערט, ווערט רעפּרעזענטירט דורך דער סאַמע אינדיהידועלער,
מעלאַנכאָלישער און יאָמערנדיקער קונסט, דורך דער מוזיק, —
און דאָס איז אַ סימבאָל פון דעם אונטערדריקטן פאָלקס-לעבן,
פון ירידה פון דער געמיינשאַפט. פון פאראיינזאַמונג פון דעם
גענויס. בײַ אַ גאַנץ אנדערער געלעגנהייט האָט מען אַרכי-
טעקטור אָנגערופן פאַרפאַרענע מוזיק; אָבער אין דער היס-
טאָרישער ווירקלעכקייט האָט זיך די מוזיק אַנטפלעקט ווי אַן
אויפגעלייזטע, צעגאַנגענע, צעפלאָסענע, נאָר אינדיהידועל-זעליש
דערשיינענדיקע בוי-קונסט. די אַרכיטעקטור רעפּרעזענטירט אַ
ווירקלעכקייט, די מוזיק איז אַ מקום מקלט פאַר דעם היי-
לאָזן און אַ בענקשאַפט נאָך אַ נייער ווירקלעכקייט. מינכ-
הויזען, דער דערפינדער, וועלכער באַזיצט נישט קיין עכטע
ווירקלעכקייט, נאָר אַ וועלט פון פאַנטאַזיע און פון
איינזאַמקייט, אָט דער מינכהויזען איז דער טיפּ פון אונזער
צייט און אונזערע קינסטלער. דאָס, וואָס ער האָט געטאָן בעת
ער האָט אויפגעבויט זיין פאַבריק פון לופטיקע שטיינער, טוט
אויך די מוזיק; ווייל אויב די אַרכיטעקטור בויט אויף בנינים
פון שטיינער, טאָ בויט אויף אויך די מוזיק הערלעכע פאַלאַצן
און הויכע שטאַלצע טעמפלען: אָבער פון באַוועגלעכער לופט.
די פלאַסטיק און די מאַלעריי האָט מען אין דער קריסט-
לעכער עפאָכע נישט געקאַנט אָפּטיילן פון דער אַרכיטעקטור,
פון די קירכן, די ראַטהויזער, די פלעצער און גאַסן; זי
האַט פאַרגעשטעלט דעמאָלט די געזעלשאַפט, דאָס פאָלק אין
זיין גאַנצער גלידערונג און אין זיין פאַרבינדונג מיט דעם
גייסטיק-דערהויבענעם פרינציפּ. שפּעטער אַביסל האָט זיך די
מאָלעריי און די פלאַסטיק אָפּגעטיילט פון דער גרויסער בוי-
קונסט, איז געוואָרן אַן אויסדרוק נאָר פון געניאַלע פּערזענלעכקייטן,

האָט אָבער נאָך לכל הפחות באַפּוזט די חדרים פון דער
 געזעלשאַפּט, פון די פירשטלעכע, הויפּישע, אַריסטאָקראַטישע
 און בירגערדעך-רייכע קרייזן. היינט-צו-טאָג האָט זיך די
 סקולפּטור שוין פּמעט אינגאַנצן אָפּגעשיידט אויך פון דער
 היינטיג פון די פּריואַט-מענטשן; דאָס בילד און די פיגור
 זענען, ווי אַ געדיכט, אָפּגעשלאָסן אין זיך, זיי זענען אַ פּראַ-
 דוקט פון דעם שאַפּער, אָן וועלכער נישט איז שייכות צו די
 געניסער. די קונסט איז שוין מער נישט דער אויסדרוק פון
 די, פאַר וועלכע זי איז געשאַפּן געוואָרן, נאָר פון די, פון וועלכע
 זי שטאַמט. בעת אין די צייטן פון הויכער קולטור האָט מען
 קוים געקאָנט אָפּטיינן דעם געבער און דעם נעמער, דעם
 קינסטלער און דעם עולם, הגם פּראָדוקטיוו-געניאַל זענען
 נאָטירלעך אויך דעמאָלט געווען נאָר אַ קליינע צאָל מענטשן.
 זענען זיי איצט אויף אזוי הייט אָפּגעשיידט איינער פון דעם
 אַנדערן, אַז די קונסט פאַרנעמט נישט אין דער געזעלשאַפּט
 אַפילו קיין אויסערלעכן פּלאַץ. עס האָט געמוזט צוליב
 דעם געשאַפּן ווערן אַ ספּעציעל אַרט פאַר דער קונסט:
 דאָס מוזעאום.

נישט אַנדערש איז עס מיט דער פּאָעזיע. אין דער
 קריסטלעכער עפּאָכע איז זי געווען אימעטויב, וווּ נאָר מענטשן
 פּלעגן זיך צונויפקומען: אין דער קירך, אין ראַטהויז, אין
 דער פאַרזאַמלונג, אונטערן פּרייען הימל, אויפן מלחמה-פּלעך.
 ביי דער אַרבעט, אין די פעסטונגען פון די ריטער און אויף
 די הויפּן פון די פירשטן. איצט איז די דיכטונג פאַראַן נאָר
 דאָרטן, וווּ דער מענטש פאַרבאַהאַלט זיך אין דער איינזאַם-
 קייט: אין בוך. אָדער מ'קומט זיך צונויף ספּעציעל צוליב
 דער דיכטונג אליין. דעמאָלט האָט זיך די פּאָעזיע אַריינגע-
 העבט אין דאָס לעבן, היינט איז דאָס פאַרקערט: אין זעל-
 טענע פּאַרץ, ביי גאַנץ באַזונדערע געלעגנהייטן, שטופּט מען
 אָפּ דאָס לעבן אָן אַ ווייט, פּדי זיך אָפּצוגעבן אַ פּרעמדן
 עלעמענט, דעם דיכטער. אַביסל אַנדערש איז דאָס מיט
 דער דראַמע. אמת, אַלץ וואָס מיר האָבן געזאָגט וועגן די

אדערע קונסטן און באַזונדערס וועגן דער דיכטונג, גילט
אויך בנוגע דעם טעאטער פון די קריסטלעכע פעלקער און
זייער מיסטעריען-דראמע. איז דאָך די מיסטעריע געווען אַ
פאַרבינדונג פון דעם וועלטלעכן לעבן מיט דעם רעליגיעזן
קולט, וועלכער האָט גופא אומצטויב דערהויבן זיך צו דעם
פֿייערלעך-דראַמאַטישן פּאַטאָס. אָבער די דראַמע אַלס אַזעלכע
האַט נישט דערגרייכט אין מיטלעלטער איר העכסטן פונקט.
דאָס איז געשען ערשט שפעטער אין דער משונהדיקער אַריס-
טאַקראַטיש-פירגערלעכער סביבה פון ענגלאַנד ביי דעם אויס-
גאַנג פון מיטלעלטער. די גרויסקייט פון שעקספיר און די
איינציקע זעלטהייט פון זיין שאַפן שטאַמט טאַקע דערפון.
וואָס ער געפינט זיך גלייכצייטיק אין ביידע לאַגערן: ער
איז שוין אינגאַנצן דער אינדיוידועלער זשעני אין דער
איינזאַמקייט און דער אָפגעריסנקייט פון פּאָלק, און ער איז
דערביי נאָך אינגאַנצן דער אין פּאָלק פאַרוואַרצלעטער פאַר-
טרעטער פון פּאָלק און געזעלשאַפט. נאָך איינער קאָן פאַר-
גלייכן ווערן מיט אים און פאַרנעמט פונקט אזא אַייגנאַרטיקע
שטעלונג צווישן די קולטורן: דאָס איז יאָהאַן סעבאַסטיאַן
באַך, וועמעס מוזיק דערהויבט זיך ווי אַ קרוין און אַ
קופאַל איבער אַ מענטשן-פּאָלק און וועלכע הענגט
גלייכצייטיק פריי אין דער לופט, הייל דער בנין אונטן איז
חרוב געוואָרן.

אויב מען וויל די קונסט פון יענער צייט פאַרשטיין פון
דעם געמיינשאַפטלעכן און דאָס דעמאָלטיקע פּאָלקס-לעבן
אַרויספירן פון דער קונסט, מוז מען תמיד האָבן פאַר די
אויגן די ווערטער, וועלכע עס האָט פּראַקלאַמירט אַ מיטלעל-
טערלעכער געמיינדע-ראַט פון פּלאַרענץ: „די געמיינדע וואָר
נישט אָנהויבן בויען קיין שום בנינים, חוץ אַזעלכע, וועלכע זענען
פּראַעקטירט אין הסכם מיט דעם גרויסן האַרץ פון דער
געמיינדע, וועלכע זאָקסן-אַרויס פון דעם האַרץ פון אַלע בירגער.

וואָס זענען פאַראייניקט אין איין געמיינזאַמען ווילן¹). אָט דער-
 זעלביקער גייסט האָט אויפגעבויט די גרויסע ווערק פון דער
 קריסטלעכער קונסט (זי מוז הייסן קריסטלעך אָנשטאַט דעם
 אומזיניקן וואָרט גאַטיש) און די געזעלשאַפטן פון דער קריסט-
 לעכער וועלט. דערפון קומט עס, אַז בעת עמעצער וויל דער-
 קלערן פון אַ פיזיקאַלישן שטאַנדפונקט די גלידערונג און
 די מעכאַנישע געוויכטן-פאַרטיילונג פון אַ דעמאָקראַטיקער קירך,
 גיט ער בשעת מעשה אויך אַ בילד פון דער קריסטלעכער
 געזעלשאַפט. דער ענגלענדער אויאילעיס שרייבט למשל: „ס'איז
 אויפגעקומען דעמאָלט אַ נייע דעקאָראַטיווע קאָנסטרוקציע,
 וועלכע האָט נישט באַקעמפט און נישט געשטערט די מעכאַ-
 נישע קאָנסטרוקציע, נאָר האָט איר צוגעהאַלפן און געמאַכט
 זי האַרמאָניש. יעטוועדעס גליד און יעטוועדער שטיין ווערט
 דאָ אַ טרעגער פון דער מאַסע; אַדאַנק דער פּילצאַליקייט
 פון די סלופעס, וועלכע האָבן געשטיצט איינער דעם אַנדערן,
 און אַ דאַנק דער דערמיט-פאַרבונדענער האַרמאָנישער פאַר-
 טיילונג פון דער געוויכט-מאַסע, איז דאָס מענטשלעכע אויג
 געווען באַגייסטערט פון דער פעסטקייט פון דעם בנין, נישט
 געקוקט אויף דעם משונהדיק-מאָגערן אויסזען פון די
 איינצלנע טיילן. דער וויסנשאַפטלער האָט דאָ געוואָלט פשוט
 שילדערן דעם מהות פון דעם קריסטלעכן בוי-סטיל, אָבער
 בעת ער האָט געשילדערט דעם עכטן תמצית פון דעמדאָזיקן
 סטיל, האָט ער מיט וויינע ווערטער, אָן אַ שום פונה, געצייכנט
 אויך דאָס בילד פון יענער געזעלשאַפט: פרייהייט און גע-
 בונדנקייט, פּילצאַליקייט פון די סלופעס, וואָס שטיצן איינער
 דעם אַנדערן. די בוי-קונסט פון יענער הויך-שטייענדיקער צייט
 איז געווען אַ קאָנצענטרירונג און אַ סימבאָל פון יענער
 געזעלשאַפט.

1) דעם ציטאַט נעם איך אַרויס פון דעם בוך פון קראָפּטקין וועגן דער
 פּאָנזשויטיקער הילף... וועלכעס איך האָב איבערגעזעצט. ווער עס וויל נישט שטודירן
 אַ סך געשיכטלעכע ווערק און מאָגנראַפיעס, וועט דאָ געפינען אַ גוטע צוזאָ-
 מענשטעלונג פון פּאָקטן פון דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן אין מיטלעלער.

אינאָלירטע אינדיווידוען זענען בכלל קיינמאָל נישט
 געווען; די געזעלשאַפט איז עלטער פון דעם מענש. נאָר
 אין די צייטן פון אויפלייזונג, פון ירידה און איבערגאנג איז
 עס מעגלעך געווען צו שאַפן עפעס אַזוינס, ווי אינאָלירטע
 און אַטאָמיזירטע יחידים: אַרויסגעשטויסענע מענטשן, וועלכע
 ווייסן נישט, ווהיין זיי געהערן. אויב עמעצער האָט זיך אין דער
 קריסטלעכער עפאָכע אויפגעכאַפט צום לעבן, האָט ער עס
 געטאָן נישט נאָר אין גדר פון אַ פאַרשווומענעם פּלל אָדער
 פון דער קלייניטשקער געמיינשאַפט פון דער פּאַטריע. ניין,
 ער איז געווען אַ מיטגליד פון אַ סך גרויפירונגען און קאָר-
 פּאַראַציעס, וועלכע האָבן זיך דורכגענומען איינע די אַנדערע
 און זענען פאַרבליבן יעטועדע זעלבשטענדיק פאַר זיך. אַלס
 שטאַט-מענטש איז ער געווען אַ מיטגליד פון זיין זעלב-
 שטענדיקער גאַס. דערנאָך פון זיין סעקציע אָדער שטאַט-קוואַרטאַל,
 און לסוף פון דער שטאַט-געמיינדע אַלס גאַנצעס. וועגן די
 לעבנס-מיטלען, וועלכע פלעגן אַנקומען פון דאָרף אָדער פון נאָך
 ווייטער (וועגן זאַלץ און תבואה, ראשית פל) האָט געזאָרגט
 די שטאַט דורך אירע איינקויפער אָדער דורך פעסט-באַשטימ-
 טע מאַרק-פאַראַרדענונגען, וועלכע האָבן נישט צוגעלאָזן צו באַ-
 עולהנען דעם עולם דורך די קרעמער. ער איז געווען אַ מיט-
 גליד פון דער גילדע, וועלכע האָט געמיינשאַפטלעך איינגע-
 קויפט דעם רוי-מאַטעריאַל און האָט אָפט געמיינשאַפטלעך
 פאַרקויפט די פּראָדוקטן. דאָס געריכט פון דער גילדע, פון
 זיינע אַרבעטס-גענאָסן האָט אים געמשפּט, ווען עס פלעגט קומען
 צו אַ שטרייט אָדער אַ פעלער; מיט דער גילדע צוזאַמען
 פלעגט ער גיין אין קאַמף און פלעגט דערשיינען אין דער
 קהלשער פאַרזאַמלונג. פלעגט ער מאַכן אַ ריזע אויף אַ שיף,
 פלעגט זיך דאָ תיפף סטיכיש בילדן אַ שיף-גילדע, ווי עס
 ווערט אונז דערציילט פון אַ קאַפיטאַן, וועלכער האָט זיך
 געווענדעט אין יענער צייט צו דעם שיף-עקיפאָז און צו
 די רייזנדע בזה הלשון: „היות ווי מיר זענען איצט אי-
 בערגעגעבן דער מאַכט פון גאָט און פון די כּוואַליעס,

מוז יעטוועדער פון אונז זיין גלייך צו דעם אנדערן. און
 היות הי מיר זענען איצט אַרומגערינגלט פון שטורעמס, הויכע
 כוואַליעס, רויבער און אנדערע ספנות, מוזן מיר שאַפן אַ
 שטרענגע אָרדענונג, פדי מיר זאָלן פאַרענדיקן בשלום אונזער
 רייזע. האָט מען דאָ טאַקע דערביי אויסגעוויילט אַן אויפ-
 זעער און ריכטער, און ביי דעם סוף פון דער נסיעה האָט
 דער פירער דערקלערט פאַנגנדיקעס: „וואָס עס איז געשען
 אויפן דאָזיקן שיף, מוזן מיר איינער דעם אנדערן מוחל זיין
 און באַטראַכטן ווי געשטאַרבן. דאָס, וואָס מיר האָבן דאָ
 געמשפּט, איז געשען לשם דער גערעכטיקייט. דערפאַר בעטן
 מיר אייך אַלעמען אין נאָמען פון דעם ערלעכן געריכט צו
 פאַרגעטן יעטוועדע שנאה, וועלכע איינער קאָן שפירן קעגן
 דעם אנדערן, און צו שווערן ביי ברויט און זאָלץ, אַז ער
 וועט נישט טראַכטן וועגן דעם אין ביזן. ווען אָבער עמע-
 צער האַלט זיך פאַר באַעולהט, מוז ער גיין צו דער מאַכט
 אויף דער יבשה און נאָך פאַרן אונטערגאַנג פון דער זון
 פאַרלאַנגען פון איר אַ משפּט.“

ס'איז ענוג צו לייענען אָט אַזעלכע באַריכטן פון די
 כראַניקעס אָדער די דרשות פון דער קריסטלעכער עפאָכע,
 פדי צו פאַרשטיין קלאָר, אַז אַ גרויסער טייל פון אונזערע
 אינסטיטוציעס שטאַמען טאַקע פון יענער צייט, וועלכע
 זענען אָבער היינט-צו-טאָג טויט, קאַלט, אויפן פאַפיר און אָפּגעריסן
 פון מענטשן. דעמאָלט פלעגן זיי געשאַפן ווערן צווישן מענטשן,
 אָפּטמאַל נאָר אויף אַ באַשטימטע שעה אָדער אַ באַשטימטן
 צוועק, אָבער גראַד דערפאַר פלעגן זיי האָבן אַ אייביקע באַ-
 דייוונג. דער גייסט שאַפט געזעצן, אָבער ווען די געזעצן
 בלייבן און דער גייסט איז פאַרשוונדן, דעמאָלט קאָנען די
 געזעצן נישט שאַפן און נישט פאַרבייטן דעם גייסט.

אין דעם שטורעמדיקן יאָרהונדערט, בעת וועלכן עס איז –
 לויט אילריך פאָן הוטטענס וואָרט – געווען אַ פרייד צו לעבן,
 הייל די גייסטער האָבן זיך אויפגעכאַפט, האָט דער גייסט פון
 דער קריסטלעכער תקופה אָנגעהויבן צו פאַרשווינדן. דאָס

קריסטנסום האָט אויפגעהערט צו האָבן אַ שייכות צום צוואַ-
מענלעכען פון די מענטשן, עס האָט זיך פאַרוואַנדלט אין אַ
לערע און אַ גלויבן, ווייל עס איז געוואָרן אומבאַגלויבט. מען
האָט זיך געהאַלטן פאַר די אותיות, ווייל די טראַדיציע קאָן
זיך האַלטן נאָר דעמאָלט, וווּ דאָס גייסטיקע איז אַ געמיינ-
שאַפטלעכער גייסט און אַ לעבנס-ענערגיע. עס זענען אויפגע-
קומען די געניאלע יחידים, וועלכע האָבן פרעמד און שטיף,
איינגעהילט אין אַ מאַנטל, מאַרשירט דורך זייער תקופה. זיי
זענען אָבער נישט געווען קיין האַרמאָנישע, אין זיך זיכערע,
אַלזייטיקע פּערוואַנען; זיי זענען געווען ווי אַנטוואַרצלט אָדער
אינערלעך צעריסן אָדער איינווייטיק און ווי דורכגעלעכערט.
אָט איז, למשל, לוטער, דער באַמת-שטורעמדיקער מענטש,
געווען אַזוי באַדנלאָז, עלבט און דורכגעלעכערט אין אַלץ.
וואָס עס איז געווען נוגע די געזעלשאַפט און די געמיינשאַפט
פון מענטשן. ס'זענען אָנגעקומען די צייטן פון אינדיווידואַליזם
אין אַ צווייענדיקן זין: אין זין פון גרויסע אינדיווידוען און
פון אַטאָמיזירטע און אָן היקף פאַרלאָזענע מאַסן.

איצט פאַרלאַנג איך פון דעם לייענער, וועלכער האָט
מיר ביו איצט גאַנגעפאַלגט, אַז ער זאָל זיך אָפּשטעלן און
אַ רגע אַליין, אָן מיר, פאַרטיפן זיך אין דער זאך. אָט דעם
סקעלעט פון דעם סאַציאַלן לעבן, וועלכן איך האָב דאָ אויפ-
געשטעלט פאַר דער קריסטלעכער עפאָכע, זאָל דער לייענער
אָנפילן מיט בלוט און פלייש. דורך זיין פאַרשטעלונגס-קראַפט,
דורך פאַרגלייכן מיט אַ וועלכע נישט איז באַקאַנטער און
מיסגעלעבטער ווירקלעכקייט, זאָל ער פאַרוואַנדלען די באַגריפן
און שטימונגען פון יענער צייט אין אַ וועלט פון פליסן,
איבערגיין, קיינמאָל נישט פאַרטיק זיין, פאַראַלעל-לויפנדיקע
פאַרשידנהייטן, אומבאַרעכנבאַרע און אומלייזבאַרע עלעמענטן.
אָט די טענדענץ, וועלכע איך האָב אַרויסגעפונען און אָנגע-

צייכנט, איז אייגנטלעך נישט געווען טרוקן, נאָקעט און בלוט-
 דאָ; זי איז געווען, פאַרקערט, פול מיט לעבן. אָבער דאָס:
 דאָזיקע לעבן מוז האָבן פאַר אונז אַט יענע באַדייטונג, וועלכע
 איך האָב געשילדערט. נאָך דעם אַלעם, וואָס איז פון יענער
 צייט אָן געשען, איז פאַר אונז קלאָר געוואָרן דער זינען
 פון די קריסטלעכע תקופות: די מענטשן זענען דעמאָלט
 געווען אינדיווידוען מיט פליגלען פון בענקשאַפט און דיראָ-
 זיקע יחידישע זוכענישן פון קוּושה האָבן פאַרשאַפט דער
 געזעלשאַפט הייליקייט, זיכערקייט און זעלבסטפאַרשטענדלעכ-
 קייט. טאַמער וועט אָבער ווער נישט איז וועלן מיר דערמאָ-
 בען, אַז אין יענע צייטן האָבן נאָך אויך עקזיסטירט די פאַר-
 שיידענע פאַרמען פון פעאַדאָליזם און קירכן-מלוכה, פון איג-
 קוויוצייע און אַזוי ווייטער, וועל איך אים ענטפערן מיט א
 פאַר ווערטער: יא, איך ווייס עס, אין פונדעסטוועגן... יצט-
 העדע געשיכטע, יעטוועדעס פאַרשטיין איז פאַרקירצונג, קאָנ-
 צענטראַציע; דאָס וויסן קומט נישט נאָר דורך דאָס זען
 אַליין. עס נויטיקט זיך אויך אין דעם נישט-דערזען, פונקט
 אַזוי ווי אין לעבן בכלל איז דאָס פאַרגעסן פונקט אַזוי נויטיק
 ווי דאָס געדענקען.

IV. די גייסטלאזיקייט פון דער נייער צייט

מיר האָבן ביז איצט געמאַכט דעם פרוּו צו באַווייזן,
 אַז אין די טויזנט יאָר צווישן 500 און 1500 האָט געהערשט
 איין-איינציקע טענדענץ — דער פרינציפ פון גלידערונג —
 וועלכע איז מעגלעך געוואָרן אַ דאַנק דעם פאַרבינדנדיקן גייסט
 פון דער געמיינשאַפט. איצט אָבער ווילן מיר באַהויפטן (און נאָר
 צוליב דעם צוועק האָבן מיר געמאַכט פריער דעם היסטאָרישן
 איבערבליק), אַז די גאַנצע שפעטערדיקע צייט, פון 1500 אָן
 איבער אונזער עפאָכע ביז אין דער נאָנטסטער צוקונפט אַריין,
 איז אויך אַן אינערלעך-פאַרבונדענע צייט, פאַר וועלכער מיר
 קאָנען אויפשטעלן די פאַרמול: קיין שום געמיין-
 נ-
 נ-
 נ-

שאפטס - גייסט; א צייט פון גייסטלעזיקייט, און מהאי
 טעמא אויך פון געוואלט; א צייט פון גייסטלעזיקייט, און מהאי
 טעמא — פון דעם מעכטיק-אנגעשפאנטן גייסט פון איינצלע
 יחידים; א צייט פון אינדיווידואליזם, און מהאי טעמא פון
 אטאמיזירונג פון די אנטווארצלעטע און צעשטויבטע מאסן; א
 צייט פון פערסאנאליזם, און מהאי טעמא פון אנטווארצלעטע
 און אין טיפסטן זין מעלאנכאלישע גרויסע מענטשן; א צייט
 אָן גייסט און דעריבער אויך אָן האַרהייט; א צייט פון ירידה
 און דעריבער אויך פון איבערגאנג; א צייט פון מענטשן
 מיט שוואַכע הערצער, פון פאַסיחיסעט, פון געדולד; און
 דערפאַר טאַקע אויך א צייט פון פרווון, פון העזה און חוצפה,
 פון מוט און רעבעליע, דאָס איז די זעלישע אַטמאָספֿער,
 אין וועלכער מיר לעבן נאָך איצט, אָט די אַטמאָספֿער פון
 איבערגאנג, פון פאַרלָאָרנקייט, פון זוכעניש; פון רעוואָ-
 לוציע, אין די דאָזיקע דורות לעבן מיר אין אַ אַטמאָספֿער,
 וועלכע איז צונויפגעמישט פון צוויי אַרטן גייסט, דאָס זענען,
 ערשטנס, די סוראָגאַטן פון גייסט, ווייל עס מוז עפעס
 עקזיסטירן, וואָס באַשטימט און דערמעגלעכט דאָס צוזאַמען-
 לעבן פון מענטשן (וואָס איז נישטאָ קיין גייסט, דאָרטן איז געוואָלט:
 דער שטאַט און די מיט אים פאַרבונדענע פאַרמען פון הער-
 שאַפט און צענטראַליזם). דאָס זענען, צווייטנס, די איבער-
 געשפּיצטע לייסטונגען פון גייסט, ווייל דער גייסט קאָן
 נישט פאַרשווינדן, און ווען ער איז נישט פאַרשפּרייט צווישן
 די פשוטע מענטשן, מוז ער זיך קאָנצענטרירן אין אַ פאַר-
 שווענדערישער מאָס אין די איינזאַמע יחידים (דעמאָלט אַנט-
 שטייען יענע בנינים פון שיינקייט און חכמה, וועלכע זענען
 פון אַ גאַנץ אַנדערן מין, איידער אין די צייטן פון דער געצייג-
 שאַפטס-קולטור). דאָס זענען, דריטנס, די פרווון און די שטרע-
 בונגען נאָך פרייהייט, וועלכע מען רופט אָן ספעציעל מיט
 דעם נאָמען רעוואָלוציע. אָבער די סוראָגאַטן פון גייסט ווערן
 אומדערטרעגלעך פאַר דעם מענטש; די אומאַפּיע רעבעלירט
 קעגן דער באַזונדערער איבערגאנגס-פאַרם פון לעבן; אונטער

דער אָנפירערשאַפט פון הויך-גייסטיקע אָדער נשמה-שטאַרקע יחידים קומט-אויף אין שווערע קאמפן אויפן אָרט פון איין איבערגאַנגס-פּאַרם אָן אַנדערע, אַ מער אָדער ווייניקער נייער סוראָגאַט. דידאַזיקע וואַקלענישן האַלטן-אָן אַזוי לאַנג צווישן די מענטשן, ביז די צייט ווערט דערפילט, און פון דער נשמה און דער גויט פון די יחידים רייסט זיך ווידער אַרויס אַ געמיינשאַפטס-גייסט, וועלכער שאַפט און גלידערט נייע פּאַרמען פון סאָציאַלן לעבן. דאָס איז דער וועג פון דעם פּאַרשוונ-דענעם געמיינשאַפטס-גייסט -- דורך געוואַלט, רעבעליע, גויט פון די מאַסן און געניאליטעט פון יחידים -- צו אַ נייעם געמיינשאַפטס-גייסט; דאָס איז די רעוואָלוציע, וועלכע איז אונזער וועג און וועלכע מיר ווילן איצט שילדערן.

די עפּאָכן, וועלכע מיר גיבן דאָ אָן, זענען, זעלבסט-פאַרשטענדלעך, גישט אַזוי שאַרף אָנגעגרענעצט. דאָס, וואָס עס האָט זיך אין יאָר 1500 אַנטפלעקט מיט אַן אומצווייפּלהאַטער קראַפט, האָט זיך שוין געהאַט אָנגעהויבן און געוירקט מיט דורות פריער. די מיטאַס-קראַפט פון דעם קריסטנטום האָט גענומען פאַרשווינדן אַ דאַנק דער סכאַלאַסטישער טעאָלאָגיע און דער קירכלעכער אָרגאַניזאַציע. דידאַזיקע קראַפט איז געלעגן אין עפעס, פון וואָס מיר קאָנען זיך קוים מאַכן אַ פאַרשטעלונג איצט, אין די צייטן פון לאַגיק און ראַציאָנעלער ניקטערקייט. פּדי דאָס צו פאַרשטיין, מוזן מיר אָנקומען צו געוויסע פּאַרמען פון דער פרויען-לאַגיק, אָדער זיך פאַרשטעלן אַזעלכע רוסישע רעליגיעזע מענטשן, ווי דאָסטאַיעווסקי און טאַלסטאָי. דידאַזיקע מיטאַס-קראַפט הייסט מיט אַן אַנדער וואָרט אַמונאָה. דער, וואָס האָט אין דער תקופה פון דעם לעבעדיקן קריסטנטום געגלויבט, למשל, אַן קריסטוס איז דער זון פון גאָט, דער האָט דערביי באַמת געשפּירט אין זיך גופאַ זיין אייגענע קינד-פּאַטער-פּאַציאָונג צו דעם טיפּסטן וועלט-יסוד. די תקופות מיט אַ שטאַרקער מיטאַס-קראַפט האָבן, ביי די גריכן פּונקט אַזוי ווי ביי די קריסטן און אומצוטום, די

באזונדערע פעאיקייט אויפצופאסן די אמונה-דאָגמעס נישט
 ווערטלעך, נאָר סימבאָליש, דערביי אַפילו נישט צו פאַרשטיין
 דעם חילוק צווישן וואָרט און סימבאָל, און אזוי אַרום דורכ-
 צולעבן דעם סימבאָל ווי עפעס גאַנץ רעאַלעס. די טעאָלאָגיע
 און די קירך האָט שפעטער אויפגעשטעלט דעמדאָזיקן חילוק,
 האָט גענומען פאָדערן, אַז מען זאָל די טראַדיציעס און דאָגמעס
 אויפפאַסן דוקא ווערטלעך, און האָט דערמיט צוגענומען ביים
 קריסטנטום דאָס לעבן און דעם זין. אזוי אַרום זענען די
 עכטע קריסטן פאַרוואַנדלט געוואָרן אין מיסטיקער, בוגדים און
 באַלד אויך אין רעוואָלוציאָנערן, אַ דאנק דעם פאַרשטאַנד,
 דער שפיציאָליטיק און די לעגישע חקירות, אַ דאנק דעם
 פרוו צו באַגרינדן די רעליגיע ראַציאָנאַליסטיש, האָט אין
 דער קירך גענומען הערשן די טפשות, אַ טפשות פון אַזאַ
 אַרט און פון אַזאַ פאַרנעם, פון וועלכן מיר האָבן אין ערגעץ
 נישט געהאַט נאָך אַזאַ ביישפּיל. גלייכצייטיק אָבער זענען די עכטע
 קריסטן געצוהונגען געוואָרן צו געבן זיך אַ ראַציאָנאַליסטישע
 דערקלערונג, זיך אַליין קלאַר צו מאַכן, אַז אַלץ, וואָס זיי
 האָבן איינגעהילט אין אַ קריסטלעכן אָדער רעליגיעזן לבוש,
 האָבן זיי נאָר געמיינט בדרך סימבאָל. זיי האָבן זיך דערפילט
 אָפגעשיידט סיי פון דער קירכלעכער וויסנשאַפט און סיי פון
 דעם נאַאיוון פאָלקס-גלויבן; זיי ווערן אינאָלירטע יחידים,
 דענקער, פילאָזאָפּן. עס הויבן זיך אָן די צייטן, וווּ ס'איז
 שוין מער נישטאָ קיין איינהייט פון פאָלק, קיין פאַרבינדנדי-
 קער גייסט. אויך דאָס צוזאַמענלעבן פון די פענטשן, די גע-
 זעלשאַפט מיט אירע וועלטלעכע אינסטיטוציעס און פאַרבאַנדן,
 הערט אויף צו ווערן געטראָגן און באַלעבט פריי און סטיכיש
 פון דער געמיינשאַפט פון די יחידים; זיי ווערן אַלע פאַר-
 שטייפט, האַלטן זיך נאָר דורך אויסערלעכע בינדונגען אָדער
 פּאַלן זיך פאַנאָדער.

אויב מיר חילן האָבן אַ סימבאָל פאַר דאָס אַלץ, וואָס
 מיר האָבן דאָ אויסגערעכנט — פאַר דעם זאָלץ, וואָס איז
 אויסגעוועפט געוואָרן, פאַר דער טפשות פון קלעפן זיך צו

זערטער, פאר דער מיסטיק, וועלכע קאָן באַגרייפן אַ וועלט-
 סימבאָל, פאר די רעליגיעזע אַפיקורסים, וועלכע פירן די
 קאמפן, פאר דער נאַטור, וועלכע רצבעלירט קעגן דאָס איבער-
 געשפּיצט-גייסטיקע און טרייבט צו דער קאַנקרעטער אויסן-וועלט
 און די אייגענע אינסטינקטן, פאר דער ירידה פון די ביני-
 דונגען, וואָס האָבן פאַראייניקט דאָס לעבן און אָנגעפילט מיט
 זינען דעם קאַלעקטיוו, פאר דער פאַרשטיינערונג פון דעם
 נשמה-לעבן און פון דער אויסערלעכער אַרגאַניזאַציע, פאר דעם
 דערוואַכן פון דער וויסנשאַפט און פאַרשונג און גלייכזייטיק פאר
 דער שקלאַפּעריי פון גייסט און דער מוטלאַזיקייט פון דעם
 מענטש, — אויב מיר ווילן האָבן אַ סימבאָל פאר אַט דער
 גאַנצער גייסטלאַזיקייט צווישן די מענטשן, קאָנען מיר אים
 פאַרקערפערן אין מ א ר ט ין ל ו ט ע ר. אַט דער מערק-
 ווירדיקער מענטש האָט באַזעסן אַזאַ אומגעהייערע מאַכט איבער
 זיין עפאַכע טאַקע דערפאַר, ווייל ער האָט דיאָזיקע עפאַכע
 פולשטענדיק פאַרקערפערט. די דעמאָנישקייט און די קראַפט
 פון זיין נאַטור איז געווען אין אים צונויפגעמישט מיט דער
 דעמאָנישקייט, אומקלאַרקייט און גרויסער שוואַכקייט פון זיין
 עפאַכע, וועלכע האָט געטראָגן אין זיך אַ געוואַלטיקן מישמאַש
 און געבראַכנקייט.

נאָך מיט אַ הונדערט יאָר פאר לױטערן האָט זיך גע-
 האַט אויפגעהויבן אַ שטאַרק-ביינערדיקער מאַן מיט אַ ניכטערנעם
 גייסט און איינערנעם ווילן, אַ קריסטלעכער אַנאַרכיסט, וועל-
 כער האָט געקוקט ווייט פאַראויס פון זיין צייט, דער פּשעך
 פעטער כעלס שיצקי. ער האָט געמאַכט דעם פרוו צו
 ראַטעווען דאָס קריסטנטום אַלס גייסט. ער האָט איינגעווען, אַז
 קירך און שטאַט זענען טויט-פיינט פון קריסטלעכן
 לעבן, וועלכעס ער האָט באַצייכנט אַלס מלכות פון גייסט און
 פרייהייט. זיינע לערעס זענען געווען געריכטעט קעגן יעשוועדער
 באַנוצונג פון געוואַלט, קעגן געזעץ און ממשלה. פון איבערוויי-
 ניק האָט געזאָלט אַרויסעטראַמען דער גייסט, וועלכער זאָל
 ברענגען די מענטשן אַן אַרדענונג. פרייהייט איז נישט די

טאכטער, נאָר די מוטער פון אָרדענונג — אָט די ווערטער
 פון פרודאָנען האָבן געקאָנט זיין זיינע ווערטער. די צייטן
 זענען שוין דעמאָלט געווען אַזעלכע, אַז דערדאָזיקער טשע-
 כישער טאָלסטאָי האָט געפונען אַ סך נאָכפאלגער; אָבער
 דידאָזיקע צייטן זענען געווען אויך אַזעלכע, אַז דאָס, וואָס פריער
 איז געווען אַזוי פשוט, האָט זיך שוין איצט מער נישט גע-
 קאָנט האַלטן מיט דער קראַפט פון שכל און ענערגיע. עס
 זענען פאַראַן נביאים, וואָס די דיכטערישע אינספּיראַציע לייגט
 זיי אַרײַן אין מויל ווערטער, וועלכער זען-פאַראַויס און
 גרייטן צו די צוקונפט; און עס זענען פאַראַן פאַנאַטישע
 ראַציאָנאַליסטישע רעדנער, וואָס זענען פיל מיט שכל און
 קלאַרקייט, וואָס דערקענען און דריקן אויס דעם שרעקלעכן
 צושטאַנד פון דער קעגנװאַרט אַזוי קלאַר, אַז זיי באַגראַפֿן
 דערמיט גופא דעם עבר, וועלכן זיי ווילן אויפהאַלטן. בעת
 די געמיינשאַפטלעכע שטרעבונגען פון די יחידים, וועלכע
 שאַפן די געזעלשאַפטן, פאַרהאַנדלען זיך אין קאַמף-לאָזונגען,
 בעת דער אינערלעכער ברען און די שטויס-קראַפט זייערע
 גייען אַריבער אין אַרגאַניזירטע רעבעליע און דעמאַגאָגיע,
 דעמאָלט זעט אפּשר אויס דערדאָזיקער ברען און קאַמף יונג
 און ניי, אין תּוֹך איז דאָס אָבער אַ סימן דערפון, אַז דאָס
 אַלטע נשמהדיקע פאַרשווינדט האַפענונגסלאָז. דאָס געפיל שטאַרבט
 אָפּ דורך דער שכלדיקייט, פונקט אַזוי ווי די ליבע — דורך
 דער מאַראַל, און די קדושה — דורך דער דאָנמע. אָט אַזוי קומט
 עס אין דידאָזיקע צייטן פון ירידה דערצו, אַז יענער, וועל-
 כער דערקענט דאָס שלעכטס אין דער וועלט, פאַרגרעסערט
 עס אַליין גופא, טאַקע דורך דעם, וואָס ער דערקענט עס נאָר
 מיט זיין שכל. אָט אַ מענטש פון אַזאַ שניט איז געווען
 פעטער כעלטשיצקי. האָט טאַקע זיין באַוועגונג געמוזט פאַר-
 ענדיקן זיך דערמיט, וואָס ער האָט אַליין פריער באַקעמפט;
 פונקט אַזוי ווי די יונגע רעוואָלוציאָנערע פאַרטייען וועלן מוזן
 שפעטער, ווען זיי וועלן פאַר אַ פאַר יאָר אָדער נאָר פאַר אַ
 פאַר חדשים קומען צו דער מאַכט, גיין אין דיזעלבע וועגן

חיי יענע, קעגן וועמען זיי האָבן רעבעלירט. שוין די נאָנט-
 סטע תלמידים זיינע האָבן לחלוטין נישט פאַרשטאַנען, ווי אזוי
 ער האָט געהאַט פאַרבונדן דאָס דרויסנדיקע לעבן מיט דער
 אינערלעכער שטים און ווי אזוי ער האָט אויף דעם יסוד
 קריטיקירט די מלוכה און די מאַכט-אינסטיטוציעס. זיי האָבן
 זיך אַלס באַהעמישע און מאַראַווישע ברידער באַגרענעצט דער-
 מיט, וואָס זיי האָבן געפירט אַ פרום אינערלעך לעבן, וואָס
 זיי זענען געווען אַ סעקטע נעבן דער קירך און אַ סך אַנ-
 דערע סעקטן, און סוף כל סוף זענען זיי געוואָרן אַ קליינע
 ברידערלעכע געמיינדע, וועלכע מען רופט אָן געוויינגעך
 מיטן נאָמען הערנהוטער. די אַקטיוויטעט פון דעם ווילדן
 קריסטלעכן רעוואָלוציאַנער האָט זיך אויסגעלאָזן מיט אַ גאַס-
 פאַרכטיקן קהל פון שוואַכניקע מענטשן, וועלכע זענען אונז
 באַקאַנט דורך די שריפטן פון פאַרשיידענע שיינע נשמות.

אין דעמזעלבן יאָרהונדערט געפינען מיר נישט נאָר
 דעמדאָזיקן ראַדיקאלן פרוו צוריקצופירן דאָס לעבן פון דער
 געזעלשאַפט צו יענעם צושטאַנד, וועלכן מען האָט שוין דע-
 מאַלט באַצייכנט מיטן נאָמען אור-קריסטנטום; מיר זעען דאָרטן
 אויך פון דעם קריסטנטום אַרויסוואַקסנדיקע טענדענצן צו אַ
 נאַציאָנאַל-ליבעראַלן, דעמאָקראַטישן און סאָציאַל-רעוואָלוציאַ-
 נערן איבערקער. דער סאָציאַלער פּאַטאַס, וועלכער אַנטפלעקט
 זיך דאָרטן, איז ממש דערשיטערנדיק און פאַרכאַפנדיק. אויך
 זייער קלוג, פּאָליטיש און רייף זענען געווען די פּראַקטישע
 רעפּאָרם-פאַרשלאָגן, ווי מיר זעען זיי אין די שריפטן פון די
 אָנהענגער פון יאָהאַן הוט און אַ ביסל שפּעטער אין דער
 עפּאָכע פון פויערים-קריג, ווי, למשל, אין דעם „לאַנד-סדר“
 פון מיכעל גייזמאָירס און אין דעם אויפרוף פון די אָבער-
 לענדישע פויערים. אין ליידנשאַפטלעכע קאַמפּן האָבן זיך דאָ
 אַרויסגעריסן אויף דער וועלט ווייט-פאַרצווייגטע כחות פון
 גייסט און געניאַלער טאַט, וועמעס העכסטע פאַרטרעטער
 זענען געווען קאַרלשטאַט און טאַמאַס מינצער. אָט די כוחות
 האָבן אין אַ סך לענדער מיטגעריסן מיט זיך דאָס גאַנצע

פאלק צו מאכן דעם פרוו ווידעראמאל אויפצובויען דאָס סאָ-
 ציאַלע לעבן אויף דעם גייסט פון דער קדושה פון דעם יחיר,
 אויף דעם אלץ-פאַרבינדדיקן גייסט פון דער קריסטלעכער
 בעמיינשאַפט.

אַבער עס איז שוין געווען צו-שפעט. אין פאַרשידענע
 ערטער זענען שוין אויפגעקומען יענע קרייזן, וועלכע האָבן
 עס באַטראַכט אַלס צייכן פון עס הארצות צו טראַכטן, צו
 פילן, צו לעבן אין קריסטלעכע פאַרמען. אין דעם הומאַניזם,
 אין די קרייזן פון אַ מויטיאָן, פון אַ פעטער לודער, פון אַ
 הענריך בעבעל זענען אויפגעקומען פלערליי אַרטן פון לייכט-
 זיניקן אַטעאיזם און פּאָליטעאיזם. מאַנאַכן, אַנטלאַפּענע פון די
 קלויסטערס, יוריסטן אין הויף-לייט זענען געוואָרן אַפּלאַכער,
 ליצנות-טרייבער, אינדיפּערענטע, מענטשן, וואָס ווינקן זיך צו
 מיטן אויג פחדנותדיק אָדער כיטרע. עס זענען אויפגעקומען
 די נאַטור-וויסנשאַפט און די נאַטור-סטיכיע; די פרווון צו
 באַצווינגען די אויסערלעכע נאַטור און אַרויסצולאָזן אויף דער
 פרייהייט די אייגענע. עס זענען דערשינען קאָלומבוס
 און לעאָנאַרדאָ דאָ ווינטישי, עס זענען געקומען די אַסטראָ-
 לאָגן מיט זייער טיף-רעוואָלוציאַנירנדיקער לערע, אַז דער
 ווילן און דער מוזל פון מענטשן אַנטוויקלען זיך נישט אין
 געטלעכער פרייהייט, נאָר אין וועלטלעכער געבוידנקייט. עס
 האָבן זיך באַוווּן די מאַגער און די כעמיקער, ווי למשל
 אַגריפּא און פאַראצעליווס, וועלכע האָבן באַפרייט די גייס-
 טער פון דער סכאַלאַסטישער און טאַקע שוין אויך פון דער
 הומאַניסטישער באַגריף-וויסנשאַפט און וואָרט-קנעכטשאַפט, וועל-
 כע האָבן אַריבערגעפירט די נשמות און די שטרעבונגען פון
 פּוסטן וויסן אויף די וועגן פון מעכטיקן הערשן. און עס איז
 געקומען קאַפּערניקוס מיט זיין שריפט: De Revolutionibus
 Orbium Coelestium („וועגן די אומוועלצונגען פון די הימלדיקע
 שטחים“). איז טאַקע אויך פאַר דעם Orbis Humanus (ערדישער
 אוניווערס) אויפגעקומען די Revolutio, די רעוואָלוציע, וועלכע
 האָט מיט אַ געוואָלטיקער צענטראָפּוגאָלער קראַפט אַרויסגע-

וואָרפן די יחידים אין דעם פּוּסֶטן רוים, הוּ אייניקע, הייניקע פון זיי, האָבן זיך אין זיך גופא קאַנצענטרירט און פון זיך אַליין געבאָרן אַ שעפּערישן שטערן, וווּ די מאַסן אָבער האָבן זיך פּאַנאַנדערגעשאַטן ווי כאַאָטישער שטויב. דאָס איז די Revolutio, וועלכע אַנטוויקלט זיך איצט דורך די יאָרהונדערטער ביז זי וואַקסט-אויס, פּאַרמירט זיך צו אַ נייער געשטאַלט און הייסט נישט מער רעוואָלוציע, נאָר רעגענעראַציע.

לָאָמיר זיך פּאַרשטעלן אַ פּאַנאָסטיש בילד. די ערד האָט זיך אָפּגעריסן פון איר דימענטענעם שורש און האָט אָנגעהויבן צו באַוועגן זיך דורך דעם עטער מיט געוואַלטיקע שריט. דער הימל פון גייסט און פון געטלעכקייט, אָט דער קליינער הימל פון מענטשן, וועלכער איז געווען פאַר זיי נישט מער ווי אַ מזבח מיט שטערן-ליכטלעך, ביי וועלכן זיי האָבן געדאוונט מיט הכּנעהדיקער בענקשאַפט. האָט זיך פאַרוואַנדלט אין אַן אומענדלעך-אומענדלעכן רוים פון וועלטן און לעבנס. דער מענטש, וועלכער איז אָקאָרשט נאָך דערצויגן געוואָרן נאָר ווי אַ געליבטער זון פון גאָט, האָט זיך איצט — פנים אל פנים מיט דעם אוניווערס — גענומען פילן נישט ווי אַ קריין וועזן, נאָר אומגעהייער-גרויס אַלס מאַגער און באַהערשער פון אַלע הימלעך, ערד און אַלע ניי-אַנטדעקטע כּחות. אַ מאַכט איז געוואָרן די נייע וויסנשאַפט, און די יאָהאָן פּאַ-אוסטס זענען אין יענע צייטן געבוירן געוואָרן הונדערטער-ווייז. מען האָט נאָך אַמאָל אַנטדעקט די ערד און, ווי געמאַגן פון נייע ווינטן, האָבן זיך די מענטשן מויטיק אויך געלאָזן פאַרן אַרום דעם העלט-קוגל צו נייע לענדער: נאָך אפריקע, נאָך אינדיע, צו די נייע אינזלען און לענדער אין מערב. לָאָמיר זיך איצט פּאַרשטעלן, וואָס עס וואָלט אַרויסגעקומען, ווען עס וואָלט דעמאָלט אַריינגעדורנגען אין פּאָלק אַלץ דאָס, וואָס עס האָט באַוועגט די הערצער פון די גאונים: פון ניקאָלאַאוס קוזאַנוס, פון פאַראַצעלזיוס, אַגריפּא, דזשיאָרדאַנאָ ברוּנאָ, קאַמפּאַנעלאַ (און דאָס איז געווען נישט קלענער, ווי דאָס גייסטיקע לעבן פון יענע גריכישע דענקער, וועלכע האָבן

צוגעגרייט דאָס קריסטנטום), לאָמיר זיך פאַרשטעלן, אז אָט די גייסטיקע אוצרות וואָלטן זיך פאַרפּעסטיקט אין די קליינע געמיינדעס, אַז מען וואָלט זיי געפּריידיקט מיט אַ נייער התלהבות פאַר די פּרישע אויסגערוטע פעלקער אין אַלע מעג-לעכע לשונות. לאָמיר זיך פאַרשטעלן, אז דאָס עוואַנגעליום פון דזשיאָרדאָנאָ ברונאַ ווערט געטראַגן צו די אייניקלעך פון די פעלקער פון האַניבאַל אין צפון-אַפּריקע, צו די קינדער פון בודאַ אין אינדיע, צו די איידעלע פעלקער פון מעקסיקע און בראַזיליע. ווי וואָלט עס געווען, הען עס וואָלט זיך דעמאָלט צונויפגעטראַפן, ווי אין דער צייט פון דעם אור-קריסטנטום, דאָס אַלט-נייע מיט דעם נייע-אַלטן און ווען עס וואָלט געפּלאַסן גייסט אין דעם בלוט און בלוט אין דעם גייסט? עס איז נישט מער ווי אַ פּאַנאָסטיש בילד. דאָס וואָלט אָבער געווען אַ נייער איבערקער אין דער וועלט. אָנ-שטאַט דעם פּרווון מיר איצט מיט שוואַכע און פאַרקריפּלטע פחות צו דערפרישן און צו דערוואַרעמען זיך פאַמעלעך, צו רעדן פון רעוואָלוציעס, וועלכע זענען אַזוי עפּעס ווי שאַמ-פּאַניער פאַר אַ שווער-קראַנקן, וואָס מוז קומען צו זיך נאָך אַ טויטלעכער קראַנקהייט.

צו די נייע-אַנטדעקטע פעלקער האָט מען געבראַכט אַ דרייפּאַכן טויט: פייערדיקע קוילן, הונגער און קריסטנטום. אָבער די נייע וויטנשאַפט און פּילאָזאָפּיע. די נייע קונסט און מאָראַל האָבן נישט דעראַבערט אַפילו דעם קלענסטן טייל פּאַלק, פאַרקערט, זיי האָבן אָנגעצייכנט שאַרף דעם תהום צווישן די געניאלע יחידים און דעם פּאַלק; און אויף היפּף זיי זענען אין אַ וווגאַריזירטער פאַרם שוין אריינגעדורנגען אין ווייטערע שיכטן, האָבן זיי נאָר געשאַפן אַ מרחק צווישן געבילדעטע און אומגעבילדעטע מענטשן. די רענעסאַנס-צייט איז געווען נישט מער ווי די שאַפונג פון אַ נייער משונהדיקער אַריסטאָ-קראַטיע, וועלכע מען וואָלט געקאָנט שוין אין יענע דורות (מיטן אויסנאַם פון די עפּאַכן פון רעוואָלוציעס) אַנרום אַן אַריסטאָקראַטיע פון ירידה: אַן אַריסטאָקראַטיע אָן אַ פּאַלק.

פון וועלכן זי זאל אָפּשטאַמען און שטיין אין זיין שפיץ, אָן
מאַכט און באַלד אויך אָן אַ באַדן. אויפן אָרט פון רענעסאַנס
פון די פעלקער איז אויפגעקומען די אַזוי-גערופענע רעפּאָר-
מאַציע, אַ רעפּאָרמירונג פון דעם, וואָס האָט ביי די פעלקער
צוגערויבט דעם גייסט, ד. ה. פון דער קירך. אָט דאָס,
וואָס עס איז אויפגעקומען נאָך דער רעפּאָרמאַציע און דער קעגן-
רעפּאָרמאַציע אַלס קירכלעך קריסטנטום, האָט נאָך אין דער
ערשטער צייט אין גרעסערע קרייזן, ראשית פֿל אין די סעקסן,
געהאַט אַ געוויסע באַציאונג צום לעבן. אָבער אויב אין דער
תקופה פון דעם עכטן קריסטנטום איז דאָס לעבן פון דעם
מענטש געווען אומגעטיילט, איז איצט אַריינגעדרונגען אין
לעבן פון יחיד אַ שאַרפע צעטיילונג: דאָס קירכלעכע קריסטנ-
טום האָט אַרומגענומען נאָר זיין פּריוואַט לעבן און די ענ-
גערע שייכותן פון דער פּאַמיליע און פון דעם, וואָס עס רופט
זיך היינט אָן מאָראַל. אָבער דאָס לעבן פון דער ווירטשאַפּט,
פון דער געזעלשאַפּט, אַלזאָ דאָס אייגנטלעכע, דינאַמישע גע-
מיינשאַפּט-לעבן פון מענטשן, האָט זיך באַפרייט פון קריסטנ-
טום, האָט אויך מיט דער מאָראַל אָנגעהאַלטן אַ גאָר שוואַכע
און אויבערפלעכלעכע פאַרבינדונג, איז געוואָרן לחלוטין גייסט-
לֵאָז.

אַנשטאַט דעם איז געקומען עפעס אַנדערעס, וואָס מען
טאָר נישט פאַרגעסן, בעת מען רעדט וועגן דעם דערוואַכן פון
קלאַסישן אַלטערטום: דאָס רוימישע רעכט, ס'איז אפשר נישטאָ
קיין גרעסערער חוזק אין דער גאַנצער אונז באַקאַנטער
מענטשן-געשיכטע, ווי דערדאָזיקער פּאַל: אַז גלייכצייטיק
מיט דער רעפּאָרמאַציע פון קריסטנטום האָט מען איבערגענו-
מען דאָס רוימישע רעכט, דעמאָלט, ביי דעם אונז
טערגאַנג פון אַלטערטום, האָבן די מענטשן געליטן דוקא פון
יענע סאָציאַלע לעבנס-באַדינגונגען, וועלכע האָבן זיך אָפּגע-
שפּיגלט אין דעם רוימישן מלוכה- און ציוויל-רעכט, —
און טאַקע דערפאַר האָבן זיי געשטרעבט צו גייסט, צו נשמה
און געמיינשאַפּטלעכער ליבע, וואָס האָט דערמעגלעכט

דעם אויפקום פון קריסטנטום. פון דער אנדער זייט האָבן זיך
 גראָד דעמאָלט, אומגעפער אין דערזעלביקער צייט, ווען ס'איז
 צוזאמענגעשטעלט געוואָרן דער Corpus Juris (דער קאָדעקס
 פון רוימישן רעכט), באַזינן נעבן רוים נייע, פרישע פעלקער.
 זיי האָבן זיך באַקענט מיט די קלאַסישע פעלקער און אי-
 בערגענומען דאָס קריסטנטום, אָבער זיי האָבן דערביי כמעט
 אינגאַנצן אָפּגעוואָרפן די אָפּגעשטאַרבענע רוימישע לעבנס-
 נאָרמען. אין זייער ווייטערדיקן לעבן האָבן זיי אָפּגעהיט זייערע
 אייגענע זיטן און אָנגעפילט מיט אַ נייעם גייסט דאָס גערמאַ-
 ניש-ראָמאַנישע רעכט, דאָס רעכט פון דער קריסטלעכער תקופה.
 איצט אָבער ביי דער רעפּאָרמאַציע, בעת מען האָט געוואָלט
 פֿורמשט ראַטעווען דאָס קריסטנטום, האָט מען ווידער אויפ-
 געלעבט נישט דעם מענטשן-פאַראייניקנדיקן גייסט פון ליבע.
 נישט די לויזע, באמת-סטיכישע זיטן און רעכט-נאָרמען, נאָר
 אַ ריי געשפּענסטער פון דעם היסטאָרישן קבר: דעם רוימישן
 צעזאַריום, דעם רוימישן האַנדל און הוכערער-גייסט, דעם
 שפּעט-רוימישן קאָזאָליזם און דאָגמאַטיזם, דעם רוימישן קא-
 פיטאַליטישן אינדיווידואַליזם, דאָס רוימישע שקלאַפן-רעכט,
 און מיט דעם צוזאַמען — די אַנטשפּרעכנדיקע מענטשן, די יו-
 ריסטן.

דער רוימישער מהות איז אייגנטלעך קיינמאָל נישט
 פאַרשוונדן געוואָרן, אָבער ער איז אונטערדריקט און פאַר-
 קיפלט געוואָרן אַ דאַנק זיין פאַרבינדונג מיט דעם קריסט-
 לעכן גייסט פון פרייהייט און מיט דעם גערמאַנישן גייסט פון
 פעדעראַליזם און זעלבשטענדיקייט. אמת, אין דער צייט פון
 פרידריך באַרבאַראַסאָ האָבן ווידער אויפגעלעבט דאָס רוימישע
 מלוכה-רעכט, דער צעזאַריום, די געטשנדינערישע אַבסאָלוטע
 מאַכט פון די פירשטן, אָבער דער געמיינשאַפטס-גייסט איז נאָך
 געווען גענוג שטאַרק, פרי זיך צו באַשיצן אין די פאַרשיידענע
 פאַרבאַנדן און שטענדיק-אויפקומענדיקע אינסטיטוציעס. איצט
 אָבער, בעת דער געמיינשאַפטס-גייסט איז רואַינירט געוואָרן אין
 די גרויסע און קליינע פאַרבאַנדן, און פון דער אנדער זייט

האַט די נייע וועלט מיט איר מעכטיקער פאַרברייטערונג פון
לעבן גענאַרט נאָך נייע פאַרמען, איז רוים געוואָרן פאַר דער
נייער ווירטשאַפט און געזעלשאַפט די איינציקע ישועה. דער
חזוק, פון וועלכן איך האָב אויפן גערעדט, איז אָבער געווען
נאָך אַ סך שטאַרקערער ווי מען מיינט. ווייל גראַד יענער
מענטש, וועלכער האָט צוליב דער סכאַלאַסטיק, דער טפשות
און דער אָפגעשטאַרבנקייט פון דער קירך אזוי שאַרף באַ-
קעמפט רוים אַלס די פאַרקערפערונג פון אַנטיקריסט, — אַט
דערזעלביקער מאַרטין לױטער האָט אַוועקגעלייגט אַלע זיינע
פחות, פדי חידוער אויפצורייכטן דעם אמתן אַנטיקריסט, דעם
אמתן רוים, דעם טויט-פיינט פון עכטן קריסטנטום. און ער
האַט דאָס דערגרייכט. נישט גענוג דערמיט, וואָס די פאַטערס
פון דער רעפּאַרמאַציע האָבן פּראָקלאַמירט דעם פּרינציפּ:
Cuius regio, eius religio, אַז די רעליגיע פון די אונטערטאַ-
נען ווערט באַשטימט לויט דער אמונה פון דעם מלוכה-הער-
שער, האָבן זיי נאָך דערצו אָנערקענט די אומבאַגרענעצטע
געוואַלט פון די מלוכה-הערשער. אַט די צוגרייטונג פון דעם
מאָדערנעם שטאַטט איז בפועל ממש די אַרבעט פון דער רע-
פּאַרמאַציע און ראשית כל פון דעם שרעקלעכן מענטש מאַר-
טין לױטער. אַ גרויסער טייל פון די דעמאָלטיקע מושלים האָבן
שוין באַלד באַמערקט, אַז דער קאַמף קעגן דער רוימישער
קירך קאָן זיי צושאַרן אַן אומגעהייערע פאַרשטאַרקונג פון
זייער מאַכט און זייער רייכטום. די רעפּאַרמאַציע וואַלט זיך
קיינמאָל נישט דורכגעזעצט, ווען אַט די אַלע מושלים וואַלטן
זיך נישט געקאָנט באַרייכערן ביי די סעקולאַריזאַציעס (פאַר-
זעלטלעכונג) פון די קלויסטערס, קירכן און רעליגיעזע פּאַנדן.
לױטער און זיינע אָנהענגער האָבן עס טאַקע מיט אַלע פחות
אונטערגעשטיצט, ווייל אַט דער מענטש, וועלכער האָט זיין לערע
אָנגערופן עוואַנגעליום און האָט זיך אַליין באַצייכנט
אַלס אַ שליח פון גאָט, איז אין תוך געווען אַ פּאָליטיקער,
וואָס האָט געוואַלט אַנטקעגנשטעלן דער מאַכט, מיט וועלכער
ער האָט געקעמפט, אַ מאַכט פון דעמוועלפן שניט: דאָגמאַ-

פיק פון ווערטער און פח פון שווערט. נישט געקוקט אויף דעם האָט אָט דער קאָמפּליצירטער מענטש שאַרף אויסגעדריקט אויך זיין עקל צו דידאַזיקע קאַמפּ-מיטלען: „ס'איז נישט קיין ווונדער, ווען די פירשטן זוכן אין עוואַנגעליום זייערע אייגענע אינטערעסן און ווען די נייע מאַכטהאַבער נאָרן אָפּ די אַלטע“.

באלד איז אויפגעקומען די געוואַלטיקע רעליגיעז-רעהאָ-לוציאָנערע באַוועגונג, וואָס אין איר שפיץ זענען געשטאַנען די „עוואַנגעלישע ברידער“. ס'האָט זיך אָנגעהויבן דער פּויע-רים-קריג, וועלכן מ'האָט מיט רעכט אָנגערופן די דייטשישע רעוואַלוציע, וועלכן מ'וואַלט אָבער נאָך בעסער געדאַרפט אָג-רופן די קריסטלעכע רעוואַלוציע, אין קעגנזאָץ צו דעם, וואָס עס האָט געהייסן רעפּאַרמאַציע. הונדערטער, טויזנטער דייט-שישע פּויערים און שטאַט-מענטשן האָבן געמאַכט דעם פּרוּוו צו באַזייטיקן די נייע חסרונות נישט נאָר פון דער קיר, נאָר אויך פון דעם סאָציאַלן לעבן, אויפצובויען אַן ערלעך עוואַנ-געליש לעבן. דער פאַרשטאַנד און דער פּאַנאַטיזם האָבן ווי-דער געפרוּווט אויפצוריקטן און צו פאַרווירקלעכן דאָס, וואָס עס האָט אַמאָל, אין דער תקופה פון גייסט באַהערשט און אויסגעפילט אַלס הויפט-פּרינציפּ דאָס גאַנצע לעבן. און אָט אין יענעם היסטאָרישן מאָמענט האָט לוטער דורכגעפירט מיט אַ געוואַלטיקער שאַרפּקייט דוקא דאָס, וואָס עס האָט זיך שוין געזאָמען פריער באַווייזן: ער האָט אַ פּאָג ע ש י י ד ט ד אָ ס ר ע בן פון דעם גלויבן און ער האָט אַוועקגעשטעלט אויפן אָרט פון גייסט די אָרגאַניזירטע געוואַלט. זיין פּריער-דיקער קאַמף קעגן די האָרעפּאַשניקעס, וועלכער האָט שוין געהאַט געבראַכט צו די סעקולאַריזאַציעס און האָט צעשטערט אַזוי-פיל קאַרפּאָראַציעס פון קעגנזייטיקער הילף, איז איבערזעגאַנג-גען איצט אין אַ קאַמף קעגן דאָס קריסטלעכע לעבן בכלל, אויף וויפּל עס האָט געפרוּווט זיין עפעס מער ווי פּרוּוואַט-לעבן. עס איז באַקאַנט, אַז לוטער האָט זיך אַ מאָמענט גע-שלאָגן מיט דער דעה ווער האָט תמיד געשוואַנקט און פלעגט

יעדעסמאָל נאָך דער אַנטשיידונג ווערן טאָפּדיק ווילד און
 גרויזאָם, צי ער זאָל זיך פאַרבינדן מיט די הערשער אָדער
 מיט די רעוואָלוציאַנערן. צוערשט האָט ער אין אַ מאָדנע
 באַשיידענעם און זייער קליינלעכן אופן דערקלערט, אַז די
 רעפּאָרם פון דער פּאַרדאָרבענער ממשלה איז נישט דער עסק
 פון דעם פּאָלק, נאָר פון דער ממשלה גופא. שפעטער אָבער
 האָט ער געגעבן די רעבעלן אין אַ פאַרשטעקטן אופן צו
 פאַרשטיין, אַז אויב זיי וועלן זיין ריין-וועלטלעכע רעוואָלוציאַ-
 ציאַנערן („מענטשן, וועלכע קעמפן דערפאַר, אַז זיי זאָלן נישט
 ליידן פון אומרעכט און בייו, אַזוי ווי די נאַטור האָט גע-
 באַטן“) און זיי וועלן אויפהערן צו ברעכן די געזעלשאַפט
 אונטער דער פּאָן פון קריסטנטום, וועט ער האַלטן מיט זיי,
 אָדער ער וועט לבל הפחות נישט קעמפן קעגן זיי. אויב זיי
 וועלן אָבער פירן דעם קאַמף אין נאָמען פון קריסטוס, וועט
 ער מוזן באַטראַכטן דעם קאַמף אַלס אַזעלכן, וועלכער איז
 געריכטעט פּערזענלעך קעגן אים און זיין לערע. אַס אַזוי
 הייט איז דאָס געקומען. אַמאָר, אין זיין ריכטיקער צייט, איז
 דאָס קריסטנטום געווען פאַר די מענטשן און פּעלקער איין-
 איינציקער אומפּאַסנדיקער אמת. וועלכער האָט אַרומגענומען
 זייער גאַנץ פּרייהאַט און עפנטלעך לעבן. זייער אַרבעט,
 זייער וואַקסן און זייער פאַרשפּרייטן. איצט איז געקומען אַ
 מענטש, וועלכער האָט דערקלערט זיינע אָנהענגער, אַז די
 אַלע פּאַזיטיווע פאַרבאָנדן, וועלכע פאַרמירן און באַרייכערן
 דאָס לעבן, שטייען פּלומרשט אין אַ סתירה צו דעם אמתן
 גייסטיקן קריסטנטום. און אַזאַ מענטש איז געווען דוקא דער
 רעפּאַרמאַטאָר לויטער. איצט קאָן מען שוין זען, וואָס פאַר אַ
 ווערט עס האָט זיין באַקעמפונג פון צביעות, זיין לערע וועגן
 זעם, אַז מען קאָן זיך ראַטעווען דורך דעם גלויבן אַליין.
 אַס די צביעות האָט זיך באמת אַריינגעזעצט אין יענער עפּאָכע.
 די מענטשן האָבן דערשפּירט דעם דראַנג פון זייער נאַטור,
 פון זייער גוף, פון זייערע אינסטינקטן און אַלע ערדישע
 גלויסטונגען, אַנשטאָט צו קאָנצענטרירן אַלע זייערע חושים אין

דער נשמה איבערווייניק, — האָבן אָבער געוואָלט גלייכצייטיק
אויסגעלייזט ווערן פון זינד. און נישט נאָר אין דעם פּריוואַט-
לעבן פון יחיד איז געווען אזא טאַפּליטיקייט; די דאָזיקע עפּאָכע
האָט טיף געפּילט, אז אויך דאָס סאָציאַלע לעבן ווערט נישט
מער אָנגעפירט פון דעם גייסט פון פּרייהייט און געמיינשאַפּט.
יענע תקופּה האָט געהאַט טאַקע אַ שלעכט געוויסן, פון אַלע
חושים, מוסקולן און אָדערן האָט זיך געריסן עפעס, וואָס איז
לחלוטין נישט געווען קריסטוס; צווישן די מענטשן האָט
קריסטוס מער נישט געהערשט אַלט אַן אומזיכטבאַרע אַט-
מאָספּער, אָבער לויט די דעמאָליטיקע באַגריפּן, האָט ער דאָך
חי נישט איז געוואָלט זיין; האָט מען אים טאַקע קאָג-
טערווירט אין ביכער, פּדי מען זאָל זיך מיט אים צונויפקומען
נאָכן טויט. אזוי אַרום איז דאָס קריסטנטום געוואָרן עפעס
נישט-לעבעדיקעס, אַן אַבסטראַקציע און אַ סיסטעם. די פּאָ-
זיטיווע פּאַרבאַנדן אָבער האָבן זיך פּאַרוואַנדלט אין פּאַרבאַנדן
פון נעגאַציע, פון קריטיק און רעבּעליע. אזוי אַרום האָט
אין די ביידע לאַגערן דער פּאַרשטאַנד פּאַרנומען דאָס אַרט
פון דער לעבעדיקער ווירקלעכקייט. ווייל אויך ביי די רעוואָלוציאַני-
נערן, וועלכע האָבן געבענקט נאָך דער פּאַרגאַנגענהייט, האָט
זיך דאָס פּריערדיקע עכטע לעבן און וואָרהייט איצט פּאַר-
וואַנדלט אין ריין-לאַגישע און טרוקענע פּראָגראַמען. דער
פּאַרשטאַנד איז אין דעם לאַגער פון די רעפּאַרמאַטאָרן (אויך
די קאַטוילישע) געווען אַ סכאַלאַסטישע טפּשוּת; און דער
אויף פּאַרשטאַנד געבויטער רצון פון די רעוואָלוציאַנערן איז
געווען מאַכטלאָזיקייט. ווייל צום שאַפּן מוז מען האָבן מער
ווי נאָר פּאַרשטאַנד און רצון, עס געהערן נאָך דערצו,
ווי איך דערקלער דאָס אין דער גאַנצער דאָזיקער אַרבעט,
עלעמענטן פון מענטשלעכער פּאַרבינדונג: גייסט, ליב, און
וואָס איז אַ קראַפּט.

באַלד שוין האָט לויטער אָנגענומען אַ באַשלוס, האָט
זיך פּאַרבונדן מיט די הערשער, האָט זיך פּאַרשפּורט מיט
ווערטער פון געוואָלט און נקמה און האָט סטאַביליזירט דעם

פרינציפ פון צענאריזם: די פון גאָט-באַשטימטע אוימבאַרירלעכע ממשלה, די ענגע פאַרבינדונג פון טראָן און קירך. אז אָך און וויי איז געווען צו דעם, וועלכער האָט נאָך געפרוּווט אוימפאַסן די עוואַנגעלישע פרייהייט פון אַ קריסט אלס אַ לעבנס-פרינציפ, וועלכער האָט געטענהט, אז דער פּלץ האָט דאָס רעכט פון זעלבסטבאַשטימונג אין וועלטלעכע ענינים. עס איז שוין נישט געווען מער קיין פאַלק, עס איז געווען נאָר המון. מען האָט שוין נישט געברויכט מער אויך די צביעות אין דעם פּריוואַטן און עפנטלעכן לעבן פון מענטשן, ווייל גאָט האָט מען פאַרבאָהאַלטן אין דער אַבסטראַקציע, אין דעם בוך, אין דער קירך, אָבער די גאַנצע קדושה און מאַיעסטע-טישקייט האָט מען קאָנצענטרירט אויף דעם קאָפּ פון די פירשטן און הערשער. ביי דעם אָט אַזוי פאַרענדערטן קריסטנטום איז נאָר פאַרבליבן איין-איינציקע שייכות צום עפענטלעכן לעבן: די קירך האָט נאָך געמוזט העלפן צו שאַפן און אויס-צוהאַלטן אונטערטאָנען.

דער שטאַט איז אין משך פון מיטל־אַלטער געשטאַנען נישט איבער, נאָר נעבן די אוימצייליקע אַנדערע קלענערע און גרעסערע אָרגאַניזאַציעס. דער שטאַט האָט נאָך נישט געהאַט קיין פּעסטן אויטאָריטעט, ער איז נאָך געווען וואַקלדיק, אומ-באַשטימט, אָן אַ וועלכער נישט איז קלאַרער השפּעה. עס זע-נען געווען פּלערליי ממשלות, אָבער ס'איז נאָך נישט געווען דער הייליקער פרינציפ פון וועלטלעכער ממשלה. מען האָט געפירט פּלערליי פאַרהאַנדלונגען, פאַרזאַמלט זיך אויף אסיפות, אָנגענומען באַשלוסן, אָבער עס זענען נאָך נישט געווען קיין געזעצן אין יענעם שטרענגען זין, ווי זיי דערשיינען פאַר אונז איצט. אין דעם אַזוי-גערופענעם מלוכה-לעבן פון דער קריסטלעכער תקופה, ביי די צוזאַמענפאַרן פון די שטאַנדן, אפילו אין דער מלחמה-צייט, איז געווען עפעס אַזוינס, פון וואָס מיר קאָנען זיך מאַכן אַ בילד, ווען מיר טראַכטן, למשל, וועגן דער נאַטור פון דעם רוסישן מענטש, וועגן אַזעלכע טיפן, ווי טאָלסטאָי שילדערט זיי פאַר אונז אין זיינע רוסישע

אריסטאקראטן, זיין פיער בעזוכאון, זיין קולטורזאון. דאָס זע-
נען מענטשן פון שאַפּערישן מהות, וועלכע פאַרמאָגן נאָך אין
זיך כאַאָס און מיטאַס-קראַפט, וועלכע באַזיצן נישט צופיל
לאַגיק, חריפות און קאָנסעקווענץ. אויב אונזער צייט שטייט
אונטער דעם מאַטאָ: עס מוז געטאָן ווערן! — און: עס
איז פאַרבאָטן! איז קאָן מען זאָגן, או דאָס מאַטאָ פון יענע
צייטן און פעלקער איז געווען: עס טוט זיך. איצט איז
דאָס געוואָרן גאַנץ אַנדערש, דער מאַדערנער שטאַט איז גע-
קומען מיט זיינע דריי איינע נאָך דער אַנדערער פּאָליטיקע
טענדענצן: פון אַבסאָלויטער הערשער-געוואַלט, פון אַבסאָלויטער
געזעצלעכקייט און פון נאַציאָנאַליזם.

די רעוואָלוציע, וועלכע האָט אין די הוסיטישע און
פּויעריס-מלחמות און אין די גייסטיק-נאַנטע באַוועגונגען גע-
פּרוּווט דעמאָלט צום לעצטן מאָל איבערצואַנדערשן דאָס
גאַנצע לעבן און קודם פל די עקאָנאָמישע און סאָציאַלע צו-
שטאַנדן, אָט די רעוואָלוציע לאָזט זיך איצט אַראָפּ אויף אַ
שטאַפל נידעריקער. אויף דעם אָרט פון דעם קריסטלעכן גייסט
שטעלט זיך אַוועק די פּאָליטיק, אַפילו בעת עס האַנדלט זיך
וועגן די אַזוי-גערופענע רעליגיעזע קאַמפּן. די נעכסטע תקופה
איז שוין פול מיט שטאַט-מלחמות כלפי חוץ, מיט שטאַט-
מלחמות כלפי פנים (וועלכע מען רופט מייסטנס אָן רעליגיעזע
מלחמות) און מיט פּאָליטישע רעוואָלוציעס, וועלכע טרעטן נישט
אויף אין אַן אַבסטראַקטער אינאָלירטקייט, נאָר זענען ענג
פאַרבונדן מיט רעליגיעזע מהומות, מלחמות, רייסענישן צווישן
פּרעטענדענטן און הערשנדיקע מלכים. דידאָזיקע פּאָליטישע
רעוואָלוציעס אַנטפלעקן זיך אין די קעפּ פון די מענטשן כמעט
אומעטום צו דערזעלביקער צייט, און ביי די פעלקער שנעל
איינס נאָך דעם אַנדערן אין די לענדער פון מערב-אייראָפּע:
האַלאַנד, שאַטלאַנד, פּראַנקרייך, ענגלאַנד. אָבער קודם פל האָט
זיך די רעוואָלוציע אַנטפלעקט — נאָך איידער עס איז אַנט-
שטאַנען דער קאַמף פון די קירכן און אַ דאַנק אים די פאַר-
שטאַרקטע מאַכט פון די מלכים — אין יענעם לאַנד, פון

וועלכן עס שטאמען שטענדיק די נייע באוועגונגען, וואָס לעבן אין גייסט אַ סך פריער, איידער עס באווייזן זיך קלאָר זייערע אויסערלעכע פאַרמען: אין דעם לאַנד אוטאָפּיע. דאָס בוך „אוטאָפּיע“ פון דעם ענגלענדער טאָמאַס מאָר, דערשינען אין יאָר 1518, איז דער ערשטער אויפטריוט פון דעם נייעם פּרינציפּ, וועלכער האָט זיך באַלד איינגעפירגערט סיי ביי די פּראָטעסטאַנטן, סיי ביי די קאַטאָליקן, וועלכער האָט זיך קודם פל געשפּייזט פון דעם פּראָנציוזישן און בכלל ראָמאַנישן גייסט, וועלכער האָט זיך נאָך אָפּטמאַל איינגעהילט אין דער שפּראַך פון רעליגיע, אָבער וועלכער האָט שוין מיט גרויסער שנעל-קייט געשטרעבט צו וועלטלעכקייט. אמת, אַט דער נייער פּרינציפּ איז געווען אַ סך קלענער און שמעלער ווי דאָס, וואָס מיר האָבן ביז איצט אָנגערופן קריסטלעכער גייסט, עס איז געווען צום גרעסטן טייל אַ פאַרם פון פאַרשטאַנד און פון דער חריפותדיקער, פון דעם אַלטערטום איבערגענומענער, לאַגיק. אָבער אין דעם פּרינציפּ איז געלעגן עפּעס מער. אין זיין אַקטיוויטעט האָט דאָס טאַקע אויסגעזען נאָר ווי קריטיק, נעגאַציע, רעבעליע, אָבער אין דעם האָט געלעבט אויך עפּעס שעפּערישעס. דאָ איז געווען גייסט, נישט געקוקט אויף דעם, וואָס ער האָט זיך באַגרענעצט מיט דעם סוראַגאַט פון גע-מיינשאַפּטס-לעבן, מיט דעם שטאַט. דאָס נייע איז געווען דער גייסט פון דער רעפּובליק, און די מענטשן, וועלכע האָבן אַלס פירער אָדער רעדנער אַרויסגעבראַכט און אַנטוויקלט אַט דעם גייסט פון די איצט-קוימענדיקע שטאַטס-רעוואָלוציעס, וועלן מיר אָנרופן מיט דעם באַקאַנטן נאָמען מאָנאַרכאַ-מאַכן (באַקעמפּער פון דער מאָנאַרכיע).

טאַמאַס מאָר האָט מיט האַרץ שאַרף קריטיקירט די צושטאַנדן, וועלכע ער האָט געזען, און האָט באוויזן אין זיין „אוטאָפּיע“ אַ לאַנד, וועלכעס פאַרנעמט זיך בשלום מיט אַר-בעט, וויסנשאַפּט און קונסט, וואָס ווייס נישט פון קיין שום אונטערשיידן פון שטאַנדן, וואָס האָט צוליב פּראַקטישע טעמים אַ פירשט אין זיין שפּיץ, וועלכער ווערט אָבער געוויילט, ווי

אַלע באַצמטע, דורכן פּאָלק, אין דעם אויטאָפּיע-לאַנד ווערן טאָ-
 לערירט די פּאַרשיידנסטע אמונות, ווייל אַלס מלוכה-רעליגיע
 פאַראייניקט אַלע בירגער בלויז איין מין דעאיזם: די עפנט-
 לעכע פאַרערונג פון דער גאָטהייט. אַלע באַזונדערע רעליגיעס
 זענען אינדיוידועלע פּרינציפּ-זאַכן, ווייל אומגאַהענגיק פון אַלע
 אמונות אין דאָ אַ מאַראַל, וועלכע בינדט-בונדן אויף אַ
 ריי-וועלטלעכן יסוד אַלע בירגער. ס'איז באַקאַנט, אַז טאַמאַס
 מאָר איז שפּעטער אַלס מלוכה-קאַנצלער פון היינריך VIII
 געשיקט געוואָרן אויפן עשאַפּאַט. אין אָט דעם ענגלאַנד פון
 היינריך VIII זענן מיר טאַקע אין דער שאַרפּסטער פּאַרם
 יענעם רעזשים. וועלכער האָט אַרויסגערופן קעגן זיך די איי-
 ראָפּעאישע מלוכה-רעוואָלוציעס: די טיראַניע פון די אַבסאָלו-
 טיסטישע מלכים, וועלכע שטיצט זיך אויף די נייע לערעס
 פון פּראָטעסטאַנטיזם. דאָס וואָרט טיראַניע פאַסט דאָ אַמבעסטן,
 ווייל דער באַגריף טיראַן איז טאַקע דעמאָלט ווידער אויפגע-
 קומען אַלס די ספּעציפּישע באַצייכענונג פון אַ הערשער, וועל-
 כער צעטרעט די אַלטע טראַדיציאָנעלע רעכט און קומט אין
 אַ קאַנפּליקט מיט דעם ווילן פון פּאָלק אָדער פון זיינע פאַר-
 טרעטער. אין קאַמף קעגן די דאָזיקע טיראַנען האָבן די מאַ-
 נאַרכאַמאַכן אָנגעהויבן צו פירן די גרויסע אייראָפּעאישע
 שטאַט-רעוואָלוציע און האָבן געפרוּווט אויסצובויען פעסטע
 מלוכות אַלס אַ פּאַרם פון אַ פּרייען און געזונטן, דורך גע-
 זעצן געזיכערטן, געמיינשאַפּטס-לעבן פון מענטשן. אין דעמאָ-
 זיקן פרוּוו האָבן זיך פאַראייניקט צוויי אַרטן פון באַשטרעבונג-
 גען: די באַשטרעבונג פון דער טראַדיציע אויפצורייכטן און
 אויסצובויען די אַלטע אינסטיטוציעס פון פעדעראַליזם, פון די
 שטאַנדן און פאַרלאַמענטן, פון די געהתמעטע און באַשוואַרענע
 אַפּמאַכן, — און די באַשטרעבונגען פון דעם פאַרשטאַנד
 אַרויסצוגעפּינען און צו פאַרמולירן אין פּרייען אַנטשלוס דאָס
 ריכטיקע, דאָס פאַסנדיקע און נאַטירלעכע, און צו באַזייטיקן
 דאָס שלעכטע, פאַרדאָרבענע און אומנאַטירלעכע. דער שטאַט,
 געשטיצט אויף דעם רוימישן רעכט און אויף די לערעס פון

פראָטעסטאַנטיזם, איז געקומען אויף דער וועלט אַלס אַבסאָליו-
 טיזם און אומבאַשרענקטע מאַכט פון די מלכים; איצט, גע-
 שטיצט אויפן גייסט פון דעם אַלטערטום און אויף דער ני-
 געבאַרענער ליבע צו אינדיווידועלער פרייהייט, האָט דער
 שטאַט געוואָלט מאַכן אַ שריט ווייטער און פאַרוואַנדלען זיך
 אין אַן אומפאַסנדיקע פּאָליטישע געמיינשאַפט פון אַ נאַציע.

מיר ווייסן שוין פון פריער, אז ראָס, וואָס איז שוין
 אָפגעשטאַרבן אַלס גייסט, לעבט נאָך שפעטער לאַנג אין דעם
 פאַרשטאַנד פון די יחידים אַלס מיינונג, אָדער איבערציינונג,
 אָדער אַלס אמונה-פרינציפ. דעריבער איז אונז קלאַר, אז אויך
 די דאָזיקע פּאָליטישע רעוואָלוציע האָט ביי אירע בעסטע פאַר-
 טרעטער געטראָגן אַ רעליגיעזן לבוש. דערביי איז אָבער נישט
 געווען קיין חזק צווישן קאטוילישן און פראָטעסטאַנטישן
 גלויבן, און עס איז אַבסאָלוט פאַלש, ווען מען וויל אויס-
 טייטשן די באַזונדער-ראַדיקאַלע ריכטונגען אַלס קאַמף פון
 דער קאטויליש-יעוואיטישער נידערטרעכטיקייט קעגן די פראָטעס-
 טאַנטישע פירשטן. אין פראַנקרייך, אין דעם לאַנד, וואָס איז געוואָרן
 דער צענטער פון דער ערשטער גרויסער מלוכה-רעוואָלוציע,
 זעען מיר טאַקע, הי דער פראָטעסטאַנטיזם און קאטאָליציזם
 טרעטן אויף פּמעט בשותפותדיק, ווי פראָטעסטאַנטישע מאַנאַר-
 כאַמאַכן ווערן די גייסטיקע פירער פון אַ קאטוילישער רעוואָ-
 לוציאָנערער פּאָלקס-באַוועגונג. פון דער אַנדער זייט זעען מיר,
 הי דער מענטש, וועלכער איז געווען דער שטאַרקסטער אויס-
 דרוק פון דערדאָזיקער רעוואָלוציע (אגב נישט קיין קעמפער,
 נאָר אַן איינזאַמער שרייבער), שטייט אין זיין בוך מ'ח'ן
 פון יעדער אמונה און אַלע אַרטן פון קריסטנטום און קעמפּט
 נאָר מיט די פלי זין פון לאַגיק, וועלטלעכקייט און אינדיוו-
 דואַליזם. דאָס איז געווען ע ט י ע נ ד ע ל אַ אַ ע ט י
 דער גרויסער פריינט פון דעם באַרימטן מאַנטען-
 אָט דער וועלטלעך-פרייער פראַנצויזישער גייסט האָט עס אין
 די זעכסטע יאָרהונדערטער געמאַכט פראַנקרייך פאַר דעם פרי-

רער פון אייראָפּע, און נישט זיין צענזאָריסטישער צענטראַליזם
און זיינע זיגרייכע מלכים.

V. די רעפּובליק און די מאָנאַרכאַמאָנ

אין דעם ענגלאַנד פון היינריך VIII, אין וועלכן די
פאַרבינדונג פון פּראָטעסטאַנטיזם און הערשער-געוואַלט האָט
געפונען איר שאַרפּסטע פּאַרם, אין וועלכן אָבער דאָס לעבן
איז נאָך אַמשטאַרקסטן געווען אויסגעפילט מיט געמיינשאַפּט-
לעכן גייסט און די אינסטיטוציעס פון דער קריסטלעכער
תּקופּה האָבן זיך נאָך אַמשטאַרקסטן געווערט קעגן דאָס רוי-
מישע רעכט, — אָט אין דעם ענגלאַנד האָט צוערשט אויסגע-
בראַכן דער קאַמף פאַר אַ מאָדערנעם שטאַאַט, פאַר דער רע-
פּובליק (מיר געברויכן דאָס וואָרט אין זיין ברייטסטן זינען).
עס איז דאָ נישט אונזער אויפנאַבע צו פאַרפּאָלן גענוי די
פּאָלקס-באַוועגונגען און די איבערלעכע מלחמות, עס האַנדלעט
זיך דאָ פאַר אונז נאָר וועגן אַ שטיק גייסטיקער געשיכטע.
פּדי אָבער צו כאַראַקטעריזירן אָט די עפאַכע פון דעם זיך
אַנהויבנדיקן אינדיווידוואַליזם און די פּאָלקס-באַוועגונגען, וואָס
זענען פון אים באַאיינפלוסט, איז עס נויטיק אָנצוווּיזן אויף
דער טעטיקייט פון די איינצלנע פּערזאָנען, וועלכע האָבן פאַר-
קערפּערט דעם נייעם גייסט און דעם שטאַאַט. דער בישאָף
דושאַן פּאַניע איז געווען יענער מענטש אין ענגלאַנד, וועל-
כער האָט אַלס ערשטער פּראָקלאַמירט דאָס נייע און פאַרמי-
לירט אין אַ קלאַרער פּאַרם די אַלע פּראָגן, וועגן וועלכע עס
האָט זיך געהאַנדלט אין די פּאָלגנדיקע יאָרהונדערטער. אויב
מיר וועלן דאָ באַלד ברענגען באַריכות דעם גאַנצן נאָמען
פון זיין שריפט, וועלכע איז דערשינען אין יאָר 1556, וועלן
מיר דערמיט גופא אָנצייכענען דעם אינהאַלט פון אַלע מערב-
אייראָפּעאישע קאַמפּן פון יענע תקופּות. אָט איז דער נאָמען:
אַ קורצע אָפּהאַנדלונג וועגן פּאָליטישער מאַכט און וועגן דער
אַמתער הכּונה, וועלכע די אונטערטאַנען מוזן אַרויסווייזן לגבי

מלכים און אנדערע וועלטלעכע הערשער, אלס ענטפער אויף
זידאָזיקע זיבן פראַגן:

1. פוננאָנען וואַקסט אַרויס די פּאָליטישע מאַכט, צוואַקס
ווערט זי איינגעפירט, וועלכע זענען איר ריכטיקע אָנזענדונג און
התחייבותן?

2. צי באַזיצן מלכים, פירשטן און אנדערע הערשער
אַן אַבסאָלוטע מאַכט און אויטאָריטעט איבער זייערע אונטער-
טאָנען?

3. צי זענען קעניגן, פירשטן און אנדערע פּאָליטישע
הערשער אונטערגעוואָרפן די געזעצן פון גאָט און די
פּאָליטישע געזעצן פון זייערע לענדער?

4. אין וועלכע זאָכן און אין וואָס פאַר אַ מאָס זע-
נען די אונטערטאָנען פאַרפליכטעט צו הערן זייערע פירשטן
אין הערשער?

5. צי זענען אלע גיטער פון די אונטערטאָנען און אייגן-
טום פון קיזער אָדער קעניג און צי מעגן די פירשטן
לויטן געזעץ איבערנעמען זיי אין זייער אייגנטום?

6. צי איז דאָס געזעצלעך אַראָפּצוזעצן פון דער
ממשלה אַ וועלטלעכן הערשער און צו טויטן אַ טיראַן?

7. וואָס פאַר אַ צוטרוי דאַרף הערשן צווישן די
פירשטן און מאַכטהאַבער גופאַ?

אַנזעקשטעלן אַזעלכע פראַגן הייסט, פאַרשטייט זיך, ענט-
פערן אויף זיי. דעריבער האָט דער היסטאָריקער גרעסע אַ
פאַר יאָר פאַר 1848 גאַנץ ריכטיק געזאָגט, בעת ער האָט אָפּ-
געגעבן זיין אורטייל וועגן דערזאָזיקער שריפט: „ס'איז גאָר
קיין ספק נישט, אַז אפילו די ערגסטע דעמאָגאָגן פון אונזער
צייט קאָנען נישט האָבן קיין געפערלעכערע אידעען, ווי
די, וואָס זענען דאָ אויסגעדריקט“. דאָס איז טאַקע ריכטיק,
ווייל מיר וועלן נאָך אָפטער זען, אַז אין די תקופות פון אי-
בערגאַנג באַוועגט זיך די צייט זייער לאַנגזאַם און אַז די
רעוואָלוציעס מיון שטענדיק איבערחורן דעמועלעביקן אינהאַלט.
אַט דער היסטאָריקער וואָלט טאַקע געדאַרפט מוטיף זיין, אַז

די געפערלעכע אידעען פון די דעמאגאגן און רעוואלוציאנערן
 פון זיין צייט וואקסן ארויס פון יענע צושטאנדן פון XVI
 יארהונדערט, וועלכע האָבן זיך פארצויגן נאָך ביז אין די
 פערציקער יאָרן פון XIX יארהונדערט. זעלבסטפארשטענדלעך
 וואקסט אַרויס אויך אַט דער דושאַן פאַינע מיט זיינע ראדי-
 קאלע פראגן און פאַרבאַהאַלטענע לאַגישע ענטפערן פון די
 פריערדיקע טראַדיציעס; ווייל עס איז שוין תמיד געווען אַזוי,
 אַז ווי נאָר עס פלעגט זיך פאַרפעסטיקן אַ טיראַנישע געוואלט,
 פלעגט אויף דער קעגנזייט אויפקומען די ליבע צו פרייהייט,
 וועלכע פלעגט זיך שאַפן דערצו איר אייגענע טעאָריע. אַט
 אַזוי איז, למשל, אין דער צייט פון דעם קייזער הענריך IV
 אויפגעטרעטן דער דייטשישער מאַנאָך מאַנגאָלד פאַן לאַאוטענ-
 באַך און האָט פאַרגעשלאָגן, אַז מינאַל אַ קעניג, וועלכער האָט
 זיך פאַרוואַנדלט אין אַ טיראַן און האָט דערמיט געצוראַכן דעם
 אַפמאַך מיטן פאַלק, אַרויסיאָגן, ווי אַ חזיר-פאַסטוך אַ גנב,
 אָדער מען זאָל נאָכפאַלגן דעם ביישפּיל פון ברויטסן אין רוים.
 און אַז פרידריך באַרבאַראַסאַ און זיינע יוריסטן האָבן ווידער
 געוואָלט מַחיה מתים זיין דעם רוימישן צעזאַריזם, האָט דע-
 מאָלט דער באַרימטער סכאַלאַסטיקער יאָהאַן פאַן סאַליסבורי
 פאַרעפנטלעכקייט זיין לעויע וועגן שטאַאַט, לויט וועלכער דער
 פירשט מוז זיין נאָר, דער שקלאַף פון גערעכטיקייט און דער
 דינער פון דעם אַלגעמיינעם ניצן, וועט ער אָבער אָפּווייכן
 דערפון, וועט ער מיסברויכן מיט דער מאַכט, וואָס איז אים אָנפאַר-
 טרויט, דעמאָלט איז ער אַ טיראַן און אַ טויט-פיינט פון דער
 געמיינשאַפּט, — און עס איז נישט נאָר דערלויבט, נאָר ס'איז
 אַ הייליקע פליכט אים צו טויטן. און אַז שפעטער אַ ביסל
 האָבן די איטאַליענישע שטאַט-רעפובליקן געמוזט קעמפן פאַר
 זייער פרייהייט, האָט מאַרטיליוס פון פאַדוּאַ קאָנסטרוואירט אַ
 סיסטעם פון דעמאָקראַטיע, וואָס אין איר שפיץ שטייט דער
 Civis principans (דער פירשטלעכער פרעזידענט), וועלכער קאָן
 שטענדיק אַראָפּגעוועזט ווערן דורך דעם קאָלעקטיוו פון די
 בירגער, וועלכע בילדן די געזעצגעבערישע מאַכט און פאַר-

וירקלעכן זי דורך זייערע עקספערטן, די פארלאמענטאריער. און נאך אים האָבן אויך פאָדושיאָ, אַרעטינאָ און באַזונדער מאַקיאַוועלי אַרויסגעזאָגט אַ סך שטאַרקע ווערטער לטובת דער רעפובליק און קעגן דער מאַכט פון די פירשטן. איצט איז דאָס אָבער געקומען דערצו, אַז די מאַכט פון די פירשטן האָט זיך פאַרפעסטיקט און אַז אירע באַקעמפער זענען שוין מער נישט געווען פאַראיינצלטע רעבעלן, נאָר גאַנצע רעוואָלוציאָ-נערע גאַציעס. עס האָט זיך שוין פאַנאָדערגעפלאַקערט דער גרויסער פרייהייטס-קאַמף פון די האַלענדער אונזער דער פיר-רונג פון ווילהעלם אַראַניער קעגן זייער קעניג פיליפ II פון שפּאַניע. אָט דער רעוואָלוציאָנערער קריג פאַרענדיקט זיך מיט אַ נצחון, דער נייער גייסט שאַפט זיך מיטן כח פון וואָפּן און דיפּלאָמאַטיע די ערשטע אייראָפּעאישע מלוכה-רעפובליק: אין יאָר 1581 קומט זיך צונויף דער האַלענדישער פאַרלאַמענט. דערווייל איז אין פראַנקרייך, אונטער דעם פאַטראָנאַט פון דער קעניגין קאַטערינאַ פאָן מעדיטשי, דורכגעפירט גע-וואָרן די באַרטאָלאָמעאוס-נאַכט און די פראַנצויזן זענען גע-שטאַנען נאָנט פאַר דעם אויסברוך פון דער רעוואָלוציע. די פראַנצויזישע קאַטאָליקן אין הויגענאָטן, גייסטלעכע, געלערנטע, פּאָליטיקער און פּאָלק האָבן פאַרסאָלגט די געשעענישן אין האַלאַנד מיט ליידנשאַפטלעכן, אָפט אַקטיוון אינטערעס. און טאַקע בעת די האַלענדישע רעוואָלוציע איז פאַרגעקומען האָבן צוויי פראַנצויזישע פּאָליטיקער גענומען ווייטער פירן דעם קאַמף פון פּאָניע. פּמעט גלייכצייטיק האָט אין די זיבעציקער יאָרן פון XVI יאָרהונדערט דער באַרימטער יוריסט פראַנ-סואַ אָטמאַן פאַרעפנטלעכט זיין ווערק „פראַנקאָ-גאַליאַ“, אין דער גרויסער שטאַטסמאַן איבערלאַנגע, אונטער דעם פּסעאודאָנים עטיען יוניוס ברוטוס, זיין שריפט, טענות קעגן די טיראַנען“. ביידע זענען זיי געווען פראַטעסטאַנטן, אָבער פון דעם באַזונדערן שניט פון פראַנצויזישע פראַטעס-טאַנטן, וועלכע האָבן אַממייסטן בייגעטראָגן דערצו, אַז אין דעם גייסט פון זייער פּאָלק זאָל אויפן אָרט פון דעם טויטן

קריסטנטום אויפקומען א לעבעדיקע וועלטלעכקייט, און אויפן
 אָרט פון דער אידעע פון דעם גאָט-געקרוינטן אַבסאָלוטן
 מאָנאַרך וואָל אויפקומען די אידעע פון פאָלקס-גליק אין אַ
 פולקאָם-קאָנסטיטוציאָנעלן שטאַט. היות אָבער הי אַזעלכע
 מאָדערנע פאָליטיקער זענען אין זייער אייגענעם פאָטערלאַנד
 געווען פאַרפאָלגט, האָבן זיי דערווייל געמוזט, אזוי צו זאָגן,
 פאַרדינגען זייער לעבעדיקן גייסט פּרעמדע פּראָטעסטאַנטישע
 פירשטן, ראשית פֿל די דייטשישע, און אזוי אַרום פון
 דרויסן דינען זייער פאָטערלאַנד. פונקט אזוי ווי די קאַטוי-
 לישע פירשטן האָבן שוין מער נישט געקאָנט אויסקומען אָן
 דעם מאָדערנעם, לאַגיש-אַנטוויקלעטן, באַוועגלעכן, מיט די אַלע
 ענינים פון דער וועלט פאַרטרויטן, גייסט פון די יעזואיטן,
 פונקט אזוי האָבן די פּראָטעסטאַנטישע פירשטן נישט געקאָנט
 באַגיין זיך אָן די פּראַנצויזישע הוגענאָטן. אזוי אַרום האָבן
 אויך אַטמאַן און לאַנגע אַ לאַנגע צייט נאָכאַנאַנד געדינט
 פֿלעריי פירשטן, און וועגן ביידע פון זיי קאָן מען זאָגן דאָס,
 וואָס איינער אַ פאָליטיקער האָט געזאָגט וועגן לאַנגע: „פון
 זיין באַקאַנטשאַפט מיט דער וועלט האָט ער אַרויסגעטראָגן
 נאָר איין זאַך: פאַראַכטונג צו דער וועלט.“ סוף פֿל סוף
 זענען זיי ביידע מיטגעריסן געוואָרן פון דער האַלענדישער
 רעוואָלוציע און האָבן פאַרעפנטלעכט זייערע ווערק, וועלכע
 האָבן צוגעגרייט דעם פּראַנצויזישן איבערקער. אין זיין שריפט
 „פּראַנק-גאַליאַ“, וואָס איז פֿיל אָנגעפיקעוועט מיט שאַרפע
 ווערטער און רמזים, ווייזט אַטמאַן אויף, אַז דאָס קעניגטום
 איז אין פּראַנקרייך פון שטענדיק-אָן געווען אַ געוויילטס
 און אַז אויך איצט מוזן די קעניגן ווערן געוויילט
 און קודם פֿל אַראָפּגעזעצט דורך די שטאַנדן. לאַנגע, וועלכער
 האָט פאַרמאָגט אַ ווינדערבאַר-פּאַטעטישע און שאַרפּזיניקע
 שפּראַך, איז אַ סך אַרומגעפאַרן, האָט זיך פאַרקליבן אַזש אין
 דעם צפונדיקן לאַפּלאַנד און האָט זיך אַנטוויקלט אין זיין
 פּילזיטיקער פאָליטישער טעטיקייט אַלס אַ פרייער און זעלב-
 שטענדיק-דענקענדיקער מענטש. ער דערציילט, אַז אין לאַפּלאַנד,

וזו ער האָט אָנגעטראָגן אַ סאָלק מיט איר-אַלטע געשטנדיגע רישע
 זיטן, האָט ער עפעס אַזוינס געלערנט, וואָס ער וואָלט דאָס
 אין ערגעץ נישט געקאָנט דערגיין. ער האָט דאָ מסתמא באַ-
 גריפן די אומוויכטיקייט פון אלע מינים קאָנפּעסיאָנעלע פאָר-
 מען, די חשיבות אין דעם אַדל פון מענטשן אין יעטועדער
 געשטאַלט; אפשר האָט ער דאָ דערקענט אויך דעם געפאָט;
 פנים אל פנים מיט דער האַרטער נאַטור צו זיין שטרענג קעגן
 זיך גומא און מוטיק איינצושטעלן זיך פאַר אַן אידעע. אָס
 די מענטשן-רעבעלן, וועלכע קומען-אויף אין דער פרייער
 וועלטלעכקייט, זענען איבערלעך שוין אויך אָפגעריסן פון אַ
 צוזאַמענהאַנג מיט זייער סאָלק, וועמעס פאַרקעמפער זיי
 זענען דאָך איינגעלעך. אָס אַזעלכער איז לאַנגע אין זיין לעבן,
 אין זיינע ברין, ראשית כל אין זיין ווערק, טענות קעגן די
 טיראַנען. לאַנגע ווייס אַבסאָלויט קלאָר, אַז די פעלקער און
 די קולטורן ווערן געשאַפן און אַנטוויקלט דורך דעם גייסט.
 דער גייסט, וועלכער שטייט פאַר זיינע אויגן, ווי פאַר די
 אויגן פון די דאָזיקע אלע פיאָנערן, איז אַבער נאָר דער גייסט
 פון דער רעפּובליק; דאָס געזעץ איז דער גייסט אַדער
 אויך די פאַרשיידנאַרטיקייט פון די גייסטער אין זייער איינ-
 הייט; דער גייסט איז אַבער אַ טייל פון דעם געטלעכן אַטעם.
 די האַקרות, די יאָגעניש נאָך מאַכט, די גרוינאַמקייט, וואָס מיר
 וואָלטן דאָס אָנגערופן אומסאָציאַל, באַצייכנט ער אַלס אומגע-
 זעצלעך און חיהודיק, און קומט צו דעם אויספיר: „דער,
 וואָס וויל בעסער הערן דעם קעניג אידער דעם געזעץ,
 חיל מסתמא בעסער האָבן די ממשלה פון אַ חיה אידער
 די ממשלה פון גאָט.“ דאָ קאָן מען פאַרשטיין, פאַרוואָס איך
 האַלט, אַז די דאָזיקע טענדענץ צו דער רעפּובליק איז געווען
 נישט נאָר אַן ענין פון פאַרשטאַנד, נאָר טאַקע אויך אַ שפּ-
 פּערישער גייסט. פאַר די רעוואָלוציאָנערע פאַרקעמפער פון
 יענער תקופה האָבן שטאַט און געזעץ באַטייט גאָט אין דעם
 מענטש, מענטשן-פאַרבינדליקער פּח, „רעפּובליק“ איז דעמאָלט
 געווען עפעס אַזוינס, וואָס האָט אַרויסגעשטראָמט פון די יחידים

און האָט זיי פאַרבונדן צו אַ העכערער אָרגאַניזאַציע און צו
אַ געמיינשאַפֿט. דאָס איז געווען די איינציקע איינהייט, וועלכע
איז פאַרבליבן אין יענער צייט. דאָס טראַגישע באַשטייט אָבער
אין דעם, וואָס עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט (אָדער פאַרשטייען
עס די מענטשן נאָך עד היום נישט?), און דערדאָזיקער גייסט
איז געמיינשאַפֿטלעך, געטלעך און וואַרם נאָר אין דער אַטאַקע
און אין דער רעוואָלוציאָנערער רעבעליע, און אָבער אין תּוֹך
ברענגט ער גאָר נישט פּאַזיטיוועס, שעפּערישעס
און באַמת-געמיינשאַפֿטלעכעס, און הייַנאָר דער קאַמף הערט-
אויף, ברענגט ער אַרויס דאָסזעלבע, וואָס ער האָט פריער
באַקעמפט: די געוואַלט פון דרויסן. דערפאַר טאַקע זענען
אין דערדאָזיקער עפּאָכע יענע מענטשן די גרעסטע, וועלכע
קאַנען אויפן שטאַרקסטן און געניאַלסטן אופן קריטיקירן.
וועלכע זענען איממטאַנד אַרייַנצודרינגען מיט זייער קריטיק
אין דער נשמה פון דעם פּאָלק און פון די אונטערטאַגענען. לאַנגע
איז כמעט געוואָרן אַזאָ מין קריטיקער, מער נישט ער טראַגט
נאָך מיט זיך דעם מילדן, געמיינשאַפֿטלעכן, פּאַזיטיוון גייסט
פון דער פריערדיקער צייט. „און הייל מיר אַלע צוזאַמען אין
דער קאַלעקטיוויטעט זענען האַרן, — זאָגט ער, — דערפאַר
שטייען מיר אַלע, אַלס יחידים, איינער צו דעם אַנדערן ווי
ברידער אָדער קרובים.“ דערפאַר שטיצט ער זיך אויך ווייני-
קער, ווי די אַנדערע אין זיין צייט, אויף די פּאָדערונגען פון
דעם פאַרשטאַנד אָדער אויף דעם נאַטור-צושטאַנד פון דעם
גאַלדענעם צייט-אַלטער; ער שטיצט זיך הויפטזעכלעך אויף
די פרייהייטלעך-פעדעראַטיווע טראַדיציעס און אינסטיטוציעס
פון דעם מיטלאַלטער; די געזחמעטע און באַשוואַרענע אָפּ-
מאַכן, די פאַרלאַמענטן און מוניציפאַליטעטן, און ראַשית כּל
אויף דער טראַדיציע פון היילן דעם קעניג דורכן פּאָלק. אין
שפּאַניע, למשל, — זאָגט ער — איז דאָס געווען אַ טראַדיציע
זינט יאָרהונדערטער, און ווען אַ קעניג פלעגט ברעכן די שבועה
צום פּאָלק, פלעגט די קירך אים פאַרפּלוצן און פּראַקלאַמירן
קעגן אים דעם גרויסן חרם: ער פלעגט דערקלערט געוואָרן מחוץ

פון יעדן געזעץ און איבערגעגעבן אין יעטועדערנס האנט. אָבער דיִדאָזיקע טראַדיציעס זענען פאַרגעסן געוואָרן. „עס איז דאָך בכלל אַזוי, אַז קיינער זאָרגט נישט וועגן דעם, וועגן וואָס אלע האָבן געדאַרפט זאָרגן“. די הוצפה פון די קעניגן, די פּוילקייט און די געזעצ־אַזיקייט פון זייערע באַאַמטע זענען תמיד און אומעטום געווען אַזוי גרויס, אַז די מלכים האָבן גענומען האַלטן, אַז זיי האָבן זיך דערוואָרבן דאָס רעכט אויף דער הפקות דורך עפעס אַ מין חזקה... אָבער די יאָרן פון דער חזקה פאַרמינערן נישט אויף אַ האָר די רעכט פון פּאָלק, זיי פאַרשטאַרקן נאָר דאָס אומרעכט פון קעניג. לאַנגע האָט דערמיט, כמעט ווי אַ נביא, פאַראויסגעזאָגט דעם גורל פון זיין לאַנד און פון זיינע מלכים, די גרויסע רעוואָלוציע, וועלכע האָט אויסגעבראַכן אייניקע יאָר שפעטער און האָט אָפגענומען דאָס לעבן ביי צוויי מלכים, — און איז געוואָרן טאַקע באַזיגט. די אַבסאָלויטע הערשאַפט איז ווי דער געקומען צו דער מאַכט און עס האָבן זיך באַהיזן די ליודוויקס. אָבער דאָס אומרעכט פון די מלכים — אַזוי הילפן אַפ די ווערטער פון לאַנגע — גייט אַריבער בירושה צו זייערע נאָכפאלגער. צוויי הונדערט יאָר נאָכדעם, ווי היינריך דער III איז געפאלן אונטער דעם מעסער, האָט הידער אויסגעבראַכן דיזעלביקע, לאַנג-פאַרשאַטענע רעוואָלוציע, און ליודוויק דער XVI, וועלכער האָט מיט שוואַכע הענט פאַרוואַלטעט מיט דער ירושה פון זיינע אבות, איז געשטאַרבן אונטערן מעסער פון דער גיל־טינע.

אַלץ מער און מער זענען די פירשטן אַרומגעצאַמט גע-וואָרן פון דעם פּאָלק און פון די מענטשן פון גייסט. אַן ערך אין דערזעלבער צייט האָט דער גרויסער שאַטלענדער דזשאָרדזש ביוקענען (באַרימט אלס סאַטיריקער, דיכטער און היסטאָריקער), בעת די קאַמפן פון די שאַטלענ-דער קעגן מאַריאַ סטואַרט, אויך אָנגעהויבן אַלס 73-יאָריקער מענטש דעם קאַמף אין זיין דיאַלאָג „איבער דעם רעכט פון אַ קעניג ביי די שאַטלענדער“. און וואָס זאָלן פיר זאָגן —

רופט ער אויס — וועגן א טיראן, וועגן א געזעלשאפטלעכן פיינט, מיט וועמען אלע גוטע מענטשן געפינען זיך אין אן אייביקער מלחמה? צי טאָר דען נישט כאָטש איינער פון דער גאַנצער מענטשהייט אַרויפואַרסן אויף אים די גאַנצע שטרעף פאַר אָט דער מלחמה? מיר זעען, אַז אין דערדאָזיקער צייט האָט מען לחלוטין נישט געדאַרפט וואַרטן אויף די יעזואיטן. פּדי צו פּראָקלאַמירן אַזעלכע טעאָריעס פון טעאָריסטישן אינדיחידועלן קאַמף, ביוקענען איז געשטאַנען צו דעם פּראָ-טעסטאַנטיזם אַ סך נענטער, איידער צו דער קאַטוילישער קירך, הגם דערדאָזיקער פּרייער מענטש האָט, אייגנטלעך, נישט געהערט צו קיין שום גלויבן. ער איז געווען אַ פּריינט פון מאָנ-טען, הגם ווייניקער פּאַרויכטיק, ווי יענער. איינער פון זיינע תּלמידים אין פּאַריז איז געווען דער גאָר יונגער עטיען דע לאַבאַעטי, וועלכער האָט חייט אַריבערגעשטיגן זיין רבין נישט נאָר אין דער פּנערגיע און דער דיכטערישער קראַפט פון זיין שפּראַך, נאָר קודם פּל אין דער געניאַליטעט פון זיינע אוניווערסאַלע געדאַנקען.

פּראַנקרייך האָט מען שוין מער נישט געקאַנט האַלטן אין צויים, אַז היינריך דער III האָט פּאַרלאָזן דעם טראָן פון פּוילן, פּדי נישט צו פּאַרלירן דעם טראָן אין פּראַנקרייך, און אָט דער ברויטאַלער פּייגלינג און צביעותדיקער פּרומאַק איז געוואָרן אַ קעניג, איז דאָס איידעלע פּראַנצויזישע פּאָלק שוין געווען רייף פאַר דער רעוואָלוציע, מען באַטראַכט געוויינלעך די קאַמפּן פון דער דעמאָקראַטיקער „ליגע“ קעגן היינריך III אַלס אַ מלחמה פון קאַטאָליקן קעגן הוגענאָטן און אַלס אַ קאַמף פון צוויי פּרעטענדענטן צווישן זיך. אין דער אַמתן אָבער איז דאָס געווען אַ פּעדעראַטיוו-רעפּובליקאַנישע רעוואָ-לוציע קעגן דער אַבסאָלוטער מאָנאַרכיע אין דעם נאַמען פון די אַלטע רעכט און פּרייהייטן; דער גייסט פון אָט דער רעוואָלוציע האָט אַנטהאַלטן אין זיך סיי עלעמענטן פון די אַלטע פּרייהייטלעך-קריסטלעכע פּאַרבאַנדן, סיי די נייע עלע-מענטן פון פּאַרשטאַנד און געזעץ, אויפגעבויעט אויף דעם

אַלטערטום און אינדיווידואליזם. די ערשטע זענען געגאנגען
 אין קאמף די שטאַט-געמיינדעס, אין דער ערשטער ריי די
 קאָמונע פון פאַריז מיט אירע 16 פון פּאַָלק געוויילטע פאַר-
 טרעטער פון די קוואַרטאַלן. די באַוועגונג האָט זיך אַלץ מער
 און מער קאָנצענטרירט אויף דעם פּראָגראַם: אַראָפּצוואַרפן
 די ממשלה פון קעניג, צו פאַרוואַנדלען פאַריז אין אַ פּרייע
 שטאַט-רעפּובליק, דערנאָך צוזאַמענצורופן די שטאַנדן און,
 לויט דעם ביישפּיל פון האַלאַנד, צו פּראָקלאַמירן פּראַנקרייך
 אַלס פּרייער שטאַט. אַ ים פון ווילדע רעוואָלוציאָנערע פּלאַנ-
 בלעטער האָט זיך אויסגעגאַסן איבערן לאַנד. אין דער פּאַ-
 דערשטער ריי האָבן געקעמפט פאַר פּרייהייט און פּאַָלקס-רעכט
 די גייסטלעכע, די גלחים פון פאַריז האָבן אַרויסגעלאָזן אַ
 פּראָקלאַמאַציע מכּה דעם, אַז די אסיפה פון די שטאַנדן באַ-
 זיצט די עפּנטלעכע מאַכט און די העכסטע סווערעניטעט,
 פּדי צו בינדן זיך און צו באַפּרייען זיך פון די הערשער.
 דער גלח בושע האָט דערקלערט, אַז אַ פירשט קומט אַרויס
 פון דעם פּאַָלק, אָבער נישט אויפן יסוד פון אַ ירושה-געזעץ
 אָדער גאָר געוואַלט, נאָר אויפן יסוד פון פּרייע האַלן. און
 אַן אַנדער גלח פּיזשענאַ האָט אויסגערופן, אַז גאָט רעדט נאָר
 דורך דער שטים פון פּאַָלק: „Vox populi, vox Dei“ דאָס
 איז שוין נישט געווען בלויז דער אַלטער קריסטלעכער גייסט,
 וועלכער זאָגט, לַהיפּך צו דער פּראָטעסטאַנטישער פּאָדערזונג פון
 מלכות, זיין געקומען צום פאַרשטאַנד און צו רעפּעלישע הער-
 טער; דאָס איז גיכער געווען, באַוווינט אָדער אימבאַוווינט, די
 געוויינטע קריסטלעכע פּאַָרם פאַר דעם שעפּערישן ניי עס
 גייסט פון דער דעמאָקראַטישער מלוכה-אידעע. צו די גלחים
 זענען צוגעשטאַנען די געלערנטע. דעם 29 דעצעמבער 1587
 האָט די סאַרבאַנע אויפגעשטעלט דעם פּרינציפּ, אַז „ביי אַזעלכע
 פירשטן, וועלכע ווילן זיך אַרויס אַלס אומפּעאיקע צום
 רעגירן, מעג מען אָפּנעמען די מאַכט פּונקט אַזוי, הי דאָס
 געריכט נעמט צוריק די ציווילע מאַכט ביי דעם השוד-גע-
 האַרענעם אפּיטרופּוס.“

און אָט איז אין מאי 1588 געקומען דער טאָג פון די באַריקאָדן: דאָס פּאָלק פון פּאַריז האָט זיך באַוואָפּנטערהייט פאַרזאַמלט אויף די גאַסן, האָבנדיק בראש די 16 קוואַרטאַל-פאַרטרעטער און די גלחים. אָט אַזוי האָט מען זיגרייך מאַר-שירט צום לוור, פּדי אַרויסצוּצווינגען דעם ברודער היינריך אַ נזירישן נדר. דער קעניג איז אָבער דערחייל אַנטלאָפּן. אַ קורצע צייט האָט זיך געדוכט, אַז דאָס פּאָלק האָט אַזוי ווי אין האַלאַנד געזיגט: אין חודש דעצעמבער האָט מען גענומען אין שטורעם די באַסטיליע, העלכע איז שוין דעמאָלט געווען דער סימבאָל פון אַבסאָלוטיזם, — האָט האָט זיך מיט הוצפּה אַריינגעזעט אין דעם סאַמע מיטן פון דער האַרע-פּאַשער באַפעלקערונג, — אין אויך דעם אַרסענאַל. די סאַר-באַנע איז איבערגעגאַנגען פון מלוכהשער טעאָריע צו פּראַק-טישע אויספירן. זי האָט דערקלערט, אַז דאָס פּאָלק איז פריי פון זיין אונטערטאַן-פּליכט און אַז היינריך III איז פון איבט אָן מחוץ פון געזעץ, פונקט אַזוי ווי לאַנגע האָט דאָס מיט 10 יאָר צוריק באַריכטעט וועגן די מלכים פון שפּאַניע. אָט אַזוי איז עס געקומען דערצו, אַז דעם 1-טן אויגוסט 1581 איז היינריך III געהרגעט געוואָרן דורך יעקב קלעמאַן, אַ יונגן דאָמיניקאַנישן מאָנאַך. כּמעט גענוי 200 יאָר שפּעטער האָט די קאָמונע פון פּאַריז אָנגעהויבן ווידער די רעוואָלוציע, האָט ווידער גענומען אין שטורעם די באַסטיליע (זעלבסטפּאַר-שטענדלעך נישט לשם דער באַפרייאַונג פון די געפּאַנגענע, ווי דאָס מיינען עד היום נאָך אַ סך מענטשן און ווונדערן זיך דערביי, ווי היינטיק געפּאַנגענע עס זענען דאָרטן געווען). האָט זיך פאַרשפּרייט איבערן גאַנצן לאַנד; און פונקט דעם 4-טן אוי-גוסט 1789 האָט די פּראַנצויזישע נאַציאָנאַל-פאַרזאַמלונג אָפּ-געשאַפּט אַלע פעאַדאַלע רעכט און באַקרוינט דעם יורש פון היינריך III, דעם קעניג לודוויק XVI, מיט דעם טיטול „ווי-דעראויפּשטעלער פון דער פּראַנצויזישער פּרייהייט“. קוים פיר יאָר שפּעטער איז לודוויק גילאָטינירט געוואָרן. ריכאַרד טרייטשקע, דער דייטשישער איבערזעצער פון לאַנגע, האָט

מיט א פאָר יאָר פאָר 1848 באַצייכנט די רעוואָלוציע אַלס
מיקראָקאָסם, „וועלכער איז פעאיק צו אַ שפּעטערדיקער לאַנג-
זאָמער, אָבער גרויסאַרטיקער פאַרפּולקאָמונג.“ איך נעם-אָן די-
דאָזיקע ווערטער און טייטש זיי אויס אַנווערש. די רעוואָלוציע
איז אַ מיקראָקאָסם: אין אַן אומגלויבליעך-קורצער צייט, אין
אַ געוואָלטיקער צוזאַמענברעסונג (ווייל די נשמות פון די
מענטשן זענען געשפּאַנט און רייסן זיך אויף) ווערט פאָר-
וירקלעכט אַ גאַנצע וועלט פון מעגלעכקייטן, וואָס פּלאַקערט
איבער דער צייט ווי אַ פייער. אין דער רעוואָלוציע קומט אַלץ
פאָר אומגעהייער שנעל, פונקט אַזוי ווי אין חלום פון שלאָפּן-
דיקע, וועלכע שיינען צו זיין באַפּרייט פון דער ערדישער
שווערקייט. אויך בעת דער מענטש איז נאָך וואַכנדיק, למשל
אין די אַוונט-שעהן פון גייטיקער אַרבעט, ווען ער טראַכט
און פאַנטאַזירט און שאַפט, פאַלט ער אָפט אַריין אין אַ שטי-
מונג, וווּ אַלץ שיינט אים צו זיין מעגלעך, דורכפירבאַר, אָן
וועלכע נישט איז הינדערנישן. און שפּעטער קומט דער גרויער
טאָג און מען פאַרשטייט אַפילו נישט, ווי האָט מען דאָס גע-
קאָנט זיין אַזוי מוטיק און גלויביק, אַזוי האַפּענונגספּול און
פריי פון ספקות. אָט דער טאָג איז לאַנג. עס וועלן נאָך קו-
מען אַ סך אַוונטן, אין וועלכע עס וועט אויפלעבן די דערי-
בערונג וועגן יענעם טאָג און דערמיט אויך די אוימצופרידנ-
קייט, דער טרויער און די דעפרעסיע. ביז עס פאַלט צו צו
אונז נאָכאַמאָל אַן אַוונט, וווּ עס שיינט אונז, אַז אַלע הינ-
דערנישן זענען אַפּגעווישט דורך דעם חשק און אַז עס וואַקסן
אונז אויס פליגלען; עס דערהאַכט חידער די דערינערונג
וועגן יענעם אַוונט מיט דער פּלאַמענדיקער זון, וועלכע איז
אויפגעגאַנגען אין דער נשמה, — און חידעראַמאָל איז אַלץ
מעגלעך, דערגרייכבאַר און עס מוז געלינגען. אָט אַזוי איז
דאָס מיט דער פאַרהעלטעניש פון די בליץ-שנעלע אָבער קורצע
רעוואָלוציעס צו די לאַנגע און לאַנגזאַמע צווישן-תּקופות. אַזוי
צייט זיך דאָס, ביז עס דערשיינט אַ גייסט, וועלכער שאַפט
פּאָזיטיוועס און בלייבנדיקעס אין דעם העלן טאָג פון לעבן

און איז שוין נישט מער קיין שימערירענדיק נאכט-בילד פון
אויפבויו אין חירקלעכקייט, איז נישט מער א הלום פון א
גייסט, וועלכער לעבט זיך נאָר אויס אין רעבעלירן און צע-
שטערן און פאלט פאלד אריין אין פוסטקייט און יאוש.
דאָ איז נישט דאָס אַרט נאָכצופאַלגן ווייטער די ירידה
און די מפלה פון דער ערשטער גרעסטער פראַנצויזישער רע-
וואַלוציע. עס איז געקומען צו סכסוכים צווישן דער בורזשו-
אַזיע און דעם פאַלק, וועלכעס איז געווען פאַרטרעטן דורך
די 16. דער כיטרער קעניג היינריך IV האָט אויסגעבויט זיין
מיליטערישן דעספאָטיזם און האָט דאָך פאַרשטאַנען צו שליסן
שלום מיט דער בורזשואַזיע און די אנדערע קרייזן, וועלכע
האַבן זיך הויפטזעכלעך פאַרנומען מיט אמונה-פראַגן. פאַלד
האַט שוין די רעבעליע געטליעט נאָר אונטער דער ערד. די
קאָמונע פון פאַרזי האָט זיך נאָך יאָרן-לאַנג באַצויגן פיינט-
לעך, אַ סך גייסטלעכע האַבן נאָך לאַנג נישט געוואָלט טאָן
אפליה פאַר דעם קעניג, אָבער די כיטרע דיפלאָמאַטיע און די
גוטמוטיקייט פון דעם קעניג, פאַרבונדן מיט דערפאַלגרייכע
מלחמות, האַבן צוגעצויגן צו אים אַ גרויסן טייל פון פראַנ-
צויזישן פאַלק. דאָס פאַלק, וואָס מאַכט די רעוואַלוציע, וואָס
לאַזט זיך פירן פון דעם גייסט פון די פיאַנערן, וואָס באַווייזט
וונדער פון העלדישקייט, וואָס איז גרויס אין זיין חילדן פאַ-
נאַטיזם פונקט ווי אין זיינע איידעלע טאַטן פון ליבע און
רחמנות; און דאָס פאַלק, וואָס שטראַמט-אַפּ אויף צוריק און
קערט זיך אָפּ פון דעם גייסט צו זיך גופא, — דאָס זענען
צוויי גאַנץ פאַרשיידענע זאַכן. דאָס פאַלק פאַרלאַנגט ברויט
און שפּילן; דאָס פראַנצויזישע פאַלק חיל נאָך הויך דעם, אַז
זיינע הערשער זאָלן אָפהאַלטן נצחונות אויף דעם פעלד פון
שלאַכט און פון ליבע. אַט דאָס טאַקע האָט זיי געקאָנט אונ-
טערטראַגן היינריך IV, וועלכער איז, ווי מען האָט שוין אין
18-טן יאָרהונדערט געחוזקט, געווען דער פאַטער פון זיין
פאַלק אין אַ צווייפאַכן זין. אַזוי אַרום איז די טאַט פון פראַנץ
ראַוואַיאַק נישט מער געווען פאַרבונדן מיט קיין גרויסער פאַלקס-

באזעגונג, הגם זי איז נאך זיכער געווען פארבינדן מיט דער דערשטיקטער רעוואָלוציע. ראַוואַיאַק האָט, נעמלעך, געהרגעט היינריך XV, פּונקט אזוי ווי מען האָט פריער דערמאָרדעט היינריך III.

די היסטאָריקער פאַרבינדן געוויינלעך די טאַט פון ראַוואַ-יאַקן מיט די מאָנאַרכאַמאַכישע טעאָריעס פון דעם שפּאַנישן יעזואַיט מאַריאַנאַ אָדער מיט די שטאַאַטס-רעכטלעכע שריפטן פון די יעזואַיטן בעלאַרמין און סוואַרעץ, וועלכע זענען אָבער איינגעטלעך געווען זייער פירגערעך און געמעליקט. מיר האָבן אָבער געזען, אַז עס האַנדלט זיך דאָ לחלוטין נישט וועגן אַ ספּעציעלן יעזואַיטישן גייסט, נאָר וועגן אַ באַזעגונג, וועלכע האָט פאַרכאַפט און מיטגעריסן מיט זיך די פעלקער גלייכציי-טיק ביי די פּראָטעסטאַנטן און ביי די קאַטאָליקן פון מערב-אייראָפּע. אמת, אויך דאָס בוך פון דעם יעזואַיט מאַריאַנאַ (וועגן קעניג און דער אינסטיטוציע פון אַ קעניג), וועלכעס איז דערשינען אין טאָלעדא 1589, געהער צו דערדאָזיקער באַזעגונג. אין דעם באַרימטן זעקסטן קאַפיטל פון דעם בוך רעדט ער אָפּ און קלאָר וועגן דער טעאָריסטישער טאַט פון קלעמאַן, וועלכע ער באַצייכנט אַלס גרויסע און רומפולע, און דערקלערט ווייטער מוטק, אַז ווען אַ קעניג האָט אַריינגעכאַפט די סווערעניטעט מיט געוואַלט און אָן דעם הסכּם פון דער נאַציע, אָדער ווען ער האָט זיך געשטעלט אין אַ קעגנזאַץ צו דעם ווילן פון דער נאַציע, דעמאָלט מעג מען ביי אים אָפּנעמען סיי דאָס לעבן, סיי די הערשאַפט. ער באַ-האַנדלט נאָך גענוי די איינצלהייטן פון דער פּראָגע: עס איז העלדיש אָנצופאַלן אויף דעם טיראַן אָפּן, אָבער עס איז זייער קלוג אַריינצוקריגן אים אין נעץ באַהאַלטענערהייט. אַזעלכע פאַרשווערער — זאָגט ער — פאַקומען דעם רוים פון גבורים, ווען זיי בלייבן לעבן; ווען נישט — פאַלן זיי אַלס אַ קרבן, וואָס איז ליב פאַר גאָט און פאַר לייט. מיר זעען דאָ, ווי די רעוואָלוציאָנערע קריגס-קונסט פון מאַריאַנאַ אונטערשיידט זיך פון די טעאָריעס פון די פּראָטעסטאַנטישע מאָנאַרכאַמאַכן

נאך דורך דער זאכלעכקייט פון זיין טאָן, און עס האָט דע-
 ריבער קיין שום זין נישט צוזושרייבן די יעוואיטן אלײן
 דאָס, האָט עס איז געווען אַ געוואלטיקע אָלגעמיינע גייסטיקע
 באַוועגונג, וועלכע האָט פאַרכאַפט גאַנצע לענדער. מען
 מוז אָנערקענען, אַז די סעקטאַנטן אין ענגלאַנד, די פּר-
 טעסטאַנטן אין האַלאַנד און אין פּראַנקרייך און די ראַמאַנישע
 יעוואיטן זענען געווען די מאַדערנע מענטשן פון זייער צײַט, —
 דערפאַר האָט זיך אויך צווישן די יעוואיטן געקאַנט געפונען
 אַ מענטש, וועלכער האָט דערפירט ביז צום שפּיץ די טעאָריעס
 פון די מאָנאַרכאַמאַכן, און צווישן די תלמידים זייערע — אַ
 מענטש, העלכער האָט דעמאָנזשן שפּיץ פאַרוואַנדלט אין דעם
 שפּיץ פון אַ מעסער.

איצט וועלן מיר זיך אומקערן 60 יאָר אויף צוריק, פּדי
 צו טרעפן זיך מיט דעם מענטש, וועלכען מיר האָבן שוין אָנגע-
 גערופן אַ פּאַר מאָל, וועלכער האָט געשאפן פאַר דערדאָזיקער
 גאַנצער רעוואָלוציע די פּסיכאָלאָגיע, די אוניווערסאַליטי און
 דעם קלאַסישן איסדרוק. ווייל דער זשעני שפּרייזט פּאַראַויס
 פון די געשעענישן אין דער תקופה פון אינדיווידואַליזם,
 אָבער זיין טעטיקייט אין זיין צײַט בלייבט אומבאַטייטנד
 און פּמעט ווי טויט. דערפאַר טאַקע לעבט זיין אַקטיוויטעט
 ערשט אַ סך דורות שפּעטער, מער נישט די פּראַקטישע אָנגע-
 ווענדונג פון זײַנע געדאַנקען מוזן שוין דורכפירן אַנדערע
 מענטשן, וועלכע קאָנען אויך באַזיצן אַ גרויסן און שטאַרקן
 גייסט, אָבער טראַכן שוין נישט אין זיך יענע נביאישע און
 שרעקלעכע איינזאַמקייט, ווי די פּיאָנערן. מיר האָבן דאָ אין
 זײַנען ע ט י ען ד ע ל א אַ ב אַ ע ט י, וועלכער איז גע-
 שטאַרבן צו 33 יאָר און זאָל האָבן צו 16 יאָר פאַרמאָסט זיין
 שרייט: „אַ רעדע וועגן דער פּרייוויליגקער קנעכטשאַפּט.“ נישט
 שפּעטער ווי אין יאָר 1550 איז דערשינען דידאָזיקע שריפט,
 וועלכע איז אין דער ערשטער צײַט געגאַנגען פון האַנט צו
 האַנט אַלט געשריבענער מאַנוסקריפט און איז ערשט נאָך דער
 פּאַרעאָלאַמעאָאָס-נאַכט, שוין לאַנג נאָך דעם טויט פון ל א

באַעטי, פאַרעפנטלעכט געוואָרן דורך די רעוואָלוציאַנערן. לֵאָ
 באַעטי, וועלכער איז פאַרבליבן אין דער קאָטווישער קירך
 און האָט געהאַט אַ פרייע נשמה-פאַרהעלטעניש צו גאָט, שטייט
 מיט ביידע פּיס אויף יענעם באַדן, וועלכן יענע עפּאָכע און
 דער 18. יאָרהונדערט האָבן אָנגערופן נאַטור און פאַרשטאַנד.
 אונטער נאַטור און פאַרשטאַנד האָט מען דעמאָלט געמיינט
 אָפּגעבן זיך אינגאַנצן דער לאַגיק און זאָלעכקייט, מען האָלט
 געקאָנט אונטער דעם פאַרשטיין אויך אומאָפּהענגיקייט און מוט.
 ער וואַרפט זיך אַרויף אויף יענער פּראָגע, וועלכע מען האָלט
 געקאָנט באַצייכענען, אַז דאָס איז דאָס אייגנטלעכע פּראָבלעם פון
 יענער עפּאָכע. ווי אזוי קומט עס, — פּרעגט ער, — אַז אַ גאַנץ
 פּאָלק, אומגעצייילטע מאַסן לאַזן זיך קוועלן און טיראַניזירן
 פון אַן איינציקן מענטש, לאַזן זיך פירן פון אים קעגן זייער
 ווילן און צו זייער אייגענעם שאַדן? חי לאַזן זיי זיך פירן
 פון איין מענטש, וועלכער איז נישט קיין הערקולעס און נישט
 קיין שמשון הגבור, נאָר אַ נישטיק מענטשעלע, אָפּטמאַל
 דער סאַמע פּחדנותדיקער און ווייבערישער פון דער גאַנצער נאַציע?
 וואָלטן מיר געלעבט לויט דער נאַטור, דעמאָלט וואָלטן מיר
 געפּאָלט די עלטערן, וואָלטן מיר געווען אונטערגעוואָרפן
 דער פאַרנונפט און וואָלטן נישט געווען קיינעם עבדים. צי
 די פאַרנונפט איז איינגעבראַכן אין אונז, צי נישט, — דאָס
 איז אַ פּראָגע פאַר די געלערנטע. אָבער דאָס איז שוין קלאָר,
 אַז די נאַטור, וועלכע איז שטענדיק פאַרנינפטליק, וועלכע דינט
 גאָט און פירט אָן מיט די מענטשן, האָט אונז אַלעמען אויס-
 געבילדעט לויט איין בילד אַלס חברים און ברידער.
 די שטאַרקער און קליגערע האָט זי געשאַפן נישט צוליב
 דעם, אַז זיי זאָלן אָנפאַלן אויף די אַנדערע, ווי גולנים אין
 אַ פינסטערן וואַלד; פאַרקערט, זי האָט געוואָלט „שאַפן אַ
 פּלאַץ פאַר דער ברידערלעכער ליבע. פּדי זי זאָל האָבן חו
 זיך אויסצווירקן: די איינע האָבן די מאַכט אויף צו געבן
 הילף, די אַנדערע האָבן די נויט אויף אָנצונעמען די הילף.“
 פּונדאָנען נעמט זיך אָבער די אומגעהייערע מאַכט פון דעם

טיראן זי שטאמט נישט פון דעם געוויינלעכן אויסערלעכן
 צוואנג. הייל אויב עס שטייען זיך אנטקעגן צוויי נייך
 שטארקע ארמען, האָס איינע פון זיי איז געטרופן דורך דעם
 שטרעבן צו מאַכט און די אנדערע פאַרטיידיקט איר פרייהייט,
 דעמאָלט העט אָן קיין שום ספק זיגן די אַרמיי פון דער
 פרייהייט. נײַן, זיין מאַכט שטאַמט פון דער פּרײַז קעגן
 ש ק ל א פ ע ר ײ פון די מענטשן. פונדאָרען נעמט ער אַווי-
 פיל אויגן אייך צו באַוואַכן, אויב איר באַרנט אים זיי נישט אויס
 פונדאָרען האָט ער אַוויפיל הענט אויף צו כאַפן
 אייך. אויב ער באַקומט זיי נישט פון אייך גופא? פונדאָרען
 האָט ער בכלל די מאַכט איבער אייך, אויב נישט דורך אייך
 גומאז הי וואָלט ער געקאַנט אייך פאַרשאַלגן, הען ער האָלט
 נישט עקזיסטירט אין הספּם מיט אייך? האָט וואָלט ער גע-
 קאַנט אייך טאָן, הען איר האָלט נישט געהען דער מיטהעל-
 פער פון דעם גנב, וועלכער באַרויבט אייך, דער מיטהעלפער
 פון דעם רוצח, וועלכער הרגעט אייך, און אַ פאַררעטער לגבי
 זיך אַליין? פונדאָרען נעמט זיך דאָס פאַקע אָט די אומ-
 גלויבלעכע זאָך? דער דראַנג צו פרייהייט איז געגעבן פון
 דער נאַטור אַליין, און ווען היות וואָלטן געקאַנט פאַרטיילן
 נבד און טיטולן, דעמאָלט האָלט פרייהייט געזען דער העכסטער
 אדר, העלכן זיי האָלטן אַממייסטן פאַרערט. די דערקלערונג
 איז פאַלגנדיקע: הען-נישט-אינו-אַמאָל פאַרלירן די מענטשן
 זייער פרייהייט אַ דאָנק דעם איבערמאָל פון דרויסן אַדער
 דורך פאַרראַט. שפעטער קומען צו מענטשן, העלכע האָבן קיינ-
 מאָל נישט געקענט קיין פרייהייט און ווייסן נישט, הי זיס זיי
 איוו די געווינהייט איז עס, העלכע האָט אונז געלערנט צו
 זיין עבדים, ווייל די נאַטור באַזיצט לגבי אונז הייניקער מאַכט
 אידער די געווינהייט, דאָס נאַטירלעכע מעג זיין הי גוט
 עס הייל, אָבער עס גייט פאַרלאָרן, הען עס מערט נישט דער-
 האַלטן, פיר זענען שטענדיק אַווי, הי אונזער שפייז איז
 מעג זי זיין, הי זי הייל, אַפילו להיפך צו דער נאַטור.
 פונקט אַזוי ווי פרוכט-בויער פראַגן אויף זיך ברעמדע פירות.

העת מן ועצט ארויף אויף זיי פרעמדע צוהינגן, פונקט אזוי
 און די מענטשן די אומפרייהייט. די מענטשן שטעלן זיך
 גארנישט פאר עפעס אנדערש, הי צו זיין אונטערשניק: עס
 איז תמיד אזוי געווען — זאגן זיי. א דאנק דער לאנגער
 צייט פארזאנדלען זיי זיך גופא אין אן אייגנטום-זאך פון
 יענע, העלכע פאהערשן זיי; אבער בנאמנות, די לאנגע יארן
 פארשאפן קיינמאל נישט דאס רעכט צו טאן שלעכטס, נאר,
 פארקערט, זיי פארגרעסערן דאס אומרעכט. עס זענען אבער
 שטענדיק דא א געוויסע צאל מענטשן, העלכע זענען שוין
 פון דער געבורט אן אין א בעסטערער לאגע, אידער די גרויסע
 מאסן, דאס זענען יענע, העלכע באזיצן א גוטן קאפ און האבן
 אים נאך פארבעסערט דורך שטודיום און קענטענישן; אָט זיי
 לעבן איבער די פרייהייט אין דער פאנטאזיע און שפירן זי
 אין זייער גייסט, אמילו ווען זי האלט געווען אינגאנצן פאר-
 שוונדן פון דער העלט. לידער קענען זיי נישט איינער דעם
 אנדערן; די פרייהייט פון רעדן און האנדלען איז אַזעקגע-
 רויבט פון זיי; זיי בלייבן איינזאם אין זייער גיסטיקער
 העלט. די צווייטע סיבה פון דעם, האָט די שקלאפעריי צייט
 זיך אזוי לאנג באשטייט אין דעם, האָט זי מאכט הייך
 די נערוון און דעם כאראקטער פון דעם מענטש. די טיראנען
 האָבן שטענדיק אָנגענומען אַלע מיטלען, פרי אויפצוהאלטן
 אין דעם פאָלק זנות, ליידיקייטער, ליבע צו שפילן און צו
 פרעסן, און אזוי ארום פארזאנדלען עס אין אַ שוואַכע בא-
 שעפעניש. די דריטע סיבה איז: דאָס קעניגטום האָט אויס-
 גענוצט די רעליגיע און האָט זיך פארבונדן מיט די גייסט-
 לעכע: די קרוין איז געוואָרן איינגעהילט אין חונדער און
 דער קעניג — אין דעם שיין פון הייליקייט און בעטלעכקייט.
 דאָס פאָלק האָט תמיד פאר זיך געשאַפן די ליגנט, אין העלכע
 עס האָט שפעטער אַליין געגלויבט. ענדלעך נאָך אַ פערטע
 סיבה: צווישן דעם קעניג און דעם פאָלק האָט זיך אַריינגע-
 זעצט אַ ביוראָקראַטיע, אַ היעראַרכיע, העלכע באַרייכערט זיך
 פון די גיידע לאַגערן; אזוי ארום קומט עס דערצו, אז די

סיראניע פארשאפט א סך מענטשן אַזויפיל פרנסה. אַז זיי
 דאַרפן מער קיין פרייהייט נישט. דאָ גיט לאַ באַעטי א
 גלענצנדיקע פּסיכאָלאָגיע פון דעם הויף-מענטשן. מען קאָן
 באמת — זאָגט ער — האָבן מיטלייד מיט דעם קעניג. וואָס ער
 איז אַרומגערינגלט פון אַזעלכע מענטשן; אָבער אויך מיט זיי
 דאַרף מען האָבן מיטלייד, הייל אָט די דאָזיקע. פון גאָט און
 לייט פאַרלאָזענע נפשות מוזן זיך לאָזן אַזוי באַהאַנדלען פון
 קעניג. אמת, דער פויער און דער בעל מלאכה איז אויך פאַר-
 שקלאַמט, אָבער זיי מוזן דאָך טאָן נאָר דאָס, וואָס מען הייסט
 זיי; ביי דעם הויף-מענטשן געניגט עס נישט: זיי מוזן
 טראַכטן דאָס, וואָס ער הייל, און אָפטמאָל מוזן זיי אַפילו אים,
 צוליב פאַרלויפן דעם העג זיינע געדאַנקען. עס איז נישט
 גענוג, אַז זיי זאָלן אים פאַלגן, זיי מוזן אים נאָך חנפּענען;
 דינענדיק אים מוזן זיי זיך אינגאַנצן צעברעכן און פאַרניכטן,
 און דערנאָך ערשט זיך משמח זיין ביי זיינע פאַרהיילונגען,
 אָפּזאָגן זיך צוליב אים פון זייער אַרט לעבן, איבעראַנדערשן
 זייער נאַטור און זייער לעבנס-בוי; זיי מוזן שאַרף אויפפאַסן
 אויף זיינע רייד, אויף דעם קלאַנג פון זיין שטים, אויף זיינע
 תנועות און העיות, די אויגן, די פיס און די הענט, אַלץ
 מוזן זיין גרייט, כדי אויפצוכאַפן זיין רצון און צו אַנטדעקן
 זיינע געדאַנקען. איז דאָס אַ גליקלעך לעבן, הייסט דאָס
 בכלל לעבן? צי קאָן זיין אויף דער העלט עפעס מער
 אומדערטרעגלעכעס, שוין נישט נאָר פאַר אַ מענטש פון אַ
 העכערער אַרט, נאָר אַפילו פאַר אַ מענטש מיט אַ געזונטן
 פאַרשטאַנד, אָדער, נאָך פשוטער, פאַר יעדערן, וואָס האָט נאָר
 אַ פנים פון אַ מענטש? וועמעס לאַגע איז קלאָגעדיקער הי
 דעמדאָזיקן: אין קיין שום זאך נישט געהערן צו זיך אַליין,
 אין אַלץ, אין דעם הויכשטאַנד, אין דער פרייהייט, אין לייב
 און לעבן צו זיין אָפהענגיק פון אַן אנדער מענטש?
 אָבער אויך דעם קעניג איז דאָס גאַרנישט אַזוי גוט.
 ער קאָן נישט ליבן און קאָן נישט געליבט זיין. נאָר צווישן
 גוטע מענטשן איז פאַראַן ליבע און פריינסשאַפט, דאָרטן, הי

ט'אין דאָ גרויזאמקייט, אומערלעכקייט, אומגערעכטיקייט, דאָרטן קאָן נישט זיין קיין פריינטשאפט. בעת בייזע מענטשן קומען זיך צונויף, איז דאָס נישט קיין חברשאפט, נאָר אַ קאָמפּלאַט. זיי אונטערשטיצן נישט איינער דעם אַנדערן, נאָר זיי האָבן פּוראָ איינער פאַר דעם אַנדערן; זיי זענען נישט קיין פריינט, נאָר אַ חברה פאַרשווערער.

וואָס זאָל מען איצט קעגן דעם טאָן, — פּרעגט לאַ באַעטי, — קעגן אָס דער אומגעהייערער פאַרשקלאַפּונג, העלכע האָט זיך אַרויפגעלייגט אויף דעם מענטש? וואָס זאָל מען טאָן קעגן דעם אומגליק, וואָס איז אַ צרה פאַר אַלעמען, פאַר דעם קעניג, פאַר די הויף-לייט און מלוכה-דינער, פאַר די דענקער און פאַר דאָס גאַנצע פּאָלק?

דאָ וואָלט מען געמוזט מאַכן אַ פּויזע, כּרי דעם לייענער זאָלן איינפאלן אין קאָפּ די אַלע תּשובות, וועלכע עס האָבן געבען די פּון אונז שוין דערמאָנטע מאָנאַרכאָמאָכן און די אַלע שטאַטס-וויסנשאַפטלער און פּאָליטיקער, ווי באַדען, גראַף-ציוס, אַלטוויזס, לאַק, יום און אַנדערע, די תּשובות, מיט וועלכע מיר וועלן זיך נאָך באַקענען ביי דער באַטראַכטונג פון דער ווייטערדיקער רעוואָלוציע, און די אַלע רעצעפּטן, וועלכע ווערן אָנגעווענדעט היינט-צו-טאָג אין פאַרשידענע לענדער.

אַבער לאַמיר לאָזן רעדן לאַ באַעטי, עס איז קיין זאך נישט נויטיק — זאָגט ער — אויסער דעם חונטש אין דעם ווילן פריי צו זיין, די שקלאַפּעריי איז אַ פּרײַז ווי לי קע, עס שיינט כּמעט, אַז די מענטשן פאַראַכטן די שיינע מתנה פון פרייהייט, וויל זי איז צו לייכטוואָגיק, אַנטשליסט זיך נישט צו זיין מער קיין שקלאַפּן, און איר וועט זיין פריי אַיך וויל נישט, אַז איר זאָלט פאַרטרייבן דעם פּיראָן אַדער אַראָפּמאַרשן אים פון טראָן, הערט נאָר אויף אים צו שטיצן און איר וועט זען, הי ער וועט, ווי אַ דיזיקער קאָלאָס, ביי העלכן מען ציט אַרויס דעם פּונדאמענט, צעבראַכן און צע-ספּאַרט ווערן דורך זיין אייגענער לאַעטי, אַ פּייער קאָן מען

לעשן דורך וואסער, אָבער מען זאָל זיך היטן פאַר פאַרשווע-
 רונגען פון מענטשן, האָס יאָגן זיך נאָך כבוד; זיי וועלן
 דעם טיראַן פאַרטרײַבן אָדער טויטן, די טיראַניע אָבער וועלן
 זיי דערהאַלטן און פאַרשפּרייטן; זיי מיסברויכן מיט דעם הייליקן
 נאָמען פון פּרייהייט. זייער זעלטן קומען אויף אַזעלכע צניעותדיקע
 העלדן, הי אַ האַרמאָדיאַס, אַריסטאָגיאָן, טראַזיבול, ברוטוס
 דער עלטערער, העלכע באַפּרייען זייער פּאַטערלאַנד און לאָזן
 אים לעבן אין פּרייהייט. אמת, ברוטוס און קאַסיוס האָבן
 נישט נאָר דערהרגעט צוזאַרן (דעם געפערלעכסטן טיראַן,
 הייל ער איז נישט נאָר געווען געמיין און ברוטאַל, נאָר
 מענטשלעך און מילד, און האָט דאָך דערביי אַוועקגערויבט
 דאָס געזעץ און די פּרייהייט). נאָר זיי האָבן אויך צייטווייליק
 פאַרמעסטקט די פּרייהייט, אָבער זי איז באלד געשטאַרבן צו-
 זאַמען מיט זיי. די טיראַניע איז נישט קיין פייער, וועלכעס
 מען מוז און וועלכעס מען קאָן לעשן. הייל עס איז נישט קיין
 בייז, וואָס עס געפינט זיך מחוץ פון אונז, נאָר עס איז אַ חסרון
 אין אונז גיפּא, נישט וואַסער זאָלן די מענטשן גיטן אויף דעם
 פייער, נאָר זיי זאָלן לאָזן ביי זיך דאָס, פון האָס דאָס פייער
 שפּייזט זיך: זיי מוזן אָפּנעמען ביי אים די שפּייז. עס איז
 נישט נויטיק צו באַקעמפן דעם טיראַן, עס איז נישט נויטיק
 צו הערן זיך קעגן אים; ער פאַרניכטעט זיך אַליין. דאָס
 לאַנד טאָר זיך נישט אונטערגעבן דער שקלאַמער; דאָס
 לאַנד ברויכט נישט עפעס פון איר אָפּצוגעמען; עס איז גענוג,
 אַז עס זאָל איר פון זיך גאַרנישט נישט געבן. עס איז נישט
 נויטיק, אַז דאָס לאַנד זאָל זיך קוועלן, בדי עפעס פאַר זיך
 צו טאָן, עס איז נאָר נויטיק, אַז עס זאָל זיך נישט קוועלן,
 בדי עפעס קעגן זיך צו טאָן... העט מען די טיראַנען מער
 גאַרנישט נישט געבן און העט מען זיי מער נישט פּאַלגן,
 דעמאָלט בלייבן זיי שטיין נאָקעט און הויל אָן קאַמף און אָן
 הילף און באַטייטן נישט מער, הי אַ וואַרצל, וועלכער
 באַקומט נישט מער קיין פּייכטקייט און נאָרונג און פאַרוואַנדלט
 זיך דעריבער אין אַ טרוקן, טויט שטיק האַלץ.

אין האב דא איבערגעגעבן דעם אינהאלט פון דער-
דזויקער, אין דייטשלאנד כמעט אומבאקאנטער, שריפט (אין
פראנקרייך איז זי זינט דעם אפאט לאמענע ווידער געווארן
באקאנט) אזוי אויסמירלעך צוליב אייניקע טעמים. ראשית כל
דערפאר, הייל העגן דער סאציאלער פסיכאלאגיע פון א רע-
האלוציע און פון די אומשטענדן, וואס רופן זי ארויס, קאן
זיך א סך בעסער ארויסוואגן דער, ווער עס האט דאס צוערשט
ארויסגעזאגט. איידער א שפעטערדיקער באאפאכטער, צוהיינט,
הייל מיר פארשפארן דערמיט צו דערמאנען א סך זייער בא-
ריסטע רעוואלוציאנערן פון די שפעטערדיקע, מער באקאנטע
באהענגונגען: נישט געקוקט אויף זייער פיער און שוונג האבן
זיי נישט דערגרייכט דעם גיווא פון לא באעטי אדער העכסטנס
האבן זיי איבערגעחזרט זיין שטימונג און זיינע געדאנקען.
הייל דער קאמף פון דער רעוואלוציע איז נאך א זייער לאנגע
זייט אָנגעגאנגען קעגן איינעם אדער א סך סיראנען. אפילו
אין די קומענדיקע צייטן, וו עס האנדלט זיך נישט אזוי וועגן
פארניכטן געוויסע פערזאנען, ווי העגן צעשטערן אן אינסטי-
טוציע (נעמלעך דעם דורך דער רעוואלוציע אויסגעבויען א-
סאלוטן שטאט), אפילו דעמאלט וועט מען נאך דארפן פאר-
ענדערן אייניקע ווערטער פון לא באעטי, כדי מ'זאל קאנען
פארשטיין די שטימונג און די לייטנדיקע געדאנקען פון דער
נייער רעוואלוציע. ענדלעך מוז נאך עפעס געזאגט ווערן:
אויב רעוואלוציעס זענען צוזאמענגעשטאנדיקע, דינאמישע און
שפענדיק-זיך-חידערהאלנדיקע מיקראקאסמען, דעמאלט איז
אָט דער עסי דער מיקראקאסם פון דער רעוואלוציע. ער
רעפרעזענטירט דעם גייסט, פון העלכן מיר זאגן, אז ער איז
נישט נאך גייסט אין דער נעגאציע, נאך אז ער איז אויך
אין דער נעגאציע גייסט: דאס פארגעמיל און דער נאך
אומקלארער אויסדרוק פון דעם פאָזיטיוון, וואס הערט
געבוירן. אָט דער עסי פראקלאמירט דאָס, וואס עס העלן
שפעטער זאגן אין אנדערע שפראכן גאדחין און שטירנער אין
פרודאן און באקונין און טאלסטאיי: אין אייך גופא ויצא עס.

עס איז נישט מחוץ פון אייך: איר אליין זענט עס; די מענטשן זאלן נישט זיין געבונדן דורך הערשאפט, נאָר זיין פארבונדן ווי ברידער. אָן שום הערשאפט, אָן-אַרכיט, מער ניצח עס פעלט, אָדער עס איז שחאָך אַנטחויקלט, דאָס באַחוטט-זיין פון דער ריכטיקער פאַרמול: נישט דורך הער-שאפט, נאָר... די געאַציע פון די דאָזיקע רעבעלישע נאָר-טורן איז פול מיט ליבע, וועלכע איז קראַפט, אָבער נאָר אין דעם זינען, ווי באַקוינן האָט דאָס הערלעך אויסגעדריקט: די לוסט פון צעשטערן איז אַ שעמערישע לוסט, זיי ווייסן, אָן די מענטשן זענען ברידער; דערביי מיינען זיי, אָן מענטשן ווערן ברידער, ווי נאָר עס ווערן אָפגעראַמט די הינדערנישן און די געוואָלט. אין דער אמתן זענען זיי ברידער נאָר אין משך פון דער צייט, בעת וועלכער זיי באַקעמטן און ראַמען-אָפ אָט די הינדערנישן און די געוואָלט. אין דער אמתן לעבט דער גייסט טאַקע נאָר אין דער רעוואָלוציע, אָבער ער קומט נישט צום לעבן אַ דאַנק דער רעוואָלוציע; גלייך נאָך איר לעבט ער שוין ווידער נישט. מען וועט אַפילו זאָגן, אָן עס וועט ווערן אַנדערש, ווען די רעוואָלוציע וועט אַמאָל אָפהאַלטן איר פולן גנחון, ווען דאָס אַלטע און אַקאַרש-באַקעמפטע וועט זיך מער נישט אויפריכטן. דאָס איז אָבער ענדלעך צו דעם, ווי ווען איינער וואָלט זיך געקלאָנגט אויף אַזאָ אופן: האָלט איך געקאָנט פעסטוואָלטן מיינע חלומות און אויסבויען זיי אין מיין זכרון אין באַווסטזיניקן שאַפן, וואָלט איך געהען דער גרעסטער דיכטער. לויט דעם באַגריף און דער פראַקטיק קאָן מען די רעוואָלוציע צוגלייכן צו אַן אָרגאַניזם, וועלכער פילט זיך געשטאַרקט צווישן צוויי קראַנקהייטס-אַטאַקן. וואָלט פאַר און נאָך דער רעוואָלוציע נישט געהען קיין מידקייט אין דעם טאַציאָלן אָרגאַניזם, וואָלט קיין רעוואָלוציע בכלל נישט געקומען. כדי דער אויפבויע פון דעם מענטש זאָל אַנטהאַלטן און אַנטחויקלען אין זיך עפעס בלייבנדיקס, איז גויטיק אַ עס זאָל צוקומען נאָך עפעס אַנדערש ווי רעוואָלוציע. וואָס מוז צוקומען? לאַמיר זיך איצט אַמקערן צו דער פאַרמול

העלכע מיר האָבן אויבן נישט פארענדיקט. איצט הייסן מיר
 זיי צו פארענדיקן זי: נישט דורך הערש אפס, נאָר
 דורך גייסט. — אָבער עס געניגט נאָך בשום אופן נישט,
 האָט מיר רופן דעם גייסט; ער מוז איבער אונז קומען, ער
 מוז האָבן אַ לבוש און אַ געשטאַלט. ער רופט זיך נישט אָפּ
 בלויז אויף דעם נאָמען גייסט, און ס'איז נישטאָ קיינער, הער
 זאָל קאָנען זאָגן, זיי ער הייסט און וואָס ער איז. אָט די
 דערהאַרטונג, העלכע גיט אונז קראַפט אויסצוהאַלטן אין אונזער
 איבערגאַנג אין אַנטוויקלונג. אָט דאָסדאָזיקע נישט-וויסן הייסט
 אונז נאָכצופאַלגן דער אידעע.

אין דער ענגלישער רעוואָלוציע, העלכע האָט פארענדיקט
 אָט די ערשטע תקופה פון די אייראָפּעאישע מלוכה-רעוואָלוציע-
 צייט, האָט דער גייסט נישט באַקומען קיין שום אַנטוויקלונג
 און פארטיפונג. די אומאַפּהענגיקע, די ראַציאָנאַליסטן און די
 רעוואָלוציער, וואָס זייערע ליטעראַרישע פארטרעטער זענען געווען
 דער דיכטער דזשאָן מילטאָן און אַלדזשערנאַן סידנעי מיט
 זיינע שאַרפע אָבער לאַנגווייליקע, רעדעס מכח דעם שטאַט, האָבן
 קיין שום נייעס נישט מוסיף געווען צו די אַרגומענטן
 פון די מאַנאַרכאָמאַכן. זיי האָבן זיך שקלאַטיש אָנגעשלאָסן אָן
 זיי און באַלד אָנגעהויבן צו פאַרהאַנדלען די פרישע אַקטיו-
 הייטעס און דעם לעבנספולן שחונג פון יענע ערשטע פּיאָנערן
 אין אַ גייער אַרט סכאַלאַסטיק. די לאַגיק איז ביי זיי שאַרף
 און איבערצייגנדיק, אָבער זי דרייט זיך שמענדיק אַרום דעם
 אלטן שטאַף פון דער ליטעראַטור, אַרום די ביבלישע און די
 רוימישע ביישפילן פון דער געשיכטע; זי האַלט זיך שמעג-
 זיך אין דעם גדר פון דער הוילער שטאַטס-פאַרם און פירט
 נישט אַריין קיין נייע מאַמענטן אין דער באַטראַכטונג. דער
 אימפעט צו אַקטיוויטעט איז באַלד שוואַכער געוואָרן. מען
 האָט נישט געטראַכט אפילו וועגן דעם, נאָכצופאַרשן דעם

קאמפליקט בין אין די טימענישן פון דער מענטשלעכער נשמה
 פארקערט, זיי האָבן שטענדיק אָנגעגריסן די מענטשלעכע נשמה
 און די אַזוי-נערופענע שלעכטסקייט פון מענטשן, בעת עס האָט
 זיך נאָר געהאַנדלט וועגן דעם גרויסן צוזאַמענשטויס פון די
 סאָציאַלע צחות. עס איז דערשרעקנדיק צו זען, ווי דידאָויקע
 רעפּובליק-פּאָליטיקער האָבן אינגאַנצן איגנאָרירט די סאָציאַלע
 און עקאָנאָמישע שייכותן, דאָס ווירקלעכע לעבן און אלע בא-
 דערפענישן פון די מענטשן. עס איז טאַקע אַזוי, ווי מילטאָן
 האָט געזאָגט צום שבת פון דידאָויקע רעוואָלוציאָנערן: „נישט
 די אילוזיעס פון רוים און נישט די קאָנקורענץ מיט די העלדן
 פון דעם אַלטערטום האָט זיי אָנגעצונדן מיט אַ דורשט נאָך
 דער אידעאַלער פרייהייט, נאָר די ערלעכקייט פון זייער לעבן
 און די נכטערקייט פון זייערע זיטן האָט זיי אָנגעהויבן דעם
 אמתן, זיכערן וועג צו דער רעאַלער פרייהייט.“ אָט דער זי-
 כערער וועג האָט זיי געפירט — איבער דעם עשאַמאט פון
 קארל I און איבער דער מיליטער-דיקטאַטור פון קראַמער, האָט
 האָט זיך גערופן רעפּובליק — צו דעם ציל, וועלכן די סכאָ-
 לאַטיקער און די בירגערלעכע שטאַטס-וויסנשאַפּטלער פון דעם
 קאָנטינענט האָבן שוין אסך פריער געגלויבט אין וועלכער
 איז שוין געווען צוגעגרייט דורך דער גאַנצער מיטלאַטערלע-
 כער אַנטוויקלונג פון ענגלאַנד. דער ציל איז געווען די קאָנ-
 סטיטוציאָנעלע מאַנאַרכיע און די דעקלאַראַציע פון רעכט,
 וועלכע האָט געפירט צו דער עקאָנאָמישער פרייהייט, צום אויפ-
 בליי פון דעם ענגלישן האַנדל און אינדוסטריע און צו די
 שווערהאַפּטע סאָציאַלע צושטאַנדן און אַרעמקייט אין ענגלאַנד.
 מען האָט פאַרטריבן די פויערים פון די דערפער, מען האָט
 פאַרנאַכלעסיקט זיי לאַנדווירטשאַפּט, מען האָט געמאַכט פון די
 פויערשע באַלעבאַטישקייטן פריזישע יאָגד-פּלעצער, —
 דאָס אלץ האָט פאַרוויסטעט דאָס ענגלישע לאַנד מינדעסטנס
 פונקט אַזוי שטאַרק, ווי דאָס האָט געמאַכט אין דייטשלאַנד
 דער 30-יאָריקער קריג.

אויף דעם קאָנטינענט האָט מען מיט אַן אומגעווענערער

שפאנונג פארפאלגט די געשעענישן אין ענגלאנד, אין פון מען
 האָט דעם קעניג קארל אָפּגעהאַקט דעם קאַפּ, האָט אַ ביסער
 דורכגענומען אַלע לענדער, אָבער זיי זענען אַלע געווען פאַר-
 נומען מיט מלחמות, מיט פאַרברייטערן זייערע לענדער אין
 מיט דעם אויפבוי פון נאַציאָנאַל-שטאַטן; הויך דעם זענען די
 פּעלקער געווען אויסגעשעפט דורך דעם אומגעהייערן פאַרלוסט
 פון בלוט און דורך דער פאַרוויסטונג פון די דערפער און
 דער ערד. גלייכצייטיק האָט זיך אַלץ מער פאַרטיפּט די גייסט-
 לאַזיקייט און די צעשפּאַלטנקייט פון פּאָלק, באַהונדערט אין
 דייטשלאַנד, און דער תּהום צווישן די הויף-לייט און געבילד-
 דעטע און די אומגעבילדעטע פּאָלקס-שיכטן אין פראַנקרייך.
 אזוי אַרום האָט מען מער גאַרנישט נישט געשאַפּן חי ליטע-
 ראַרישע פּראָדוקטן: אייניקע רעבעלן האָבן גאָך אַלץ פאַר-
 פּאַסט רירנדיקע שירים, אין העלכע זיי האָבן געבעטן גאָט
 חעגן שלום אָדער האָבן געשטרעבט דעם עולם פאַרן שלעכטן
 אַרט לעבן; אייניקע האָבן רעאליסטיש געשילדערט די
 דייטשישע מאַראַלישע ירידה און האָבן פאַרפּאַסט לידער מיט
 אַ בייזן טעמאַר:

דעם ענגלישן קעניג קארל דעם ערשטן
 האָט מען פון דער קרוין באַפרייט אַמבעסטן,
 פּדי ער זאָל נישט ברויכן מער קיין קרוין
 האָט מען אים אַרעפּגענומען דעם קאַפּ אליין.
 אָס אין דער תקופה פון די חילדע קאַמפּן צווישן די
 שטאַטן אויף דעם קאָנטינענט, צווישן פּאָלק און הערשער אין
 ענגלאַנד, האָט הידעראַמאַל געלעבט אַ מענטש, העללן ס'האַט
 געצויגן צו בליקן מיט די אויגן הייט פאַראויס, איידער
 האַלטן זיך אָן דער ערד מיט פיס און הענט, אָס דער מענטש
 האָט געלעבט אין געאַפּאַל אין אַ געפּענגעניש, הייל ער האָט
 געהאַט אַרויסגערופן אומרו און עמפּערונג. עס האָט אויך נישט
 געקאָנט זיין אַנדערש, הייל הען אַ מענטש פון גייסט מיט
 זיך אַרײַן אין דער מהומה פון טאָג-לעבן, מוז ער הערן אַ
 רעבעל, הייל אָט דער דאָמיניקאַנער טאַמאַס קאַמפּאַני-

ל אַ וואָס האָט זיך אָנגערופן די גלאַק, איז געווען אויך
 אַ פּילאָזאָף און אַ דיכטער. אָט דער מענטש האָט אַריינגעקוקט
 אין די קומענדיקע צייטן און האָט אין טרוקענע, כמעט ליב-
 לאָזע ווערטער דערציילט דער מענטשהייט זיין אַוטאָפּיע פון
 דער זאָגן-שטאַט. אַלס פּילאָזאָף שטייט קאַמפּאַנעלאַ אַויפן
 גרענעץ צווישן דעם דעמאָניום, וואָס נעמט אַרום מיט מיסטי-
 שער געוואַלט די גאַנצע וועלט און שליסט זיך אָן אָן דעם
 אַניווערסאַליזם פון סוף מיטלאַלטער, און צווישן די פּסיכאָ-
 לאָגן פון דעם שניט פון אַ גאַסענדי און לאַק, וועלכע האָבן
 זיך פאַרנומען מיט דעם אַנאַליז פון די דעטאַלן פון דער
 וועלט. אין זיין פּאָליטיק אָבער איז נישטאָ קיין אַיינציקער
 פּונקט פון דער ליבעפולער קריסטלעכער טראַדיציע און פון די
 מאַגישע באַהערשונגס-כחות פון רענעסאַנס; דאָס הערשט נאָ-
 קעט און הויל נאָר די פאַרנופּט, דאָס נאַטור-רעכט און דער
 מלוכה-פּרינציפּ. דערפאַר איז דאָס בילד, וועלכעס ער זעט פאַר
 זיך אין דער צוקונפּט, אַ פּולשטענדיקער שטאַטס-קאָמוניזם;
 די אַומציייליקע שייכותן, פאַרבינדונגען, גענאָסשאַפטן פון
 דער פּריערדיקער צייט האָבן פאַר אים מער קיין שום אַינהאַלט
 נישט. אַפילו אין דעם אינדיחידוואַליזם זעט ער נאָר די אַומ-
 געהייערע שאַדנס; דערפאַר האָט דער שטאַט אין זיין אַוי-
 טאָפּיסטישן סיסטעם אַויפגעוויגן אין זיך אַלץ צוזאַמען:
 ליבע, פאַמיליע, אַייגנטום, קינדער-דערציאונג און רעליגיע
 קאַמפּאַנעלאַ זעט-פאַראַייס דעם אַבסאָלוטן דעמאָקראַטישן שטאַט,
 אין וועלכן עס איז נישטאָ מער קיין געזעלשאַפט און קיין
 געזעלשאַפטן און וועלכן מען קאָן דערפאַר אָנרופן סאָציאַל-
 דעמאָקראַטישער שטאַט. קאַמפּאַנעלאַ, דער שרעקלעך-אַיינזאַ-
 מער מענטש, האָט אַרומגענומען די וועלט מיט דער ליבע, פון
 וועלכער און צו וועלכער עס וואָקסט דער גייסט פון דעם
 דענקער. אָבער אין דעם סאָציאַלן לעבן פון מענטשן, וועלכן
 ער האָט געזען אַרום זיך, און אין דער צוקונפּט, איז שוין
 נישט געווען אַפילו קיין שאַטן פון ליבע: אַרום אים האָט גע-
 הערשט די געוואַלט פון אַומפאַרשטאַנד. אין דער צוקונפּט האָט

ער פאראויסגעזען די געוואלט פון פארשטאנד. ער איז גע-
 שטארבן און איז געווארן באגראבן אין פארוז. אין דעם קלויס-
 סער פון די דאמיניקאנער, וועלכע האבן אין פראנקרייך גע-
 הייסן יאקאבינער. עס איז א מערקווירדיקער סימבאל פון דער
 געשיכטע, אז די מענטשן, וועלכע זענען שפעטער אין דער
 גרויסער פראנצויזישער רעוואלוציע געווארן קינדער און אויך
 פאטערס פון יענעם גייסט, וועלכן קאמפאנעלא האט אלס
 ערשטער אויסגעדריקט, האבן זיך פארזאמלט טאקע אין דעם-
 זעלבן קלויסטער און אויך איבערגענומען זיין נאמען.

VI. דער אַנטי-מלוכהשער סאציאליזם.

מיט די אלע רעוואלוציעס פון דעם XVI און XVII יאָר-
 הונדערט האט אָנגעפירט טאקע דער גייסט פון דער רעפובליק,
 אָבער דער קאמף איז נאָך צום גרעסטן טייל אומעטום געבאָן-
 גען פאַראלעל מיט דעם שטרייט צווישן די אמונות. זייער אָפּט
 האָט די פּאָדערונג פון פרייהייט פון געוויסן אריבערגעווינגן
 די פּאָדערונג פון פּאָליטישער פרייהייט. און בעת די רעבעלן
 האָבן זיך געריסן נישט אזוי נאָך פרייהייט. ווי נאָך הערשאַפּט.
 איז עס תמיד געווען אויך א קאמף פאַר אונטערדריקונג פון
 דער אָדער יענער רעליגיעזער געמיינשאַפּט. איצט אָבער, אין
 דעם סוף-יאָר פון דעם רעליגיעז-פאַסאַרבטן 30-יאָריקן שטאַאַטס-
 קריג, האָבן זיך אין פראַנקרייך אָנגעוויבן פּעריאָדן פון די
 רעוואָלוציאָנערע מלחמות, וועלכע מען רופט-אָן געזינלעך די
 פּראָנזע און וועלכע האָבן געבראַכט פראַנקרייך (טאקע אין
 דעם טאָג, ווען מען האָט געשלאָסן דעם וועסטפּאַלישן פריידן)
 די דערקלערונג פון דעם ערשטן מין קאָנסטיטוציע, פון די
 בירגער-רעכט און פון דער אומאַפּהענגיקייט פון פאַרלאַמענט.
 אָט די רעוואָלוציע אין אמת, געהען נאָך ענג פאַרבונדן מיט
 די קאמפן פון די פּעאַדאַלע פריצים און די פירשטן, אָבער
 די רעליגיעזע ענינים זענען שוין צום ערשטן מאל געבליבן
 דאָ אַן אַ זייט, נאָך מער אידער אין ענגלאַנד איז דאָ שוין

אויפגעטרעטן די בורזשואזיע, די שטייערן-פאליטיק און דאָס
 זעלבסטבאַחוטטזיין פון די שטאַאַט-מענטשן. די פראַנדע קעגן
 דער קעניגין-רעגענטין און מאַזאַריני איז איר אָנהויב גע-
 הען הידעראַמאַל עפעס אַזוינס, הי אַ רעפּעטיציע פון יענער
 רעוואָלוציע. העלכע דאָס פאָלק און די פירנדיקע כחות העלן
 דורכפירן אין XVIII יאָרהונדערט. פונקט אַזוי הי אַלע מאַדער-
 נע באַהענגענען (מיר העלן דאָס באַלד זען), ריכטעט זיך אויך
 די פראַנדע אין אָנהויב נישט אַזוי קעגן די פּערזאָנען פון
 דעם טיראַן און קעניג, הי קעגן דער שלעכטער מלוכה-פאַר-
 האַלטונג און די מיניסטאַרן. אויך דאָ האָט געפירט צו דער
 מפּלה די נאַרישע קעניגין, העלכע האָט דורך אירע צען מאָט
 רייד דערפירט דערצו, אַז זי האָט אַראָפּגעריסן דעם שליייער,
 העלכער דאַרף שטענדיק פאַרדעקן דאָס. האָט מען קאָן זיך
 טראַכטן וועגן דעם רעכט פון די פּעלקער און פון די מלכים,
 העלכע קאָנען זיך געפינען בשותפות נאָר דעמאָלט, הען
 אַלץ ווערט געטאָן בשתיקה. באַלד האָבן זיך די פאַרשיידענע
 אָפּטיילונגען פון דעם פאַריזער פאַרלאַמענט (צו יענער צייט —
 די העכסטע געריכטס-אינסטאַנץ) פאַראייניקט צו אַ גענעראַל-
 פאַרלאַמענט און צו אַ מין גרינדונגס-פאַרזאַמלונג, העלכע האָט
 זיך געשטעלט פאַר אַ ציל צו באַהאַנדלען, די רעפּאַרמירונג פון
 דער מלוכה, די שלעכטע פאַרוואַלטונג פון די פינאַנסן, די
 פאַרשווענדערשקייט פון די פאַוואַריטן. מיר באַאַבאַכטן איצט
 הידעראַמאַל, ביי די געשעענישן אין רוסלאַנד, הי לעכערלעך
 און הי טראַגיש עס חזרן זיך שטענדיק איבער די מלוכה-
 רעוואָלוציעס, די קעמפּנדיקע און די באַקעמפטע כחות. אַפילו
 אַ רעפּעטיציע פון דער באַרימטער שבועה אין דעם שפּיל-
 זאַל (1789) האָט שוין די רעוואָלוציע פון 1648 דורכגעמאַכט.
 אַז די קעניגין האָט אויף אַ גראַבן אופן פאַרבאַטן דעם גע-
 נעראַל-פאַרלאַמענט זיך הידער צו פאַרזאַמלען אין דעם זאַל
 פון דעם הייליקן לודזיק, האָט דער פאַרלאַמענט געענטפערט.
 אַז נישט קוקנדיק אויף אַלע פאַרבאַטן, העלן די יוצונגען
 אין דעם זאַל פון הייליקן לודזיק דאָן ווערן פאַרפּענעצט.

און אזוי ארום איז דעם 26.טן אויגוסט 1648 ווידער געקומען
דער טאָג פון די באַריקאָדן אין פּאַריז: 100.000 איינזוינער
פון פּאַריז זענען געשטאַנען באַוואַפנט אויף פּמעט 2000 באַ-
ריקאָדן, וועלכע זענען אויפגעבויט געוואָרן אין אַן אוימגלויב-
לעך-קורצער צייט מיט דער גרעסטער טעכנישער פּוילקאַמענ-
קייט. די דעם קעניג טרייע עלעמענטן זענען אין דער ערשטער
צייט געוואָרן אינגאַנצן באַזיגט און דערשראָקן; די קעניגין,
מאַזאַריני און דער גאַנצער הויף זענען אַנטלאָפּן. עס איז
אַנטשטאַנען אַ קריג צווישן פּאַריז און די אָנהענגער פון קעניג.
אַבער אין לויף פון די געשעענישן (פּונקט ווי ס'איז געווען
אין ענגלאַנד, פּונקט ווי עס האָט געוואָלט ווערן צום סוף פון
דער פּראַנצויזישער רעוואָלוציע אין XVIII יאָרהונדערט) האָבן
דעם קאַמף איבערנענומען די מיליטער-לייט, אַנשטאָט דעם
מאַכטלאָזן און צעריסענעם בירגערטום. עס איז שוין מער נישט
געווען דער קאַמף צווישן רעוואָלוציע און פּאַרלאַמענט, נאָר
אַ פשוטער קריג מ'ד דעם פּרינץ פון קאָנדע; הויף דעם האָט
זיך שוין דאָ אַנטפלעקט דער קעגנזאַץ צווישן דעם בירגער-
שום און דעם פּראָדעטאַריאַט פון די גרויס-שטעט. דאָ האָט
זיך שוין געוויזן, ווי שנעל דער רעוואָלוציאָנערער בירגער
פּאַרוואַנדלט זיך הידער אין אַ שלום-ליבנדיקן בורזשאַ, ווי
נאָר עס שווימען-אויף די סתירות פון אייגנטום און ווי נאָר,
אַנשטאָט דעם אימפּראָוויזירטן, באַנייטערטן קאַמף פון שעהן,
טרעט אויף די פּאַכמענישע, סאָלאַדישע פירונג פון קריג אויף
חדשים און יאָרן. אמת טאַקע צים סוף פון די קאַספּן האָט
נאָך איינמאַל אויפגעלעבט דער רעוואָלוציאָנערע פּח: עס אין
אַנטשטאַנען אַ באַזעגונג, וועלכע איז געווען געווענדעט איז
גלייכער פּאַס קעגן דעם פּרינץ קאָנדע און קעגן די אָנהענגער
פון קעניג און וועלכע האָט געוואָלט פּאַראייניקן אַלע פּאַרלאַמענטן
און קודם פל אַלע שטעט אין איין גרויסן פּאַרלאַמענט; אַ באַ-
זעגונג, וועלכע איז געווען באמת פּעדעראַליסטיש-רעפּובליקאַ-
ניש. די פּאַראייניקונג פון די גרויסע שטעט — זאָגט דער
קאַרדינאַל פּאַן רעטק, וועלכער האָט זיך באַטייליקט אין דער

באחענונג — האָט געקאָנט אַרויסריסן בײַ דער דעמאָלטיקער
 שטימונג פֿון די שטעט טרויעריקע פּאָלן, און האָט אַוועקגע-
 שטעלט אונטער אַ סכּנה די מאָנאַרכיע. אַ סך טוער פֿון יע-
 נער עפּאָכע האָבן געוואָלט שאַפֿן אין פּראַנקרייך אַ רעפּובליק
 און אויסלעשן אין איר דעם קעניגלעכן אויטאָריטעט. אָבער
 די כּחות האָבן שוין נישט מער געניגט, און אָט די רע-
 פעטיציע פֿון דער מאָדערנער מלוכה-רעוואָלוציע האָט זיך
 אויסגעלאָזן נישט מיט אַ רעפּובליק, נאָר מיט אַ רעגירונג פֿון
 לידוויק XIV.

עס איז כאַראַקטעריסטיש פֿאַר דערדאָזיקער אונזערער
 איבערגאַנגס-צײַט, וואָס זי קאָן נישט פּאַרטיק ווערן מיט קיין
 איינציקן פּראָבלעם, וואָס אַלץ, וואָס איז גייסטיק טויט, שטייט
 אויף שטענדיק תּחית המתים און וואָס מען מוז שטענדיק פירן
 דיזעלביקע קאַמפּן. דער אַבסאָלויטיום איז הידער אויפגעשטאַ-
 גען און האָט זיך דערהאַלטן אין כּמעט דערזעלביקער גאַנצ-
 קײַט, אָדער ער האָט געשלאָסן קאַמפּראַמיסן מיט דער דעמאָ-
 קראַטיע; אפילו דער סכּסוך צווישן די קירכן און דער קאַמף
 פֿאַר דער פּרייהייט פֿון געוויסן איז פּאַרבלײַבן. די דאָזיקע תקופּה
 איז נישט ביבולת איינמאַל פֿאַר אַלעמאַל וואָס נישט איז צו
 פּאַרניכטן אָדער אויפצושטעלן. ווען עמעצער וואָלט געוואָלט
 פּאַרפאַסן אַ קאָדעקס פֿון די אָנגענומענע אמתן, למשל אין
 דער פּילאָזאָפּיע, אין די וויסנשאַפטן, אין דער פּראַקטיק פֿון
 לעבן, און וואָלט געוואָלט אַרייננעמען נאָר דאָס, אין וואָס
 אַלע זענען מסכים, וואָלט אזאַ קאָדעקס פּונדעסטוועגן אויך
 גיינט נאָך געווען אַ לײַדיק בלאַט פּאַפּיר. אזאַ פּין איינציקייט
 און קעגנזײַטיקע פּאַרשטענדעניש הערשט אָבער אין די צײַטן
 פֿון אַ רעוואָלוציע. דעמאָלט ווונדערן זיך די מענטשן געוואָל-
 טיק איבער דער גייסטיקער מהומה, איבער דעם מיט-מאַש פֿון
 מײַנונגען, העלכער באַהערשט די פּאַררעוואָלוציאָנערע צײַט.
 אָט אזוי, למשל, האָט זיך געווונדערט שאַנפּאַר אין אָנהױב
 פֿון דער פּראַנצויזישער רעוואָלוציע בנוגע דער צײַט, וועלכע
 איז געקומען נאָך דער טעטיקייט פֿון די ענציקלאָפּעדיסטן,

די רוסאָכ און די האַלטערס. מיר העלן באַלד הערן זיינע
 הערטער, און עס איז זייער טיפיש פאַר זיי, אַז ער שרייבט,
 למשל, „דעמאָלט, בעת עס האנדלט זיך נאָר וועגן אַ צייט-
 שטח פון אייניקע יאָר. די יאָרן פאַר דער רעוואָלוציע דער-
 שיינען אים — אין יאָר 1791 — אַזוי חייט, ווי עפעס אַן
 אַלטע פאַרגאַנגענהייט; און אין די צוויי יאָר פון רעוואָלוציע,
 בעת וועלכע ער האָט געשריבן זיינע הערלעכע באַריכטן, איז
 צונויפגעפרעט געוואָרן אַזוימיל געשעענישן, דאָס לעבן איז
 אין אַזעלכע צייטן פון רעוואָלוציע אַזוי אינהאַלסטרייך און
 פול מיט איינדרוקן, אַז די חדשים דערשיינען ווי צענדליקער
 יאָרן, און די אַלע דאָזיקע מענטשן באַטראַכטן זיך אַליין ווי
 אַ שטיק געשיכטע. אַפילו באַשיידענע מענטשן היבן זיך אַנגע-
 איבער זייערע אייגענע גרענעצן, און נאָר מיט דערדאָזיקער
 לעבנספולקייט פון די געשיכטע-מינוטן קאָן מען דערקלערן די
 טוער פון די טעראַר-עפאָכן, וועלכע גייען לאַכנדיק אָדער
 רואיק, טאַראַכטנדיק דעם טויט, אויפן עשאַפאָט, אָדער שיקן
 מיט אַ ברייטן זשעסט אַנדערע מענטשן צום טויט, שאַפאָר
 אַלזאָ, וועלכער שרייבט די געשיכטע אין סאַמע ברען פון
 דער רעוואָלוציע, זאָגט וועגן דער פריערדיקער צייט פאַלגנ-
 דיקע ווערטער: „דעמאָלט האָט פראַנקרייך מיט זיך פאַרגע-
 שטעלט אַ מערקווירדיק בילד... אַלץ איז געווען סתירה און
 קעגנזאָץ אין דעמדאָזיקן קאַמף פון גייעם ליכט און אַלטע
 טעותן... מען האָט געזען, ווי אין דעם גדר פון איין נאַציע
 האָבן זיך פאַרשיידענע נאַציעס באַשעפטיקט די מיט ענציקלאָ-
 פעדיע און די מיט אינדולגענציעס, די מיט פאַליטישער עקאָ-
 נאָמיע און די מיט אַוונות און מופתים, די מיט דעם „עמילי“
 פון רוסא און די מיט דעם מאַנדאַט פון אַ בישאָף, די מיט
 דעם קעניגלעכן פאַרלאַמענט און די מיט דעם „סאַציאַלן אַפ-
 מאַך“ פון רוסא, און מיט די פאַרטריבענע יעזואיטן, פאַ-
 נאָדערנעיאָגטע פאַרלאַמענטן און פאַרפאַלגטע פילאָזאָפן, אַט
 דורך דעמדאָזיקן כאַאָס האָט די נאַציע מאַרשירט צו די אידעען,
 וועלכע האָבן געוואַלט שאַפן אַ פרייע קאָנסטיטוציע.“ מיר האָבן

אויבן דערמאנט. אז יעדעסמאל, הען עס ברעכט אויס א רע-
 העאלוציע, דערמאנט זי זיך העגן אלע אירע פאָרגענגער, די
 פריערדיקע רעוואָלוציעס, און באַטראַכט זיך אלס זייער קינד.
 מער נישט די פראַנצויזישע רעוואָלוציע פון XVI יאָרהונדערט
 אין אינגאָנצן פאָרגעסן געוואָרן אין דעם XVIII און האָט גע-
 מוּזט ערשט אויסגעגראָבן הערן אין אונזער צייט. דאָס קומט
 דערפון, וואָס די גייסטיקע עלעמענטן, באַזונדער אין פראַנק-
 רייך, האָבן זיך אין משך פון די 200 יאָר אינגאָנצן אָפגעווענדט
 פון קריסטנטום און האָבן שוין מער נישט פאַרשטאַנען די
 פאַרמען, אין וועלכע מען האָט אין XVI יאָרהונדערט געקעמפט
 פאַר פרייהייט און קאָנסטיטוציע. ווען שאַנפאָר האָלט ווידער
 געקומען, וואָלט ער געפונען, אז די פרייע קאָנסטיטוציע, צו
 וועלכער די רעוואָלוציע האָט אין XVI און XVII יאָרהונדערט
 געשטרעבט און וועלכע זי האָט אין XVIII יאָרהונדערט אויסגע-
 קעמפט, איז נאָך אלץ דאָ אָדער זי איז שוין ווידער דאָ.
 אָבער אויך דער כאָאָס אין דער גייסטיקער אַטמאָספער און
 אין די סאָציאַלע צושטאַנדן איז פונקט אזוי אויך דאָ.
 די צווייטע עפאָכע פון די מלוכה-רעוואָלוציעס באַשטייט
 (אויב מען וואָל לאָזן אָן אַ זייט די פראַנדע) פון דעם קריג
 פאַר דער אומאַפהענגיקייט אין אמעריקע, פון דער פראַנצויז-
 זישער רעוואָלוציע אין XVIII יאָרהונדערט און פון די באַזע-
 גונגען, וועלכע האָבן זיך אָן איר אָנגעשלאָסן אין אלע לענ-
 דער אין XIX יאָרהונדערט, אָט די נייע עפאָכע מוז אַלץ
 ווידעראַמאל פירן דעם אַלטן קאַמף: קעגן דעם אַבסאָלוטיזם
 און דער געוואַלט, פאַר דעם קאָנסטיטוציאָנעלן שטאַאַט און
 געזעץ, אָבער געוויסע שינויים זענען דאָך פאַראַן. דער קאַמף
 גייט שוין נישט הויפטזעכלעך קעגן דעם קעניג און נאָך היי-
 ניקער קעגן ברוטאַליטעט און געוואַלט, ער הענדעט זיך ראַשית
 פל קעגן דער אומפּעאַיקייט און קליינלעכקייט פון זיינע משרתים,
 אַ לאַנגע צייט, צום סוף פון דעם XVIII און ווידעראַמאל אין
 מיטן פון XIX יאָרהונדערט, ווערט דער מאָנאַרך באַטראַכט
 אלס אַ מער גלייכגילטיקער און ווייניקער היכטיקער פאַקטאָר.

מען קעממט מער צוליב די זאכן, איידער צוליב די פארמען
 אדער די פערזאנען; דאָס, וואָס מען באַקעממט, איז נישט מער
 קאַנצענטרירט אין דער איינהייט פון אַ ראש המלוכה; דאָס,
 צו וואָס מען שטרעבט, איז נישט קאַנצענטרירט אין דער איי-
 הייט פון אַ באַגריף. אויף דעם אָרט פון פשטות איז געקומען
 די פאַרשיידנארטיקע פאַרצוהייגטקייט און קאָמפליצירטקייט;
 אויך די רעוואָלוציע האָט זיך ספּעציאַליזירט. דער קעניג מוז
 שוין מאַכן גאַנץ באַזונדער-שווערע פעלערן, כדי דער איי-
 טערעס זאָל זיך קאַנצענטרירן אויף זיין פערזאָן און זאָל
 אַנציהנדן דעם רעפּובליקאַניזם. אין דידאָזיקע רעוואָלוציעס,
 היי מעכטיק זיי זאָלן נישט אויפטרעטן, האַנדלט זיך אייגנט-
 לעך נאָר אין אַ צווישן-רעוואָלוציע: דער קאָמף גייט שוין
 נישט מער הויפטזעכלעך קעגן דעם אַבסאָלוטן קעניג און נאָך
 נישט קעגן דער נייער איינהייט, קעגן דעם אַבסאָלוטן שטאַאַט.
 אַ סך מער איז עס אַ קאָמף פאַר דעם אַבסאָלוטן שטאַאַט,
 פאַר זיין הייטערדיקער אַנטוויקלונג און דעמאָקראַטיזירונג. מער
 אַרײַט קעגן דעם קעניג איז אַט דער קאָמף געווענדעט קעגן
 די שטאַאַנדן, אויף וועלכע דאָס קעניגטום שטיצט זיך: קעגן
 די גייסטלעכע און דעם אַדל, און דערמיט אויך קעגן דער
 שטאַאַנד-קאָנסטיטוציע, וועלכע האָט אין די פריערדיקע רעוואָ-
 לוציעס געזאָלט גראָד זיין דער יסוד פון דער רעפּובליק.
 דערוויייל האָט די אַנטוויקלונג פון דעם האַנדל און די מאַנו-
 פאַקטורן שטאַאַק געמאַכט דאָס בירגערטום; דער דריטער
 שטאַאַנד וויל דוקא פאַרפּולשטענדיקן די צעשפּליטערונג פון די
 בירגער און דעם אינדיוידוואַליזם. עס זענען נאָך פאַרבליבן
 רעשטלעך פון דער צייט פון די בוגדן, וועלכע האָבן זיך
 פאַרוואַנדלט אין פריוויילעגיעס אָדער זענען געשטאַאַנען-נישט-
 איז אַנדערש אין וועג; האָט מען דערפאַר צעבראַכן די שטאַאַנדן-
 קאָנסטיטוציע, האָט מען פאַנאָדערגעלעזן די צעכן, פאַרטיילט
 די געמיינדע-ערד (די נאָך איבערגעבליבענע רעשטלעך פון אַלטן
 געמיינשאַפטלעכן אייגנטום), אויפגעלייזט און פאַרבאַטן די
 באַרופס-אַסאָציאַציעס. וויל דער בירגער מוז זיין נישט נאָר

פריי און אוימאָפּהענגיק אין זיין געזיסן. יעדער בירגער מוז
 נישט נאָר מיטאַרבעטן אין שטאַטס און באַהאַנדלט ווערן פון
 דעם שטאַטס אין אַ גלייכער מאָס. אין יענע צייטן האָט גע-
 גאָלטן צוזאַמען מיט דעם לאַזונג פרייהייט און גלייכהייט נאָך
 אַ לאַזונג, וועלכער האָט פאַר יענע מענטשן געהאַט כּמעט
 דעמוועלפּן קלאַנג: פּרייז און אײגנטום. דער
 שטאַטס זאָל גאַראַנטירן די אַבסאָלוטע פרייהייט פון האַנדל
 און פון די אונטערנעמונגען דורך זיינע געזעצן, דורך דער
 אוימאָפּהענגיקייט פון זיינע געריכטן, דורך די רעכטלעכע זיכע-
 רונגען, דורך דער פאַרטיילונג פון געזעצגעבערישער און פאַר-
 וואַלטונגס-מאַכט. עס זאָלן נאָר זיין בירגער און שטאַטס,
 קיין שום פאַראייניקונגען מחוץ דעם שטאַטס; אָבער אויך
 דער שטאַטס טאָר זיך נישט אַריינמישן אין דער פרייהייט פון
 אײגנטום. מען האָט געגלייבט, אַז אויף אַזאַ אופן וועט מען
 אַמבעסטן הויפּן דעם ווילשטאַנד פון די בירגער, סײַ די
 זעלבשטענדיקע, סײַ די אָפּהענגיקע. און מען וועט פאַרגרעסערן
 דאָס נאַציאָנאַלע פאַרמעגן. פּונקט אַזוי ווי פריער האָבן זיך
 אין הסכּם מיט דער רעפּובליקאַנישער באַוועגונג, אַנטוויקלט די
 נייע היסנשאַפטן פון שטאַטס-רעכט און פעלקער-רעכט, איז
 איצט צוזאַמען מיט דער קאָנסאַלידירונג פון די נאַציאָנאַל-
 שטאַטן אַנטשטאַנען אַ נייע היסנשאַפט, אָדער, בעסער געזאָגט,
 אַ נייער צווייט פון די שטאַטס-היסנשאַפטן, די פּאַליטי-
 שע עקאָנאָמיע. לכתּהילה האָט מען געמיינט, — דער
 נאָמען אַליין באַזייזט דאָס, — אַז מען וועט נאָר הייטער
 אויסבילדן די שטאַטס-לעזער; פּונקט אַזוי ווי דער ערלעכער
 פרייהאַט-מאַן פירט אַ השבון פון זיינע הכנסות און הוצאות,
 ווי דער סוחר פירט זיינע ביכער, אַזוי האָט אויך דער שטאַטס
 געזאָלט האָבן אָרדענונג אין זיין ווירטשאַפט. די עקאָנאָמישע
 באַוועגונג איז ביי איר אָנהויב קודם פּל אַ המשך פון דעם
 רעפּובליקאַנישן קאַמף קעגן דעם פירשטלעכן אַבסאָלוטיזם אויף
 אַ באַזונדערן געביט. דער אַבסאָלוטער הערשער האָט נישט
 געמאַכט קיין חילוק צווישן זיין פרייהאַט-פאַרמעגן און דעם

סלובה-פארמען. אלץ האט געהערט צום קעניג, אויך פריהאט-
 פארמעגנס האט דער קעניג באטראכט טעארעטיש און, איך
 סאל פון סכסוכים, פראקטיש אלס זיין אייגנטום, אין ער
 דאך געווען דער לאנד-האר. ערשט די שפעטערדיקע רע-
 פובליקאנער און עקאנאמיסטן האָבן איינגעפירט דעם מאָדער-
 נעם באַגריף פון שטאַט. אויב פאַר די ערשטע רעפובליקאַנער
 אין דער שטאַט נאָך געווען אידענטיש מיט די Etats, ד. ה.
 מיט די שטאַנדן, איז ער איצט געוואָרן טאַקע דער Etat, ד. ה.
 אַ געאָרנטע פאַרהאַלטונג פון אַן אומפערזענלעכע אָרגאַניזם
 מיט הכנסות און הוצאות. באַלד אָבער האָט מען גענומען
 מערקן, אז ס'איז פאַראַן נישט נאָר אַ באַלאַנס פון שטייערן
 און אויסגאַבן, נאָר אויך אַ האַנדלס-באַלאַנס, אַ סטאַטיסטיק
 פון אימפּאָרט און עקספּאָרט, אַז חוץ פון שטאַטס-פאַרמעגן
 איז נאָך פאַראַן אַ נאַציאָנאַל-פאַרמיזן. דאָ האָט מען צום
 ערשטן מאל ווידער אַנטדעקט אַ נאַציע, אַ פּאָלק, אַ געמיינ-
 שאַפט, וועלכע איז נישט געווען שטאַט און פונדעסטוועגן
 לחלוטין נישט בלויז אַ סומע פון אינדיוידוען און אינדיחיי-
 דועלע דערברייכונגען. מען האָט אַרויסגעפונען, אַז די אַנטי-
 שטייאונג און די צירקולאַציע פון די גיטער (פון דער שאַפונג
 פון די רוי-פראָדוקטן ביז צום פאַרברויך פון די פאַרטיקע
 סחורות), זייער אויסטויש אויף געלט און קרעדיט, די פאַרשיי-
 דענע פאַרמען פון קרעדיט-פאַרהעלטענישן און האַנדלס-גע-
 שעפטן, אַז דאָס אלץ קאָן מען באַשרייבן און איינאַרדענען
 אין אַלגעמיינע פאַרמולעס און צוזאַמענפאַסנדיקע באַגריפן.
 נישט-וויסנדיק דערפון, — מען ווייס עס נאָך עד היום נישט, —
 האָט מען געמאַכט די צווייטע גרויסע אַנטדעקונג פון יענע
 צייטן. די ערשטע אַנטדעקונג שטאַמט פון גאָ באַעטי; מסתמא
 האָט נישט ער אַליין, נאָר די ערשטע רעוואָלוציאָנערע אַרויס-
 געבער פון זיין שריפט האָבן געפונען דערצו דעם גליקלעכען
 נאָמען: קעגן איינעם! דער נישט-איינער, דאָס איז גע-
 ווען דאָס פּאָלק פון די יחידים מיט דעם סווערענעם אינדי-
 ווידואַל-געפיל, וועלכע זאָגן זיך אָפּ צו פּאָלגן דעם איינעם

און רעבעלירן אויף אזא אופן קעגן דער פארשקלאסונג קאָן
 מען טאָקע די צווייטע אַנטדעקונג אַנרופן מיט דעם נאָמען:
 דער קעגן-שטאַט. דער נישט-שטאַט. מען האָט אָנגע-
 געהויבן צו זען, אז נעבן דעם שטאַט עקזיסטירט נאָך אַ
 געמיינשאַפֿט, נישט קיין סכּום פון אינזאָלירטע אינדיחידועלע
 אַטאָמען, נאָר טאָקע אַן אָרגאַנישע געמיינשאַפֿט, וועלכע באַ-
 שטייט פון פּאַרטידנאַרטיקע גרופּן אין דערהויבט זיך צו אַ
 געבוי מיט אַן אייגענעם טורעם. מען הייסט נאָך גאַרנישט, אָדער
 נישט פיל, אָעגן דעמאָזיקן איבער-אינדיחידועלען געבוי, וואָס
 פּראָגט אין זיך דעם גייסט, אָבער עס אָעט קומען אַ טאָג
 און מען אָעט הייסן, אז דער סאָציאַליזם איז נישט אַ דערפּינג-
 דינג פון עפעס גייעס, נאָר אַן אַנטדעקונג פון דעם, האָט איז
 שוין דאָ און עס וואָקסט. און דעמאָלט, ווען מען אָעט אָנט-
 דעקן די ריכטיקע בוי-שטיינער, וועלן זיך געפינען אויך די
 אמתע בויער.

. מיר חוזן איבער: צוזאַמען מיט דער הייטערדיקער
 אויספילונג פון אָט דער נייער דערקענטעניש אַנטחיקלען
 זיך צוויי שטרעמונגען. איינע פון זיי באַמיט זיך אַריין-
 צוזעמען אין דעם שטאַט דידאָזיקע געביטן פון עקאָנאָמישן
 לעבן, וועלכע מען האָט ביז איצט געלאָזן אַנטחיקלען זיך
 סטיכיש; פאַר דער אַנדער שטרעמונג האָט דידאָזיקע דער-
 קענטעניש באַטייט: אַנטדעקונג פון דער געזעלשאַפֿט. נעבן
 דעם שטאַט אין די איינצלנע צעשאַטענע אינדיחידוען איז
 פאַראַן עפעס אַ דריסט: די געזעלשאַפֿט, וועלכע האָט אירע
 אייגענע פאַרמען פון געמיינשאַפֿטס-לעבן. דער עכטער געמיינ-
 שאַפֿטלעכער גייסט קומט-אויף ערשט, ווען די פאַרמאָזיעס
 זענען דאָ, פון וועלכע ער וואָקסט אַרויס און וועלכע ער
 פאַרמירט; אָבער פריער, איידער עס קומט-אויף אָט דער גע-
 מיינשאַפֿטס-גייסט און אַפילו די פאַרמאָזיע גופא, איז שוין
 דאָ דער אינטואַיטיחער, טעאָרעטיש-אַרבעטענדיקער גייסט פון
 דער היינשאַפֿט, וועלכע ברענגט-צונויף און פאַרבינדט די
 צעשטרויעטע און פאַנאָדערגעוואָרפענע עלעמענטן. אַזוי אַרום

אין די סעאריע פון דער פאליטישער עקאנאמיע אויך געווארן
אזא היסטאריע פון אלע, וועלכע מיינען, אז זיי שטעלן-אויך
נאך טעאָרעמעס פון גייסט, בעת אין דער אמתן שאַפן זיי
כחות פון דער פראַקטיק, די פאליטישע עקאנאמיע האָט
געמיינט, אז זי פאָרמולירט ראשית כל די אזוי-געווענע גע-
זעצן פון דער פלאַנלאָזער פרויאַט-הירטשאַפּט; אין דער
אמתן האָט זי אָבער געבויט נישט קיין אלגעמיינ-גילטיקע
באָגריפן, נאָר געמיינשאַפּטן אין לעבן. וואָס מער די דידאָקע
באָגריפן האָבן זיך געיאָגט נאָך די געזעצן פון פרויאַטן קא-
פיטאָליזם, אַלץ מער האָבן זיי געהאַלטן שאַפן אין דער רעא-
לער הויקלעכקייט אַ סאַציאַלע עקאנאמיע. זיי האָבן גע-
זוכט אַבסטראַקציעס, וועלכע זענען געווען אין בעסטן פאל
גוטע באַזייכענונגען, אָבער זיי האָבן אָנשטאַט דעם געטונען
געמיינשאַפּט און גייסט, וועלכע זענען טאַקע רעאַליטעטן. —
ביי דערדאָזיקער געלעגענהייט וויל איך אונטערשרייבן, אז
דער גייסט, וועגן וועלכן איך רעד אזוי אָפּט, איז נאָר היינט
פון דער וויסנדיקער אויפמאַטונג פון וועלט אין אירע איינצלי-
הייטן. דאָס, וואָס איך רוף אָן גייסטלעזיקייט און די צעשפּלי-
טערטקייט פון די יחידים, קאָן מען אויך אַנרום סענטואַליזם.
וויסנדיקייט, אויב אין דער רענעסאַנס-צייט האָבן זיך אזוי
אויסגעלאָסן באַטרייט די ווישן, איז דאָס געווען טאַקע דער-
פאַר, הייל דער גייסט, וועלכער איז דער היפּך פון גשמיות.
איז פאַרשוונדן געוואָרן. יעסעדער גייסט באַהערשט און בא-
שרעקט די מאַכט פון די ווישן; אויך די גריכן זענען אין
זייער בעסטער צייט געווען אַ זייער ווייניק גשמיותליק פאַלק.
פאַרקערט, זיי האָבן געשטרעבט צו דעם טיפּישן און אלגעמיי-
נעם, און וועט אַמאָל קומען דער גייסט, וועלכער וועט אונז
ווידער פאַרבינדן מיטן פאַלק, וועט דאָס דעמאָלט זיין אַ גייסט,
וועלכער וועט אויך אונזערע דענקער באַטרייען פון דער קוואַל
פון די בלאַנדזשענדיקע, עבערנדיקע און פאַרשנדיקע ווישן.
פון דער שרעקלעכער מאַסע פון קאָנקרעטע איינזלעייטיגן, ער

וועט אריינברענגען איינהייט און אָרדענונג סיי אין אונזער לעבן, סיי אין אונזער דענקען.

האַלט איך נישט געמוזט שרייבן אָס דיראָזיקע אַרבעט אין יזר 1907, בעת מיר שטייען נאָך אין דערמיט פון דער אַנטוויקלונג, העלכע איך וויל שילדערן; אָדער האַלט איך געהאַט די מאַנט אַזוי צו געשטאַלטן די לאַגע דורך מײן טעטיקייט, הי איך האַלט דאָס העלן; אָדער הען ס׳האַלט דאָ געווען דערלויבט דעם אויטאָר צו געברויכן אַן אויטאָפיס-טישע שפראַך, האַלט איך געוואָגט פּאַלבנדיקס: אָס דיראָזיקע ביידע ריכטונגען, העלכע זענען אַנטשטאַנען נאָך פאַר די מלוכה-רעוואָלוציעס פון XVIII און XIX יאָרהונדערט, האָבן אַרויסגעלייגט זייער שטעמפל אויך אויף די רעוואָלוציעס און אויסבוי-פרוּזן פון XX יאָרהונדערט. די טוער פון איין ריכטונג האָבן זיך אָנגערופן פּאַליטיקער, און צו זיי זענען צוגעשטאַנען אַלץ מער און מער אַלע פאַרטייען. זיי האָבן זיך געשטעלט אַלס ציל אַריינצונעמען דאָס עקאָנאָמישע לעבן אין דעם שטאַט, און אויסצובויען דעם אַבסאָלוטן, דעמאָקראַטישן קאָנסטיטוציאָנעלן שטאַט, נישט נאָר פּדי צו זיכערן די בירגער אײ-געם פון דעם צוהייטן, נאָר אויך פּדי צו באַהאַרענען זיי קעגן אַרעמקייט, פאַרהאַנגלסקייט און איינוואַמקייט, די צוהייטע ריכטונג, העלכע האָט זיך אָנגערופן סאָציאַליסטיש, האָט דערקלערט: זינט דעם מאַמענט, האָט מען האָט אַנטדעקט די געזעלשאַפט, דאָס פרייע און פרייהויליקע צוזאַמענחירקן פון די כחות פון לעבן, האָט דער שטאַט נאָר איין-איינציקע אויפגאַבע: ער דאַרף, נעמלעך, צוגרייטן מאַסנאַמען, פּדי זיך אַליין אויפצולייזן און פּדי צו שאַטן פרייען פּלאַץ פאַר דעם אוימענדלעכן אויסבוי פון בונדן, אַרגאַניזאַציעס און געזעלשאַפטן, העלכע ווילן פאַרגעמען דאָס אָרט פון שטאַט און פון דעם פּלאַץ, און גייסטלאָזן אינדיחיוואַליזם אין דער ווירטשאַפט, פּראָדוקציע און צירקולאַציע, עס זענען נאָך דאָ אייניקע פאַרטרעטער פון אַ דריטער ריכטונג, העלכע זענען געשטאַנען אַן אַ זייט און האָבן מיט אַ ביטערן שמיכל אויף די לייפן און מיט אַ פונק האַפענונג אין די אויגן געפרוּזט

דערקלערן: דער העג צו דער פילשטענדיקער אויטלייזונג פון
 שטאט גייט טאקע דורך דעם אַבסאָלויטן דעמאָ-
 קראַטישן הירטשאפטס-שטאַט. היות אָבער,
 ווי עס זענען נאָך קיינמאָל אין דער וועלט נישט געווען קיין
 אַבסאָלומע סאָרמען, האָט דעריבער דידאָזיקע דריטע ריכטונג
 קיין שום אויסזיכטן נישט; אין איר קומט נאָר צום אויס-
 דרוק דער געהאָלטיק-לאַנגער און שווערער העג פון דער אַנט-
 היקלינג אין אונזערע צייטן.

אַט אזוי האָלט איך געקאָנט רעדן, הען איך האָלט נישט
 געשריבן די אַרבעט איצט. היות אָבער הי איך שרייב וי
 איצט, מוז איך אויך פון די רעוואָלוציעס פון XVIII און XIX
 יאָרהונדערט, וועלכע ציען זיך נאָך אין אונזער צייט, געבן
 אַן אוטאָפּיסטיש בילד. אמת, אונזער איבערגאַנגט-צייט איז
 גראַד אין דידאָזיקע יאָרצענטן גאַנץ הייט פון דידאָזיקע באַ-
 הענגונג, פונדעסטטעגן בין איך פילשטענדיק איבערצייגט, אז
 די רעוואָלוציע איז דאָ: זי איז נאָך דאָ, אָדער זי איז שוין
 הידער דאָ. אָדער עס העט קומען באַלד אַינער אונז דער
 גייסט, העלכער הייסט נישט רעוואָלוציע, נאָר רעגענעראַציע,
 אָדער מיר העלן מוזן נאָך איין מאָל, און מער הי איין מאָל,
 זיך טובל זיין אין דער רעוואָלוציע. ווייל דאָס איז טאָקע
 אין אונזערע יאָרהונדערטער פון איבערגאַנג די אויפגאַבע פון
 אַ רעוואָלוציע: טובל צו זיין די מענטשן אין גייסט. אין
 דעם פייער, אין דעם אימפעט, אין דער ברידערלעכקייט פון
 דידאָזיקע רעבעלישע באַהענגונגען דערוואַכט שטענדיק הידער
 דאָס בילד און דאָס געמיל פון דער פּאָזיטיווער פּאַרפּינדונג
 דורך געמיינשאַפט און דורך ליבע, האָט איז קראַפט. אָן
 דערדאָזיקער צייטהייליקער רעגענעראַציע האָלטן מיר נישט
 געקאָנט הייטער לעבן, האָלטן מיר געמוזט אונטערגיין. עס
 האָלט אָבער גאַרנישט דערביי, און מען זאָל דאַרפן אונטער-
 גיין, הגם אונזערע לעצטע דורות האָבן אַרויסגעחין אַ גע-
 האָלטיקע שוואַכקייט. אַפילו גרויסע טאַלענטן האָבן זיך אָפּגע-
 געבן דער קינסטלערישער פּוּסטקייט אין האָבן זיך פּעטע

איינאנזן אפגעקערט פון געזעלשאפטלעכע פליכטן. קעגן יעט-
הערן פעסימיזם טרעט ארויס די געוואלטיקע געשעעניש.
העלכע עס האבן איבערגעלעבט די עלטער-זיידעס פון אוינזערע
יונגע מענטשן: די גרעסטע פון די אלע דאזיקע רעוואלוציעס,
די פראנצויזישע פון סוף XVIII יארהונדערט. גראד דאס איז-
געלעכע האט שטענדיק געשאפן אין דער מענטשלעכער העלט
די נייע רעאליטעטן. דאס אוימעגלעכע פלעגט שכענדיק פאר-
כאפן אן א צאל יחידים און דאס פאלק; אויפגעלעך-גרויס
זענען דערביי געווען נישט אזוי די העגן און די צילן. הי
די שטימונג און דער גייסט פון די מענטשן. וואס האט מען
געוואלט לכתחילה דערגרייכן אין פראנקרייך? אייגענטלעך
נישט מער ווי ראטעווען דאס לאנד פון באנקראט. דא איז
אבער געשען דאס, וואס עס האט שוין פאסירט אין דער
ענגלישער רעוואלוציע, אין דער פראנדע און באזונדער אין
דעם אמעריקאנישן קריג פאר אוימאפהענגיקייט: די רעגירונג
האט זיך פארעקשנט. וואלט די רעגירונג נישט געמאכט איינעם
נאך דעם אנדערן די אוימגלויבלעכסטע פעלערן און נאריש-
קייטן. וואלט עס נישט געקומען אין יענעס מאמענט צו קיין
אויסברוך. בעת דער העזהדיקער אוןאנטוריסט שאמאס
פערין האט געהיידמעט די אמעריקאנער זיין פאמפלעט, דער
שכל הישר, אין העלכן ער האט דערקלערט אלע רעגירונגען,
און באזונדער די ענגלישע, פאר שענדלעך און נוצלאז. איז
דאס געווען אן ענגלענדער. נישט קיין פראנצויז. אויך אין
אמעריקע וואלט פון אזא גייסטיקער רעבעליע נאך לאנג נישט
געקומען צו קיין רעוואלוציע און צו דער איינפירונג פון דער
סאמע פרייסטער רעפובליק אין דער העלט. ווען די ענגלישע
רעגירונג און דער גרעסטער טייל פון ענגלישן פאלק וואלט
נישט געווען אזוי פארבלענדט קעגן די קאלאניסטן אין אמע-
ריקע. אבער אזא נארישקייט, אדער ברוטאליטעט, אדער שוואכ-
קייט פון די רעגירונגען איז שטענדיק נאך דער פונק; און
דעמאלט שטעלט זיך יעדעסמאל ארויס אז דאס פאלק און
זיינע דענקער און דיכטער זענען ענלעך צו א פולחער-פאס.

וואס איז אָנגעלאָרן מיט גייסט און שעטעריש-צעשטערנדיקע
 כחות. אָט דער פאקט גיט אונז דעם גלויבן אין די סארבא-
 האלטענע, אייפגעזאמלטע כחות פון פאָלק, אפילו בעת עס זע-
 מיגט זיך אויף דער נידעריקסטער שטופע. אזוי איז דאָס אויך
 געווען אין פראַנקרייך. בעת גראַף מיראבאָ האָט אין יאָר
 1788 געווידמעט די רעבעלירנדיקע האַלענדער זיין פראַיעקט
 פון מענטשן-רעכט, איז דאָס פראַנצויזישע פאָלק נאָך געווען
 זייער ווייט דערפון, זיך אָנצונעמען פאַר זיינע אייגענע
 מענטשן-רעכט. — גישט געקוקט אויף דעם גייסט פון השכלה,
 פון חוזק און פרייהייט, וועלכער האָט געשטורעמט אויף אים
 מזד די גלענצענדיקע דענקער, זיעט געקוקט אויף זיין לייד-
 שאַטלעכן אַנטויל אין דעם באַפרייאַנגס-קאָמף פון די אַמע-
 ריקאַנער. שאַנפאַר איז טאַקע גערעכט (און ער גופא איז אַ
 ביישפּיל דערצו), בעת ער זאָגט, אַז די פראַנצויזישע רעוואָלוציע
 זיע איז דער בעסטער באַהייז דערצו, ווי אַן אַלט-געוואָרענע
 און שוין לאַנג-פאַרדאַרבענע נאַציע קאָן חידער מיט אַיינמאַל
 דערהאַכן צו קראַפט און פרייהייט. וואָלט דאָס גישט געווען
 אזוי, דעמאָלט וואָלט דער גאַנצער מענטשלעכער מין גישט
 גאָר פאַרמשפט געווען צו אייביקער שקלאַפּעריי, נאָר אויך צו
 פולשטענדיקער יודיה און פאַרניכטונג. הייל מיר קאָנען דאָך
 גישט פאַרנעסן, אַז מיר אלע זענען גענוג אַרט אין זענען
 שוין מער ווי איינמאַל פאַרדאַרבן געוואָרן.

אין קיין איין רעוואָלוציע, ביז צו דער פראַנצויזישער,
 האָבן די קעסער גישט געהאַט אין זיך אַזאָ שטאַרק געפיל,
 אַז זיי מוזן מיט איין אימפעס באַזייטיקן אלע הינדערנישן,
 אַפּשאַטן אַלדאָס בייו, לעזן אלע פראַגן, שאַפן פאַר אלעמען
 גליק. די דאָזיקע רעוואָלוציע האָט געשפּירט אַלס איר איינמאַכע
 דאָס, וואָס מיראבאָ האָט פראַקלאַמירט שוין אין זיך
 ערשטן פראַיעקט פון מענטשן-רעכט: אַז די רעגירונג זענען
 אוועקגעשטעלט פון דעם פאָלק צוליב דעם גליק פון דעם
 פאָלק. אַז דאָסדאָזיקע געפיל, אַז מען זענען דורך העראַיאַשע
 אָנשטרענגונגען גליק און רו פאַר די קומענדיקע צייטן, האָט

זענען גליקלעך די רעוואָלוציעס, און דאָ זענען מיר נאָך
 עפעס, וואָס איז באַזייכנדיק פאַר אַלע רעוואָלוציעס, אָבער
 באַזונדער פאַר דער פראַנצויזישער: אַ גייסט פון פֿרײַד
 נעמט אַרום די מענטשן בעת דער רעוואָלוציע. אָט דער גייסט
 פון פֿרײַד גייט פון דער רעוואָלוציע אַריבער שפּעטער אין
 די גרויע איבערגאַנגט-צײַטן; און דער יום-טוב, העלפֿן די
 פֿאַרזער פֿייערן נאָך עד היום מיט אויסגעלאַסענע טענץ אויף
 די גאַסן אין דעם טאָג פון שטורמען די באַסטיליע, איז מער
 חי אַ זכרון, עס איז אַן אוממיטלבאַרע ירושה פון דער רע-
 וואָלוציע. הגם מיר, דײַטשן, זענען שוין לאַנג נישט מער קיין
 פֿרײַלעך פֿאַלק (אין מיטלאַלטער איז מען עס יאָ געווען), האָבן
 מיר דאָך נאָך ווונדער-שײַנע הערטער פאַר דערדאָזיקער פֿרײַ-
 לעכקייט, ווי למשל, אויסגעלאַסן אָדער אויפגערוימט. אין דעם
 ערשטן האָרט קומט צום אויסדרוק, אַז דער מענטש ווערט פון
 דעם שווערן עבר אַרויסגעלאָזן אין דער פֿרײַהייט; דאָס צוהײסע
 וואָרט באַטייט, אַז דער כאַאָטישער מענטש רוימט-אויף און
 שאַפט אָרדענונג אין זיך גוט און אין דער העלט אַרום זיך.
 אָבער אין דער פֿרײַלעכער שטימונג פון אַ רעוואָלוציע דריקט
 זיך אויס נישט נאָר די רעאַקציע קעגן דעם פֿריערדיקן דרוק;
 די פֿרײַד קומט אויך נישט נאָר דערפון, וואָס אין דער רע-
 וואָלוציע איז צוגעפֿערט אַ רײַך, שטורמיש, ברוינג-
 דיק לעבן. היכטיקער פון אַלץ איז דאָ אַז די מענטשן
 פילן זיך באַפֿרייט פון זייער איינזאַמקייט. אַז זיי לעבן איבער
 זייער געמײַנשאַפֿטלעכקײַט, זייער פֿאַרבינדקייט.
 בפועל ממש זייער מאַסנאָמיקייט. דערפֿאַר טאַקע איז נישטאָ
 קיין העכערע פֿאַרקערפֿערונג און פֿאַרגײַסטיקונג פון אַ רע-
 וואָלוציע און אַלע אירע באַדינגונגען, ווי די נײַטע
 סײַמפּאַניע פון בעטהאַעזען. נאָך דעם ווי אין מעלאַג-
 כאַליע פֿאַרזונקענע איינצל-נשמה לעבט איבער די שווערסטע
 מאַמענטן. נאָך דעם ווי פֿרוזט זיך דערפֿאַלגלאָז צו זיין
 פֿרײַלעך און פֿרײַ אין דער איינזאַמקייט, נאָך דער מגושם-
 דיקער צוגעפֿאַרונג אין דער הימלדיקער חדוה פון דעם.

איבער דעם מענטשן דערהויבענעם, גייסטיקן לעבן, גיסט זיך
 די סימפאניע אריין אין דעם מאסן-כאָר פון דער פרייד. מיר
 זאָלן אויך נישט פאָרגעסן די ווערטער פון שילערס רעוואָלוציע-
 זיאַנערן ליד, וועלכעס בעטהאָזען האָט געלייגט אין יסוד
 פון זיין סימפאניע: אלע מענטשן ווערן ברידער, ווען דיין
 מילדער אָטעם בלאָזט... ס'איז לחלוטין נישט אמת, ווען אין
 דער היינטיקער מוסקאָזער און אומסענטימענטאַלער צייט, וועלכע
 שעטט זיך מיט די געפילן פון ליבע און טריישאָפט, וויל מען
 אונז איינרעדן, אָז ברידערלעכקייט איז בכלל געהאָרן אַ פראָזע.
 מיר, מענטשן, מוזן זיך היידער אויסלערנען הויך און פעסט
 גאַנצוואַגן דער רעוואָלוציע און טאַקע אויך איר פאַראַויסצו-
 זאָגן, אָז די מענטשן זענען ברידער. עס
 זענען פאַראַן ווערטער, וועלכע מען מוז נאָר דערהויבן צו
 דער ספערע, פון וועלכער זיי שטאַמען, כדי זיי זינען אָפּצו-
 רייניקן פון דעם שטויב און דעם שפּאַט פון לייכזיניקע און
 קליינלעכע צייטן. פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע האָבן
 מיר באַקומען אָט דאָס וואָרט „ברידערלעכקייט“ און דערפאַר
 האָט פון איר גאָר באַזונדער אַרויסגעשטראַמט די פרייד:
 וויל די מענטשן האָבן דערפילט, אָז זיי האָבן ברידער און שוועסטער.
 אָבער די רעוואָלוציעס גייען נאָר שנעל באַרג-אַראָפּ,
 און די סיבה ליגט נישט נאָר אין די מענטשן, וואָס שטרעבן
 צו פּבּוד און הערשאַפט, קעגן וועלכע לאַ באַעטי האָט אַזוי
 שאַרף געהאַנגט. הגם די אַוטאָפּיע איז אומבאַגרענעצט-שיין
 (מער אין דעם, ווי זי זאָגט. איידער אין דעם, וואָס זי
 זאָגט), פונדעסטוועגן איז די דערגרייכונג פון דער רעוואָלוציע-
 לוציע גלייכצייטיק אויך איר סוף, וועלכער אונטערשיידט זיך
 נישט זייער שטאַרק פון דעם, וואָס איז געווען פריער. אָט
 דער סוף האָט זיך אָנגעמערקט אין דער פראַנצויזישער רע-
 וואָלוציע שוין זייער פרי. נישט די יאָגעניש נאָך פּבּוד און
 פאַרטיי-מאַכט צווישן די פירער איז הויפּטזעכלעך שולדיק אין
 דעם: אויך נישט אין דעם ליגט די סיבה, וואָס די רעפּובליק
 איז געווען אַרומגערינגלט פון פיינט, האָט געמוזט פירן קריג

און האָט זיך פאַרהאַנדלט, הייַנירן IV אָדער אין קראָם-
וועלט צייַטן, אין אַ מיליטער-שטאַט. די הויפּט-סיבה ליגט
אין דעם, האָט איך רוף-אָן די צייַטווייליקייט פון דער רע-
וואָלוציע. מיר האָבן שוין אויבן גערעדט וועגן דעם: היות
היי די רעוואָלוציע אַנטהאַלט נישט אין זיך קיין שום אָדער
יעדנפאַלס גאַנץ געהייַלעכע, אומגעניגדיקע פּאַזיטיווע כּוחות,
היות היי איר קראַפט ליגט הויפּטזעכלעך אין דער רעבעליע
און נעגאַזיע, זענען אויך די מיטלען, העלעכע זיי ווענדט-אָן
צוליב דעם טאַג-טעגלעכן קיום פון דער געמיינשאַפּט, קלאַגע-
דיקע, געמיינע און פאַרעלטערטע. הען אַ רעוואָלוציע פאַלט
אַבער אַריין אין אַזאַ שרעקלעכער לאַגע, היי די פּראַנציוזישע,
בעת פון אַלע זייטן באַדראַען זיי די אינערלעכע און די אוי-
סערלעכע פּיינט, דעמאָלט מוזן די נאָך לעבעדיקע כּוחות פון
נעגאַזיע און פאַרניכטונג זיך ווענדן קעגן זיך אַליין און
שלאָגן זיך גופּא. דער פּאַנאַטיזם און די לייַדנשאַפּט פאַר-
האַנדלען זיך דעמאָלט אין אומצוטרוי — אין דער סאַמע
שמוציקסטער שייכות, האָט קאָן נאָר זיין צווישן מענטשן, — אין
יאָגעניש נאָך בלוט, אָדער צומינדעסטן אין גלייַכגילטיקייט
צו די שרעקן פון רציחה; באלד ווערן אָט די שרעקן פון
רציחה שוין די איינציקע מעגלעכקייט פאַר די מאַכטהאַבער
צו האַלטן זייער צייַטווייליקע מאַכט. עס איז בכלל כאַראַקטע-
ריסטיש פאַר דער רעוואָלוציע, אַז זיי איז נאָר אַ שחונג און
אַ אימפעט און אַ פאַרחלומט-זיין; אַזאַ איז זיי געוואָרן
ערשט רעכט, הען זיי האָט זיך פאַרמאַסטן צו לעזן סאַציאַלע
פּראָבלעמען, די פּראַגן פון אייגנטום, מיט די מיטלען פון אַ
פּאָליטישער רעוואָלוציע. דאָס האָט אויך געפירט דערצו (אויב
מיר לאָזן אָן אַ זייט אַנדערע סיבות), אַז די רעוואָלוציע האָט
זייער פרי אויפגעהערט צו זיין אַ באַוועגונג פון דעם גאַנצן
טאָלק, אַז דאָס פּאָלק איז זיך אַלץ מער און מער פאַנאַדער-
געפאַלן אין פאַרשיידענע טיילן מיט אייגענע אינטערעסן און
אַז די פּאָליטיק פון די עמיגראַנטן, וועלעכע האָבן צוגעצויגן
די אויסלענדישע פּיינט, האָט געהאַט דערפאַלג.

איך האָב שוין אויפן בעזאָנט, אַז עס וועט מוזן אַמאָל
 קומען צו דער גרויסער אַנטשיידונג צווישן שטאַט און גע-
 זעלשאַפט, ד. ה. צווישן דעם טוראַנאַט פון אַ געמיינשאַפט,
 דער געוואַלט-מאַכט, און צווישן דער עכטער געמיינשאַפט, דעם
 גייסטיקן בונד, און אַז דערזייל מיטן זיך צונויף צווישן זיך
 די צוויי אַרטן פון מענטשלעכער פאַרבינדונג, עס וועט קומען
 דעמאָלט נישט צו אַן אַבסטראַקטער אַנטשיידונג, נאָר צו אַ
 אמת-רעאַלער: דורך פאַרניכטונג און שעפּערישן גייסט, אָט
 דאָס, וואָס באַצטי האָט נאָך פּראַקלאַמירט קעגן דעם איינעם,
 דעם קעניג, — די אַפּשיידונג פון אים דורך אַ פּאַסיאָן ווי-
 דערשטאַנד, — אָט דאָס וועט זיך ריכטן קעגן דעם איינעם,
 האָס הייסט איצט שטאַט. מען וועט דעמאָלט דערקענען, אַז
 נישט די אָדער יענע שטאַטס-פּאַרם טראָגט אין זיך די פּאַר-
 שקלאַפונג, נאָר אַז אין דעם שטאַט אַלס אַ זעלכען ליגט
 די זעלבסטפּאַרשקלאַפונג, די זעלבסטפּאַרלאַזנקייט, דער אומ-
 צוטרוי פון דעם מענטש נישט נאָר לגבי די אַנדערע, נאָר
 היינטזעכלעך קעגן זיך אַזיין; דער שטאַט אַלס אַזעלכער
 האָט אַרויסגעבראַכט די פּאַרם פון הערשאַפט, פון דעם דרויסן-
 זיקן, פון דעם טויטן, אויפן אָרט פון דעם גייסט, פון דעם
 אינערלעכן, פון דעם לעבן. אין דער איבערגאַנגס-צייט אָבער,
 אין וועלכער מיר לעבן, זענען צונויפגעמישט צווישן זיך
 שטאַט און געזעלשאַפט; פונקט אזוי זענען זינלאַז צונויפגע-
 מישט צווישן זיך די עלעמענטן פון אַ פּאָליטישער און אַ
 סאָציאַלער רעוואָלוציע. עס איז זייער שווער פאַר אַ עלטערן
 מענטש צו אָנערקענען, און אויך טאַקע אין זיין אַקטיוויטעט
 צוצוגעבן, אַז ער איז נישט דער מיטלפונקט פון דער ערד,
 נאָר אַז ער פאַרנעמט אַ שטיקל פּלאַץ עפעס ווי אויף אַ קליי-
 נעם פּאַסטן פון לינקס אָדער רעכטס. אַזוי איז עס אויך מיט די
 צייטן: זיי אַלע וואַלטן זייער געוואַלט זיין דער העכסטער
 פונקט, אָדער דער ציל פון דער געשיכטע, אָדער עטוואָס באַ-
 זונדערט, אַפילו ווען זיי שאַפן נישט דערצו קיין שום באַ-
 זונדערע ווערטן. דערפאַר טאַקע וועלן אַ סך נישט וועלן צו-

זעבן. און אונזער צייט איז נאָר אַזוי עפעס הי און איבערגאַנגס-
 צייט, אָבער אַזוי איז דאָס פּאַרט. עס וועט קומען די צייט,
 ווען מען וועט פאַרשטיין קלאָרער הי היינט-צו-טאָג דאָס, וואָס
 דער גרעסטער פון אַלע סאָציאַליסטן, פּרודאָן, האָט דער-
 קלערט אין אייביקע, הגם פאַרגעסענע, ווערטער: און די סאָ-
 ציאַלע רעוואָלוציע האָט קיין שום ענלעכקייט נישט מיט דער
 פּאָליטישער, און געוויס קאָן זי נישט ווערן און בלייבן לעבע-
 דיק אָן פּלערליי פּאָליטישע רעוואָלוציעס, און אָבער אין תּוך
 און זי אַ פּרידלעכער אויטבוי, און אָרגאַניזירן פון און צו אַ
 נייעם גייסט, און נישט עפעס אַנדערש. אָט דאָס, האָט פּרודאָן
 האָט אָנגערופן, אומזיסטער קעגנזייטיקער קרעדיט און סאָלי-
 דאַרישע ערבות, איז געווען נישט מער הי אַ הירטשאַפטלע-
 כער אויסדרוק פאַר דעם באַגריף, וועלכן מיר באַצייכענען מיט
 דעם נאָמען „געמיינשאַפטס-גייסט“ און וועלכן ער אַליין האָט אָנ-
 גערופן אין זיין גרויסן מאַראַל-קריטישן ווערק מיטן נאָמען
 געוועזענע קרייט.

אָבער די גרויסע רעוואָלוציע און נאָך מער די אַלע
 געשעענישן, וועלכע זענען געקומען שפעטער אין די מלוכות
 פון איראָפּע, האָבן צונויפגעמישט אין אַ פאַרדרייטן קנויל
 פּאָליטיק און דאָס סאָציאַלע פּראָבלעם. ס'איז דאָ נאָר איין
 איינציקער פונקט, וווּ עס באַרירן זיך צווישן זיך נויטמענדי-
 קערהייט שטאַט און געזעלשאַפט, פּאָליטיק און סאָציאַליזם,
 וווּ אַ סאָציאַלע אַנטשיידונג קאָן קומען נאָר מיט די לעצטע
 מיטלען פון פּאָליטיק: דאָס איז דאָס פּרינציפּל-אייגנטום
 אויף ערד, ווענכעס איז נישט נאָר גאַראַנטירט פון דעם
 שטאַט, נאָר טאַקע דורך דעם שטאַט געשאַפן אין דער
 היינטיקער פּאַרם. דערפאַר טאַקע האָבן זיך די אַגראַרישע
 באַוועגונגען פון דער פּראַנצויזישער רעוואָלוציע, די קאַמפּן
 קעגן פעאַדאַליזם באַזעגט אויף דעם ריכטיקן באַדן. שוין
 דעמאָלט און נאָך מער אין די רעוואָלוציעס פון 1848 האָט
 מען אַ סך מאַל געפרוּווט איבערצואַנדערשן די סאָציאַלע אומ-
 שטענדן (און נישט נאָר די אַגראַרישע) מיט די געוויינלעכע

מיטלען פון פאליטיק, מיט דעם רעוואלוציאָנערן פארלאַמנטאָ-
 ריזם, אָדער מיט געוואַלט; מען האָט פראַקלאַמירט דאָס
 רעכט אויף אַרבעט, מען האָט געשאַפן נאַציאָנאַלע וואַרשטאַטן,
 מען האָט געפרוּווט קומען צום סאָציאַליזם מיט דעם בלוטיקן
 וועג. סונדעסטוועגן בלייבט דאָס אזוי, ווי דער דיכטער גאַט-
 פריד קעלער האָט געזאָגט: דער לעצטער נאַחזון פון דער
 פרייהייט וועט זיין טרוקן. פאָליטישע רעוואַלוציעס וועלן מאַכן
 פריי דעם באַדן אין דעם הערטלעכן און יעדן אַנדערן זין;
 אָבער גלייכצייטיק וועלן ווערן צוגעגרייט די אינסטיטוציעס,
 אין וועלכע עס קאָן לעבן דער בונד פון די ווירטשאַפֿטלעכע
 געזעלשאַפֿטן, וועלכער איז באַרום צו באַפרייען דעם פון דעם
 שטאַט געפאַנגענעם גייסט.

הייל מען דאַרף בשום אופן נישט מיינען, אז מיר מעגן
 זיצן פאַסיוו און וואַרטן ביז דער גייסט וועט קומען און רופן
 אונז צו דער אַרבעט. די דייטשישע גענאָסנשאַפֿט און אַסך
 אַנדערע אינסטיטוציעס פון געמיינשאַפֿט האָבן שוין עקזיסטירט
 איידער ס'איז געקומען דער גייסט, וועלכער האָט זיי שפּעטער
 דורכגעדרונגען און ערשט געמאַכט צו דעם, וואָס זיי באַטייטן
 פאַר דער קריסטלעכער צייט. פּונקט אזוי ווי ס'איז פאַראַן אַ
 מין גיין, נאָך איידער די פּיס ווערן צייטיק, פּונקט אזוי ווי
 אָט דאָס גיין בוים אין פאַרמירט ערשט די פּיס, פּונקט אזוי
 איז דאָס מיט דעם גייסט: נישט ער ברענגט אונז אַרויף אויף
 דעם העג, נאָר, פאַרקערט, אינווער וועג ברענגט אים אַרויס
 אויף דער וועלט אין אונז. ווהיין מיר זאָלן אָבער גיין, וואָס
 מיר זאָלן אויפשטעלן און אויפבויען, אָט דאָס וויסן שוין
 אַלע, וועלכע זענען צוזאַמען מיט מיר דורכגעגאַנגען דעם
 העג אין אָט דער שריפט. מיר זענען פאַנגעדערגעפאַלן אין
 אַטאַמען, און אָנשאַט צו שאַפן גיטער פאַר דעם פאַרברויך,
 פראַדוצירן מיר סחורות, ד. ה. גיטער אָן מענטשן-באַצויאונגען.
 נאָר לשם געלט-ריות, — און אויך דאָס געלט איז נישט בלויז
 אַן אויסטויש-מיטל צוליב אינווערער געמיינזאַמער באַקוועמלעכ-
 קייט, נאָר צופּעס אַ משונהדיקע בריה (שוין נישט-רעדנדיק פון

די פיקטיווע געלט-ווערטן, מיט וועלכע די קאפיטאליסטן בא-
רויבן זיך קעגנזייטיק). גאנצע ארבייען פון באזיצלאזע מענטשן
מוזן זיך שטעלן אין דינסט פון די קאפיטאליסטן, וועלכע
שאפן נישט דאס רייכטום פון פאלק, נאָר זייער אייגן
פרייאַט רייכטום. נאָך אנדערע ארבייען באַשטייען מייסטנס
פון דיזעלביקע באַזיצלאזע מענטשן, מוזן גאר אנטרין אָדער
פאַרברעסערן פאַר די נאַציעס זייערע אָפּוואַך-מערק און צווינגען
זיך גופא מיט די וואָפּן אין די הענט צו אַכטן דעם סאַציאַלן
שלום. אַלע ווירטשאַפּטלעך-טעכנישע פאַרטשריטן, הי געוואַלטיק
זיי זאָלן נישט זיין, זענען אַריינגעצויגן אין אַ סיסטעם פון
סאַציאַלער ירידה, וועלכעס פירט דערצו, אַז יעטוועדע פאַר-
צעסערונג פון די אַרבעטס-אינסטרומענטן און יעטוועדע דער-
לײכטערונג פון דער אַרבעט פאַרערגערט די לאַגע פון די
אַרבעטער. אונזער וועג דאַרף פירן דערצו, אַז אַזעלכע מענטשן,
וועלכע האָבן אינערלעך אָנערקענט די אוממעגלעכקייט אַזוי
ווייטער צו לעבן, זאָלן זיך פאַראייניקן אין בונדן און שטעלן
זייער אַרבעט אין דעם דינסט פון זייער פאַרברויך. זיי זאָלן
דאָס טאָן אין קאָלאָניעס, אין גענאָסנשאַפּן, אונטער שווערע
באַדינונגען. זיי וועלן זיך באַלד אָנשטויסן אָן די גרענעצן,
וועלכע דער שטאַט שטעלט אַוועק פאַר זיי: זיי וועט פעלן
ערד. אָט דאָס איז דער פּונקט, ביי וועלכן די רעוואָלוציע,
פון וועלכער מיר האָבן ביז איצט גערעדט, וועט אַריבערגיין
אין אַן אנדער רעוואָלוציע, וועגן וועלכער עס לאָזט זיך איצט
גאַרנישט זאָגן, ווייל זי איז נאָך הייט. אויך וועגן דער
סאַציאַלער רעגענעראַציע, אויף וועלכער איך האָב דאָ נאָר
אָנגעטייט, קאָן מען דאָ נישט פיל זאָגן. די התחללות און
טענדענצן, וועלכע זענען שוין פאַראַן, שאַצט יעדער אָפּ
לויט די האַפענונגען, וועלכע ער לייגט אויף דער צוקונפט.
אָבער איך וועל אין אַן אנדער אַרבעט ווידער אויפנעמען
דעם פּאָדים און באַטראַכטן סיסטעמאַטיש דעם צוקונפטיקן
סאַציאַליזם. אין די אומציייליקע שריפטן און דעקלאַראַציעס
פון די רעוואָלוציעס פון XIX יאָרהונדערט, ביי פּרודאָן, באַקונין,

מארקס, ביי אלע אינטערנאציאנאליסטן, אָבער אויך ביי אלע
טוער פון דעם יאָר 1848 אין פאַרשידענע לענדער, ביי מאַ-
דזיני, ביי די פאַריזער קאָמונארן, ביי די שאַפּיער, אומעטום
קאָן מען שטענדיק געפינען דעם געדאַנק, אַז די גרויסע רע-
וואָלוציע באַגרענעצט זיך נישט מיט פּראַנקרייך אַליין און
אַז זי האָט זיך נישט פאַרענדיקט עפעס וווּ אין דעם אָנהויב
פון XIX יאָרהונדערט. זיי פילן אלע מיט אַ טיפּן באַוווּסטזיין,
אַז ס'איז נאָר דאָ אַיין רעוואָלוציע, וועלכע לעבט איבער
פּויוועט פון מירקייט, אָבער רייסט זיך שטענדיק הידער אַרויס
אויף דער וועלט. באַזונדער זענען די רעוואָלוציעס פון 1848
אין די פאַרשידענע לענדער געווען אין פּאָליטישער הינזיכט
נאָר דערגענונגען, צו וועלכע עס האָט נישט געקאָנט קומען
פריער צוליב די מלחמות פון נאַפּאָלעאָנען. נאָך די געשעענישן
פון 1871-1870 שיינט עס, אַז עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ
לענדערע פּויווע, אַ דאַנק דעם אומאויפהערלעכן קריגס-צושטאַנד
(וועלכן מען רופט אָן שלום) און דעם פאַרשטאַרקטן נאַציאָ-
נאַליזם. אויב קיין איינציקער פון די דאָזיקע רעוואָלוציאָנערע
פּרווון האָט ביז איצט נישט דערגרייכט זיין ציל, איז דאָס
אָבער נאָך נישט קיין גרונט אָנצונעמען, אַז די רעוואָלוציע
וועט הידעראַמאָל באַלד אויסברעכן; ווייל מיר האָבן שוין
געזען, אַז די רעוואָלוציע דערגרייכט אייגנטלעך קיינמאָל נישט
איר ציל און אַז זי פאַרפּאָלגט גיכער איר אייגענעם צוועק
פון אָפּפּרישן די פחות, פון אַרויסברענגען דעם גייסט. דער-
מיט וויל איך נישט זאָגן, אַז די דאָזיקע גרויסע רעוואָלוציע
האַט נישט פאַרווירקלעכט קיין שום גרויסע בלייבנדיקע ווערטן.
דאָס, וואָס עס איז פון איר פאַרבליבן, האָט שוין אין יאָר 1793
קלאַר אַרויסגעזאָגט דער רעוואָלוציאָנער קאַמיל דעמולען אין
אַ בריוו צו זיין פּאָטער: „עס שיינט, אַז די רעוואָלוציע
האַט נישט אַריינגעבראַכט אין דעם קאָלעקטיוו פון די, וואָס
באַהערשן די רעפּובליק, קיין שום פאַרשטאַנד; איך זע פּוסטע
גאווה פּמעט אומעטום דאָרטן, וווּ ס'איז פריער געווען פּוסטע
גאווה, און יאָגעניש נאָך רייכקייט, פּונקט ווי עס איז פריער
געווען. אָבער די פּרייהייט פון דער פּרעסע איז אַ היכטיק

מיטל, העלכעס מיר פארדאנקען דער רעוואָלוציע; דער גייער רעזשים שטייט העכער פאר דעם פריערדיקן דערמיט, וואָס די שווינדלער ווערן געהאַנגען אין וואָס די עם הארצים און די שוטים ווערן דורך שפאָט פאַרניכטעט. דער אַלגעמיינער צו-שטאַנד איז איצט אָן אַ שיעור בעסער, איידער פאַר דעם אויסברוך פון דער רעוואָלוציע, הייל ס'איז פאַראַן אַ האַפענונג צו קאָנען אים פאַרבעסערן; דאָס פעלט אָבער אונטער דעם דעספאָטיזם, וועמעס שקלאַפן זענען הי פאַרשאַלטן, אָן קיין שום האַפענונג..."

אָט דאָס טאַקע האָט אינז איבערגעלאָזן בירושה די לעצטע רעוואָלוציע, כאַטש אַפילו די שווינדלער, פון וועלכע דעמילען רעדט, ווערן שוין היינט הידער נישט אַווי לייכט געהאַנגען, ווי אין 1793. דערפאַר אָבער גילאָטינירט מען היינט-צו-טאָג אויך הייניקער איידעלע און מוטיקע מענטשן; העכסטנס פאַרשפאַרט מען זיי אין געפּענגעניש. בכלל שיינט עס, אַז איין דערגרייכונג האָט אונז יענע רעוואָלוציע אי-בערגעלאָזן בלי שום ספק: די פרייהייט פון דער מיינונג קאָן שוין מער נישט ווערן געשטערט אויף אַ לענגערער צייט, קיין זאַך איז שוין מער נישט אומבאַריבאַר-הייליק, קיין זאַך קומט נישט מער צו רו, אַלץ איז אין פּלוס...

איך האָב אין דערדאָזיקער אַרבעט נישט גערעדט וועגן דעם, וואָס עס האָט זיך אָנגעהויבן אין רוסלאַנד. קיינער קאָן איצט נישט זאָגן, צי די רעוואָלוציע געפינט זיך דאָרטן נאָך אין איר ערשטער אַנטוויקלונג, אָדער צי גייט זי שוין באַרג-אַראָפּ. מען ווייט אויך ניט, צי רוסלאַנד וועט פשוט נאָכמאַכן דאָס, וואָס דאָס איבעריקע אייראָפּע האָט שוין געהאַט, אָדער צי אין רוסלאַנד ווױבט זיך עפעס אָן, וואָס וועט געהערן אויך צו אַנדערע פעלקער. גענוי הייסן מיר קיין שום זאַך נישט וועגן אונזער נעכסטן וועג; ער קאָן פירן איבער רוס-לאַנד, ער קאָן אויך פירן איבער אינדיע. אָבער איינט קאָ-נען מיר הייסן: אַז אונזער וועג פירט נישט דורך די ריכטונגען און די קאַמפּן פון דעם טעגלעכן לעבן, נאָר דורך דאָס אומ-באַקאַנטע, טיף-פאַרבאַהאַלטענע און פּלוצימדיקע.

איבער סאציאליזם און זידלונג

טעזיסן וועגן דער ווירקלעכקייט און

דער פארווירקלעכונג

(אָקטאָבער 1915)

1. מענטשן אַרבעטן, כדי צו שאַפן נאַטור-פּראָדוקטן פאַר די באַדערפֿענישן פֿון זייערע נאַטור-אינסטינקטן און אייער גייסט. כדי די פּראָדוקטן אויף אַ צוזעקמעסיקן אופן איבערצואַרבעטן, אָנצוזאַמלען און צוצושטעלן ביו דעם אָרט פֿון זייער פּאַרברויך, — אָדער כדי צו דערלייכטערן די דאָזיקע אַרבעט גופא און צו פאַרגרעסערן איר פּראָדוקטיוויטעט.

2. געמיינזאַמע אַרבעט אין פּאַמיליעס און אַרבעטס-גרוּפֿן (הויז, גאַרטן, פעלד, גאַסן און באַנען, טייכן און ימים, וואַר-שטאַט, פּאַבריק, געביי, גרוּפֿן), אויסטויש פֿון פּאַרשיידענע אָרטן אַרבעט און דינסט (דאָ געהער די אַרבעטס-טיילונג) און אויסטויש פֿון די פּראָדוקטן סיי אין רויען, סיי אין האַלב-פּאַרטיקן אָדער פּאַרטיקן צושטאַנד, — דאָס זענען די נויט-ווענדיקע מיטלען צו דערלייכטערן די אַרבעט אין פאַרגרעסערן די פּראָדוקטיוויטעט.

3. די עלעמענטאַרסטע פּאַרם פֿון אַרבעט איז יענע, ביי וועלכער דער מענטש, צי אַלס יחיד, צי אין גרוּפֿן, באַהערשט די נאַטור דורכדעם, וואָס ער באַנוצט זיך נאָר, אָדער הויפט-זעכלעך, מיט זיין אייגענער פיזישער קראַפט אוממיטלבאַר ווי מיט אַ מאַטאָר. אין משך פֿון דער פּאַרפיינערונג פֿון לעבן אָדער פֿון דער ציוויליזאַציע ווערן די נאַטור-שטאַפֿן און כּחות אַזוי אויסגעבילדעט אין צוגעפאַסט צו יעדן שטיק

נאטור, וועלכעס מען וויל באהערשן, אז דער געשאפענער מע-
כאניזם פון דער נאטור דינט שוין דעם מענטש אלס הערק-
צייג (הויזלעכע בהמות, מיסט פאר די פעלדער, הערקצייג אין
ענגערן זינען און אלע מעכאנישע אינסטרומענטן, ווארעמקייט,
ליכט, הינט, פליסנדיק וואסער, דאמף, עקספלאזיב-שטאָפן,
עלעקטריציטעט).

4. פונקט אזוי ווי דאָס מיטל פון הערקצייג באַדינט
זוועקמעסיק דעם פארקער צווישן מענטש און נאטור, פונקט
אזוי הערט דער אויסטויש פון פראָדוקטן צווישן מענטשן בא-
דינט דורך דעם אויסטויש-מיטל, דורך געלט. געלט איז
דאָס, וואָס עס איז גילטיק, ד. ה. געלט האָט אַזאַ אַלגעמיינע
גילטיקייט, אַז אַ דאָנק אים קאָן יעטוועדער נוצלעכער פראָ-
דוקט געליפערט ווערן צו יעטוועדן מענטש, אַפילו דעמאָלט,
הען דער מקבל קאָן נישט אָננאָמען דעם ליפעראָנט צום אויס-
טויש קיין שום פראָדוקט, אין וועלכן יענער נויטיקט זיך.
געלט איז די פארטרעטונג פון אלע פראָדוקטן און אַרבעטן.
געלט שאַרבינדט יעטוועדן מיט אַלעמען, אזוי אַז די פאַרבינד-
ונג טוז נישט זיין דוקא אַ קערנערלעכע. דורך געלט טוז
נישט אויסגעטוישט ווערן הירקלעכקייט אויף הירקלעכקייט;
הירקלעכקייט קאָן אויסגעטוישט ווערן אויך אויף אַ זיכערער
מעגלעכקייט. אַ דאָנק געלט הערט אין דער הירטשאַפט פון
די מענטשן אַריינגעפירט אַ פאַנטאַסטישער, גייסטיקער עלעמענט;
דער קאָמוניזם פון די גופים און דאָס לייבלעכע באַהעפט-זיין
פון די גרופן ווערן פאַרוואַנדלט אין אַ מין איידעלערער גע-
מיינשאַפט, אין אַזעלכע שייכותן, ביי העלכע געמיינשאַפט און
איינזאַמקייט שליסן זיך קעגנזייטיק נישט מער אויס. דער משל
פון געלט האָט געהאַלפן די אַמאָליקע דיכטער-פילאָזאָפן, אין
דער ערשטער ריי העראַקליטן, צו פאַרמולירן די העכסטע און
שענסטע זוכענישן נאָכן אמת. אזוי איז אויך געלט געווען אין
דער הירקלעכקייט — די מיסטיק פון דעם אַרבעטס-לעבן. די
קרוין פון דער פרייהייט, די גאַראַנטיע פון פאַרוואַנדלונג און
דערנייערונג, פון חכמה און קונסט, די דערמעגלעכונג פון אַ

געשלאסענער און דאך נישט רעגלאמענטירטער פאלקס-ווירט-
שאפט, א סימן און א רוף צו דעם וועג פון א פרייער און
דאך פארבונדענער מענטשהייט פון פעלקער.

5. דאס געלט איז אין דער ביזאנטיקער ווירטשאפט
גלייכצייטיק פונקציע און שטאף; אין דעם שטראם פון אויס-
מיש, וואס רופט זיך אן צירקולאציע. נעמט עס אן דריי
פארשיידענע פארמען: פון הכנסה, פון הוצאה און פון אָנגע-
זאמלען געלט.

6. דער פאקט, וואס דאס געלט פון דער ביזאנטיקער
ווירטשאפט איז נישט בלויז אן אלגעמיין-גילטיקער פארטרע-
סער פון אלע סחורות, נאר אויך א ווערטפולער שטאף פאר
זיך, וועלכער לאזט זיך, סיי מאטעריעל, סיי יוריסטיש, אויפ-
זאמלען אן א סוף, — אט דער פאקט פארהאנדלט דאס געלט
אין עפעס גאר אנדערעס ווי א מיטל פון פארקער: אין א
געפערלעכן מקור פון צוויידייטיקייט. מען קאן זיך פארשטעלן
דאס געלט אלס אן עכטע און דערפאר געוונשענע מאטעריעלע
סחורה צווישן אנדערע סחורות, אט ווי עס איז געווען
אין סאמע אנהויב פון מסחר, בעת די ראָלע פון געלט האָבן
געשפילט, למשל, בהמות אָדער צירונג; אָדער מען קאן
זיך פארשטעלן, אז דאס געלט איז, טאקע לויט זיין איבער-
לעכן מהות, דאס נישט-מאטעריעלע און אבסאלוט-גייסטי-
קע מיטל, וועמעס פארקערפערונגס-פארמען זענען דאס
וועקסל, דער טשעק, דער קרעדיט, און אפילו פאפיר-געלט.
אָבער אין אַט די ביידע פאלן האָט מען זיך נישט געקאָנט
פארשטעלן, אז דאס געלט זאָל זיך פארהאנדלען אין עפעס
גאר אנדערעס א דאנק זיין טאָפּלזיניקער שטעלונג צווישן
סחורה און אויסמיש-מיטל: אין א קאפיטאל, וואָס
טראָגט צינן, און אזוי ארום אין א צווייטער מעגלעכ-
קייט צו דערווערבן פאר זיך אן שום אייגענע אַרבעט די
אַרבעטס-פראָדוקטן פון אנדערע מענטשן. דאָס געלט, וואָס איז
לויט זיין תוך א סך לופטיקערע און שנעלערע פארבינדונג
צווישן מענטשן איידער דער דראַמאַטישער טעלעגראַף, האָט זיך

פארוואנדלט אין א דיקן דראַט און אין א מערדערלעכן
דראַטן-צוים צווישן די מענטשן. אַנשטאָט דעם אויסטויש פון
פראָדוקטן קעגן פראָדוקטן מיט דעם מיטל פון געלט — וואָס
איז אייביק פליסנדיק, אין עצם נישטיק און לופטיק, דאָך
אַבער אַ מיטל פון גלייכווערטיקער אַפשאַצונג — איז אויפגע-
קומען דער אויסטויש פון געלט — וועלכעס איז נאָך געלט
און שוין נישט מער געלט — קעגן פראָדוקטן. פון דעם אין
העכסטן מאָס רעלאַטיוון געלט איז געוואָרן אַן אַבסאָלוט געלט.
דער אויסטויש פון אַט דעם אַבסאָלוטן, פון דער צירקולאַציע
אַרויסגעריסענעם געלט קעגן פראָדוקטן איז אין עצם אַ אויס-
טויש פון רעלאַטיוון גאַר נישט קעגן עפעס, נעמען פון
נישט-אַרבעט קעגן אַרבעט. און היות ווי געלט בלייבט שטענ-
דיק געלט, ד. ה. נאָר גילטיקייט, פאַרטרעטונג אָדער רעלאַ-
טיווקייט, איז אויך דער אַבסאָלוטיזם, די זעלבשטענדיקע
פּרוכטבאַרקייט פון דעם געלט נאָר אַ פּלומרשטיקע, געוויס,
דער בעל חוב צאָלט זייער אָפט דעם קאַפיטאַל צינגן, וועלכע
ער שאַפט פון געלט-מיטלען, וואָס אַנטשטייען ווידעראַ-
מאַל פון פיקטיווע באַציאונגען. אָבער סוף פל סוף פאַרוואַנד-
לען זיך אַט די אַלע צינגן-הכנסות אין זייער רעאַלע פראַ-
דוקטן, וועלכע גייען אַריבער, לטובת פון די קאַפיטאַליסטן
פון אַלע מינים, אין זייער מאַג-טעגלעכן קאָנסום, אין זייער
ליקסוס און אין דער פאַרברייטערונג פון זייערע באַטריבן.
אמא, די צינגן זענען נישט קיין פיקציע און זיי ווערן זיי-
נישט-איז געשאפן, אָבער עס שאַפט זיי נישט דער קאַפיטאַל
ווייל פון גאַרנישט קאָן אויך גאַרנישט אַרויסקומען, און
גאָר זיי ווערן געליפערט די קאַפיטאַליסטן דורך דער אַר-
בעט פון אַנדערע מענטשן. די רענטאַביליטעט פון דעם קאַפי-
טאַל איז נישט פראָדוקטיווקייט, נאָר פאַראַזימיזם.

7. די ערשטע מעגלעכקייט צו דערווערבן פאַר זיך
אַן שום אייגענער אַרבעט די אַרבעטס-פראָדוקטן פון אַנדערע
מענטשן באַשטייט אין דער פיזישער געוואַלט, אָדער אין דעם
ברוטאַלן צוואַנג, די פיזישע געוואַלט דריקט זיך אויס אומ-

מיטלבראך אין דעם צווינגען צו ארבעטן (שקלאפעריי), מיטל-
באר אין דעם אָפּנעמען אָדער נישט-אָפּגעבן די ארבעטס-
פּראָדוקטן.

8. מיט דער פיזישער (קריגערישער און יוריכטישער)
געוואָלט פאַרבינדט זיך אין די סאַמע פאַרשיידענע פאַרמען
דער אָבערגלויבן, העלכער פירט צו פרייהיליק-געטראָגענער
שקלאַפּעריי און אונטערטעניקייט.

9. פון די אַלע אוצרות, העלכע ווערן אַהעקגענומען
אָדער נישט אָפּגעגעבן דורך דער פיזישער געוואָלט, וועלכע
ווערן דורך די אונטערטעניקע אויסגעליפערט צו די באַלעבא-
ש, איז דער וויכטיקסטער אוצר — די ערד.

10. די ערד איז נישט בלויז, ווי אַלע אַנדערע אוצרות
און סחורות, אַ פּראָדוקט, זי איז נישט קיין פּראָדוקט פון
דער נאַטור אָדער פון דער מענטשלעכער ארבעט, נאָר זי איז
(זי עס באַזוייזט שוין דער דייטשישער טאַפּל-וואָרט, גרונט
אין באַדן) דער גרונט, פון העלכן עס קאָנען ערשט אַנט-
שטיין אַלע פּראָדוקטן, דער הייליק ליגט נישט אין דעם אונ-
טערשייד פון באַוועגלעכע און אומבאַוועגלעכע זאַכן (ווען-נישט-
איז אַמאָל, אין אַ ריינערער צייט, וועט מען עס אויך באַטראַכטן
אַלס אַ הונדער פון דעם געלט, וואָס עס האָט באַזויזן אויך די
ערד צו פאַרהאַנדלען אין אַ באַוועגלעכע זאַך, העלכע לאָזט
זיך אויסטוישן אויף אַ גערעכטן אופן), נאָר אין דעם, וואָס
אַלע זאַכן אין דער העלט זענען העלכע-נישט-איז פאַרמען
פון פּראָדוקטן פון דער איין-איינציקער זאַך — פון דער ערד.
די ערד איז נישט פּראָדוקט אָדער סחורה, נאָר אַ פאַראויס-
זעצונג פון לעבן, אַ שטיק נאַטור, פונקט ווי לופט, ליכט
און ים, און אויב די ערד זאָל שוין מוזן אַמאָל ווערן אַן
אַביעקט פון אויסטויש צוליב אידעעלע און גויטווענדיקע
שייכותן פון מענטשן, מוז זי דאָך שטענדיק אויפהאַלטן איר
הויפטזעכלעכן כאַראַקטער: צו זיין נאַטור.

11. לופט, ליכט און ים קאָנען קיינמאָל נישט זיין
קיין אייגנטום, נישט פרייהאַט-אייגנטום און נישט קאָלעקטיוו

איינטום. זיי זענען פ ר יי. לויט די רעליגיעזע פארשטע-
לונגען פון די פעלקער הערן לופט, ליכט און ים באוויינט
פון געטער און גייסטער; אבער די דאָזיקע רעליגיעזע פארע-
רונג האָט זיך קיינמאָל נישט פארהאנדלט אין שייכותן פון
שקלאַפּעריי.

12. אין דעם באוויסטזיין פון די פעלקער איז אומצע-
שטערבאַר פארהאָרצלט די אידעע פון דער פרייהייט פון ערד.
יעדעסמאָל, הען מענטשן פאָרלאָזן צייטהייליק זייערע אייגע-
זעסענע חוין-פלעצער. גייען זיי צו דער פ ר יי ע ר נאַטור.
אפילו די פרידלעכסטע חיות, העלכע געפינען זיך אין דער
פרייער נאַטור, רופט מען אָן היילדע חיות, ווייל די פרידלעכ-
קייט אָדער די ציחיליאָזיע און דאָס אייגנטום-רעכט פון
די אייגענונדע העטעט ישובים זענען נישט חל אױף זיי. דאָס
רעכט אָנערקענט נישט קיין פרייהייט-באָזיץ לבני בלומען
אָדער פרוכטן פון העלד, פונקט אזוי הי, לויט די געוויינ-
הייטן פון מענטשן, איז נישט פאָרבאָטן צו באַנוצן זיך אױף
א וויילע מיט די בלומען און פרוכטן פון די גרויסע פאָרקן.
לאָנקעס און פעלדער.

13. לויט זייערע געוויינלעכע רעכטס-פארשטעלונגען
אָנערקענען די מענטשן בלי שום ספק דעם פרייהייט-באָזיץ
פון קליינע און מיטעלע לאַנדחירטשאַפטן. אויב זיי אָנער-
קענען צום טייל אויך דעם גרויסן גרוינט-באָזיץ, מוז מען זוכן
די סיבה דערפון אין דער געשיכטע פון די פאָרעלטערטע
געפילן: אין די רעליגיעז-באָפארבטע געפילן פון אונטערטע-
ניקייט און הכנעה פאַר דער פירשטלעכער געזאַלט. דער
גרוינט-האַר אָדער seigneur איז גלייכצייטיק מלוכה-האַר, ד. ה.
שוין נישט נאָר באלעבאָט איבער דער ערד, נאָר אויך איבער
די מענטשן.

14. די ערד שטעלט נישט נאָר צו רוי-שטאַפן פאַר
שפייז, באַקליידונג, חוינונג, דערהאַרעמונג און פאַרשענערונג
פון דעם לעבן, נאָר זי איז אויך אַ פלאַץ אױף צו חוינען.
אױף צו פאַרהיטן אין באַזעגן מענטשן און זאַכן.

15. אומעטום, וו עס איז דאָ קולטור אין דעם טאָפּל-דיקן זינען פון וואָרט — באַארבעטונג פון ערד און אַנטהיק-לונג פון דער נשמה אין אלע אירע אַנטפלעקונגען — זענען היינט-צו-טאָג גרויסע שטחים פון ערד אַריבערגעגאַנגען אין פּרייהאַט-באַזיץ.

16. די פּרייהייט פון ערד ווערט נישט געשטערט דורך דעם פּרייהאַט-באַזיץ פון די וויין-פלעצער, סיי ווען זי געהער צו אַ געמיינדע, סיי צו אַ יחיד.

17. אומעטום, וו עס איז דאָ קולטור, ווערט די פּרייהייט געשטערט נישט דורך דער אַרדענונג, נאָר דורך אַ לאַנג-דויערנדיקער אומאַרדענונג.

18. אומעטום, וו קולטור און פּרייהייט דאַרפן לעבן צו-זאַמען, מוזן די פּאַרשיידענע פּאַרבאַנדן פון אַרדענונג דערגעבן איינער דעם אַנדערן; דערביי מוז אָבער יעדע באַשטימטע געבוּדנדיקייט פון מענטשן טראָגן אין זיך דעם פּרינציפּ פון אַ מעגלעכער אויפלייזונג.

19. אין אַ צייט פון עכטער קולטור אַנטשפּרעכט, למשל, דעם ערד-באַזיץ פון די פּויערים דער מאָנאָפּאָל פון די שטאַט-טישע צעכן און בעלי-מלאכהשע חברות; זיי דערגעבן זיך אַלס אַנטשפּרעכנדיקע פּאַרמען פון איין אַרט לעבנס-געמיינ-שאַפט. די אַרבעטס-טיילונג ווערט דערגענצט דורך די פּאַרטיי-לונג פון די רעכט, און אַפילו די גע-וּנדיקעס און די בעס-לער-מאַנאַכן באַזיצן אַ גאַראַנטירט רעכט אויף עקזיסטענץ.

20. אין אַ עפּאָכע פון עכטער קולטור אַנטהאַלט, למשל, די סאָציאַלע אַרדענונג פון פּרייהאַט-באַזיץ אין זיך אַ רעוואָלוציאָנערן פּרינציפּ, וועלכער לייזט-אויף און שאַפט אַ נייעם סדר: דאָס איז דער פּרינציפּ פון יו ב ל י אַר.

21. די באַוועגונג פון די קריסטלעכע סעקסאַנען און פּויערים-מלחמות אין מיטל-אַלטער איז געווען דער קריסטלעכער פּרוו פון גייסט אַריינצופירן אין אַ רעוואָלוציאָנערן שטראָם און דערפירן צו אַ נייעם סדר די אַלטע פּאַרדאָרבענע אַרדע-

בונג, העלכע איז פארבלייחערט געוואָרן אין אונטערטעניקייט, שטאַראַליום און קאַפיטאַליזם.

22. נאָך דער מפּלה פון דעמדאָזיקן פרויו שטאַרבט-אַפּ ישוער פּרינציפּ פון פּרייהייט און רעבעליע, וועלכער הייסט קריסטנטום. ער שטאַרבט-אַפּ אין יענעם מאַמענט, ווען ער לאָזט איבער די זאַכן און דעם סדר פון דער וועלט פאַר זיך אליין און קאַנצענטרירט זיך נאָר אויף דעם ריינעם לעבן אין גייסט. דער טויט און דער טויאלעכער קאַמף פון קריסטנטום זענען פאַרקערט אין מאַרטין (19:4).

23. אין דעם קאַמף פון דעם קאַנסטיטוציאַנעלן און גע-זעצלעכן שטאַט קעגן דער ממשלה פון די פירשטן און פעאַ-דאָן, אין דעם קאַמף פון דער וויסנשאַפט קעגן אַבערגלויבן און אונטערטעניקייט אַנטוויקלט זיך פאַמעלעך דער גייער פּרינציפּ פון אויפלייזונג און גיי-אַרדענונג, וועלכער הייסט ראַ-ציאָנאליזם.

24. דערווייל האָבן זיך פאַרבונדן צווישן זיך די ביידע מעגלעכקייטן צו דערווערבן אָן שום אייגענער אַרבעט די אַרבעטס-פּראָדוקטן פון אַנדערע מענטשן: דאָס אַבסאָלומע און אייביקע אייגנטום אויף ערד, וועלכעס פּאַזירט זיך אויף פיזישער געוואַלט, — און דער קאַפיטאַליזם, וועלכער שטיצט זיך אויף דעם מיסברויך פון געלט. מען קאָן עס אויסדריקן אַזוי: אויב אייניקע מענטשן זענען רייך און ווערן נאָך רייכער נאָר אַ דאַנק געלט, בעת אַנדערע מענטשן קאָנען לעבן אין אַ באַשיידענער רואיקייט נאָר אַ דאַנק זייער אַרבעט און פאַרשיידענע טריבוטן, איז עס טאַקע נישט קיין זייער שיין בילד, אָבער עס איז נאָך צו דערטראַגן. דאָסדאָזיקע בילד ווערט אָבער אומדערטרעגלעך און שעדלעך פאַר דער געזעלשאַפט אין אַ עפּאָכע, ווען די צאָל מענטשן, וועלכע פאַר-לירן די ערד, ווערט אַלץ גרעסער און זיי באַקומען נישט אַנשטאַט דעם די פּרויוילעגיעס פון אַ מלאכה, ווען די גרויסע גרונט-באַזיזער טרייבן אין אַלץ גרעסערע מאַסן אַרעמע און ערדלאָזע פּויערים אין די פּאַבריקן, ווען זייער אַרבעט פאַר-

וואנדלט זיך סוף כל סוף אין די טאקטישע הכנסות טון די קאפיטאליסטישע צינן.

25. דער ראציאנאליזם, וועלכער האט געטראגן די דריי-פאכע געשטאלט: פון מאָדערנעם שטאַט, פון רעוואָלוציע און פון היסנשאפט, האָט זיך אין דערזעלביקער עפאָכע גע-שפאַלטן אין זעקס טיילן: פון איין זייט, האָבן די טענדענצן פון שטאַט, שטאַט-רעוואָלוציע און היסנשאפט געשטרעבט צו אַ נייעם סדר פון סאָציאַליזם; פון דער אנדערער זייט, האָבן זיך די דאָזיקע טענדענצן פאַרהאַנדלט מיט אַ לכתחילה שטאַרקערער מאַכט אין שטיצפונקטן און אינסטרומענטן פון דער פּרֹטאַקראַטיע.

26. דער מאָדערנער שטאַט, וועלכער טראָגט נאָך אַלץ אין זיך די טענדענצן פון רעכט און פון אַלגעמיינעם אויס-גלייך, זאָרגט אין די אַלע דורות נאָך זיין אַנטשטייאונג (דורך פיזישער געהאַלט און דורך גייסטיקן צוואַנג פון דער שול, וועלכע ווערט אונטערשטיצט פון דעם פיזישן צוואַנג, וועלכער דערלויבט נישט קיין שום פרייע שולן) הויפטזעכלעך וועגן דער אויפהאַלטונג פון דעם אַבסאָלוטן אייגנטום-סדר און העגן דער זיכערקייט פון די באַזיגנדיקע קלאַסן.

27. אין דער רעוואָלוציע האָט זיך אימעטום אַנטפּלעקט די טענדענצן פון ראַדיקאַלער אויפלייונג און טיף-גייענדיקן נייעם אויפבויע, אָבער די טענדענצן איז שטענדיק צוריקגעשטויסן און באַזיגט געוואָרן פון קעגן-פחות. אין ענג-לאַנד האָט די רעוואָלוציע אין 17. יאָרהונדערט געפירט צו אַ פאַרשטענדיקונג און קעגנזייטיקער באַשעסטיקונג פון די פעאַ-דאַרן אין קאָפיטאליסטישע בירגער. די רעוואָלוציעס פון פראַנקרייך אין דעם 18. און 19. יאָרהונדערט האָבן געפירט דערצו, אַז די קאָפיטאליסטישע בירגער האָבן פאַרפעסטיקט און פאַרהייליקט זייערע פריער-צוריקגעשטויסענע און באַגרע-נעצטע געשעפטן, אַז די קאָפיטאליסטן האָבן באַקומען אַלץ אַ גרעסערן חלק אין דער מלוכה-מאַכט.

28. דער אייראָפּעאישער קריג, וועלכער גייט איצט אָן העט אפשר פירן ווייטער די דאָזיקע אַנטוויקלונג אין פּאַרלנ-

דיקע ריכטונגען: פון איין זייט, העלן זיך אינגאנצן פאר-
 שטענדיקן צווישן זיך די קאסטע פון די פריצים, די בורשו-
 אזיע, די אפיצירן, די מלוכה-באאמטע, די קירך און די
 אוניווערזיטעטס-קריוון, כדי אויפצובויען זייער שטארקן טורעם
 פון געזאצט; פון דער אנדער זייט, וועלן טיפער און קלאָרער
 באַגרייפן זייער אויפגאבע און זייער איינהייט די אלע, העלכע
 הענדן זיך מיט אַנטשלאַסנקייט און מוט צו דעם חידער-
 אויפבוי פון דער גאַנצער געזעלשאַפט.

29. די הייסנשאפט איז, אַ דאַנק איר שאַרפער
 אַפליקענונג פון די אַבערגלויבנס און איר דערקענטעניש פון
 די נאַטור-כחות, באַרומן דערצו, צו דערלייכטערן און צו
 פאַרשענערן פאַר די מענטשן די אַרבעט פאַר די באַזערפענישן
 פון זייערע אינסטינקטן און זייער גייסט; די הייסנשאַפט האָט
 שוין אויך געלייגט די יסודות דערצו, זי האָט דורך דער
 זייער טעכניק געשאַפן די גרויסע באַטריבן פאַר דער פאַראַר-
 בעטונג און דעם טראַנספּאָרט פון די נאַטור-אוצרות. זי האָט
 אָבער גלייכצייטיק צוגעלאָזן און געהאַלפן דערצו, אַז די ראַ-
 ציאַנאלע טעכניק פון דער העלט-ווירטשאַפט און פון דער
 עקספּלואַטאַציע פון די נאַטור-אוצרות זאָל צונויפגעמישט ווערן
 מיט דער גראַנדיעזער, אירראַציאַנאַלער און שענדלעכער טעכ-
 ניק פון עקספּלואַטאַציע פון באַזיצלאָזע מענטשן. די אלטע
 און עכטע געמיינשאַפט, אין דעם זינען פון געמיינ-
 זאַמען נוצן, איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ נייע און שער-
 לעכע געמיינשאַפט, אין דעם זינען פון אַ געלט-יאַגעניש,
 העלכע שטעלט זיך נישט אָפּ פאַר קיין שום געזעלשאַפטלעכן שאַדן.
 דעם ריוח פון דער אַרבעט באַקומען נישט די אַרבעטער, נאָר
 די רייכע; די אַרבעטס-טיילונג און די מאַשינען פרענגען נישט
 אַריין אין דעם לעבן פון אַרבעטער קיין פאַרשענערונג און
 פאַרגייסטערונג, נאָר אַ פאַרטעמפונג און אַ נאָך מער אינטענ-
 סיזשע אַנטשערענגונג. די אַרבעטער — מענער, פרויען און קינדער —
 האַלטן שוין לאַנג פאַרניכטעט געוואָרן פיזיש און זעליש, ווען
 זיי וואַלטן נישט אַרויסגעריסן און אַרויסגענאַרט ביי דעם
 פאַליטישן און עקאָנאָמישן קעגנער אַ פאַר אייגענע סאָציאַלע

אנטשטאלטן, און ווען דער פאליציי-שטאטס וואָלט נישט געקן-
מען צו הילף סיי זיי, סיי די קאפיטאליסטן גופא. אזוי ארום
האַט דער קאפיטאליום זיך אָפּגעוואָגט נישט נאָר פון זיין
ליבעראַליזם און זיין עקאָנאָמישער פרייהייט, נאָר אויך אין
אַ פיל העכערער מאָס פון דער גייסטיקער פרייהייט; די בור-
זשאַזיע האָט פאַרלייגט איר פאַרבינדונג מיט דער רעוואָלוציע
און באַנייאונג פון דער מענטשהייט. דורך דערדאָזיקער צונויפפאַ-
רונג פון דער פלוטאַקראַטיע מיט דער ביוראָקראַטיע איז
אַרויסגעוואַקסן אַ נייע, אַבסאָלוט-גייסטלאָזע פאַרם פון דעם-
זעלביקן פעאַדאַליזם, קעגן וועלכן די נייע תקופה איז אַמאָל
אַרויסגעטרעטן אין קאַמף.

30. דער פרינציפ פון אומוועלצינג, פון פארטיפונג, פון
פשוותלאָזיקייט, פון דורכדרינגען דאָס לעבן מיטן חשק צו
פאַרווירקלעכן אַלץ, וואָס דער גייסט האָט אָנערקענט אַלס
גוט, נויטווענדיק און מעגלעך, — אָט דער פרינציפ הערשט
אומפאַרענדערלעך אין דער וויסנשאַפט. אָבער אין דער פער-
זאָן פון אירע פאַרטרעטער און אין זייערע מערערע דער-
קלערונגען איז היינט-צו-טאָג די וויסנשאַפט געוואָרן קאָפיטאַ-
ליסטיש-פאַרקויפֿלעך, מלוכה-ש-פרום, הכנע-דיק פאַר דער פאַ-
ליציי, און אַלדאָ פּחדנותדיק און ליגעריש.

31. אין דער מענטשן-וועלט גייט שטענדיק אָן אַ פראָ-
צעס פון פאַרענדערונגען — אַנטוויקלונג אין משך פון לענגערע
פּעריאָדן, רעוואָלוציעס נאָך לאַנגע תקופות פון פאַסיוויטעט,
גלייכצייטיקע פאַוועגונגען פון אויפלייונג און ירידה, פון
תחית המתים און פאַרטשריט, — הייל די דערואַרטעטע פּויל-
קאַמענקייט שטייט שטענדיק אין אַ סתירה צו דער אויסגע-
קעמפּטער ווירקלעכקייט.

32. די אויפגאבע פון די פאַרענדערונגען איז נישט צו
שאַפן פּוילקאַמענע אינסטיטוציעס מיט אַ גאַראַנטיע, אָן זיי
וועלן נישט ווערן פאַרדאַרבן, נאָר צו וועקן אַזאַ גייסט, וועל-
כער דערלאָזט נישט צו קיין שום רוי, צו פאַרגלייכן פון
זייט צו זייט די ווירקלעכקייט מיט דער וויזיע און איבער-
צואַנדערשן זי אין דעם גייסט פון דער וויזיע.

33. אין קריסטנטום איז גייסט געווען א מיטאָס, אין העלכן מען האָט געגלויבט, און אַ חילן צו רייניקייט, וועלכע האָט אויסגעפילט דאָס גאַנצע טעגלעכע לעבן. אָט דאָס בילד פון גייסט האָט דער ראַציאָנאַליזם פאַרוואַנדלט אין קונסט. ד. ה. אין אַ זאך, האָט מען איז תופס אלס אַ פראָדוקט פון מענטש לעצכן שאַפן, אין אַ זאך, וועלכע האָט שוין מייסטנס פאַרלאָרן איר כאַראַקטער אַלס פייער אין קדושה פון בענקשאַפט.

34. עס מוזן באַנייט ווערן די אַלע אינסטיטוציעס, וועלכע זענען, אַ דאנק דער פאַרהאַרצטער גייסטלאַזיקייט, אחריות-לאַזיקייט, שלעכטסקייט, געוואָרן אַ מקור פון אומרעכט, האָט פאַרמינערט הידעראַמאָל דעם סכום פון דעם גייסט; מען מוז באַנייען אָט דעמדאָזיקן גייסט גופא, אָן וועמעס שטענדיקער, זוכנדיקער, פאַרצערנדיקער, נאָך רייניקייט בענקענדי-קער אַקשיחייטעט כאַפט זיך אַריין די ספנה פון אונטערגאַנג אין יעטוועדער אַנשטאַלט. אָט די דאָזיקע טאַפּלדיקע, און נישט איינמאָליקע נאָר פערמאַנענטע, באַנייאַונג איז דער אינהאַלט פון יענער ראַציאָנאַליסטישער באַוועגונג, העלכע הייסט ס אַ צ י אַ ל י ז ם.

35. די בענקשאַפט פון דער קריסטלעכער נשמה נאָך רייניקייט, גוטסקייט און לכל הפחות גערעכטיקייט איז געווען אַ פלאַם פון דער געמיינשאַפטלעכער אמונה, העלכע האָט זיך געצויגן אין יעדן שטעטל אַלס קירכלעכער טורעם צום היים. דער סאַציאַליזם איז, פון זיין זייט, אַ פרוווי צו-נויפצובינדן דאָס לעבן פון מענטשן דורך פרייהייט אויפן יסוד פון געמיינזאַמען גייסט, ד. ה. צו פירן זיי צו אַ רע-ליגיע אויף אַן אַנדער אופן: אַזוי אַז דאָס בילד פון זייער געמיינשאַפט זאָל געשטאַלטעט ווערן דורך דעם גייסט נאָך אין די פאַרמען פון נאַטור-פאַרשונג, וואָס איז הייסנ-שאַפט, און פון הייליקן שפיל, וואָס איז קונסט.

36. דריי פאַראייניקטע פחות פון גייסט זאָלן טאַקע אין אונזער צייט איבערנעמען די פירונג: דאָס דערקענען פון דער העלט, דאָס פילן פון איר זינען, דאָס שטרעבן צו יושר.